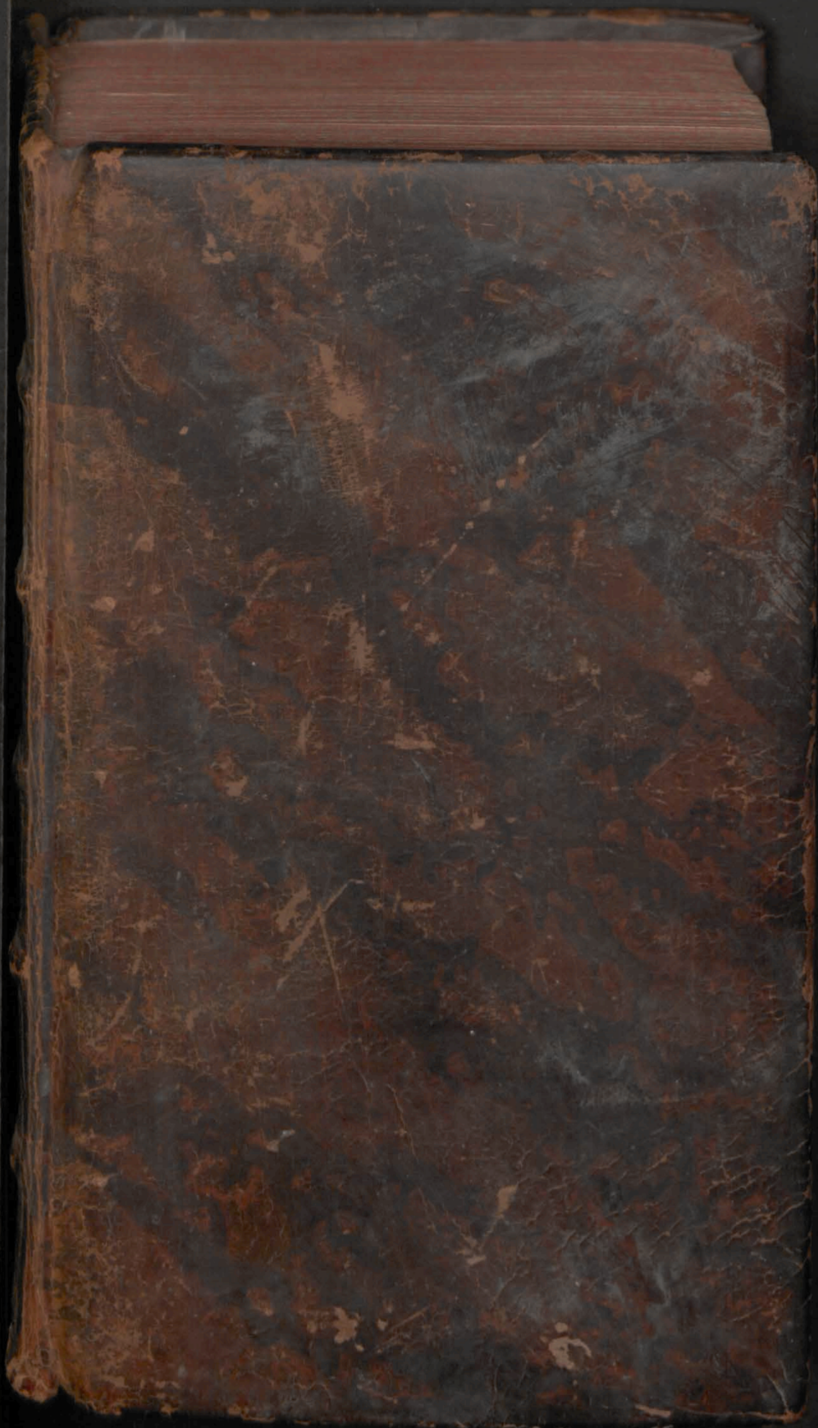
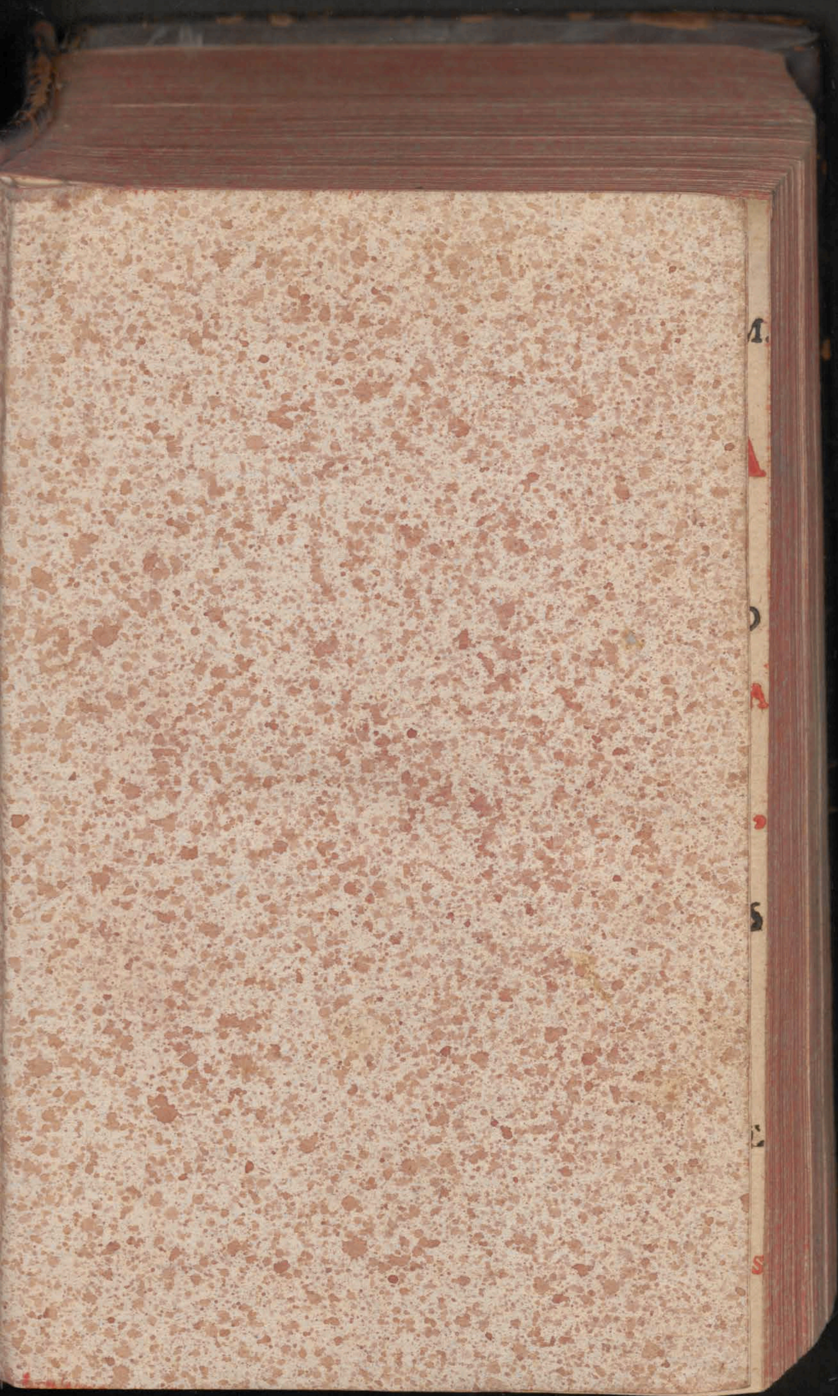

REV. P. F.
ANACLETI REIFFENSTUEL,
ORD. MIN. S. FRANCISCI REFORM.
PROVINCIÆ BAVARIÆ LECTORIS
JUBILATI &c.

THEOLOGIA MORALIS

EDITIO RECENTISSIMA
PRO LEGENTIUM COMMODITATE IN OCTO
TOMULOS DISTRIBUTA,
AC
PLURIBUS ADDITIONIBUS, ET SUCCINCTA
PROPOSITIONUM DAMNATARUM
DECLARATIONE AUCTA
AB
A.R.P.F. MASSÆO KRESSLINGER,
EJUSDEM ORD. AC PROV. LECT. JUB.
ET TERTIò EX-PROVINCIALI.
ADJECTIS ALIIS NOVISSIMIS
ADDITIONIBUS
P. F. DALMATII KICKH,
DICTI ORD. ET PROV. LECTORIS
EMERITI &c.

TOMULUS II.

COMPLECTENS TRACTATUM III. IV. ET V.
DE PECCATIS, VIRTUTIBUS THEOLOGICIS,
RELIGIONE, ET VITIIS OPPOSITIS.
CUM PERMISSU SUPERIORUM.

Pedeponti, vulgò Stadt am Hof, Sumptibûs
JOANNIS GASTL, Bibliopolæ.
Annô MDCCLVI.

BJ Biem. F. I. 5 (b)

ELENCHUS
Tractatuum, Distinctionum, Quæstionum, & Paragraphorum.
HUJUS TOMULI II.
TRACTATUS III.
DE PECCATIS.
DISTINCTIO I.
De Diversitate, & Distinctione Peccatorum.

QUæstio I. Qua ratione Peccatum dividatur? Pag. 2.
II. Quid sit Peccatum actuale? - 9
III. De Peccato habituali. - 18
IV. Unde desumenda sit Distinctio specifica Moralis Peccatorum? - - 24
V. Unde desumatur Distinctio numerica Moralis Peccatorum? - - 39

DISTINCTIO II.

De Peccato Mortali, & Veniali.

Quæſtio I. De Natura, Conditionibus, & ſignis Paccati Mortalis, & Venialis. - Pag. 60
II. Quibus de Cauſis Peccatum ex genere ſuo Mortale fiat per accidens Veniale, & econtra. - - 69
III. Quibûs modîs remittantur Venialia peccata? Ubi & de Sacramentalibus. - 76

DISTINCTIO III.

De Septem Peccatis Capitalibus.

Quæſtio I. De Superbia, & Variis eam concernentibus. - - 82
II. De Avaritia, & Filiabus ſuis. - 87
III. De Luxuria, & Filiabus ſuis. - 90
IV. De Invidia, & Filiabus ejus. - 93
V. De Ira, & Filiabus ejus. - - 97
VI. De Gula, & Filiabus ejus. - 100
VII. De Acedia, & Filiabus ejus. - 109

TRACTATUS IV.

DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

DISTINCTIO I.

De Virtutibus Theologicis generatim.

Quæſtio I. Quid, & quotuplex ſit tum Virtus ùt ſic, tum Theologica? - 114
II. De Perfectione & Ceſſatione Virtutum Theologicarum, &, an habeant medium? - 120

DISTIN-

DISTINCTIO II.

De Fide.

Quæstio I. Quid sit Fides, &, quod objectum ejus? - - Pag. 125
II. Quænam Puncta Fidei sint necessariò explicitè credenda? - 131
III. Quo tempore obligentur Fideles ad eliciendum actum Fidei? - 146

DISTINCTIO III.

De Ecclesia, Libris Canonicis, & Traditionibus.

Quæstio I. De vera Christi Ecclesia. - 163
II. Quænam sint Notæ veræ Ecclesiæ Christi? - - 170
III. De Sacra Scriptura, seu Libris Canonicis. - - 181
IV. De multiplici Sensu, Obscuritate, atque Interpretatione Sacræ Scripturæ. - 191
V. De Traditionibus. - - 198
VI. Quænam sit totius Fidei resolutio? - 202

DISTINCTIO IV.

De Vitiis Fidei oppositis.

Quæstio I. Quotuplex, & quàm grave Peccatum sit Infidelitas? - 209
II. Quid requiratur ad formalem, & perfectam Hæresin? - - 213

III. De Conditionibus ad incurrendam excommunicationem ob Hæresin requisitis, ejúsque absolutione. - - Pag. 221
IV. De Apostasia, Lectione Librorum prohibitorum, Disputatione cum Hæreticis, aliáve cum ipsis Communicatione. - 230

DISTINCTIO V.

De Spe, & Oppositis Vitiis.

Quæstio I. De Spe Theologica, ejúsque obligatione. - - 245
II. De Vitiis Spei Oppositis, nempe Desperatione, & Præsumptione. - 252

DISTINCTIO VI.

De Charitate, ejúsque Obligatione.

Quæstio I. Quid, & quotuplex sit Charitas, & quæ ejus Obligatio? - 257
II. De Dilectione Inimicorum, ubi etiam de Reconciliatione cum ipsis. - 286
III. De multiplicibus actibus Charitatis. - 298
IV. De præcepto dandi Eleemosynam. - 301
V. De Correctione fraterna. - 310

DISTINCTIO VII.

De Vitiis Charitati Oppositis.

Quæstio I. De Odio DEI, & Proximi. - 322
II. De Scandalo. - - 333
Appendix, Continens sex utiles casus circa materiam scandali. - - 345

III. De

III. De Discordia, Contentione, & Schismate. - - Pag. 352
IV. De Bello, & Variis ipsum Concernentibus. - - 356

TRACTATUS V.

DE RELIGIONE, ET VITIIS OPPOSITIS.

DISTINCTIO I.

De Virtute Religionis, & Variis ejus Actibus.

Quæstio I. De Natura, objecto, & præstantia Virtutis Religionis. - - 370
II. De variis actibus Virtutis Religionis. 374
III. De Adoratione DEO debita. - 381
IV. De Cultu Sanctorum, Sacrarum Reliquiorum, atque Imaginum. - 385
V. De Oratione, & Conditionibus ad ipsam requisitis. - - 398

DISTINCTIO II.

De Vitiis Religioni Oppositis per Excessum.

Quæstio I. Quid sit Superstitio? - 406
II. De Idololatria. - - 412
III. De Divinatione. - - 414
IV. De Vana Observantia, ejúsque gravitate, & Speciebus. - - 424

V. De

V. De Magia, & Maleficio, aliísque huc attinentibus. - - - Pag 431

DISTINCTIO III.

De Vitiis Religioni oppositis per Defectum.

Quæstio I. De Tentatione DEI. - 441
II. De Sacrilegio, & quale sit Peccatum? - 447
III. De Simonia. - - 450
IV. Solvuntur alia dubia Circa Simoniam, ejúsque pœnam. - - 463.
Appendix Ad quartam Quæstionem, continens adhuc nonnulla quæsita circa Pacta, & Contractus Simoniacos, ac circa Restitutionem Simoniacè acceptorum. - 476
V. De Blasphemia. - - 486

TRA-

TRACTATUS TERTIUS.

DE PECCATIS.

1. POSTQUAM visum est de Actibus Humanis generatim, nec non & de Conscientia, utpote Regula proxima eorumdem, simulque de Legibus, quæ sunt Regula remota atque extrinseca ipsorum: meritò subjungitur præsens Tractatus de Peccatis, utpote quæ fiunt per recessum à memoratis actionum nostrarum Regulis, ipsaque Lege Divina. Nam, ut inquit D. Ambrosius *lib. de Paradiso. cap.* 8. *Quid est peccatum, nisi prævaricatio egis Divinæ, & cœlestium inobedientia præ-*

ceptorum? Prout id ipsum uberius declarabitur in progressu.

DISTINCTIO I.

De diversitate, & distinctione Peccatorum.

QUÆSTIO I.

Qua ratione Peccatum dividatur?

SUMMARIUM.

1. *Ratio ordinis.*
2. *Peccatum generalissimè,*
   Peccatum artis, & naturæ.
* *Item Peccatum Philosophicum, & Theologicum.*
3. *Peccatum animi, quid?*
4. *Peccatum ut sic dividitur*
5. *I. Ratione diversæ originis, in peccatum originale, &*
6. *Peccatum personale, quid?*
7. *II. Ratione objectorum in peccata carnalia &*
8. *Peccata spiritualia, quæ?*
9. *Avaritia cur numeretur inter peccata spiritualia?*
10. *III. Ratione legis violatæ, dividitur peccatum in peccatum commissionis & omissionis quid?*

11. Præ-

11. *Præceptum aliud affirmativum, & aliud negativum; & quomodo differant?*
12. *IV. Ratione diverſæ radicis, dividitur peccatum in peccatum ex ignorantia.*

(a) Ut dictum tract. 1. diſt. 1. n. 42.

13. *Peccatum ex paſſione, ſeu infirmitate, &*
14. *Peccatum ex malitia, quid?*
15. *Peccatum actuale, & habituale.*

2. Non loquimur hic de peccato generaliſſimè ſumpto, ac prout non ſolùm reperitur in anima ſeu moribus, ſed etiam in arte & natura: in qua acceptione generaliſſima peccatum definitur à S. Auguſtino *lib. 2. de Conſenſu Evangeliſtarum, cap.* 4. dicendo: *Peccatum eſt transgreſſio legis.* In hoc enim ſenſu etiam artifex dicitur peccare, quando errat in opere ſuo, illud non faciendo juxta regulas artis; & vocatur *Peccatum artis*: ſicuti & natura tunc dicitur peccare in ſuis effectibus, quando producit monſtra; & appellatur *Pecatum naturæ.* In Propoſito non eſt ſermo de peccato artis, vel naturæ; ſed ſolùm de peccato animi, ſeu in actibus moralibus commiſſo.

Additio.

* Poteſt autem illud peccatum animi conſiderari, vel quatenus eſt diſconveniens creaturæ rationali, vel quatenus eſt offenſivum DEI, & inductivum pœnæ. Sub prima conſideratione vocatur à nonnullis peccatum Philoſophi-

cum; in secunda autem peccatum Theologicum. Porro regulariter saltem & ordinariè loquendo non datur purum peccatum Philosophicum, quin concurrat Theologicum; quia saltem ordinarie, ac regulariter, quando apprehenditur peccatum ut disconveniens creaturæ rationali, etiam occurret aliquo modo tamquam displicens Deo; adeoque jam aderit simul peccatum Theologicum & offensa Dei.

Atque propterea, dum aliqui Theologi verbis generalibus, & quasi indiscriminatim peccatum Theologicum à Philosophico separere voluerunt, ab Alexandro VIII. tamquam scandalosa, temeraria, piarum aurium offensiva & erronea rejecta est sequens propositio: *Peccatum Philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali & rectæ rationi: Theologicum verò & mortale est transgressio libera Legis Divinæ, Philosophicum quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.* Hæc propositio, uti jacet, utique est erronea; quia, si quis Deum ignorat, vel de eo, dum peccat, non cogitat; id fit saltem ordinariè vincibiliter, & culpabiliter; & consequenter, si tunc graviter peccat, eo ipso etiam committit offensam Dei, sicque peccatum Theologicum. Vide de hoc fusiùs Auctores, qui scribunt in propositiones damnatas: non enim vacat hærere diutius in peccato Philosophico, cùm in præsenti potius

tius respiciatur ad peccatum Theologicum, prout consideratur in ordine ad tribunal Pœnitentiæ, in quo sensu sit *

3. CONCL. I. Peccatum animi generatim aliud non est, quàm aliquid denominans naturam intellectualem Deo displicentem, inducensque in anima reatum alicujus pœnæ; prout amplius explicabitur in sequentibus.

4. CONCL. II. Peccatum ut sic variè dividitur. Patet hoc inductione. Nam I. Ratione diversæ origenis, dividitur peccatum in originale, & personale; ex quibus personale subdividitur in actuale, & habituale; quorum utrumque denuo subdividitur in mortale, & veniale.

5. *Peccatum originale* dicitur illud, quod trahitur à primo parente nostro Adamo per carnalem propagationem: siquidem juxta illud Apostoli *Rom. 5. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Quod de peccato originali est accipiendum, prout communiter docent SS. Patres & Theologi, ipsumque Concil. Trid. *Sess. 5. in Decreto de Peccato originali.*

6. *Peccatum personale* est illud, quod à propria cujusque voluntate contrahitur, atque à propria (ut ita dicam) cujusque persona committitur; unde & *Personale* appellatur. Et tale est quodlibet peccatum à nobis commissum, solo peccato originali excepto, utpote quod

voluntate propria non commisimus, sed à primo parente nostro Adamo commissum per naturalem propagationem ab eo derivatam contraximus. Quidnam autem sit peccatum actuale & habituale, mortale & veniale, dicetur infra fusiùs in propriis Quæstionibus.

7. II. Ratione objectorum, circa quæ versantur peccata, & à quibus actiones desumunt suam specificationem, dividuntur peccata in carnalia, & spiritualia, juxta illud Apost. 2. *Corinth. cap. 7. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus*, & alibi. Porro *peccata carnalia* sunt ea, quæ in concupiscentia carnis, seu inordinata delectatione carnali consistunt: qualia sunt Gula, & Luxuria, & diversæ peccatorum species ad hæc duo peccata reducibiles.

8. *Peccata spiritualia* dicuntur ea, quæ in concupiscentia seu inordinata delectatione spirituali perficiuntur, & consummantur: qualia sunt Superbia, inanis Gloria, & hujusmodi. Imò D. Gregorius *lib. 31. Moral. cap. 31.* inquit, quòd Capitalium Vitiorum quinque sint spiritualia, videlicet Superbia, Invidia, Ira, Avaritia, & Acedia: duo vero carnalia, videlicet Gula seu ventris ingluvies, & Luxuria.

9. Nec obstat, quòd Avaritia versetur circa objectum corporale, nempe circa pecunias; ac proinde non videatur esse Peccatum spirituale. Resp. enim cum D. Thoma 1. 2. q. 72. a. 2. quamvis res, in qua delectatur avarus, corporale quoddam sit, & quantum ad hoc connumerari

rari poſſit peccatis carnalibus, quia tamen ipſa delectatio non pertinet ad carnem, ſed ad ſpiritum, ideo S. Gregorius dixit, Avaritiam eſſe Peccatum ſpirituale; nam finis peccatorum carnalium eſt delectatio carnis.

10. III. Ratione legis violatæ, Peccatum ut ſic dividitur in peccatum commiſſionis & omiſſionis. Per *peccatum commiſſionis* intelligitur id, quod fit contra præceptum negativum, ſeu contra legem quidpiam fieri prohibentem: ut eſt Adulterium, Homicidium & hujusmodi; nam pugnant contra illa Præcepta Decalogi, *non mœchaberis*, *non occides &c.* *Peccatnm omiſſionis* econtra dicitur illud, quo violatur præceptum affirmativum, ſive lex quidpiam fieri præcipiens: ut eſt omiſſio Miſſæ die Feſto, & hujusmodi. Unde patet, quòd peccatum commiſſionis opponatur præcepto negativo, peccatum verò omiſſionis præcepto affirmativo; ac proinde, quod hæc peccati diviſio deſumatur à lege, quæ violatur. Pro cujus clariori intellectu.

11. Notandum, quod lex, ſeu præceptum aliud ſit affirmativum, aliud negativum. *Præceptum affirmativum* eſt, quo præcipitur, ut fiat aliquid certo tempore: quale eſt illud Decalogi: *Memento, ut diem Sabbati ſanctifices.* Item illud: *Honora patrem tuum, & matrem tuam.* Porro *Præceptum negativum* eſt, quo prohibetur aliquid, ne fiat; ut illud, *non mœchaberis*, *non occides &c.* Eſt autem inter hu-

jusmodi præcepta, seu leges notabile discrimen: nam Præceptum affirmativum obligat quidem semper, sed non pro semper, id est, obligat non pro omni, sed pro certo tantùm & determinato tempore: sic enim non omni tempore, sed solum die Festivo tenemur audire Missam, item tenemur honorare Parentes, tempore opportuno ipsis deferendo honorem, eisque succurrendo in necessitate constitutis. Econtra Præceptum negativum obligat semper & pro semper, seu pro omni tempore: quia nullo prorsus tempore licitum est mœchari, aut absque legitima auctoritate occidere hominem.

12. IV. Ratione diversæ radicis, ex qua procedit, dividitur peccatum in peccatum ex ignorantia, ex passione, ac ex malitia. *Peccatum ex ignorantia* dicitur illud, quod ex ignorantia vincibili procedit. Dicitur, *ex ignorantia vincibili*: quia: quod ex ignorantia invincibili fit, omnino involuntarium censetur, ac proinde peccatum non est. (*a*)

13. *Peccatum ex passione*, seu infirmitate est, quod ex gravi motione appetitus sensitivi, originem ducit, trahentis voluntatem ad consensum: quale est, si quis gravi tentatione victus tandem succumbit peccato. Et tale dicitur etiam *peccatum ex infirmitate*, eò quod ex infirmitate conditionis humanæ proveniat: cùm naturale sit voluntati, ut condelectetur motibus appetitûs sensitivi, ob fomitem peccati ex peccato originali derelictum.

14. Tan-

14. Tandem *peccatum ex malitia* est, quod absque ignorantia vel passione quadam præcedente, committitur ex plena libertate, seu prava voluntate operantis, juxta illud *Job, c. 34. Qui quasi de industria recesserunt à DEO.* Et hujusmodi peccatum ex mera malitia commissum (cæteris paribus) est gravius, quam peccatum ex passione.

15. Inter alias autem peccati divisiones celebris est illa, qua peccatum dividitur in actuale, & habituale; circa quam, quia plura occurrunt dicenda, hinc ea duabus sequentibus Quæstionibus expedietur, prius tamen agendo de peccato actuali, & postea de habituali.

QUÆSTIO II.

Quid sit peccatum actuale, & quæ ejus causa;

SUMMARIUM.

16. *Peccatum actuale, quid?*
17. *Et quomodo definiatur?*
18. *Solvitur objectio.*
19. *In peccato actuali duo consideranda, materiale scilicet, & formale, quid?*
20. *Peccatum actuale formaliter non consistit in positivo, sed privativo.*
21. *Alia ratio Conclusionis.*
22. *Solvitur instantia.*

23. *Deus non est causa, & auctor peccati.*
24. *Deus concurrit ad materiale peccati, non tamen ad ejus formale.*
** Occurritur alicui Objectioni.*
25. *Deus quomodo dicatur hominem indurare, excœcare. &c.*
26. *Alii modi, quibus dicitur Deus hominem indurare, excæcare &c.*
27. *Causa propria & interna peccati est sola voluntas creata.*
28. *Dantur etiam causæ externæ peccati, quæ?*
29. *Alia circa peccatum actuale remissivè.*

16. PEr peccatum actuale intelligitur actualis transgressio legis Divinæ: unde tunc committitur peccatum actuale, quando actualiter violatur lex Divina, sive deinde id contingat eliciendo actum à lege prohibitum, sive omittendo præceptum. Tale peccatum actuale v. g. fit, dum quis actu mentitur, vel actu occidit hominem, aut actualiter omittit auditionem Missæ die Festo. Et de hoc loquendo, sit

17. CONCL. I. *Peccatum actuale* benè definitur cum D. Augustino *l. 22. contra Faustum. c. 27.* dicendo: *Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei.* Dicitur primò, *dictum, factum, vel concupitum*, ad indicandum triplex peccatum, videlicet cogitationis, oris, & operis. Dicitur ulterius, *contra legem Dei*: nam quamvis etiam detur transgressio

gressio legis humanæ, sive Ecclesiasticæ, sive Civilis, hæc tamen non aliter est peccatum, nisi quia est contra legem Dei, volentis ac præcipientis, ut nostris legitimis Superioribus quidpiam justè præcipientibus obediamus, prout patet ex quarto Præcepto Decalogi, & alibi sæpe.

18. Si dicas objiciendo contra hanc conclusionem, allata definitio non convenit peccato actuali omissionis; ergo non est bona. Probatur antecedens: quia omissio actûs præcepti v. g. auditionis Missæ die Festo, nec est dictum nec factum, nec concupitum contra legem Dei, sed potius libera omnium trium omissio ergo. Resp. negando antecedens, ejusqne probationis consequentiam: quia enim *affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus*, ùt communiter notant Doctores, hinc in allata definitione sub ly *dictum factum &c.* etiam horum negationes intelliguntur; id est, *non dictum, non factum contra legem Dei.*

19. Pro resolutione sequentis Conclusionis notandum breviter, quod in peccato actuali commissionis duo considerari possint, materiale scilicet & formale. *Materiale peccati* (quod alii *Substratum peccati* appellant) est ipsemet actus positivus hominis, quo perpetratur peccatum. *Formale* verò *peccati*, est privatio, seu carentia rectitudinis debitæ inesse illi actui, quæ nempe rectitudo, seu conformitas ad legem Divinam, deberet hic & nunc inesse actui humano, & non inest: & in hac carentia re-

ctitu-

ctitudinis debitæ actui consistit ratio formalis peccati, seu peccatum formaliter sumptum. Sic in peccato homicidii, materiale, seu substratum hujus peccati, est extensio manus, ac elevatio gladii erga hominem occidendum: formale verò, est privatio debitæ rectitudinis, seu conformitatis ad legem Divinam, quatenus illa elevatio manus, percussióque fit contra prohibitionem legis Divinæ, volentis, ne homo injustè occidatur; ac proinde actus ille caret sua debita rectitudine, seu conformitate ad legem Dei, quam habere debet quilibet actus humanus. Et hoc idem fit in aliis peccatis actualibus commissionis, ac suo modo etiam in peccatis omissionis; quo prænotato, fit

20. CONCL. II. Peccatum actuale formaliter acceptum non consistit in positivo, sed privativo, id est, in carentia seu privatione debitæ rectitudinis, seu conformitatis ad legem Divinam. Ita Doctor Subtilis 2. *dist.* 37. *q.* 1. cum suis (excepto Pontio) D. Bonaventura 2. *Dist.* 37. *art.* 2. *q.* 1. Alensi, & pluribus aliis, contra non paucos Theologos oppositum tenentes. Conclusio hæc sequitur inprimis ex præcedenti Notando. Accedit auctoritas D. Augustini, qui super illud *Joannis cap.* 1. *Sine ipso factum est nihil*: per *Nihil* intelligit peccatum, atque ait: *Manifestum est, quia peccatum nihil est*; ergo hoc nequit consistere in positivo. Probatur deinde Conclusio ratione: quia, si peccatum formaliter consisteret in positivo, sequeretur, quod Deus per se & directè esset causa pec-

peccati: ſed conſequens eſt falſum; ergo. Probatur ſequela: quia omne ens poſitivum per ſe & immediatè efficitur à Deo, utpote ſine cujus immediato concurſu nulla cauſa ſecunda poteſt operari, aut aliquid efficere, ut magis oſtendi ſolet in Philoſophia.

21. Confirmatur hoc ex definitione peccati ſupra ex D. Auguſtino relata: nam in ea ly *dictum*, *factum*, *concupitum*, denotat materiale peccati; ly *contra legem Dei*, denotat formale peccati: atqui eſſe contra legem Dei, importat aliquid privativum, videlicet carentiam debitæ rectitudinis, ſeu conformitatis ad legem Divinam, quæ deberet ineſſe actui humano, & non ineſt; ergo.

22. Nec dicas. Homicidium, Blaſphemia, & hujusmodi, ſunt peccatum, ut patet: ſed Homicidium, Blaſphemia &c. conſiſtunt in poſitivo; ergo peccatum conſiſtit in poſitivo. Reſp. enim diſtinguendo minorem: ſed Homicidium, Blaſphemia, conſiſtunt in poſitivo, ſi ſumantur pro materiali, ſeu ſubſtrato peccati, conceditur; ſi ſumantur pro formali, negatur minor, & conſequentia. Sic enim conſiſtunt in privativo, nempe in privatione debitæ rectitudinis, ſeu conformitatis ad legem Divinam, quæ deberet ineſſe actui, & non ineſt: & hinc Homicidium in bello juſto, vel auctoritate publica erga malefactores factum, non eſt peccatum, eò quod hic non interveniat illa privatio conformitatis ad legem: quamvis quoad cætera in-

justa hominis occisione, sint omnia æqualia. Verùm de hoc plura in Theologia speculativa.

23. CONCL. III. Quamvis peccatum aliquam causam habeat (eo saltem modo, quo privationes dicuntur habere causam) Deus tamen non est causa, & auctor peccati. Hæc Conclusio est de Fide certa, contra nonnullos Hæreticos. Ratio inprimis est, quia peccatum, cum sit malum omnium maximum, quin & aversio à DEO tanquam ultimo Fine, repugnat infinitæ Sapientiæ, Justitiæ, & Bonitati Dei: unde is peccatum gravissimè, & sub interminatione æternæ damnationis prohibuit. Accedunt clarissima Sacræ Scripturæ testimonia, ut *Psal.* 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es.* *Sapi.* 14. *Odio sunt Deo impius, & impietas ejus.* Et alibi sæpe.

34. Nec obstat I. Quod Deus concurrat physicè ac immediatè, ad substratum & materiale peccati, puta ad elevationem manus in actu homicidii. Resp. enim: licet Deus, tanquam causa prima & universalis, concurrat positivè ad substratum seu materiale peccati, ut omnes fatentur; non tamen concurrit ad ipsius actûs defectum, id est, ad privationem debitæ rectitudinis, seu conformitatis ad legem Divinam; in qua privatione consistit ratio formalis peccati: hanc enim DEUS solùm permittit, quatenus hominem à rectæ rationis regula liberè deviantem non impedit, ne tollat ejus libertatem; ac proinde vi pacti sui generalis desinendo causas secundas motus suos agere; permittit de-

facto

facto hominem agere, quidquid vult, quem tamen, si peccaverit, ne pœnituerit, suo tempore severissimè est judicaturus, ac puniturus.

Additio.

* Nec refert, quod privatio illa debitæ rectitudinis ex ipso materiali substrato peccati contra legem posito exurgat necessariò absque novo alio concursu: nam hoc non obstante Deus ad materiale peccati concurrens adhuc nequit dici causa peccati formalis; quia illa privatio debitæ rectitudinis non resultat ex materiali peccati, ùt istud est effectus Dei, sed præcisè ùt est effectus causæ secundæ liberæ. Ratio hujus est; quia Deus concurrendo ad esse materiale peccati e. g. ad motum gladii, agit conformiter suæ Legi generali, qua statuit se concursurum ad motus causarum secundarum: ècontra causa secunda libera deliberate agens concurrit ad esse materiale peccati difformiter Legi Divinæ prohibenti motum gladii ad occidendum proximum; unde tunc privatio debitæ rectitudinis surgit ex materiali substrato peccati, non prout est Dei, sed creaturæ effectus.

25. Nec obstat II. Quod Deus in S. Scriptura quandobue legatur hominem indurare, excæcare, & hujusmodi: ùt *Exod. 6. Ego indurabo cor Pharaonis. Isaiæ 6. Excæca cor populi hujus.* Et alibi. Resp. enim cum communi Theologorum, hujusmodi S.Scripturæ loca non esse intelligenda de actione positiva, ita quod Deus immittat errores, aut duritiam in cor

pec-

peccatoris, ùt explicant nonnulli Hæretici (hoc enim repugnat citatis, & aliis pluribus Sacræ Scripturæ testimoniis) sed ea inprimis quoad Deum esse intelligenda permissivè, sive quatenus is justo suo judicio permittit peccata: Deus enim, partim ut salva remaneat homini peccatori sua libertas, partim ut nonnunquam uno peccato liberè ab aliquo eliciendo puniat aliud, partim ut homines justi per malos quandoque exerceantur, partim ob alia sua imperscrutabilia judicia, permittit homines malè agere, occasione cujus hi subinde in peccatis magis indurantur, atque ad bonum faciendum excæcantur.

26. Deinde dicitur Deus hominem indurare, excæcare &c. subtrahendo specialiora gratiæ actualis auxilia. Deus enim justo suo judicio, ac in pœnam præsertim priorum peccatorum, subtrahit homini in peccatis inveterato, non quidem omnia, sed solùm specialia & uberiora gratiæ actualis auxilia; sine quibus ille posset quidem benè agere, prævidetur tamen à Deo non benè operaturus, idque ob propriam suam malitiam, & perversam voluntatem. Ulterius alio modo dicitur Deus excæcare hominem, occasionaliter videlicet, sive inscrutabili suo judicio aliquid ponendo, vel removendo, ex cujus positione, vel remotione, sumit homo ex propria malitia occasionem peccandi: ut quando respiciens ad munera Abel, præbuit occasionem Cain ad æmulationem, ipsúmque fratricidium (nam hæc posse Deum facere, non quidem ex primaria intentione peccati, sed aliis de

de cauſis, certum eſt; cùm etiam homo in certis caſibus licitè poſſit aliquid facere, vel omittere, non obſtante, quòd prævideat proximum inde accepturum occaſionem peccandi) vel quando patienter & longanimiter fert iniquitates, qua patientia abutentes peccatores ſumunt majorem peccandi licentiam, ſicque dantur in reprobum ſenſum.

27. CONCL. IV. Cauſa propria, & interior peccati, eſt ſola voluntas creata, deficiens à recta regula morum in operationibus liberis. Ita certa omnium. Ratio eſt: quia voluntas libera eſt debitrix, ut omnem actum ſuum, ſive elicitum, ſive imperatum, eliciat conformiter legi Divinæ; ergo hoc non faciendo peccat, ſicque eſt cauſa propria peccati.

28. Dicitur notanter, *cauſa propria, & interior peccati.* Nam dantur etiam cauſæ exteriores peccati: ex quibus inprimis eſt Diabolus, qui incitando, & tentando homines, eſt cauſa moralis inductiva peccati. Accedunt Mundi & Carnis illecebræ, ùt patet: imò nonnumquam unus homo eſt alteri cauſa peccati; præterea etiam potentiæ exteriores ſunt ſæpe voluntati cauſa, ſeu potius occaſio peccati. Adhuc tamen hæc omnia non ſufficiunt ad peccatum, niſi voluntas liberè conſentiat; & alioquin potius præbent homini juſto atque in certamine conſtanti anſam victoriæ, meritíque, & augmenti gratiæ & gloriæ cœleſtis.

29. Alia plura, quæ concernunt Peccatum actuale, partim colligi possunt ex dictis supra *Tract. 1. dist. 2.* partim amplius patebunt ex dicendis, præsertim ubi agetur de *Peccato mortali & veniali.*

QUÆSTIO III.

De Peccato Habituali.

SUMMARIUM.

30. *Post actum peccati remanet aliquid in homine, unde is denominatur peccator.*
31. *Quod in S. Scriptura dicitur* Macula.
32. *Peccatum habituale, quid?*
33. *Illud quà tale non addit novam malitiam.*
34. *Tamen per accidens, seu ratione alterius præcepti, quod violatur, quandoque novum peccatum committitur.*
35. *Post transactum actum peccati mortalis plura eveniunt in homine, quæ?*
36. *Reatus pœnæ, & reatus culpæ, quid? Sententia Scotistarum.*
37. *Hæc sententia nulli subjacet censuræ.*
38. *Solvitur objectio.*
Peccatum habituale cur potius consistat in reatu culpæ, quam privatione gratiæ?

30. CErtum est apud omnes; & indubitatum post actum peccatum physicè jam præteri-

teritum, adhuc hominem manere peccatorem; atque adeo aliquid in eo relinqui, per quod in esse peccatoris constituitur, & à quo denominatur peccator, quousque per veram pœnitentiam consequatur remissionem ipsius. Patet hoc ex S. Scriptura passim, ut ex illo *Lucæ 7. Mulier, quæ erat in civitate peccatrix. Matth.9. Publicani, & peccatores venientes discumbebant cum JESU. Rom. 5. Cum adhuc peccatores essemus;* & alibi passim.

31. Hoc autem, à quo post transactum actum peccati denominatur quis peccator, vocatur in S. Scriptura *Macula*; ùt *Jeremiæ 2. Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua.* Et *Josue c. 22. Usque in præsentem diem macula hujus sceleris in nobis permanet.* Et *Ecclesiast. 31. Qui inventus est sine macula;* & alibi. Unde homo postmodum à tali Macula per peccatum contracta, dicitur maculatus, pollutus, immundus, coinquinatus, & abominalis coram Deo, ùt sæpissimè legitur in S. Litteris; à qua proinde Macula Regius Psaltes Petivit ablui, & mundari; dum *Psalm 50.* oravit, dicens: *Amplius lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.* His prænotatis sit:

32. CONCL. I. Peccatum habituale nihil aliud est, quàm peccatum actuale, cujus commissio physicè jam præteriit, moraliter tamen permanet. Ita in re Doctores omnes, prout benè notat Mastrius 2. *disp. 6. n. 261.* licèt postmo-

dum multùm diſcrepent in aſſignando, quidnam ſit illud, ratione cujus peccatum phyſicè jam transactum cenſeatur adhuc moraliter permanere, & durare, quousque per veram pœnitentiam retractetur, & deleatur.

33. CONCL. II. Peccatum habituale quà tale non addit novam malitiam ſupra illam, quæ fuit admiſſa in inſtanti commiſſionis actualis peccati, quæque moraliter permanere dicitur. Ita rurſum omnes Theologi, nemine diſcrepante. Hinc fit, quòd propter peccatum habituale præciſè non mereatur homo majorem pœnam, ac ſupplicium, quantumcunque illud duret, quàm fuerit promeritus in illo inſtanti ac momento, in quo actualiter peccavit.

34. Dicitur notanter, *præciſè propter peccatum habituale.* Quia, ſi occurrat tempus, quo urget Præceptum eliciendæ contritionis, amoris Dei, aut receptionis alicujus Sacramenti, & tunc homo negligat mediante contritione, aut digna Sacramenti receptione ſeſe reſtituere in ſtatum gratiæ, atque expellere peccatum habituale mortale, jam committet is novum peccatum mortale propter violationem hujus præcepti ac proinde absque dubio erit dignus majori pœna. Verùm hoc contingit non vi ipſius peccati habitualis quà talis, ac præciſè ſumpti, ſed per accidens ratione alterius occurrentis præcepti, quod de novo violatur. Et hoc idem dicendum de eo, qui de peccato ſuo præterito habet novam complacentiam: ſiquidem per

hanc committitur novum peccatum actuale. Cæterùm novo peccato actuali non ſuperveniente, ſola permanentia peccati habitualis non auget malitiam actus peccaminoſi præteriti, neque pœnam ipſi correſpondentem.

35. CONCL. III. Poſt transactum actum peccati mortalis plura eveniunt in homine, peccante mortaliter. Primò enim is labitur in iram, atque inimicitiam Dei, cui æquè *odio ſunt impius, & impietas ejus*, ùt dicitur *Sap.* 14. Secundò, privatur homo per peccatum mortale gratiâ habituali, ſeu ſanctificante: ſiquidem defacto gratia & peccatum ſunt incompoſſibilia, eo fermè modo, quo lux & tenebræ. Tertiò, remanet in homine reatus, id eſt, obligatio quædam ad pœnam ex actu peccaminoſo præterito contracta: ſtatim enim, ac homo peccat, obligatur is ad pœnam peccato ſuo correſpondentem, quousque pœna illa ſoluta fuerit, ac remiſſa.

36. Porro Reatus iſte dupliciter poteſt conſiderari: primò, prout talis obligatio ad pœnam dicit ordinem ad Deum, qui propter peccatum commiſſum decernit homini pœnam, ſuo peccato correſpondentem: & talis reatus, ſeu obligatio ad pœnam, dicitur *Reatus pœnæ*. Secundò, prout ejusmodi obligatio ad pœnam reſpicit ipſum peccatum actuale præteritum, utpote ex quo proximè contrahitur, illúdque immediatè conſequitur: & talis Reatus, ſeu obligatio ad pœnam, prout reſpicit & proximè conſequi-

sequitur ad ipsum actum peccati præcedentis dicitur proprio nomine *Reatus culpæ*. Et in hoc reatu culpæ, juxta Doctorem Subtilem *4. dist. 15. q. 1.* & Scotistas, consistit formaliter Peccatum habituale; id est, ratione hujus Reatus culpæ censetur in homine peccatore moraliter remanere peccatum suum actuale physicè jam præteritum, donec per veram pœnitentiam expietur, ipsáque gratia sanctificans recuperetur.

37. Dices; S. Pius V. in Bulla, quæ incipit: *Ex omnibus* (estque confirmata a Gregorio XIII. & Urbano VIII. in hujus Constitutione 289. quæ incipit: *In eminenti*, ac refertur Tomo V. Bullarii Romani) inter alias propositiones Michaelis Baii damnavit hanc, ordine 56. *In peccato duo sunt, actus & reatus; transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.* Atqui hœc videtur esse ipsissima sententia ex Scoto nunc relata: ergo. Resp. negando minorem: siquidem Bajus ille asserebat, transeunte actu peccati in peccacatore nihil manere, nisi reatum, sive obligationem; sicque volebat, in ipso etiam remanere privationem gratiæ sanctificantis, prout liquet ex ejus Propositione tum relata, tum 41. in qua negavit, justificationem hominis fieri per gratiam infusam. Econtra Scotus, & Scotistæ unanimiter fatentur, remanere in peccatoribus ejusmodi privationem gratiæ sanctificantis. Tacentur plures aliæ disparitates, quæ legentibus citatam Bullam facilè patebunt; in

in qua simul §. 3. expressè notatur, quòd Propositiones illæ *iu proprio verborum sensu, ab assertoribus intento*, damnaretur.

38. Urgebis. Ergo peccatum habituale potius consistit in privatione gratiæ sanctificantis quàm in Reatu culpæ. Probatur sequela. Peccatum habituale in eo formaliter consistit, quod tollitur in justificatione: sed in justificatione tollitur ipsa privatio gratiæ; ergo. Resp. negando antecedens, ejusque prohibitionis majorem claritatis gratia distinguendo: Peccatum habituale in eo formaliter consistit, quod per se primò tollitur in justificatione, conceditur, quod per se secundò duntaxat tollitur, negatur major: sicque distincta minori negatur consequentia. Nam quod per se primò tollitur in justificatione, sunt ipsamet peccata physicè præterita, & moraliter adhuc permanentia: censentur autem moraliter permanere propter Reatum culpæ, non propter privationem gratiæ. Et hoc amplius ex eo ostenditur: tum quia hac ratione peccata venialia habitualiter permanent: id est: non propter privationem gratiæ (hanc enim non inducunt) sed propter correspondentem Reatum culpæ. Tum quia alioquin omnia peccata mortalia habitualia forent ejusdem rationis, ac speciei: non minus, ac privatio gratiæ est æqualis, ac ejusdem speciei, in omnibus peccatoribus peccato mortali obnoxiis. Uberior de hoc disputatio relinquitur Theologiæ Speculativæ.

QUÆSTIO IV.

Unde desumenda sit Distinctio specifica moralis Peccatorum.

SUMMARIUM.

39. *Cur non sit sermo de distinctione specifica physica peccatorum?*

40. *Distinctio specifica moralis peccatorum omissionis, unde desumatur?*

41. *Distinctio specifica moralis peccatorum commissionis desumitur per ordinem ad diversas specie virtutes?*

42. *Vel rectitutines, quarum sunt formaliter privationes.*

**Solvitur aliqua instantia.*

43. *Ex sola diversitate præceptorum non semper rectè infertur diversitas specifica peccatorum.*

44. *Quando ex diversitate præceptorum possit colligi diversitas specifica peccatorum?*

45. *Saltem ab extrinseco.*

** *Quomodo practicè dignoscenda differentia specifica actuum præceptorum? Addit. I.*

** *Quid dicendum de præceptis à superioribus subditis in particulari impositis? Addit. II.*

46. *Unicum est peccatum, non jejunare die, quo duplex occurrit jejunium Ecclesiasticum.*

47. *Secùs, si ad alterum quis teneatur ex voto.*

48. *Vio-*

48. *Violatio Castitatis in Religioso professo, vel Clerico in Sacris, continet duplicem specie malitiam. Non vero novam, si Religiosus sit simul in Sacris.*

49. *Si votum & juramentum super eadem re factum violetur, est duplex specie malitia.*

Quid, si violetur votum sæpius renovatum?

** *Illationes practicæ de distinctione specifica peccatorum. Addit.*

39. UT ex Titulo Quæstionis patet, in proposito non est sermo de distinctione specifica physica peccatorum, id est, de illa, qua peccata secundum suum esse materiale ab invicem distinguuntur (quæ distinctio desumitur ab objectis, cum generaliter actus distinguantur per objecta) sed de distinctione specifica morali. Ratio est: quia hic loquimur de distinctione specifica peccatorum in ordine ad Confessionem Sacramentalem, utpote cum juxta Concilium Trid. *Sess. 14. cap. 5.* & *can. 7.* & Theologos unanimiter, teneantur Fideles in Confessione peccata sua explicare non solùm quoad numerum, sed etiam quoad speciem, ac circumstantias peccati speciem mutantes: ad hoc autem parum refert scire distinctionem, aut unitatem physicam peccatorum. Sic enim occisio Laici, & Clerici, sunt quidem physicè loquendo ejusdem speciei, non tamen moraliter, utpote cum occisio Clerici superaddat specialem malitiam Sacrilegii: ècontra verò furtum bovis, & furtum centum florenorum, physicè loquendo di-

ſtinguuntur ſpecie, eò quod habeant objecta ſpecie diverſa; & tamen moraliter ſunt peccata, & furta ejusdem ſpeciei. Igitur loquendo de diſtinctione ſpecifica morali peccatorum, ac in ordine ad Confeſſionem Sacramentalem, ſit

40. CONCL. I. Diſtinctio ſpecifica moralis peccatorum omiſſionis, rectè deſumitur ex actibus debitis, quorum ſunt omiſſiones, atque ideo omiſſiones illæ ſunt peccata ſpecie diſtincta, quæ privant actibus debitis ſecundùm ſpeciem moraliter diſtinctis. Ita communiter Doctores. Sic v. g. omiſſio Miſſæ die Feſto audiendæ, diſtinguitur ſpecie ab omiſſione largitionis eleemoſynæ in caſu præcepto, quia ipſa Miſſæ auditio, atque elargitio eleemoſynæ, ſunt actus debiti ſpecie diſtincti. Ecôntra omiſſio Miſſæ in die Dominico, & omiſſio Miſſæ in die Feſto, non diſtinguuntur ſpecie moraliter, quia neque actus præceptus auditionis Miſſæ in prædictis diebus diſtinguitur ſpecie. Et in hoc conveniunt omnes: major autem difficultas eſt de peccatis commiſſionis, & unde deſumenda ſit eorum diſtinctio ſpecifica moralis; de quibus loquendo, ſit

41. CONCL. II. Diſtinctio ſpecifica moralis peccatorum commiſſionis, deſumitur rectè per ordinem ad diverſas ſpecie virtutes, vel rectitudines, quarum formaliter ſunt privationes. Ita Doctor noſter 2. *diſt. 37. q. 1.* cum ſuis, & aliis, qui tenent, peccatum actuale formaliter conſiſtere in privativo. Ratio eſt: quia univer-

ſaliter

ſaliter privationes ſumunt ſuam ſpecificationem ab oppoſitis formis; ſic enim cæcitas, & tenebræ diſtinguuntur ſpecie ab invicem, eo quod oppoſitæ formæ, nempe lux & viſus, ſpecie diſtinguantur: ergo, cum peccatum commiſſionis formaliter conſiſtat in privativo, juxta dicta *n. 20.* ejusdem Diſtinctio ſpecifica rectè deſumitur in ordine ad diverſas ſpecie virtutes, vel rectitudines, quarum eſt privatio.

42. Dicitur notanter ſub disjunctione, *per ordinem ad diverſas ſpecie virtutes, vel rectitudines.* Nam ad diſtinctionem ſpecificam moralem peccatorum ſufficit, ut vel diverſis ſpecie virtutibus opponantur, ut furtum & fornicatio, quorum prius oppoſitum eſt virtuti Juſtitiæ, alterum virtuti Caſtitatis; vel ſaltem eidem virtuti ſecundum aliam & aliam ſpecie rectitudinem, ut avaritia & prodigalitas, quæ ſpecie differunt, non obſtante quod opponuntur eidem virtuti Liberalitatis: quia licet Liberalitas ſit unica virtus formaliter & adæquata, includit tamen duplicem rectitudinem per reſpectum ad duo extrema; id eſt, duplex rationis dictamen, quorum uno prohibetur exceſſus, cui opponitur prodigalitas, & altero defectus, cui opponitur avaritia.

Additio.

* Dices: Dantur peccata ſpecie diſtincta, quæ tamen nec ſunt contra diſtinctas virtutes, nec contra diverſas rectitudines ejusdem virtutis: ergo regula aſſignata pro diſtinctione ſpe-

cifica

cifica peccatorum non est adæquata. Prob. ant. furtum unius crucigeri, & furtum decem florenorum sunt duo peccata specie distincta; utpote cum unum sit peccatum veniale, alterum mortale: & tamen opponuntur uni eidemque virtuti Justitiæ secundum eamdem rectitudinem, nimirum istam, ut non lædam proximum in bonis fortunæ: ergo. Resp. neg. ant. quoad adductum exemplum; verum quidem est, furtum unius crucigeri, & furtum decem florenorum, etsi non specie physica, bene tamen specie Theologica ab invicem distingui; negatur tamen, quod sint hæc duo furta contra eamdem rectitudinem Theologicè, atque in ordine ad confessionale discurrendo: nam in hoc sensu alia est rectitudo non offendendi DEUM graviter per gravem damnificationem proximi in bonis fortunæ, & alia non offendendi Deum leviter per levem damnificationem proximi in bonis fortunæ. Et tali modo etiam specie Theologica distinguuntur consensus plenus, & consensus semiplenus circa idem peccatum carnis, cùm sint contra distinctas rectitudines Theologicas. *

43. CONCL. III. Ex sola diversitate præceptorum non semper rectè, ac sufficienter, colligitur ab extrinseco diversitas specifica peccatorum. Ita communis. Ratio est: quia fieri potest, & sæpe contingit, quod eadem res, & ex eodem motivo formali, tam præcepto Divino, quam humano, Ecclesiastico, & Civili præcipiatur, aut prohibeatur; sic enim furtum

pro-

prohibetur tum Jure naturali, ac Divino, tum humano, Ecclesiastico, & Civili: atqui ob hanc solam præceptorum diversitatem furtum simplex non contrahit plures specie malitias, ut omnes fatentur; ergo. Additur tamen in Conclusione, *non rectè semper colligitur*, propter mox dicenda: hinc sit.

44. CONCL. IV. Tunc solum ex diversitate præceptorum potest ab extrinseco colligi diversitas specifica peccatorum, quando præcepta illa sunt formaliter diversa; id est, quando sub diversis motivis formalibus, ad diversas virtutes, aut rectitudines spectantibus, quidpiam præcipiunt, vel prohibent: aut v. g. quia datur præceptum Divinum prohibens furtum simpliciter ex motivo Justitiæ, & simul aliud præceptum Ecclesiasticum prohibens furtum rei sacræ ex motivo Religionis; hinc malitia furti rei sacræ distinguitur specie à malitia simplicis furti; & qui furatur rem sacram, duplicem committit malitiam specie distinctam, injustitiæ scilicet, & sacrilegii. Prout etiam multi Doctores contra alios non improbabiliter pariformiter discurrunt, si quis equidem rem profanam, ast in loco sacro existentem auferat. *can. Quisquis inventus 17. q. 4.* Item tali modo colligitur, quòd non jejunare in Vigilia SS. Apost. Petri & Pauli, & in ipso dicto Festo operibus servilibus vacare sint duo specie distincta peccata; quia jejunium in Vigilia & intermissio operum servilium in Festo ex diversis formaliter motivis præcipiuntur: jejunium quidem ex motivo

tem-

temperantiæ, intermissio autem operum servilium in ipso Festo ex motivo Religionis, ut magis colantur memorati principes Apostoli. Et idem fit in aliis similibus, quæ prohibentur diversis præceptis ex motivo diversarum virtutum vel rectitudinum.

45. Dicitur notanter in Conclusione, *colligi potest ab extrinseco.* Nam supposita etiam ejusmodi lege formaliter diversa, adhuc peccata illa specificantur intrinsecè penes diversas illas virtutes, aut rectitudines, ex quarum motivo quidpiam est præceptum, vel prohibitum, & quarum peccata illa sunt privationes: ex diversitate præceptorum vero dicta distinctio solum colligitur ab extrinseco.

Additio I.

** Pro Praxi dignoscendæ differentiæ specificæ, prius attendendum est, cujus rectitudinis moralis ex lege debitæ privationem vel oppositionem actus peccaminosus habeat. Ut istud intelligas, ulterius advertendum est, ex quonam motivo vel fine obliget lex illa, quam transgreditur ejusmodi actus. Duplex autem motivum hic considerari potest, unum *intrinsecum*, & est rectitudo illa moralis, ad quam ex natura sua intrinseca & per se spectat, vel ordinem saltem fundamentaliter dicit actus ille, qui præcipitur, vel cui ex natura sua saltem fundamentaliter repugnat ille actus, qui prohibetur. Taliter actus amoris DEI ex natura sua intrinseca spectat ad virtutem charitatis

tatis Dei, & petit poni ex motivo hujus virtutis, ſcilicet Bonitatis Dei: odium verò Dei ex natura ſua intrinſeca, ſaltem fundamentaliter repugnat rectitudini hujus virtutis. Item jejunium ex natura ſua intrinſeca ſpectat ad rectitudinem virtutis abſtinentiæ, & temperantiæ, cui proinde ex natura ſua opponitur violatio jejunii, ſaltem fundamentaliter. Dixi ſaltem *fundamentaliter*: nam hic conſideramus actus humanos ùt priores ad legem, & ut objecta legis: pro quo priori non intelliguntur in ſe habere formalem moralitatem, proinde nec formalem rectitudinem, aut oppoſitionem & privationem formalis rectitudinis moralis; cùm rectitudo formalis in propoſito ſit illa, quæ ex Lege deſcendit. Aliud eſt motivum *extrinſecum*, quod per ſe non ex natura actûs, ſed ex voluntate Legislatoris intenditur. Sic poſſet Legislator præcipere jejunium ex motivo conſervandæ caſtitatis, vel colendi Sanctum. Nihilominus actus, qui ex fine extrinſeco intenditur, debet tamquam medium aliquo modo poſſe deſervire ad finem vel motivum extrinſecum perfectiùs conſequendum.

Porrò, quando nil aliud conſtat ex verbis aut circumſtantiis Legum, præſumi debet, quòd Legislator ferendo Legem aliquam communitati, per eam tantùm obligârit ex fine & motivo intrinſeco. Herinc p. 2. D. 5. de peccato in communi. n. 48. la Croix L. 5. n. 137. Ratio eſt: quia ſic obligare ex ſolo fine & motivo intrinſeco, longè frequentius, & connatura-

turalius est. 2. quia finis extrinsecus satis obtinetur mediante illo, ad quod præceptum per se ex fine & motivo intrinseco obligat: ergo etiamsi accedat aliquis finis extrinsecus & remotus in ferenda aliqua Lege, tamen, nisi aliud clarè exprimatur, ex illo fine extrinseco Lex non obligat, sed tantùm ex intrinseco. Sic Ecclesia præcipiens jejunium in Vigiliis Sanctorum, extrinsecè intendit augmentum cultûs Sanctorum inde obtinendum, & tamen qui violat hoc præceptum, non peccat contra Religionem, vel duliam, extrinsecè intentam, sed contra solam abstinentiam, quæ intrinsecè intenditur, & qua posita jam promovetur cultus Sanctorum, dum per eam fideles magis fiunt dispositi ad colendos Sanctos, & Festum diem religiosè agendum. Hæc assertio etiam locum habet, quando dubium est, an Legislator voluerit obligare simul ex alio præterquam intrinseco motivo: nam & tunc præsumi debet, quòd tantùm obligare velit ex intrinseco motivo teste la Croix citato; quia illud præsumi debet in ejusmodi dubio, quod connaturalius & frequentius fieri solet; & quia obligationes novæ non sunt adstruendæ, nisi de illis satis constet.

Si verò Lex non habeat aliud motivum intrinsecum, rectè censemus eam obligare ex motivo extrinseco. La Croix cit. n. 138. Proinde violatio talis Legis refundet in actum malitiam huic motivo extrinseco oppositam. e. g. Lex Ecclesiastica prohibet die Festo laborem servi-

ſervilem; cùm autem labor iſte, utpote in ſe honeſtus, non præbeat motivum prohibendi intrinſecum ex ſua natura deſumptum, ideò inferimus, eum eſſe prohibitum ex motivo extrinſeco colendi diem Feſtum, qui cultus ad virtutem Religionis pertinet. Unde qui die Feſto laborat ſerviliter, contra rectitudinem virtutis Religionis peccat.

Adde, niſi aliud clarè exprimatur, vel aliunde conſtet, Leges tam Divinas, quàm humanas non obligare ordinariè, præcisè ex motivo obedientiæ, ſed vel ex motivo intrinſeco, vel extrinſeco diſtincto à motivo obedientiæ. Sic lex Divina non furandi obligat ex motivo intrinſeco Juſtitiæ, lex ſumendi dignè Sacram Euchariſtiam ex motivo Religionis, & ſic de aliis. Ex quo à fortiori ſequitur, quòd ille, qui v. g. furando peccat ſimul contra præceptum Divinum & Eccleſiaſticum, non committat duplicem inobedientiam ſpecie diſtinctam, unam erga Deum, alteram erga Eccleſiam &c. nam dato etiam, quòd inobedientiæ formalis erga Deum, & obedientia erga Legislatorem humanum ſpecie Theologica diſtinguantur, quod aliqui negant, alii verò ſatis probabiliter affirmant, tamen non eſt verum, quod in hoc actu committatur ſpecialis ac ſpecifica inobedientia erga Deum, aut Eccleſiam; ſiquidem tam Deus, quàm Eccleſiæ ſolùm ex eodem & ſolo motivo Juſtitiæ, non verò obedientiæ obligant ad non furandum. Id quod fatetur unanimis modernorum Th. Th. **

Additio II.

** Quæres, quid dicendum de præceptis, quæ Superiores imponunt personis subditis in particulari? ℞. in hoc puncto non conveniunt DD. teste la Croix *l.* 1. *n.* 628. multi docent, præcipientem alicui particulari subdito pro motivo principali habere solam honestatem obedientiæ: in quorum sententia ille, qui bis fuisset graviter inobediens hodie omittendo actum Religionis sibi à Superiore graviter præceptum, heri actum charitatis erga proximum &c. satisfaceret in confessione dicendo, bis fui graviter inobediens meo Superiori, non explicando, circa quam materiam fuerit inobediens. Verùm Stoz *L.* 1. *p.* 1. *n.* 52. Castropalao, Lugo, Dicastillo, & alii dicunt, præcipientem talem potius pro fine & motivo habere honestatem illius alterius virtutis, ad quam actio præcepta spectat. Et hæc responsio est conformior dictis, quæ etiam in praxi tenenda est. Unde ille, qui præceptum grave, à Superiore sibi impositum violavit, debet addere, circa quam materiam præceptum violaverit, v. g. non fui obediens Superiori sub gravi peccato injungenti auditionem Sacri. Ex quo infert Castropalao *Tom.* 1. *t.* 2. *Disp.* 3. *punc.* 3. *n.* 12. Religiosum professum violantem grave præceptum sui Superioris committere duplex specie distinctum peccatum, unum contra votum obedientiæ & virtutem Religionis, alterum contra illam virtutem, vel rectitudinem, ad quam spectat actus præceptus. **

46. Ex

46. Ex dictis Deducitur I. cum Vasquez 1. 2. *disp.* 98. *c.* 3. & aliis passim, non esse plura specie vel numero distincta peccata, in Confessione necessario explicanda, cum quis non jejunat in aliqua Vigilia incidente in Quadragesimam, aut Quatuor anni Tempora. Item si quis non audiat Missam die Dominico, in quem simul incidit Festum alicujus Sancti. Ratio est: quia jejunium, quamvis in dicto casu bis vel ter præcipiatur ab Ecclesia; adhuc tamen semper præcipitur ex eodem motivo virtutis Temperantiæ: unde quamvis detur duplex causa, seu duplex titulus malitiæ, nempe duplex præceptum Ecclesiæ, adhuc erit unica malitia, unumque peccatum. Idem dicendum de altero exemplo, ubi auditio Missæ præcipitur in utroque casu ex motivo virtutis Religionis.

47. Deducitur II. cum eodem Vasquez, & aliis, secùs esse dicendum de eo, qui Feria sexta tenetur jejunare ex voto: is enim, si Feria sexta, in quam simul incidit jejunium Ecclesiasticum Vigiliæ, aut Quatuor Temporum, violet jejunium, peccabit duplici peccato, scilicet & contra virtutem Temperantiæ impositæ ratione præcepti Ecclesiastici, & contra virtutem Religionis ratione voti.

48. Deducitur III. Quòd violatio Castitatis in Religioso professo, vel Clerico in sacris Ordinibus constituto, duplicem habeat malitiam specie distinctam, ac necessariò in Confessione explicandam; nimirum luxuriæ contra Temperantiam, seu Castitatem, & Sacrilegii

contra Religionem: quia motiva harum virtutum sunt specie distincta. Econtra Religiosus professus, simulque in Sacris constitutus, non peccat nova specie malitiæ propter duplex votum violatum, nempe votum Castitatis Religiosæ, & votum Castitatis sacro Ordine annexum: quia hæc vota non sunt distinctæ speciei: sola autem præceptorum diversitas non facit malitias specie distinctas, nisi etiam sint contra diversas specie virtutes, vel rectitudines. Unde sufficit, quòd talis in Confessione dicat, se commisisse fornicationem contra votum Castitatis: uti post Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 27. n. 27.* Bonacinam, & communiorem aliorum, contra Ledesman, notat Mastrius *disp. 14. Theol. mor. n. 32.*

49. Secùs foret, si votum, & juramentum super eadem re factum violetur, quia tunc erit diversa specie malitia, necessariò in Confessione explicanda. Sanchez ibidem *n. 26.* Etsi enim tam votum, quàm juramentum pertineant ad virtutem Religionis, adhuc tamen spectant ad ipsam sub diversa ratione, atque rectitudine: votum quidem, ob fidem datam DEO servandam; juramentum verò, ne Deus in testem falsò adducatur. Quòd si verò violetur votum, sæpius, aut etiam millies renovatum, committitur unicum nihilominùs peccatum: quia omnia ea vota eodem modo ad unam Religionis virtutem pertinent; simulque repetitio illa voti habet se, sicut repetitum ejusdem rei ab eodem Superiore præceptum. Et conformiter dictis resolvi poterunt innumeri casus, ex quibus etiam

etiam multi adhuc circa diverſas materias in propriis locis adducentur.

Additio.

** Sequuntur aliæ adhuc illationes, practicæ. Itaque Deduces IV. Etiam duplex ſpecie diſtinctum peccatum eſſe, ſi violem jejunium ab Eccleſia mihi præceptum, & à Confeſſario ſimul pro pœnitentia injunctum. Herincx *p. 2. diſp. 5.* de peccato in communi *n.* 49. La Croix *L. 5. n. 135.* contra aliquos. Ratio eſt: quia hic actus opponitur duplici rectitudini præceptæ, vel duplici formaliter diverſo præcepto: Eccleſia enim præcipit jejunium iſtud ex motivo temperantiæ, Confeſſarius ex motivo ſatisfactionis Sacramentalis, & ob pœnitentiæ Sacramentum integrandum.

Deduces V. Peccata, quæ fiunt contra eandem virtutem per exceſſum & defectum, diſtingui ſpecie. Paulus Mezger *Tom. 2. Tract. 6. D. 9. art. 2. n. 15.* & alii. Quia ejusmodi peccata habent diverſam repugnantiam cum diverſa rectitudine & honeſtate ejusdem virtutis: ùt avaritia, & prodigalitas, quæ ſpecie diſtinguuntur; quia pugnant contra diverſas rectitudines ejusdem liberalitatis.

Deduces VI. Peccata commiſſionis & omiſſionis, dum ſunt contra eandem virtutem, interdum ſpecie morali diſtingui, interdum eſſe ejusdem ſpeciei. Mezger *cit. n. 13.* Holzman *t. 3.* de actibus humanis *n. 666.* Ratio eſt: quia

commiſſio, & omiſſio, dum pugnant contra eandem virtutem, interdum opponuntur eidem, interdum eſſentialiter diverſæ rectitudini. Res declaratur exemplis. Ejusdem ſpeciei ſunt commiſſio furti, & omiſſio reſtitutionis rei alienæ, quia præcipiuntur ex eodem motivo, ut cuique ſervetur ſuum jus illæſum, ſic etiam ſtudium, cujus cauſa omittitur Sacrum, & omiſſio Sacri, ſunt idem ſpecie & numero peccatum: quia uno eodémque præcepto præcipitur directè auditio Sacri, & indirectè ſimul prohibetur poſitio omnis actûs impedientis ab auditione Sacri. E converſo ſpecie differunt actûs odii Dei, & omiſſio actus amoris illo tempore, quo ex præcepto debebat poni, quia opponuntur diverſis rectitudinibus & diverſis formaliter præceptis obligantibus ſub eſſentialiter diſtinctis motivis. Nam actus odii Dei prohibetur, ne poſitivè velimus malum Summo Bono; actus amoris Dei verò præcipitur, ut poſitivè ei bonum velimus; ſed poſitivè nolle alicui malum, & poſitivè velle alicui bonum ſunt in æſtimatione morali duæ ſpecie diſtinctæ rectitudines.

Deduces VII. Omnes detractiones eſſe ejusdem ſpeciei Theologicæ: quia omnes bono ejusdem ordinis, ſcilicet famæ adverſantur: ſicut & omnia furta gravia, quibus auffers modò aureum, modò bovem, nunc aliquid aliud, ſunt ejusdem ſpeciei moralis, & tantùm phyſicè differunt. Hinc in confeſſione ſatis ſe accuſat, qui ſolùm dicit, graviter detraxi ali-

alicui &c. nec debet addere, in quanam materia detraxerit. Idem est de omnibus contumeliis, quia & istæ adversantur eidem bono honoris. Aliter dicendum est de imprecationibus; cùm mala, quæ homines imprecari solent, possint esse diversissima & diversis bonis opposita: possum enim imprecari alicui infernum, alteri infamiam, tertio mortem: quæ imprecationes diversis bonis repugnantes specie differunt. Vide P. Ant. Mayr *t. 5. n. 213.* ubi alios quoque Th. Th. allegat pro hac illatione. **

QUÆSTIO V.

Unde desumatur Distinctio, numerica moralis Peccatorum?

SUMMARIUM.

50. *Ratio ordinis Quæstionum.*
Actus peccaminosi physicè distincti, non semper distinguuntur moraliter.
51. *Tot sunt peccata numero distincta, quot sunt actus peccaminosi moraliter interrupti.*
52. *Quandonam censeantur actus voluntatis moraliter interrumpi? Id fit I. per voluntatem contrariam.*
** *Non tamen semper. Additio.*
53. *II. Per cessationem voluntariam ab actu.*
* *Nisi adsit propositum post iterum continuandi.*
54. *III. Juxta quosdam etiam per cessationem involuntariam & naturalem. Sed hæc sententia videtur limitanda.*

55. *Peccata interna, quæ solo animo perficiuntur, multiplicantur numero, quoties actus ipsi renovantur.*

56. *Peccata, quæ operè externo perficiuntur, quando multiplicentur numero?*

57. *Unico actu occidens decem homines committit unum numero peccatum.*

** *Solvitur objectio notabilis.*

** *Et ponuntur quædam illationes practicæ.*

58. *Secùs, si id fiat pluribus actibus externis distinctis.*

Ampliatio dictorum ad alios casus.

59. *Quid dicendum de actibus pravis incompletis, v.g. proximè præcedentibus, vel sequentibus fornicationem?*

60. *Vel occisionem inimici?*

61. *Quid de sæpiùs percutiente, blasphemante, contumelias iterante, in eodem commotionis impetu?*

* *Quomodo resolutio ultimi dubii concordetur cum dictis prioribus? Add. I.*

* *Quid sentiendum de sæpiùs infra noctem fornicante, vel se polluente ex eodem æstu libidinis? Addit. II.*

* *Quid de intermittente per aliquod tempus restitutionem, quam facere facilè potuisset, modo voluisset? Addit. III. & IV.*

* *Ponuntur adhuc duo utilia Corollaria. Addit. V.*

** *Quibus additur speciale notandum. Additio VI.*

50. CUm juxta Sacrum Concilium Trid. *Seſſ.* 14. *c.* 5. & *can.* 7. & omnes Catholicos, in Sacramento Pœnitentiæ confiteri teneamur omnia, & ſingula peccata mortalia, tam quoad ſpeciem, & circumſtantias peccati ſpeciem mutantes, quam quoad numerum, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habetur: poſt explicatum modum dignoſcendi Diſtinctionem ſpecificam moralem, meritò ſubjungitur præſens Quæſtio de diſtinctione numerica morali peccatorum. Et additur, *de Diſtinctione numerica morali.* Siquidem phyſicè loquendo concedunt omnes, quòd multiplicentur peccata numero juxta numericam multiplicationem actuum peccaminoſorum quod tamen moraliter loquendo non ſemper fit: quia multi quandoque actus peccaminoſi phyſicè diſtincti, conſtituunt unum duntaxat numero peccatum moraliter loquendo; ùt patet in eo, qui cogitat occidere ſuum inimicum, ac ea intentione quærit equum, præparat arma, accingit ſe itineri, ponit hoſti inſidias, & tandem ipſum actu occidit, hic enim multos quidem habet actus illicitos phyſicè diſtinctos, moraliter tamen non niſi unum numero peccatum committit, ùt patebit ex dicendis. Hoc prænotato, ſit

51. CONCL. I. Loquendo de multiplicatione ſeu diſtinctione numerica peccatorum, tot ſunt peccata numero diſtincta, quot ſunt actus voluntatis pravi moraliter interrupti, ac repetiti. Ita Doctores communiter. Ratio eſt: quia nullum eſt peccatum, niſi in quantum ab

ipsa voluntate deliberatè procedit; ergo tot sunt peccata numero distincta, quot sunt actus voluntatis pravi moraliter interrupti, ac repetiti. Sed mox

52. Quæritur, quandonam censeantur actus voluntatis moraliter interrumpi? Resp. cum Mastrio *disp.* 15. *Theol. moral. n.* 66. & communi Doctorum. Toties censentur actus voluntatis moraliter interrumpi, quoties nec formaliter, nec virtualiter perseverant; id est, quoties nullus effectus assignari potest, in quo virtualiter prior ejusmodi actus permanere censeatur. Id autem pluribus modis accidere solet. Et primò quidem actus peccaminosus moraliter interrumpitur (ita ut nec formaliter, nec virtualiter permanere censeatur) per voluntatem contrariam; prout fatentur omnes. Sic enim actus prior omninò revocatur, & per consequens etiam formaliter interrumpitur: prout fit, si quis de priori actu peccaminoso agit pœnitentiam, aut dolet ipsum se perpetrâsse.

Additio.

** His non obstantibus juxta aliquos probabiliter actus externi non interrumpuntur, nec multiplicantur numero, saltem semper, per quamlibet retractionem formalem etiam efficacem. Lugo *de Sacram. Pœnit. disp.* 16. *n.* 551. Illsung *t.* 2. *d.* 2. *n.* 60. Antonius Mayr *t.* 5. *n.* 196. & alii contra la Croix *l.* 5. *n.* 174. & multos alios: Ratio horum est: quia potest esse tanta conjunctio inter partes vel plu-

plures actus externos, us brevis interruptio per voluntatem contrariam, aut efficacem retractationem non poſſit tollere unitatem moralem actionis. Nes eſt paritas inter actus merè internos, qui in mente ſiſtunt, & ad aliquod opus exterius non ordinantur; quia 1. actus merè interni, ſi interius per retractationem abrumpuntur, non habent, in quo poſſint conjungi: aliud eſt de externis, etſi enim interna retractatio adſit, poteſt tamen haberi adhuc conjunctio externa. 2. Teſte Lugone immediatè laudato *n. 567.* voluntates merè internæ non ordinatæ ad aliquid exterius, faciliùs interrumpuntur, quem actus externi, eò quòd opera externa, cùm ſint ſenſibilia, faciliùs conjungantur in ordine ad unum humanum & morale faciendum; quam rationem etiam approbat Herincx.

Confirmatur & declaratur exemplis. 1. qui die jejunii jam ſecum ſtatuit, in prandio nihil amplius comedere, ſi tamen, antequam à menſa ſurgat, novum afferatur ferculum, poteſt licitè de iſto comedere, quin duplex prandium ſumat: quia continuatio illa ratione loci & temporis ſufficit ad non interrumpendum prandium, non obſtante brevi illa voluntate contraria, vel retractatione. Ita Lugo cit. quod etiam tenent Leſſius, Filliucius, ac probabile cenſet Layman ab eodem Lugone allegatus, ac admittunt Herincx *p. 2.* de peccato in communi *n. 56.* la Croix *L. 5. n. 174.* Imò aliqui ſaltem ex his auctoribus concedunt, quamvis aliquis à menſa jam ſurrexerit, cum voluntate

non

non amplius comedendi, si statim redeat, posse iterum comedere, quin interrumpatur in æstimatione morali prius prandium, aut duplex fiat refectio: ergo idem à pari in aliis est dicendum. 2. Petrus in die jejunii comedens carnes in prandio, retractat suam voluntatem, & non vult ampliùs comedere de carnibus; quia tamen novum videt afferri ferculum, iterùm comedit de carnibus: in tali casu secundùm Lugonem laudatum Petrus committit unum numero peccatum, & satis se accusat dicendo, se semel die jejunii comedisse carnes: quia non obstante hac retractatione manet unum moraliter prandium. 3. Paulus aliquem ex spiritu injustæ vindictæ ter quatérque percutit, ac post quatuor percussiones cessat cum animo non ampliùs percutiendi; sed statim, quia percussus forsan mala verba dedit, iterùm incipit aliquoties percutere eundem. In hoc casu Paulus has percussiones non tenetur confiteri ùt duo distincta peccata teste Lugone laudato *n. 552.* quia illa brevis voluntas contraria non videtur interrupisse unitatem vindictæ & percussionis. Addit aliud adhuc exemplum allegatus Cardinalis circa omissionem restitutionis: ùt si fur concipiat intentionem restituendi rem ablatam, sed statim mutato animo velit retinere; videtur enim hìc esse eadem retentio, ac si nulla retractatio, vel voluntas contraria intervenisset. Videri etiam potest P. Antonius Mayr pro hac responsione adductus, qui prioribus hæc adjungit: *Pariter difficile mihi videtur, quòd si aliquis cum altero litigare cæpit, vel etiam convitia ei dicere,* & ab amico persua-

sus dicat, se jam velle tacere adeóque voluntatem suam retractet: sed mox ab adversario lacessitus, iterùm incipiat litigiosas voces jacere, difficile, inquam, videtur dicere, quòd in hoc casu sint duo moraliter distincta peccata. Ita sonant verba Clarissimi hujus Doctoris. Ex quibus omnibus

Colliges, ejusmodi actus externos per retractationem vel voluntatem contrariam tantùm moraliter interrumpi, quando aliunde non datur ratio continuationis & unitatis moralis. Verùm hæc probabiliter dicta sunt; nam revera altera sententia, quæ asserit voluntatem efficacem contrariam, vel efficacem retractationem semper interrumpere moraliter etiam actus externos, videtur æquè probabilis, vel omnino probabilior, docetúrque à pluribus, potéstque facilè responderi ad illa, quæ à Lugone sunt adducta. 1. quoad comestionem illam repetitam post retractationem non est paritas: quia Ecclesia tantùm ex benignitate ejusmodi comestionem repetitam cum priore reputat pro uno prandio. Ita Herincx laudatus. Ad reliqua exempla potest dici, quòd ibi non intervenerit efficax vel absoluta retractatio; si autem hæc intervenerit, tunc tenendum sit, ejusmodi actus externos numero multiplicari: quia actus externus suam libertatem ab interno accipit; consequenter etiam multiplicationem ab eo habere potest, & in tali casu habet: quia posita efficaci retractatione ad novum & alterum actum sequentem requiritur planè alia libertas, deliberatio & determinatio: ergo moraliter etiam est alius actus. Vide Herinc

rincx *disp. 5. de peccato n. 59.* ubi ait, malos actus moraliter abrumpi, & numero multiplicari. 1mò Si quis inimicum verberans, seriò proponat desistere, & mox renovata priore voluntate pergat percutere. 2dò Si pergens ad occidendum resipiscat, et rursum repetita indignatione iter prosequatur &c. **

53. Secundo interrumpitur moraliter actus pravus per cessationem ab actu illo voluntariam, & liberam: ùt si quis semel suum in procurando peccato quamvis irritum conatum peregit, & postmodum tædio, vel lassitudine victus ab illo conatu pravo desistit, sine proposito ulterius progrediendi, jam prior ille actus censetur moraliter interruptus; prout D. Petrus intra breve tempus hac de causa ter Christum negâsse dignoscitur. Ratio est: quia talis censetur actum illum interpretarivè revocare, hoc ipso, quod ab illo actu pravo cesset voluntariè sine proposito ulterius pergendi.

Additio.

*Dicitur notanter: *sine proposito ulterius pergendi:* nam si tale propositum pergendi adesset, & Actus illi aliàs inter se forent moraliter unibiles ad unum completum constituendum, cessatio ab actu non faceret interruptionem moralem, & sic nec numero multiplicaret peccatum. E. g. Si quis cum fæmina turpia, & ad copulam dispositiva exercere inchoâsset; interea tamen ob intervenientem aliam personam ad aliquod tempus cessaret, in animo tamen adhuc suo non revocans peccaminosum illud pro-

propositum, in eo casu, si post discessum alterius denuò turpissimos priores actus prosequeretur, non censeretur inter hos & præcedentes intercedere interruptio moralis, sed unum numero peccatum vi mali illius propositi moraliter continuatum committeretur, non obstante cessatione illa voluntaria, prout benè notandum.*

54. Tertiò non pauci Doctores, inter quos est Vasquez *1. 2. disp. 75. c. 3.* tenent, etiam per cessationem involuntariam & naturalem, sive ea fiat per somnum, sive per distractionem ad alia, actum peccaminosum moraliter interrumpi. Sed hæc sententia patitur plures instantias, ac proinde nonnulli id relinquendum censent judicio prudentum, quia non in omnibus peccatis requiritur, ac sufficit eadem unio, vel continuatio ad unitatem numericam moralem ipsorum: aut saltem dicta sententia procedit solùm in peccatis internis, quæ sola mente consummantur, ùt est peccatum odii, hæresis; & hujusmodi; non autem in peccatis, quæ opere externo perficiuntur, prout amplius patebit ex sequentibus: unde sit

55. CONCL. II. Peccata interna, quæ solo animo perficiuntur, ùt Hæresis, Odium DEI vel proximi, Delectatio venerea morosa, & hujusmodi, toties multiplicantur numero, quoties actus ipse internus peccati renovatur. Ita communis; & ratio est, quia quilibet talis actus internus in se est perfectus, & consummatus, simulque posterior actus nullam habet dependentiam vel connexionem cum priori. Ex qua do-

doctrina Layman *lib.* 1. *tract.* 3. *c.* 3. *n.* 3. infert, fieri posse, quod idem homo mille peccata Odii, vel internæ Infidelitatis uno die committat. Quamvis plerúmque impossibile sit, internorum horum actuum, seu peccatorum numerum inire; ideoque satis sit in Confessione moram temporis explicare, v. g. dicendo: *Integro anno perstiti in inimicitia, & sæpe cum inimici memoria occurrit, actus odii exercui, ferme in singulos dies, vel singulas hebdomadas:* hinc enim prudens Confessarius jam poterit formare judicium de statu pœnitentis.

56. CONCL. III. Peccata, quæ opere externo perficiuntur, toties numero multiplicantur, quoties actus ipsi exteriores peccatum illud consummantes repetuntur. Ita Doctores communiter. Sic, qui plures homines successivè occidit, plura committit homicidia numero distincta. Similiter si quis sæpius fornicetur quamvis eâdem nocte, plura committit peccata fornicationis numero distincta, atque in Confessionali explicanda. Ratio est: quia interveniunt duo actus mali, quorum unus ad alterum non ordinatur, nullámque cum ipso habet connexionem: eò quòd quilibet eorum in se sit completus, & consummatus actus.

57. Dicitur notanter I. *Plures homines successivè occidit.* Nam, si quis unico actu decem, vel plures homines occidat, vel occidere velit v g. explosione tormenti bellici, vel stratagemate, unum numero peccatum committit, gravius tamen; uti tenent Suarez *part.* 3. *tom.* 4. *disp.* 22. *sect.* 5. *n.* 33. Marchantius *tom.* 1.

Tri-

Tribunalis tract. 3. tit. 4. quæſt. 2. concl. 2. Navarrus, Layman, & alii, contra Azorium *part. 1. lib. 2. inſtit. moral. c. 4. q. 2.* 2. Ratio eſt: quia hujusmodi diſtinctio numerica objectorum, ùt puta plurium hominum, eſt tantùm materialis, cùm actus, aut intentio occidendi, reſpiciat illa omnia per modum unius objecti formalis, totalis & adæquati: certè ſi homini mediocriter diviti 10. aureos auferrem, foret unum numero peccatum, dum fieret per unum actum. Quamvis enim cæteróquin ſingula illa objecta poſſent actui dare completam malitiam, attamen prout conjunguntur, atque ab actu per modum unius reſpiciuntur, conferunt actui ſimul unam completam malitiam, majorem tamen; quam etiam quidam Doctores volunt eſſe in Confeſſione exprimendam.

Additio I.

** Reſpondebis cum Holzman & aliis. Decem aurei eidem Paulo ablati coaleſcunt in unum objectum; quia ſunt læſio juris unius hominis: aſt contrà decem homines habent diſtincta decem jura tam in vitam, quàm in bona fortuna &c. quæ jura non in unum coaleſcunt, & ſic eſt diſparitas inter furtum 10. aureorum uni homini ablatorum, & inter furtum, quô 10. aurei pertinentes ad 10. diſtinctos homines auffe-runtur: idem eſt de homicidio 10. hominum.

Contra eſt 1. plures homines ita coaleſcere poſſunt, ut per modum unius objecti ab aliquo actu attingantur. Item, plures homines poſſunt coire in unam Rempublicam, familiam, aut col-

lectionem qualemcunque: ergo plures homines possunt ab uno actu per modum unius attingi, atque hoc sufficit ad unitatem moralem actûs: nam alia coalescentia, quam Adversarii videntur requirere, est in quæstione, ac debet prius efficaciter probari.

Contra est 2. falsum est, quòd universaliter objecta & jura non coalescunt in unum, quando spectant ad diversas Personas: ergo a. prob. si quis per injustum pondus vel mensuram singulis hominibus solùm inferat leve damnum, tamen singula damna coalescunt in unum grave ratione modi, quo inferuntur: unde & ejusmodi damna per modum unius complexi prohibentur gravissimè, ùt Sacra Scriptura nos docet *Proverb.* 11. dicens: *Statera dolosa abominatio est apud Dominum.* **

Additio II.

** Ex dictis resolves 1. tantùm unum numero peccatum fieri, quando quis unico desiderio intendit plures fornicationes successivè ponendas, vel plures occisiones successivè vel simultaneè faciendas. Illsung *tr. 2. disp. 2. art. 5. n. 48.* Ratio est: quia ejusmodi desiderium est tantùm actus unicus, & plures fornicationes, quamvis sint actus completi, successivè ponendi, respicit per modum objecti unius. Ratio 2. etiamsi actus successivi consummati occisionum, vel fornicationum non coalescant in unum actum exteriorem, coalescunt tamen in unum objectum simul & semel volitum.

Resol-

Reſolves 2. Illum, qui unico actu deſideravit 10. vel adhuc plures fornicationes committere, non debere in confeſſione numerum decem fornicationum exprimere: quia iſte numerus eſt tantùm circumſtantia numerica, ac aggravans, quæ in confeſſione non debet neceſſariò exprimi. Nihilominus talis homo non benè ſe accuſaret, ſi poſitivè negaret ejusmodi numerum, v. g. dicendo: *Habui deſiderium tantùm unam fornicationem committendi:* ſic enim non confiteretur ſuum peccatum, ſed aliud; nam deſiderium unius eſt aliud numero peccatum, quàm deſiderium decem fornicationum. Deberet ergo ea formula accuſationis adhiberi, quæ ſaltem implicitè & in confuſo ſignificat ejusmodi deſiderium ſic aggravatum: v. g. *unico actu deſideravi plures fornicationes committere.* Idem dic de eo, qui per unicam dictionem viginti perſonis detraxit: debet enim dicere, quòd *pluribus perſonis unica dictione detraxerit*, licèt non teneatur exprimere numerum determinatum perſonarum, quibus detraxit. Taliter qui 10. aureos una actione uni Petro abſtulit, non poteſt quidem dicere in confeſſione: *unum aureum abſtuli;* quia ſic non confitetur peccatum ſuum, ſed aliud. Non tenetur tamen dicere: 10. aureos abſtuli, ſed ſufficit dicere: *abſtuli ſummam gravem:* quod & adverſarii illi, qui negant circumſtantias notabiliter aggravantes eſſe materiam neceſſariam confeſſionis aſſerere debent. Ex quo

Reſolves 3. non ſatis ſe accuſare illum, qui unica intentione ſtatuit 10. homines occidere,

si dicat: *volui committere homicidium*: hæc enim formula ex consueto modo loquendi indicat, quòd unum tantùm hominem voluerit trucidare. Debet ergo dicere: *uno actu intentionis statui occidere plures, vel volui facere stragem hominum.* Item si actu occidit 10. vel plures una actione, debet dicere: *una actione occidi plures, aut feci stragem hominum.* Ita etiam non ritè confitetur conjugatus habens copulam adulteriam cum alia conjugata, si solùm dicat, *se commisisse adulterium*: Ratio est: quia hæc accusatio ex communi usu & modo loquendi tantùm significat adulterium simplex, & neque in confuso explicat adulterium duplex: proinde talis non confiteretur peccatum suum, sed aliud. Illsung *tract. 2. disp. 2. art. 5. n. 55.* Antonius Mayr *tract. 5. n. 217. & 228.* **

58. Quod si verò contingat, non uno eodemque actu, sed pluribus actibus externis ab invicem distinctis, decem homines successivè occidi, tunc erunt decem peccata Homicidii numero distincta, propter rationem positam in Conclusione. Et quod hic dicitur de Homicidio pariter intelligendum de aliis peccatis opere externo consummatis, ùt puta de Furtis, Blasphemiis, Detractionibus, & hujusmodi: nam auferens eodem actu res pluribus proprias, aut simul detrahens pluribus, vel blasphemans omnes Sanctos, committit unum numero peccatum: secùs, si id fiat pluribus actibus externis ab invicem distinctis.

59. Dicitur II. *Actus exteriores peccatum consummantes, seu completi.* Nam aliter est dicendum

dum de quibusdam actibus incompletis, qui ſolent eſſe vel via ad actum pravum conſummandum, vel ipſum commitari, aut ejusdem eſſe complementum: uti reſpectu peccati Fornicationis ſolent eſſe delectatio inordinata circa tale peccatum, aſpectus, verba obſcœna, tactus impudici, & hujusmodi, quæ vel ipſum opus pravum proximè præcedunt, vel commitantur, aut veluti conſuetæ appendices mox ſequuntur, ac explicato in Confeſſione ipſo pravo opere ſatis intelliguntur, & unum quoddammodo cum ipſo opere cenſentur.

60. Sic pariter, ſi quis volens occidere inimicum ſuum etiam aliquot dierum itinere diſtantem (prout exemplificat Tannerus *tom. 2. diſp. 4. q. 2. n. 61.* citans Navarrum, Valentiam, & alios) accipit arma, inſidet equo, vocat ſocios jam paratos ad occidendum, facit iter longum, ac interim animum occidendi ſæpius repetit, & ſomnum vel alia negotia interponit, tandem verò ponit inſidias, & actu occidit; cenſetur moraliter loquendo unum peccatum homicidii conſummati perpetrare, eò tamen gravius, cæteris paribus, quo diutius in tam pravo propoſito perſeveravit. Ratio eſt, quia prior prava voluntas in actione itineris, & aliis externis actibus ad finem illum ordinatis moraliter continuatur, & virtualiter perſeverat; & quamvis actus phyſicè multiplicentur, non tamen moraliter. Sicuti ergo, quæ plura ſunt in genere entis, una domus ſunt; ita actus illi in genere entis diſtincti, ſunt unum quid in genere moris ſcilicet unum peccatum

opere externo consummatum, cùm ad hoc illi omnes ordinentur tanquam actus incompleti ad completum.

61. His addes cum Doctoribus communiter, quòd is, qui eodem commotionis impetu, eâdemque pugnâ vel contentione, alterum sæpius percussit, vel contumelia repetita affecit, aut iterato blasphemavit, semel tantùm peccâsse censeatur, saltem in ordine ad Confessionem Sacramentalem: censetur enim moraliter loquendo esse unicus actus, propter ordinem unitatis moralis, quem actus illi repetiti ex eodem commotionis impetu procedentes inter se habent. Secùs dicendum, si per intervalla ad verberandum quis proximum aggreditur, convitiatur, aut Deum blasphemat.

Additio I.

*Quod si dubites, quomodo hæc ultima doctrina concordet cum dictis in Conclusione tertia, in qua docetur, quòd peccata externa completa toties multiplicentur, quoties actus completi (quales reputantur quælibet verbera, quælibet Blasphemia, quælibet contumeliæ &c.) repetuntur? Resp. præcedentem tertiam Conclusionem esse intelligendam, quando illi actus repetiti de se ita perfectè sunt completi, ut nequeant amplius inter se per unionem moralem constituere unum continuum; secus verò dicendum, quando equidem in se tales actus sunt quid completum, potentes tamen adhuc cum aliis facere unum continuum morale. Sic e. g. quam-

quamvis comeſtio notabilis unius cibi de carne diebus jejunalibus ſit ſufficiens ad conſtituendum unum completum peccatum mortale, ſi tamen aliquis ſucceſſivè plures ſimiles in uno prandio comederet, foret unum convivium continuum, & conſequentur unum numero peccatum, quamvis gravius: certè etiam in phyſicis, quamvis aqua A. ſit ens completum, poteſt tamen commixta cum aqua B. per unionem phyſicam conſtituere unum continuum phyſicum: cur ergo non pariter in moralibus?*

Additio II.

*Nec dicas: Ergo etiam erit unum continuum morale, & conſequenter unum numero peccatum, ſi quis ex eodem æſtu libidinoſo adhuc perdurante committat tres pollutiones, vel eâdem nocte cum una tres fornicationes, ſicuti ſi ex eodem commotionis impetu committeret tres Blaſphemias, vel tres contumelias ejusdem ſpeciei.

Reſpondeo enim negando illatum. Diſparitas eſt; quia ex communi prudentum æſtimatione illæ, completæ pollutiones & fornicationes ita ſunt in ſe ipſis actus perfectè completi, ut unus cum altero nequeat conſtituere unum morale, ac continuum; quoniam una pollutio, vel fornicatio non accepit ab altera augmentum intra eandem lineam: non enim talis juxta communem ſenſum prudentum cenſeretur ſemel pollutionem, vel ſemel aliquam graviorem fornicationem commiſiſſe, ſed tres. Econtra

qui tribus verberibus, vel alapis repetitis, aut tribus continuis ejusdem speciei contumeliis alterum inhonorat, benè dicitur ex communi prudentum sensu semel verberâsse Petrum v. g. sed gravius, vel semel inhonorâsse, sed graviori contumelia, quam si tantummodo una alapa, vel una contumelia non repetita eumdem affecisset. Vide de hoc fusiùs la Croix *lib. V. num.* 150. & *seqq.**

Additio III.

*Quæres adhuc finaliter, quot numero distincta peccata committat ille, qui per aliquod tempus intermittit eam, quam posset, & teneretur facere restitutionem ablatorum in bonis famæ, seu fortunæ, aut executionem alterius rei, ad cujus impletionem obligatur ex præcepto, vel voto &c. Resp. talem tamdiu unum tantummodo numero peccatum, gravius tamen committere, quamdiu moraliter manet idem numero propositum non restituendi rem alienam, vel non adimplendi rem promissam &c. Censetur autem id ipsum malum propositum non restituendi &c. moraliter permanere tamdiu, quamdiu quis mente, & habitualiter ita est dispositus, ut quoties de facienda restitutione cogitat, semper vel positivè consentiat non restituere, vel negativè se habens omittat velle restituere, aut Votum servare, etiam si sibi occurrat sua obligatio. Ita Sporer *tract.* 4. *Prælim. ad Præcept. secundæ Tabulæ cap.* 3. *sect.* 3. *num.* 121. La Croix *lib.* 5. *num.* 181. & Sabinus

binus Bononiensis *in sua Luce Moral. part. 1. tract. 35. n. 15.* cum aliis. Ratio est: quia voluntas illa mala taliter adhuc permanens conjungit moraliter similia ad invicem peccata per intermissionem restitutionis, vel executionis votorum &c. commissa. Confirmatur; si aliquid hanc moralem unionem interrumperet, sicque peccata numero multiplicaret, foret vel somnus, vel distractio, vel conversio ad alia negotia disparata: sed nihil horum dictam moralem unionem interrumpit: ergo. Major est Adversariorum: minor probatur à pari in alio exemplo: ponamus, quòd quis habeat efficacem voluntatem trucidandi suum inimicum, præparet arma, & quærat occasiones ubique locorum eumdem aggrediendi, tandem inveniat ipsum, & repetitis vulneribus occidat: in hoc casu committitur unum numero homicidium, quamvis gravissimum; nec continuatio, seu unio inter voluntatem efficacem occidendi, & inter ipsam occisionem interrumpitur per somnum, distractiones, aut quia subinde talis Homicidia ad alia disparata negotia intra hoc tempus se convertit, modò id ipsum tempus intermedium inter priores, & posteriores actus non sit nimis longum: ergo pariformiter erit etiam hic discurrendum. *

Additio IV.

* Quodsi dicta mala voluntas non restituendi, aut votum non exequendi &c. revocaretur, vel expresse, puta per contritionem &c. vel

 saltem

ſaltem interpretativè, e. g. aſſumendo media reſtitutionis, voti executionis &c. & poſtea iterum denovo intermitteretur ipſa reſtitutio, aut voti executio, ſive de novo eliceretur malum propoſitum non reſtituendi, votum non exequendi, haud dubiè ex communi Doctorum fieret interruptio inter actus priores & poſteriores, ſicque peccata multiplicarentur. Cæterum pro praxi Confeſſariorum notat ex DD. Sabinus Bononienſis *loc. cit. n.* 17. non debere eosdem quoad ſimiles caſus nimis eſſe anxios ac moleſtos pœnitentibus in inquirendo numero interruptionum, ſed ſufficere, ſi inquirant, quanto tempore res aliena voluntariè & culpabiliter detenta ſit, vel quamdiu culpabiliter votum non fuerit executioni mandatum &c. *

Additio V.

* Pro majori dictorum claritate ponuntur tamquam Corollaria duo caſus. *Primus.* Petrus famulus ante trimeſtre abſtulit Hero ſuo ſeptem florenos, quos adhuc culpabiliter retinet; modò confitetur, quòd commiſerit furtum. In hoc caſu, ſi Pœnitens ſponte non expreſſerit, quærat Confeſſarius *primo*, num furtum ſit in materia gravi? *Secundo*, quanto tempore retineat hanc rem alienam culpabiliter? *Tertio*, an intra hoc tempus numquam voluerit reſtituere? Si numquam: continuabitur peccatum; aliàs autem multiplicabitur juxta numerum multiplicatæ volitionis reſtituendi.

Secun-

Secundus caſus. Paulus ægrotus vovit peregrinationem ad Divam Virginem OEttinganam poſt recuperatam ſanitatem illico inſtituendam. Sanitati autem plenè reſtitutus differt peregrinationem non ſolùm per breve temporis ſpatium, quod non foret peccatum grave, ſed etiam uno, alteróve anno, & quidem absque ulla rationabili cauſa, ac quamvis facillimè, ac commode eamdem conformiter ſuo voto facere potuiſſet. Modò id ipſum Clavibus Eccleſiæ in Sacramento Pœnitentiæ ſubjicit. In iſto ſecundo caſu pariformiter Confeſſarius indaget *prius*, à quanto tempore potuiſſet commode hoc votum exequi, quod neglexit? *Secundo*, an intra hoc tempus ſibi propoſuerit, illud executioni mandare, & quoties? Atque ex reſponſo pœnitentis denuo deſumet, num is unum vel plura numero diſtincta perpetraverit peccata. NB. Poſui notanter hîc caſum, quo quis pro determinato tempore ſeu illico votum executioni mandandum adpromiſit: nam ſi nullum tempus executioni præfixiſſet, an etiam tunc differens mortaliter peccaret, colligetur ex materia de votis. *

Additio VI.

** Notetur pariter ad finem ex P. Herincx *p.* 2. *diſp.* 5. de peccato *n.* 61. ſequens doctrina: Experientia docet, homines rudes, præſertim rariùs confitentes, determinatum numerum peccatorum haud ſcire, minùs exprimere poſſe, vel ſi rogati exprimant, ſæpe merè conje-

ctando illum exprimere, sive quia tacere erubescunt, sive ut à molesta Confessarii interrogatione se eximant. Proinde circa tales præcipuè adlaborandum est, ut adsit seria contritio ac detestatio peccatorum cum proposito ipsa, & occasiones ipsorum vitandi. De cætero autem ex notitia temporis elapsi ab ultima confessione, durationis peccati, statûs & consuetudinis vivendi frequentia occasionum &c. formare studeat Confessarius, quale poterit, de numero peccatorum judicium, dum magis determinatum frustrà se sperare prudenter existimabit. Ita Illustrissimus Herincx. **

DISTINCTIO II.

De Peccato mortali, & veniali.

QUÆSTIO I.

De natura, conditionibus, & signis Peccati mortalis, & venialis.

SUMMARIUM.

1. *Peccatum mortale, quid?*
2. *Peccatum veniale, quid?*
3. *Peccatum mortale, & veniale, in nonnullis conveniunt.*
4. *In pluribus tamen differunt.*

5. *Ad quodcumque peccatum actuale tres requiruntur conditiones.*
I. Ut sit voluntarium.
6. *II. Ut sit liberum.*
7. *III. Ut advertatur malitia peccati.*
8. *Ad peccatum mortale requiruntur alia tria, quæ?*
9. *Ad peccatum veniale sufficit advertentia semiplena intellectûs.*
10. *Quænam censeatur perfecta advertentia & sufficiens ad peccatum mortale?*
11. *Et quænam imperfecta, seu semiplena?*
12. *Signa, quibus in dubio discerni possit consensus perfectus ab imperfecto.*
Regula I. Regula II. Regula III. Regula IV.
* *Quale sit Peccatum, si malum advertatur tantum in genere?*

1. CONCL. I. Per *Peccatum mortale* illud intelligitur, quod ita Deum offendit, ut in animum inducat privationem gratiæ sanctificantis, & amicitiæ Divinæ (quæ privatio est mors animæ) & si quis in ea finaliter decedit, puniatur etiam pœna æterna, quæ est mors secunda. Et de hoc dicitur *Sapient. 16. Homo occidit per malitiam animam suam.* Et *Rom. 6. Stipendia peccati, mors.* Qua de causa recte peccatum istud appellatur *mortale.*

2. *Peccatum veniale* ècontra illud dicitur, quod licèt Deum offendat, non tamen ita graviter, ut amicitiam cum DEO destruat, & inducat æternæ pœnæ reatum. Et dicitur *veniale* à venia, eò quod facilius veniam consequatur, &

& aliquo modo venia dignum sit. De hoc intelligitur illud *Proverb. 24. Septies enim cadet justus.* Et *Jacob. cap. 3. In multis offendimus omnes.* & hujusmodi.

3. CONCL. II. Peccatum mortale, ac veniale, in nonnullis conveniunt, in pluribus tamen differunt. Et quidem conveniunt inprimis ex eo: quia non solùm peccatum mortale, sed etiam veniale, est actus moraliter malus, DEO displicens, ipsúmque offendens, ac proinde dignus supplicio sibi correspondente. Insuper conveniunt: quia non solùm peccatum mortale, sed etiam veniale nequit eligi ad promovendam honestatem alterius finis; cùm juxta illud Apostoli *Rom. 3.* non sint facienda mala, ut eveniant bona. Tertiò conveniunt: quia utrumque peccatum est actus humanus moraliter malus, ac proinde requirens voluntarium, atque libertatem sufficientem. Insuper utrumque peccatum à sola creatura rationali, non autem à DEO, vel brutis elici potest. Sunt & nonnulla alia, in quibus peccatum veniale ac mortale conveniunt, quæ hic omittuntur.

4. Econtra verò differunt hæc duo: nam peccatum veniale longe facilius potest consequi remissionem, quam mortale; unde jure merito illud vocatur veniale à venia. Deinde, peccatum veniale non tollit vitam animæ, sive gratiam sanctificantem; neque excludit ab amicitia Dei, neque privat ipsum in perpetuum visione Dei, ac æterna beatitudine: bene tamen peccatum mortale. Tertiò peccatum mor-

mortale virtualiter ac moraliter magis amat creaturam, quàm Deum, nam peccans mortaliter constituit sibi ultimum finem in creatura, saltem virtualiter ac interpretativè, quatenus per peccatum mortale convertitur ad creaturam, bene cognoscens, quòd per illam conversionem amittat conjunctionem cum Deo, & ab eo tamquam ultimo Fine suo separetur: secùs fit in peccato veniali. Alia discrimina inter utrumque peccatum patebunt ex sequentibus Conclusionibus.

5. CONCL. III. Ad contrahendum quodcumque peccatum actuale, sive mortale, sive veniale, tres requiruntur conditiones. Prima est, ut sit voluntarium, id est, ut fiat à voluntate consentiente. Et defectu hujus conditionis nullus actus est peccatum, qui non est voluntarius; sive is sit internus vel occultus, ut cogitationes contra Fidem, cogitationes blasphemæ, motus carnis, etiamsi fiant usque ad effusionem seminis, dummodo non sunt voluntarii; sive externus ac violentus, ut si cuipiam reluctanti manus elevetur à Tyranno ad thus Idolo incendendum, vel si stuprum virgini per vim inferatur. Hæc enim, & alia hujusmodi, si sint homini prorsus involuntaria, ejusque voluntas in talia nullatenus consentiat, peccata non sunt, imò potiùs occasio victoriæ, & augmenti meriti supernaturalis. Unde D. Augustinus *lib. De vera Religione. cap. 14.* ait: *Usque adeo peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium.*

6. Al-

6. Altera conditio, ad contrahendum quodlibet peccatum requisita, est, ut sit liberum; id est, ut sit in potestate voluntatis illud facere, vel non facere. Et defectu hujus conditionis excusantur à peccato motus primi iræ, concupiscentiæ, & sensualitatis, qui præveniunt advertentiam & libertatem nostram; item alii motus vehementissimi, quibus usus rationis perturbatur, aut qui nobis dormientibus accidunt, vel contingunt omnino contra renitentiam nostræ voluntatis.

7. Tertia conditio est, ut advertatur malitia peccati. Et defectu hujus conditionis excusatur à peccato, qui aliquo die non jejunat, nihil cogitans de jejunio in tali die; item qui lapidem projicit fortuitò, non videns periculum aliquod lædendi transeuntes; item qui celebrat contractum usurarium, non advertens ipsum esse talem. Cæterum hæc tria perfectius debent concurrere ad peccatum mortale, quam veniale; ut mox amplius dicetur.

8. CONCL. IV. Tria insuper ad peccatum mortale requiruntur, quorum, si unum desit, jam non amplius fit peccatum mortale, sed ad summum veniale. Primò enim, ex parte intellectus requiritur plena advertentia, & deliberatio. Secundò, ex parte voluntatis requiritur perfectus consensus. Et tertiò, ad peccatum mortale requiritur gravitas materiæ. Ita Doctores omnes; idque importat ipsa gravitas peccati mortalis, utpote digni æterna damnatione.

9. CON-

9. CONCL. V. Quamvis advertentia ad peccatum mortale requiſita debeat eſſe plena, & perfecta, per firmum judicium intellectus de malitia actus, vel ſaltem de periculo ipſius, ut dictum eſt: nihilominus ad peccatum veniale ſufficit advertentia ſemiplena, ſeu imperfecta notitia, per imperfectum & ſemiplenum judicium de malitia actus, vel periculo ipſius. Ita rurſum communis. Ratio diſcriminis inter peccatum mortale, & veniale eſt, quòd hoc ſit levis dumtaxat offenſa Dei, nec ſeparans hominem ab amicitia ipſius, ſicuti peccatum mortale; ergo etiam ſufficit minor advertentia, ac deliberatio, ad contrahendum peccatum veniale, quàm mortale. Sed occaſione hujus

10. Queritur I. Quænam cenſeatur eſſe perfecta advertentia, & ſufficiens ad peccatum mortale? Reſp. I. Nullum eſt peccatum mortale in conſenſu voluntatis, niſi cogitatio aliqua præceſſerit (& quidem cogitatio expreſſa, quam vocant actualem) malitiæ moralis, vel periculi, vel ſaltem expreſſa aliqua dubitatio. Ratio eſt: quia ſi nihil horum præceſſerit, cenſetur adfuiſſe naturalis inconſiderantia & oblivio malitiæ actus. Et hinc communiter Doctores eum excuſant à peccato, qui in die jejunii comedit carnes, nihil cogitans de præcepto ſeu die jejunii: & idem de aliis ſimilibus dicendum.

11. Reſp. II. Cum Sanchez *diſp. 1. in Decalogum c. 1. n. 10.* & aliis, quod tunc plena deliberatio adſit, quando ratio perfectè animad-

vertit objectum malum quoad circumstantias, quibus moveri potest ad illud excutiendum: semiplena autem & imperfecta, cùm quis ita animadvertit, aut animadvertere potest quadam præsenti cogitatione, ut possit quidem excutere malum illud, sed non tam facilè, eo quod nondum plene cernat, in quonam, vel quali motu hæreat; prout solet accidere semidormientibus, seu illis, qui nondum plenè à somno excitati, pollutionis sibi contingentis malitiam advertunt.

12. Quæritur II. Quomodo, quibusve ex signis in dubio discernere possimus, an quis habuerit consensum perfectum, & sufficientem ad peccatum mortale, vel imperfectum dumtaxat, qui non sufficit ad mortale? Resp. cum Mastrio *disp.* 13. *Theol. Mor. num.* 13. Bonacina, Reginaldo, & aliis, id ex sequentibus regulis dignosci posse. I. Si homo advertens ad peccatum ita se cognoscit esse animo dispositum, ut, quamvis illud facilè committere posset, non committeret; tunc ut plurimum signum est, atque judicandum, non adfuisse consensum deliberatum, & sufficientem ad mortale. II. Si dubitans sit vir adeo bonæ & timoratæ conscientiæ, ut peccatis dissentire soleat, in dubio ut plurimum judicandum est, eum non habuisse plenam advertentiam, & perfectum consensum; licèt aliquam in repellendis tentationibus negligentiam admiserit. Secùs est dicendum de eo, qui frequenter tentationibus succumbere consuevit, hic enim in dubio putandus est consensisse perfectè. Ratio discriminis

est:

est: quia, cum prior summo odio peccatum mortale prosequatur; si in illud plenè deliberate, ac perfecte consensisset, facile discerneret,ècontra vero, cùm posterior illud parvi faciat, si minime consensisset, nullum in ipso suboriretur dubium. III. Quando quis dubitat, an aliquid fecerit in somno, an in vigilia, seu dum esset sui compos, vel potius dum ebrietate aut phrenesi correptus fuit, non leve signum est, fecisse seu voluisse sine plena advertentia & consensu: nam quæ cum plena advertentia & consensu fiunt, facillime cognoscuntur facta fuisse ratione plenè advertente; cùm rationis usus liberam permittat homini de suis actionibus cognitionem, nisi fortè mora temporis aliquam induxerit oblivionem. Aliam, & ordine IV. regulam addit Sanchez *lib. 1. Decalog. cap. 1. num. 18.* dicens: Quando motus pravus tempore fere imperceptibili insurgit, & paulo post, quamprimum in mentem venit, eum adversari rationi, voluntas ipsum expellere curat, est signum, aut nullius, aut imperfecti consensus præstiti.

Additio.

* Quæres III. An censeatur haberi advertentia sufficiens ad mortale, si incidat tantum in genere objectum vel actionem esse malam, absque eo, quòd occurrat in specie, num sit peccatum mortale, vel veniale? Resp. I. Si incidat objectum vel actionem esse malam in genere, & simul occurrat periculum, quòd possit esse mortale peccatum, in hoc casu habetur

sufficiens advertentia ad peccatum grave, cùm probè cognoscatur adesse periculum gravis peccati, quæ cognitio sufficit ad contrahendum peccatum grave, uti patet de eo, qui operatur cum dubio practico. Ita in hoc sensu communis.

Resp. II. Si nihil occurrat de periculo peccati mortalis, & de obligatione ante operationem melius indagandi ex apprehensione periculi exsurgente, tunc non habetur sufficiens advertentia ad peccatum mortale; quamvis apprehendatur aliqua malitia in genere prorsus abstrahendo à mortali & veniali; adeoque talis operatio erit tantum venialiter mala. Ita Felix Potestas in suo Examine *Tom. 1. part. 4. cap. 6. n. 3724.* & la Croix *Lib. 1. n. 3.* cum Navar. Arriag. Gobat. Valentia &c. contra Mastrium, Bonacinam, Tannerum, Azorium &c. Ratio est; quia gravitas in tali casu nullo modo est cognita neque in confuso; adeoque nec voluntaria. Nec dicas: etiam levitas peccati non est cognita expresse in eo casu, & tamen est sufficienter voluntaria; cùm etiam in ista sententia contrahatur adhuc leve peccatum: ergo pariformiter potest discurri de gravitate. Resp. enim negando consequentiam: major enim requiritur advertentia ad peccatum mortale seu grave, quàm ad veniale, ac leve; quia ad peccandum venialiter satis est, quòd talis cognoscat se peccare, & non cognoscat se graviter peccare; sicuti ad peccatum veniale sufficit advertentia semiplena non item ad mortale. *

QUÆ-

QUÆSTIO II.

Quibus de causis peccatum ex genere mortale, fiat per accidens veniale, &ècontra.

SUMMARIUM.

13. *Peccatum veniale triplex est, videlicet veniale ex genere suo.*
Ex parvitate materiæ, & ex imperfectione actus.
(b) Juxta dicta n. 8.
14. *Peccatum mortale duplex: aliud tale ex genere suo.*
Aliud ex accidenti.
15. *Peccatum ex genere mortale tribus modis potest fieri veniale per accidens.*
16. *Peccatum veniale quomodo generatim fiat mortale per accidens?*
17. *Istud fit I. ratione conscientiæ erroneæ, vel dubiæ.*
18. *II. Ratione finis mortalis adjuncti.*
Et quomodo hoc intelligendum?
19. *III. Ratione contemptus;*
Et quando fiat transgressio legis ex contemptu?
20. *Corollaria.*
21. *IV. Ratione nimii affectus, volentis transgredi præceptum sub mortali obligans.*
22. *V. Ratione gravis scandali.*
(c) Tract. 4. Dist. 7. quæst. 2.
23. *Addunt aliqui periculum proximum incidendi in mortale.*

24. *Periculum proximum peccandi mortaliter quod?*

(d) Tract. 14 Dist. 8. quæst. 3.

13. CONCL. I. Peccatum veniale triplex est; aliud enim est veniale ex suo genere & objecto, aliud ex parvitate materiæ, & aliud ex imperfectione actus. Ita communis. *Peccatum ex genere suo veniale* dicitur illud, quod versatur circa objectum, quod per se, & absolutè spectatum, est materia offensæ levis: ut cogitatio vana, verbum otiosum, mendacium jocosum, risus immoderatus, & hujusmodi. Ratio est: quia talia ex objecto non habent gravem cum recta ratione, ac lege Dei repugnantiam. *Peccatum veniale ex parvitate materiæ* dicitur illud, quod licèt ex genere suo esset mortale v. g. furtum, ob levitatem tamen materiæ est veniale: ut est furtum unius oboli, aut alterius rei levis. Tandem *peccatum veniale ex imperfectione actus* dicitur, quod fit veniale ex defectu perfectæ deliberationis, quamvis ex objecto foret mortale. Siquidem ad peccatum mortale requiritur plena deliberatio, ac perfectus consensus (b) unde, si talis non adsit, actus ex genere suo mortalis, per accidens redditur venialis: uti sunt subiti, ac non plenè deliberati motus odii, invidiæ, luxuriæ, superbiæ, & hujusmodi.

14. CONCL. II. Peccatum mortale duplex est, aliud quidem mortale ex genere suo, aliud vero mortale ex accidente. Ita rursum communis Doctorum. Porro *peccatum mortale ex* gene-

genere ſuo dicitur illud, quod per ſe graviter lædit charitatem Dei, vel proximi, aut nos ipſos: & talia peccata ex genere ſuo mortalia ſunt omnia, quæ ſunt contra Virtutes Theologicas, item ferme omnia, quæ fiunt contra præcepta Decalogi, dummodo excipias mendacium jocoſum, una cum ſimilibus, nam illud ex genere ſuo non eſt mortale, quamvis ſit contra octavum Præceptum Decalogi. *Peccatum mortale ex accidente* dicitur, cum actus aliquis cæteroquin venialis, aut etiam ex genere ſuo indifferens, fit per accidens mortalis: quod, quomodo contingat, patebit ex dicendis. Hinc ulterius fit

15. CONCL. III. Peccatum ex genere ſuo mortale, poteſt fieri veniale per accidens tribus de cauſis. I. Si ex parte intellectus non adſit perfecta advertentia malitiæ: prout fit, ſi quis ex imperfecta advertentia rationis gravem vindictam proximo appetat. II. Ex parte voluntatis, ſi nempe non adſit perfectus conſenſus voluntatis: cujus ſigna ſunt, ſi quis valde timidè, ac ſuſpenſè, proceſſiſſe ſe meminit: vel ſi ſemidormiens fuit non plenè ſui compos, judicetque, ſe id non fuiſſe facturum, ſi plene vigilaſſet, & hujusmodi, de quibus dictum *n.* 12. Tandem III. Peccatum mortale poteſt per accidens fieri veniale ex parte materiæ, ſi hæc ſit parvi momenti: prout furtum, quod ex genere ſuo eſt mortale, ratione parvitatis materiæ poteſt fieri veniale. Ratio horum omnium patet ex dictis ſupra *n.* 8. eſtque certa. & communis inter Theologos. Modo cæteroquin bene

ne advertas, quòd dentur aliqua peccata, quæ ex parte materiæ non recipiunt parvitatem; uti odium Dei, Blasphemia, &c.

16. CONCL. IV. Peccatum ex genere suo veniale, potest per accidens fieri mortale variis etiam modis; qui tamen omnes hac universali regula comprehunduntur, quod tunc *Peccatum ex genere veniale fiat per accidens mortale, quando supervenit aliqua circumstantia transferens illud ad speciem peccati mortalis.* Ita certa, & communis Doctorum; & mox explicabitur sequenti Concluf. unde fit

17. CONCL. V. Quinque præsertim de caussis, seu modis, peccatum ex genere veniale, fit per accidens mortale. I. Ratione conscientiæ erroneæ, vel dubiæ, quando videlicet committitur practicè dubitando, vel erroneè credendo, se facere peccatum mortale. Ratio hujus patet ex dictis *Tract. 1. Dist. 4. quæst. 2. & 3.*

18. II. Peccatum ex genere veniale, fit per accidens mortale ratione finis mortalis adjuncti, id est, quando intentio est mortalis; ut, si quis faciat mendacium jocosum, ut fœminam inducat ad fornicationem. Ratio est: quia, cùm finis mortalis intendatur, jam committitur peccatum mortale ratione hujus pravi finis. Cæterum hoc non ità accipiendum est, quasi tunc duplex peccatum grave committatur, unum mendacii mortalis, & alterum fornicationis desideratæ, ac utrumque in Confessione sit necessario explicandum; satis enim est, illud

malum

malum desiderium, utpote ex quo tota malitia mortalis in id veniale derivatur, fateri in Confessione, prout notat Sanchez *lib. 1. in Decalog. c. 5. n. 7.* Nam seclusa malitia finis mortalis, mendacium illud manet veniale, quod non est necessariò confitendum; licèt optimum sit, illud quoque fateri. Et idem dicendum de similibus.

19. III. Peccatum veniale, per accidens fit mortale ratione contemptus, id est, si transgressio aliqua, vel inobedientia de se venialis, committitur ex formali contemptu Legis, vel Legislatoris: hoc enim est peccatum superbiæ consummatæ, ac formalis inobedientia; & licet materia legis obligantis sub veniali sit levis, contemptus tamen legis est gravis. Circa hoc notandum cum Doctore Angelico. 2. 2. *q. 186. art. 9.* & aliis communiter, quod tunc aliquis transgrediatur præceptum ex contemptu, quando voluntas ejus renuit subjici ordinationi legis, vel Regulæ sui ordinis, & ex hoc procedit ad faciendum aliquid contra legem, seu Regulam: id est, contemptus præcepti est causa illius peccati committendi, atque ideò quis præceptum violat, quia ipsi, aut Superiori præcipienti subjici non vult. Quare contemptus formaliter, & directè tendit contra legis, ac Legislatoris superioritatem: atque idcircò ex veniali reddit peccatum mortale.

20. Infertur proinde I. Quod peccare ex contemptu importet duo, nempe actum peccandi, & causam ejus: requiritur enim, ut quis peccet ex contemptu præcepti, id est, ideò,

 quia

quia præceptum eſt. Infertur II. cum cit. D. Thoma, & aliis paſſim, quando quis propter aliquam cauſam particularem, v. g. ex concupiſcentia, vel ira inducitur ad aliquid faciendum contra legem, vel Regulam, quod is non peccet ex contemptu, ſed ex aliqua alia cauſa, v. g. ex ira, concupiſcentia, vel prava conſuetudine. Imò ſola prava conſuetudo peccandi non illico arguit contemptum legis; quamvis frequentia peccati diſpoſitivè inducat ad contemptum, juxta illud *Prov. 18. Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.*

21. IV. Peccatum veniale, per accidens fit mortale ratione nimii affectus; id eſt quando in veniali conſtruitur ultimus finis. Cæterùm ad hoc non ſatis eſt, quòd committens veniale feratur nimis intenſo affectu in objectum ejus; ſed tunc illud evenit, quando quis eo affectu committit peccatum ex genere veniale, ut vellet illud committere etiam transgrediendo præceptum ſub mortali obligans. Sic fit, ſi quis ita inordinatè afficiatur ad fabulas, luſum, verba otioſa, & hujusmodi, ùt malit die Feſto omittere Sacrum, quàm illis privari. Item, ſi quis committat veniale cum ea animi præparatione, ut, quamvis eſſet mortale peccatum, adhuc illud perpetraret. Hic tamen affectus non tantùm habitualis, ſed etiam actualis eſſe debet, ut peccatum mortale contrahatur: quia ad culpam non imputatur id, ad quod committendum habitus tantum eſt paratus.

22. V. Veniale tranſit in mortale ratione gravis ſcandali, quod peccator ſecuturum prævidit

vidit; aut prævidere potuit, ac debuit: ut si ex tali peccato veniali præbeas alteri directam occasionem blasphemandi, quia in tali casu peccato veniali quidpiam superadditur graviter charitati proximi repugnans. Sed de hoc plura alibi (c) agendo de scandalo.

23. Addunt aliqui, quod veniale, vel etiam opus indifferens, transeat in mortale ratione periculi proximi in mortale incidendi: quando nimirùm quis sine sufficienti cautela, aut necessitate aliquid facit, per quod in peccatum mortale labitur, vel in proximum periculum peccandi mortaliter.

42. Porrò periculum proximum peccandi mortaliter illud esse censetur, quòd ex suo genere frequenter homines similis conditionis in peccatum mortale inducit; vel si experimento constet in hoc homine talem effectum habere, ut nunquam, vel fermè nunquam ea utatur sine novo peccato. Gobat. *tr. 7. Theol. Experim. n. 525. & seq.* ac alii. Et illud quidam Auctores moraliter determinant, hoc modo: Si quis, inquiunt, existens in ejusmodi occasione decem vicibus, septies, aut ultra in peccatum cadat, est occasio proxima; unde in Confessione explicanda est species peccati, cujus periculi se exposuit, quia eodem peccati genere peccavit, juxta illud *Ecclesiastici 3. Qui amat periculum, in illo peribit.* Verùm de hoc alibi. (*d*)

QUÆ.

QUÆSTIO III.

Quibus modis remittantur peccata venialia? ubi & de Sacramentalibus.

SUMMARIUM.

25. *Hic non agitur de remissione peccati mortalis.*

(e) Tract. 14. Dist. 2. q. 2. & 3. ac Dist. 6. q. 3.

26. *Peccata venialia multis remediis extra Sacramentum Pœnitentiæ expiari possunt.*
27. *I. Per contritionem?*
28. *II. In homine justo etiam per atritionem de illis conceptam.*
29. *III. Per actum aliarum virtutum, qui æquè placeat Deo, &c.*
30. *IV. Per omnia Sacramenta novæ legis ritè suscepta.*
31. *Sacramentalia verò non remittunt venialia per se ac immediatè.*
32. *Sed remotè solum, ac mediatè.*
33. *Sacramentalia, quid, & quot sint?*
34. *Inter ea numeratur oratio quotidiana Fidelium.*
35. *Aspersio Aquæ benedictæ, &c.*
36. *Manducatio panis benedicti.*
37. *Confessio generalis.*
38. *Largitio eleemosynæ.*
39. *Et benedictio Episcopi, vel Abbatis consecrati.*

UT ex titulo Quæstionis patet, non loquimur hîc de peccato mortali, nam quæ dispositio ad ejusdem remissionem requiratur,

ratur, & quibus modis virtute contritionis perfectæ, aut dignæ receptionis Sacramentorum illud remittatur, dicetur suo loco. (c) Sed loquendo de peccatis venialibus, sit

26. CONCL. I. Certum est, quòd peccata venialia non sint materia necessaria Sacramenti Pœnitentiæ, ac proinde aliis etiam modis extra illud possint remitti. Ita omnes Catholici; & patet ex Concilio Trid. *S.* 14. *c.* 5. ubi dicitur; *Nam venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur. quamquam rectè & utiliter, citráque omnem præsumtionem in Confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat; taceri tamen citra culpam, multísque aliis remediis expiari possunt.* Hæc Concilium: ubi benè notandum ly *multísque aliis remediis expiari possunt.*

27. CONCL. II. Extra Sacramentum delentur peccata venialia inprimis per Contritionem; & quidem omnia, quorum displicentiam continet, seu de quibus in genere saltem habetur Contritio. Ita communis Doctorum; siquidem Contritio perfecta sufficit ad tollenda peccata mortalia; ergo multo magis ad venialia, si de illis habeatur. Solùm hîc adde cum Suarezio *part.* 3. *tr.* 4, *disp*, 11. *sect.* 3. *n.* 6. & aliis, quod, licèt quœcunque Contritio, etiam remissa, sufficiat ad tollendam omnem culpam eorum peccatorum venialium, de quibus habetur, non tamen semper sufficiat ad tollendam omnem pœnam eis correspondentem: ad hoc enim requiritur major satisfactio pœnalis, nisi suppleatur per intensiores actus Virtutum.

28. CON-

28. CONCL. III. Peccata venialia extra Sacramenta, delentur in homine justo etiam per Attritionem de eisdem conceptam. Ita Suarez *loc. cit. n. 11.* Mastrius *disp. 21. Theol. moral. n. 82.* Tannerus, aliique, contra Vasquez, & quosdam Recentiores, in homine justo ad deletionem peccati venialis extra Sacramentum reqirentes Contritionem formalem, vel saltem virtualem. Ratio autem nostræ Conclusionis est: quia peccata venialia non sunt tam gravis offensa Dei, sicuti mortalia; ergo etiam minor sufficit satisfactio pro eorundem remissione, quam pro remissione peccatorum mortalium.

29. CONCL. IV. Etiam per actus aliarum Virtutum, qui æquè placent Deo, ac veniale displicuit, delentur peccata venialia hominis justi, si actus illi virtuosi eliciantur in ordine ad deletionem peccati venialis, aut saltem à Deo ad talem finem acceptentur. Ita Doctor Subtilis 4. *dist. 21. quæst. 1. §. In ista quæstione* Mastrius *loc. cit. n. 83.* & alii. Ratio desumitur inprimis ex illa Salvatoris promissione *Lucæ c. 6. Dimittite, & dimittemini.* Et similis promissio etiam de aliarum actibus Virtutum, ac præsertim Misericordiæ, passim habetur in Scriptura sacra. Accedit Concilium Trid. *loc. cit.* ubi ait, peccata venialia multis aliis remediis expiari posse.

30. CONCL. V. Peccata venialia remittuntur ex opere operato per omnia Sacramenta novæ legis cum debita dispositione suscepta, dummodo ad ea nullus formalis, vel virtualis vigeat affectus. Ita Mastrius ibidem *n. 85.* cum communi

muni SS. Patrum, & Doctorum. Ratio eſt: quia omnia Sacramenta novæ Legis ſunt inſtituta à Chriſto Domino ad ſanctificandas animas noſtras ex opere operato, ſeu ex virtute Dominicæ Paſſionis, atque conferendam dignè ſuſcipientibus remiſſionem peccatorum.

31. CONCL. VI. Sacramentalia verò qualia ſunt Aſperſio Aquæ benedictæ, Manducatio panis benedicti &c. non habent vim remittendi venialia ex ſe atque immediatè, ſed remotè ſolum & mediatè, quatenus propter fidem, & preces, atque ſuffragia Eccleſiæ, quæ in benedictione Aquæ luſtralis, & hujusmodi orat, ut res illæ benedictæ conferant ad ſalutem mentis & corporis devotè recipientium, impetrant nobis à Deo auxilia gratiæ prævenientis atque excitantis nos ad eliciendos actus bonos Pœnitentiæ, vel aliorum virtutum, per ſe ſufficientes ad Remiſſionem peccatorum venialium; ſimulque, quia ejusmodi Sacramentalia propter Eccleſiæ preces juvant ad impetranda nobis alia Dei beneficia, v. g. dæmonis compreſſionem, præſervationem à peccandi periculis, & corporis ſanitatem. Ita Doctor Subtilis 4. *diſt.* 21. *q.* 1. D. Thomas, & communior Theologorum contra Azorium *part.* 1. *inſtit. moral. lib.* 4. *cap.* 11. *q.* 4. & quosdam alios. Ratio quoad primam partem eſt: quia hujusmodi Sacramentalia non habent talem virtutem remittendi venialia ex inſtitutione Chriſti, utpote de qua nullibi conſtat, ſicuti de virtute Sacramentorum: Eccleſia verò ex ſe hanc virtutem eisdem dare nequit.

32. Se-

32. Secunda verò pars, quod Sacramentalia saltem remotè (modo in Conclusione explicato) remittant venialia, probatur ex eo: quia Deus non sinit Ecclesiæ preces omnino esse irritas, & inanes. Quamvis interim negari non possit, hunc effectum remissionis peccatorum venialium non esse omnino infallibilem; & hoc præcipuè propter exiguam fidem, ac devotionem recipientis, aut ejus indispositionem: alioquin certè aspersio Aquæ benedictæ dormienti facta, conferret ipsi effectum remissionis peccatorum venialium, quod nemo dicet. Sed occasione hujus.

33. Quæres, quid sint Sacramentalia? Resp. *Sacramentalia* nihil aliud sunt, quam res sacræ seu actiones aut remedia quædam ab Ecclesia instituta, quibus solet attribui effectus remissionis peccatorum venialium, modo proximè declarato. Communiter autem hujusmodi Sacramentalia enumerantur sex, ad quæ cætera reducuntur, & continuentur sequenti versiculo:

Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens.

34. Per ly *Orans*, denotatur quotidiana Oratio Fidelium, ac præsertim *Pater noster*; de quo dicitur c. *de quotidianis*, *de Pœnit. dist.* 3. *De quotidianis, brevioribus, levibúsque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio Fidelium satisfacit, eorum est enim dicere, Pater noster, qui es in cœlis &c. Delet omnino hæc oratio minima & quotidiana peccata.* Huc reducitur Tunsio pectoris.

35. Per

35. Per ly *Tinctus*, ſignificatur aſperſio Aquæ benedictæ: de qua *c. Aquam, de Conſecr. diſt. 3.* ſic legitur: *Nam ſi cinis vitulæ ſanguine aſperſus populum ſanctificabat, & mundabat: multò magis aqua ſale aſperſa, diviníſque precibus ſacrata populum ſanctificat, atque mundat.* Huc reducitur Unctio cæremonialis in Regem, & ſimiles Unctiones; item impoſitio Cineris benedicti.

36. Per ly *Edens*, intelligunt aliqui dignam Sacroſanctæ Euchariſtiæ, imò cujuslibet Sacramenti ſuſceptionem. Verùm hoc non tam videtur ſpectare ad Sacramentalia, quàm ad ipſa Sacramenta: & hinc alii per ly *Edens*, intelligunt devotam manducationem Panis benedicti, & hujusmodi. Ubi tamen DD. ſuadent, imò Gretſerus apud la Croix *lib. 6. part. 1. n. 227.* obligat, ut, niſi velimus nosmetipſos tali Benedictione indignos reddere, reſidua ſimilium rerum ſpecialiter ſic benedictarum e. g. Oſſa Agni, vel putamina Ovorum tempore Paſcenali benedictorum reverenter, ac decenter tractentur, potiùs comburendo quàm talia oſſa canibus, aut ovorum illorum putamina in fimetum projiciendo.

37. Per ly *Confeſſus*, communiter intelligitur Confeſſio generalis, quæ in hunc finem ab Eccleſia eſt inſtituta, ut dicatur in principio Miſſæ, atque ſub Prima, & Completorio.

38. Per ly *Dans*, denotatur elargitio Eleemoſynæ, juxta illud *Tob. 4. Eleemoſyna ab omni peccato liberat. Daniel. c. 4. Peccata tua eleemoſynis redime*, & alibi. Huc reducuntur alia

Opera Misericordiæ, tum corporalia, tum spiritualia.

39. Tandem per ly *Benedicens*, designatur Benedictio Episcopi, vel Abbatis consecrati, alios benedicentis; prout explicat Bonacina *tom. 1. disp. 5. qu. 6. sect. 2. punct. 2.* citans plures alios, & tenet Glossa in Proœmio Sexti Decretalium ℣. *Benedictionem*: ubi inquit: *Per benedictionem: Prælati devotè susceptam venialia remittuntur*: atque ad hoc allegat. *c. Dictum est*, & *c. Maledicam*, & *cap. Intra 1. quæst. 1.* quamvis non adeò clarè id habeant.

DISTINCTIO III.

De Septem Peccatis Capitalibus.

QUÆSTIO I.

De Superbia, & variis eam concernentibus.

SUMMARIUM.

1. *Peccata capitalia sunt septem: & cur sic appellentur?*
2. *Superbia, quid?*
3. *Superbia si sit consummata, est peccatum mortale.*
4. *Secus; si sit imperfecta.*
5. *Plures sunt filiæ Superbiæ, quæ?*
6. *Vana gloria, quid?*
7. *Et quale peccatum?*
8. *Præsumptio, quid, & quale peccatum?*

9. *Ambitio, quid, & quale peccatum?*
10. *Superbia, cur dicatur, vitium capitale?*
11. *Quænam sint remedia contra Superbiam?*

1. SUpponitur cum D. Gregorio *lib. 31. moral. c. 31.* & communi Doctorum, septem esse peccata Capitalia: quæ sunt, Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Ira, Gula, & Acedia. Et hæc dicuntur *Capitalia*, quoniam ab his alia peccata oriuntur, & instar capitis, quod influit in membra, ipsa influunt in alia peccata; ùt inquit D. Gregorius *loc. cit.* Siquidem ex his septem capitalibus vitiis frequentius cætera peccata oriuntur, secundùm rationem causæ finalis, licèt nonnulla ex aliis causis interdum oriantur. Et quia Superbia vitiorum omnium mater est, ac regina (*in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Tob. 4.*) de ea meritò ante illa peccata capitalia tractatur.

2. CONCL. I. *Superbia* est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ super alios, Mastrius *disp. 15. Theol. mor. n. 137.* Dicitur *excellentiæ super alios*: nam Superbia propriè dicta involvit affectum immoderatum excellentiæ suæ relatæ ad alios, quibus aliquis præesse cupit, aut antecellere: prout desumitur ex ipso nomine superbiæ; etenim *superbire* sic dicitur à *super*, & *ire*, quia nempe superbus super alios, & supra suam mensuram ire vult. In quo sensu D. Augustinus *lib. 14. de Civitate Dei c. 3.* ait: *Quid est superbia, nisi perversæ celsitudinis appetitus?* Nec obstat, quòd idem S. Augustinus

loc. cit. c. 13. asserat, quòd sibi placens immoderatè, sit superbus. Nam hoc rectè à Doctore nostro ibidem explicatur de superbia largè dicta (quam alio nomine *Philautiam* vocant) cùm superbia propriè accepta involvat relationem excellentiæ super alios dictum.

3. CONCL. II. Superbia est peccatum mortale, si sit consummata & perfecta, id est, si quis ita excellere appetat, ùt DEO, Superioribus, eorúmque legibus subjici nolit. Ita certa, & communis Doctorum. Quinimò ejusmodi superbia consummata est peccatorum gravissimum: talísque præcipuè datnr in diabolo, ac pessimis hominibus; éstque radix omnium peccatorum, prout declarabitur *n. 10.*

4. Dicitur notanter, *si sit consummata, & perfecta.* Siquidem imperfecta tantùm superbia, qua quis non renuens iis subjici, quibus debet, in suo duntaxat affectu sese magnificat, est tantum veniale peccatum, ùt docent passim Doctores: quia sine Dei, & aliorum despectu, sese plus justo efferre, non est adeò gravis inordinatio. Et quamvis superbia ex genere suo sit peccatum mortale, nihilominus aliqui motus ipsius propter imperfectionem actus, aut alias circumstantias, possunt esse veniales: foret tamen gravis inordinatio, adeóque peccatum mortale, si fieret cum notabili aliorum contemptu, vel complacentia in aliorum abjectione.

5. Etsi plures soleant assignari Filiæ superbiæ, ùt Inobedientia, Jactantia, Hypocrysis, Contentio, Pertinacia, Discordia, Curiositas,

tres

tres tamen sunt præcipuæ, videlicet Vana gloria, Præsumtio, & Ambitio, quæ ideò dicuntur Filiæ superbiæ, quatenus ab ea originantur. Mastrius *disp. 15. Theol. mor. n. 138.* cum aliis.

6. CONCL. III. *Vana gloria*, quæ est una ex præcipuis Filiabus superbiæ, est cupiditas inanis gloriæ. Ratio est: quia vanus gloriosus vult propriæ manifestationem excellentiæ, sive veræ, sive fictæ; unde appetitus excellentiæ movet ad inanem gloriam, & sic oritur ex superbia, tanquam infelix soboles ipsius.

7. Porrò Vana gloria est peccatum per se, seu ex genere suo tantùm veniale, ùt docet D. Thomas 2. 2. *q. 132. art.* 3. eò quòd hoc vitium ex genere suo, & secundùm se spectatum, nec Deo, nec proximo, gravem inferat injuriam. Hinc concionari v. g. vel alias actiones sacras facere ob vanam gloriam, est tantùm veniale peccatum. Quo tamen non obstante, vana gloria sæpe fit peccatum mortale per accidens; idque vel ratione materiæ, si nimirum gloriatio sit de re mortaliter mala: quia approbatio operis pravi, eandem cum illo speciem habet: vel ratione notabilis damni proximo illati; ut si quis prorumpat in gravem ejusdem contumeliam, qualis fuit jactantia Pharisæi, *Lucæ 18.* dicentis: *Non sum sicut cæteri hominum: raptores, injusti, adulteri: velut etiam hic publicanus*, aut hujusmodi.

8. CONCL. IV. *Præsumtio* est appetitus aggrediendi aliquid supra vires: cùm enim homo vult dicere, vel facere aliquid supra id, quod

 potest,

potest, dicitur *Præsumtuosus.* Est autem Præsumptio communiter, ac ex genere suo, peccatum veniale: fit autem per accidens mortale, si gravis injuria Deo, aut damnum proximo inferatur: v. g. si quis præsumat jurisdictionem Ecclesiasticam, potestatem Ordinis sacri, officium Medici, Advocati, Confessarii &c. sine debita peritia suscipere; aut si quis aliquid præsumit cum periculo probabili gravis damni proprii corporalis, vel spiritualis incurrendi, absque causa.

9. CONCL. V. *Ambitio*, quæ est una ex præcipuis Filiabus superbiæ, est inordinatus appetitus dignitatis, & honoris non debiti: ut si ambias Beneficium, vel Officium, quo es indignus. Est per se peccatum veniale: fit autem mortale vel ratione materiæ, ex qua honor inordinatè petitur; vel ratione medii mortalis, per quod honor quæritur; vel ratione gravis damni, quod proximo infertur. Quod si verò moderatè honor appetatur ob honestum finem, nullum erit peccatum, sed actus Magnanimitatis.

10. Quæres, cur Superbia dicatur esse vitium Capitale? Resp. id intelligendum esse potissimum de superbia completa, quæ omnem humilitatem & subjectionem excludit: ut cùm quis in tantum sese extollit, ùt nollit legi Divinæ, ac legitimorum Superiorum, esse subjectus. Hæc autem non tantùm est vitium Capitale, sed etiam regina & mater omnium vitiorum, juxta D. Gregorium *lib. 3. moral. cap. 31.* idque tum propter universalem ejus influen-

fluentiam, quam habet in omnia vitia: tum quia ex eo, quod quis renuat esse subjectus legi Divinæ, ac legitimorum Superiorum, aperitur porta latissima omnibus peccatis, legumque transgressionibus. Hinc *Ecclesiastici* 10. dicitur: *Initium omnis peccati est superbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & subvertet eum in finem.*

11. Quæres ulterius, quænam sint remedia contra superbiam? Resp. cum communi Doctorum, eadem esse remedia Superbiæ, quæ Humilitatis adjumenta, de quibus fusè libri Ascetici. Tria tamen præcipuè sunt remedia contra Superbiam à Doctore Angelico 2. 2. *q.* 162. *art.* 6. *ad* 1. assignata, ad quæ cætera reduci possunt. Primum, est consideratio propriæ infirmitatis: juxta illud *Ecclesiastici* 10. *Quid superbis terra & cinis?* Secundum, est consideratio magnitudinis Divinæ, secundum illud *Job.* 15. *Quid tumet contra Deum spiritus suus?* Tertium, est consideratio imperfectionis propriorum bonorum, de quibus homo superbit, juxta illud *Isaiæ* 40. *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos agri.* Et *Isaiæ* 64. *Quasi pannus menstruatæ justitiæ nostræ.*

QUÆSTIO II.

De Avaritia, & Filiabus ejus.

SUMMARIUM.

12. *Avaritia, quid?*
13. *Avaritia, quale sit peccatum?*

14. *Ipsa rectissimè numeratur inter peccata capitalia, cur?*
15. *Filiæ Avaritiæ sunt septem, nempe, Obduratio cordis, Inquietudo mentis,*
16. *Violentia, Fallacia, Perjurium, Fraus, & Proditio.*

12. CONCL. I. *Avaritia* est immoderatus appetitus habendi pecunias, sive possessiones. Ita in re communis. Dicitur, *immoderatus appetitus*: nam si ipse sit ordinatus, qualis fuit in Abraham, Jacob, & multis aliis, pecunias & possessiones copiosas ob debitum finem habentibus, peccatum non erit; juxta illud *Psal. 61. Divitiæ si affluant, nolite cor opponere.* Et additur, *habendi pecunias, sive possessiones*: quia circa has, tanquam objectum suum, versatur Avaritia. Quod si verò fiat sermo de immoderata cupiditate habendi voluptates, mundanam excellentiam, aut aliud ejusmodi bonum creatum, non erit propriè Avaritia, & prout hæc est speciale vitium.

13. CONCL. II. Avaritia, prout adversatur Justitiæ, est ex genere suo peccatum mortale; quamvis per accidens possit fieri veniale propter imperfectionem actûs, aut levitatem materiæ, sicuti de furto dici solet. Prout verò Avaritia opponitur libertati, est peccatum ex genere suo veniale; nisi in tantum crescat amor divitiarum, ut præferatur Charitate Dei, aut proximi, volens potius transgredi præceptum sub mortali obligans, quàm largiri suas pecunias, dando

dando v. g. eleemosynam pauperi in extrema necessitate constituto. Ita D. Thomas 2. 2. *q.* 118. *art.* 4. & alii passim.

14. CONCL. III. Avaritia rectissimè numeratur inter Vitia Capitalia. Ratio est: quia ex Avaritia, velut ex fonte & radice, multa alia peccata oriuntur; prout patet ex septem Filiabus ejus mox enarrandis. Hinc 1. *Timoth.* dicitur: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas.* Sic enim *Ecclesiast.* 10. dicitur: *Nihil est iniquius, quam amare pecuniam: hic enim & animam suam venalem habet.* Unde *ad Coloss.* 3. Avaritia appellatur *Simulacrorum servitus*, qualia passim habentur in Scriptura sacra.

15. CONCL. IV. Filiæ Avaritiæ sunt septem, ac rectè recensentur à D. Gregorio *cit. lib.* 31. *moral. cap.* 31. dum ait: *De Avaritia proditio, fraus, fallacia, perjuria, inquietudo, violentia, & contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur.* Ratio est; quia Avaritia excedit in duobus: videlicet in retinendo, & in acquirendo. Ut excedit in retinendo, parit *Obdurationem cordis*, claudens viscera sua ad preces pauperis. Ut vero excedit in acquirendo, sic in affectu parit *inquietudinem mentis*, seu supervacuas curas, queis avarus, semper in crastinum solicitus, superfluè agitatur: nam, ut dicit *Ecclesiastes c.* 5. *Avarus non implebitur pecunia.*

 16. Por-

16. Porrò in effectu inducit Avaritia ad alias quinque Filias. Nam interdum impellit, ut vim proximo quis inferat, aliena rapiendo; uti faciunt fures & raptores: & sic committitur *Violentia*. Interdum inducit ad committendum dolum, ut fit in contractibus illicitis, vel licitis male exercitis. Qui dolus si committatur simplici verbo, erit *Fallacia*: si additum fuerit juramentum, erit *Perjurium*. At si dolus committatur in opere, vel id fiet circa rem aliquam, & erit *Fraus*; vel contra personam, & dicetur *Proditio*. Et sic in omnibus sunt septem Filiæ Avaritiæ.

QUÆSTIO III.

De Luxuria, & Filiabus ejus.

SUMMARIUM.

17. *Luxuria quid, & quale peccatum?*
Ejus species, quæ?
(a) Tract. 9. dist. 4. per totum.
18. *Luxuria rectè numeratur inter vitia capitalia.*
19. *Ejus filiæ sunt octo; nimirum*
20. *Cæcitas mentis.*
21. *Præcipitatio.*
22. *Inconsiderantia.*
23. *Inconstantia.*
24. *Amor sui, & Odium Dei.*
25. *Affectus præsentis sæculi, &*
26. *Horror futuri sæculi.*

17. CONCL. I. *Luxuria* eſt inordinatus appetitus, vel uſus venereorum. Ita communis. Et hoc peccatum eſt ex genere ſuo mortale, ac inter vitia Intemperantiæ vel maximè exprobrabile. Ejus ſeptem ſpecies rectè numerantur, videlicet Fornicatio, Adulterium, Inceſtus, Stuprum, Raptus, Sacrilegium, & Vitium contra naturam; quamvis nonnulli omittant unam, videlicet Sacrilegium. Verum de Luxuria, ejusque ſpeciebus alibi. (*a*)

18. CONCL. II. Luxuria rectè connumeratur inter ſeptem Vitia Capitalia. Ratio eſt: quia multa alia ex illa oriuntur, tum propter vehementiam delectationis venereæ, tum propter connaturalitatem hujusmodi concupiſcentiæ, unde ex ejus appetitu procedit homo ad multa vitia perpetranda, prout nimium quantum probat miſera experientia.

19. CONCL. III. Filiæ Luxuriæ poſt S. Gregorium *cit. lib. 31. moral. c. 31.* & communem Doctorum, convenienter numerantur octo; nempe Cæcitas mentis, Præcipitatio, Inconſiderantia, Amor ſui, Odium Dei, Affectus præſentis ſæculi, & Horror futuri ſæculi. Harum priores quatuor ſe tenent ex parte intellectus, ejusque vires atque operationes valde deordinant; aliæ quatuor ſe habent ex parte voluntatis, ipſiusque deordinant operationes.

20. *Cæcitas mentis*, quæ eſt prima Luxuriæ Filia, facit, quod luxurioſus non apprehendat bonum & malum, ut ſunt. Hinc *Danielis c. 13.*

de

de tali dicitur: *Species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum.* Videmus proinde, tales homines bona sua cum Filio Prodigo, de quo *Lucæ c.* 15. dissipare vivendo luxuriosè, & honorem parvi pendere, ac multa alia sibi inconvenientia facere. Et hoc exprimunt Pictores pingendo subinde Libidinem in forma puelli, velatos oculos habentis.

21. *Præcipitatio* impedit actum intellectûs seu rationis, qui est consilium de his, quæ agenda sunt propter finem. Nam qui cæco amore agitantur, absque consilio præcipitanter operantur, sibique de rebus agendis consulere nequeunt, ut eas dirigant ad debitum finem: & hinc sæpe in varia mala labuntur: propter consilii defectum.

22. *Inconsiderantia* est tertia Luxuriæ Filia, quia per Luxuriam impeditur, ac deordinatur rectum rationis judicium de agendis: qui enim hac pice maculantur, inconsideratè agunt, quæ proprium statum & personam decent. Hinc *Danielis c.* 13. legitur de Senibus luxuriosis: *Everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum justorum.*

23. *Inconstantia* facit, quòd quis ex affectu voluptatum venerearum à piis propositis facilè deficiat. Nam homo ex impetu concupiscentiæ impeditur, ne exequatur id, quod recta ratio faciendum esse dictavit, unde in omnibus suis decretis inconstans apparet: estque hujusmodi peccator difficilis curationis.

24. *Amor sui*, ac viciſſim *Odium Dei*, dicuntur Filiæ Luxuriæ, eò quod luxurioſus homo ob voluptates ſeipſum faciat finem ſuarum actionum, non Deum; imo laſcivus ſolet à rebus Divinis abhorrere, atque ab ipſo Deo, tamquam peccatorum vindice. Unde patet, hæc duo deordinare voluntatem, ejusque actum, quoad appetitum finis, ne ſcilicet debitum Finem ultimum, qui eſt ſolus Deus, proſequatur.

25. *Affectus præſentis ſæculi*, & viciſſim *Horror futuri ſæculi*, ſunt etiam Filiæ Luxuriæ: amor enim voluptatum carnalium ita animum luxurioſi afficit, ut ſubinde etiam Beatitudini æternæ paratus foret renuntiare, ſi præſentibus frui jugiter permitteretur. Et hinc oritur.

26. *Horror futuri ſæculi.* Quia luxurioſus, dum nimis carnalibus delectationibus detinetur, contemnit & faſtidit ſpirituales: & quia nimia detentio & perſeverantia in delectationibus carnalibus hinc animum captivavit, illinc vero contemplatio gravitatis peccati cum terrore inferni cor affligit, mox ſequitur Horror futuri ſæculi, in tantum, quòd homo quandoque prolabatur in deſperationem. Ecce! in quot laqueos incidunt, qui in hoc turpiſſimo vitio habituantur.

QUÆSTIO IV.
De Invidia, ejusque Filiabus.

SUMMARIUM.

27. *Invidia, quid?*
Invidus propriè, quid?

28. Co-

28. *Corollaria.*
 * *Quid de Mercatoribus cupientibus habere Emptores ad alios euntes?*
29. *Invidia, quale peccatum?*
30. *Invidia rectè connumeratur inter vitia capitalia.*
31. *Ejus filiæ sunt quinque; nimirum.*
 Susurratio, Detractio, Exultatio in adversis proximi, Afflictio in prosperis ejus, & Odium.

27. CONCL. I. *Invidia* est tristitia de bono proximi, prout proprium malum æstimatur, & diminutivum proprii boni, seu propriæ gloriæ ac excellentiæ. Hoc enim vitium est præcipuè de bonis, in quibus est gloria & honor; estque ad illos tantum, quibus homo vult se æquare, vel præferre, non autem respectu multùm distantium, cum nullus plebejus v. g. homo, nisi insanus, studeat se æquare, vel præferre in gloria Regi, aut alteri multùm excellentiori. Porro per Invidiam volumus, & desideramus alium carere tali bono, quia per illud nos excellit. Unde proprie *Invidus* dicitur, qui tristatur de bono alterius, putans inde propriam excellentiam diminui.

28. Infertur proinde, quod tristari de bono alterius, non quia ipse tale bonum habet, sed quia nos tale bonum non habemus, non spectet ad peccatum Invidiæ: nam hæc tristitia proprie est Zelus, & æmulatio; & si sit de bonis honestis, est laudabilis, juxta illud 1. *Cor.* 12. *Æmulamini charismata meliora.* Infertur ulterius,

terius, si quis tristetur de bono alterius, in quantum imminet sibi exinde periculum cujuspiam nocumenti (ut puta si quis tristetur de exaltatione sui inimici, timens, ne ab ipso postea lædatur) quod talis tristitia non sit invidia, sed magis effectus timoris; ut notat D. Thomas 1. 2. *q.* 36. *art.* 1. & sequuntur alii.

Additio.

* Ex his ipsis dictis pariter infertur, quod proprie invidia non sit, nec grave peccatum, si Mercator, sive alius Artifex, vel Opifex tristetur ex eo, quod vicinus vendat, & non ipse; etenim talis tristitia non tam versatur circa bonum alterius, quam circa malum proprium, quod est carentia venditionis; unde non tam tristatur, quia alter vendit, quam quia ipse non vendit tantum, quantum alter. Prout rectè cum Burghaber, & La Croix advertit Franciscus Henno *Tract. de Peccatis disp.* 4. *qu.* 3. *conclus.* 1. Nec dicas: si alter pariter non venderet, nec ille prior tristaretur: consequenter tristatur de bono alterius, adeoque de bono alieno. Resp. enim venditionem alterius esse quidem occasionem propriæ tristitiæ, sed non motivum ejusdem, prout tamen requiritur ad invidiam. Ita Henno *loc. cit.* Interea tamen, si similis tristitia procedit ex interna radicata passione & aversione erga alterum, quâ sæpius jam erat gavisus de alterius infortunio, signum est evidens latentis invidiæ, & odii erga proximum. In dubio (ut practicè loquamur) quærat Confessarius ex tali homine pœnitente,

an,

an, si æqualem alteri accessum habuisset emptorum, nihilominus fuisset contristatus de ejusdem fortuna, & si deprehendat animum ejusdem dispositum, ut credat, quod sic &c. prudenter deducet Confessarius, hanc tristitiam processisse ex invidia. *

29. CONCL. II. Invidia est peccatum mortale ex genere suo, contrarium Charitati: quia Charitas gaudet de bono proximi, Invidia verò tristatur de bono proximi. Potest nihilominus Invidia fieri peccatum veniale, tum ob imperfectionem consensus, & non plenam advertentiam; tum ob materiæ levitatem, uti pueris contingere consuevit, qui de levibus aliorum puerorum bonis tristitiam capere solent.

30. CONCL. III. Invidiæ peccatum rectè inter vitia Capitalia numeratur à S. Gregorio *sæpe cit. lib. 31. moral. cap. 31.* & communi Theologorum. Siquidem ex ipsa invidia, tamquam ex capite, multa alia peccata originem ducunt, uti patet ex quinque Filiabus ejus mox enarrandis: ac merito tum à sacra Scriptura, tum SS. Patribus gravissime perstringitur.

31. CONCL. IV. Filiæ Invidiæ recte à S. Gregorio *loc. cit.* assignantur quinque; quæ sunt Odium, Susurratio, Detractio, Exultatio in adversis proximi, & Afflictio in prosperis ejus. Invidus namque, dum de bono proximi tristatur, putans, inde suam excellentiam diminui, ob hanc tristitiam tollendam movetur ad desiderandum, quod proximus illo bono careat: unde incipit suo conatu gloriam alterius diminuere;

nuere; idque vel occulte, & tunc ſequitur *Suſurratio*; vel manifeſtè, & tunc ſequitur *Detractio*. Quòd ſi conſequatur ſuam intentionem, gaudet de illius adverſitate: ſi vero non poteſt, affligitur de ipſius proſperitate: & ſi hæc triſtitia duret, poſtea generat *Odium*. De hoc peccato dicitur *Sap. 2. Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum*.

QUÆSTIO V.

De Ira, & Filiabus ejus.

SUMMARIUM.

32. *Ira, quid? eſt bona, ſi modum non excedat, Et Satellitium rationis.*
33. *Ira inordinata, quale peccatum?*
34. *Filiæ iræ ſunt ſex, nempe*
35. *Indignatio.*
36. *Tumor mentis.*
37. *Clamor.*
38. *Contumelia.*
(d) Tract. 9. diſt. 6. quæſt. 2. per totum.
39. *Blaſphemia.*
(e) Tract. 5. diſt. 3. q. 5. per totum.
40. *Rixæ.*

32. CONCL. I. *Ira*, prout eſt unum ex peccatis Capitalibus, eſt inordinatus appetitus vindictæ. Dicitur, *inordinatus*: nam ſi ordinatè appetatur vindicta, non eſt peccatum. Quinimo Ira, ſi præſcriptum rationis modum non excedat, bona eſt; & habet in homine

eum locum, quem miles in Republica: nec immerito dicitur *Satellitium rationis*, de qua intelligendum illud *Psal. 4. Irascimi, & nolite peccare.* Sic fit, si vindicta appetatur debito modo, puta exigente Justitia per ministros Justitiæ. Similiter peccatum non est, si Superiores debito cum moderamine irascuntur culpis subditorum, eosque puniunt.

33. Quod si Ira modum à ratione præscriptum non servet, adeoque sit inordinata, jam erit peccatum. Et quidem, si Ira modum à ratione præscriptum excedat ex parte objecti, expetendo scilicet injustam vindictam, v. g. ob causam non legitimam, aut majorem vindictam, quàm oportet, vel absque debita auctoritate Superioris exequendam, est ex genere suo peccatum mortale; quamvis per accidens ob imperfectionem actûs, vel levitatem vindictæ appetitæ, possit fieri veniale. Et de tali Ira, præsertim tendente ad vindictam mortis intelligitur illud Salvatoris. *Matth. 5. Omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio.* Si vero Ira non servet præscriptum à ratione modum dumtaxat ex parte ipsius motus, tunc erit ex genere suo peccatum veniale; quamvis per accidens possit fieri mortale, utputa ratione affectûs adjuncti, quo quis paratus existit aliquid facere, quod est peccatum mortale, vel si quis deliberate modum adeo excedat, ut videatur potius fera bestia quàm homo, erumpendo in gestus enormes, tunsiones, spumas, membrorum contorsiones &c. nam similia magis, vel saltem æque creaturam rationalem tan-

quam

quam Imaginem Dei deturpant, quam plena ebrietas: uti recte cum nostro Marchantio & Sporero advertit Henno *Tract. de Peccatis, disp. 4. quæst. 5. Conclus. 2.*

34. CONCL. II. Filiæ Iræ communiter à Doctoribus cum cit. D. Gregorio *lib. 31. Moral. cap. 31.* sex assignantur; quæ sunt, Indignatio, Tumor mentis, Clamor, Contumelia, Blasphemia, Rixa.

35. *Indignatio* est inordinatus affectus ex eo, quòd quis reputet, se indignè ab alio tractari. Est communiter veniale peccatum; imo si ex justo rationis judicio procedat, nullum est. Posset tamen esse mortale, si cresceret usque ad deliberatum odium, vel contemptum personæ gravem.

36. *Tumor mentis* est, quo quis morosè excogitat diversas vias vindictæ iisque cogitationibus animum tumefacit. Quale sit peccatum judicandum est ex qualitate vindictæ, quæ excogitatur accedente sufficienti deliberatione.

37. *Clamor* est, cum iratus extollit vocem multa inordinatè & confusè effutiens. Est communiter peccatum veniale, nisi aliud addatur, utputa blasphemia, vel contumelia, aut hujusmodi.

38. *Contumelia* est dictum, vel factum injuriosum, quo quis proximo præsenti palam aliquod malum objicit, aut ejus honorem & existimationem palam violat. Et ex genere suo peccatum mortale, nisi levitas materiæ, aut imperfectio actus excuset; de qua amplius alibi. (*d*)

39. *Blasphemia* fit, cum jactamus convitia in Deum, aut Sanctos: estque peccatum mortale, nisi inadvertentia, aut indeliberatio excuset. De hac etiam ex professo alibi. (e)

40. *Rixæ* tandem, si modum graviter non excedant, uti & leviculæ pugnæ, veniales sunt: secus, si progrediantur ad seditiones, vulnera, cædes.

QUÆSTIO VI.
De Gula, & Filiabus ejus.

SUMMARIUM.

41. *Gula, quid?*
Committitur quinque modis.
42. *Gula ut sic dividitur in commessationem, & ebrietatem.*
43. *Est de se, ac ex genere suo, peccatum veniale.*
44. *Nihilominus per accidens fit mortale in pluribus casibus.*

(f) Dist. 2. num. 21.

45. *Ebrietas, quid?*
46. *Differentia inter dormientem, & ebrium.*
47. *Ebrietas plena est ex genere suo peccatum mortale.*
48. *Signa plenæ ebrietatis, quæ?*
49. *Quando censeatur ebrietas voluntaria, sicque peccatum mortale?*
50. *Inebriare se causa recuperandæ sanitatis, vel tuendæ vitæ, non est peccatum.*
* *Quid sentiendum, si fiat ex alio fine?*

51. Co-

51. *Comedentes, & bibentes ob solam voluptatem, an peccent?*
52. *Gula est peccatum capitale, cujus quinque sunt Filiæ, nimirum.*
53. *Hebetudo mentis.*
54. *Immoderata lætitia.*
55. *Multiloquium.*
56. *Scurrilitas; & quomodo hæc differat à stultiloquio?*
Et multiloquio?
57. *Et Spurcitia, seu Immunditia.*

41. CONCL. I. *Gula* est inordinatus appetitus cibi, & potus. Ita in re communis. Sive ut aliqui loquuntur, *Gula* est vitium in appetitione, & usu cibi & potus, debitum modum excedens, delectationis gratia. Hoc autem fieri potest quinque modis, sequenti versiculo comprehensis:

Præproperè, lautè, nimis, ardenter, studiosè.

Præproperè edit quis, quando tempore jejunii ante horam comedendi fit comestio. *Lautè*, quando quis cibos nimis exquisitos, ac delicatos, vult comedere. *Nimis*, quando plus justo comeditur. *Ardenter*, si voraciter quis comedat. *Studiosè*, dum quis quærit cibos nimis accuratè præparatos.

42. CONCL. II. Gula opponitur Virtuti Temperantiæ, & Sobrietatis; atque ut sic dividitur in Comessationem & Ebrietatem, tamquam in duas species, quarum illa in inordina-

to appetitu seu excessu ciborum, hæc vero in excessu potus committitur. De his dicitur *ad Galat. 5. Manifesta sunt autem opera carnis: quæ sunt fornicatio &c. ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam, qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.*

43. CONCL. III. Tametsi vitium Gulæ inter Peccata Capitalia rectè numeretur, eo quod plurium aliorum origo esse soleat; nihilominus per se loquendo, atque ex genere suo, ea est peccatum veniale. Ita Sylvester *v. Gula. n. 2.* allegant mentem D. Thomæ pluribus in locis, Mastrius *Disp. 15. Theol. Moral. n. 146.* Reginaldus *lib. 15. n. 46.* & alii. Ratio est: quia Gula præcise sumpta, & seclusis malitiis contra alias Virtutes pugnantibus non repugnat graviter Charitati Dei, vel proximi. Unde si quis edat ante tempus, si nimis exquisita, si plus justo, si nimis voraciter ad modum canum, vel nimis exquisite præparata (qui sunt quinque modi peccandi vitio Gulæ) per se loquendo non peccat mortaliter.

44. Nihilominus per accidens, & ob adjunctam malitiam aliis Virtutibus repugnantem variis modis Gula fit peccatum mortale, atque juxta allegatam sententiam D. Apostoli *ad Gal. 5.* inducit amissionem vitæ æternæ. Idque inprimis accidit ratione perversæ voluntatis, quando scilicet in tali delectatione Gulæ constituitur finis ultimus, juxta quod de similibus legitur *ad Philipp. 2. Quorum Deus venter est:*

hac enim ratione generaliter ex peccato veniali fieri per accidens mortale, jam supra (*f*) dictum est. Sic fit, quando homo adeo inhæret delectationibus ciborum & potus, ut ob eas paratus sit legem Dei graviter violare: puta, si quis ob id furetur, vel contractus faciat iniquos, si violet jejunia Ecclesiæ diebus prohibitis vescendo carnibus, vel sæpius comedendo; si non solvat creditoribus, ut opipare victitet, ac hujusmodi. Deinde Gula fit mortale peccatum ratione gravis nocumenti, si id homo corpori suo advertenter adfert. Idem accidere potest in aliis similibus casibus, ac præsertim in ebrietate, quæ est altera species Gulæ ut sic, & contradistincta à Comessatione, de qua proinde loquendo, sit

45. CONCL. IV. *Ebrietas* est excessus in potu inebriante, causa voluptatis, donec usus rationis adimatur. Ita in re Doctores communiter. Dicitur, *donec usus rationis adimatur.* Siquidem malitia ebrietatis plenæ, & perfectæ, in eo consistit, quod quis tantum ob voluptatem, aut ingluviem, advertenter se privet usu rationis, & quidem violenter, ac modo innaturali rationem perturbando, seque privando proxima potestate utendi ratione ad omnem subitam necessitatem.

46. Et hoc ultimum notanter additur, ad excludendum somnum: nam etiam dormiens privatus existit usu rationis, sed modo naturali ab Auctore naturæ instituto, ad virium naturalium conservationem. Simulque dormiens non

ſimpliciter exiſtit privatus uſu rationis, quia excitatus à ſomno, quocumque tandem tempore, mox habet proximam poteſtatem utendi ratione ad omnem neceſſitatem: hoc autem ſecus fit in plenè, ac perfectè ebrio, uti patet.

47. CONCL. V. Ebrietas plena & perfecta, quâ prædicto modo uſus rationis plenè ſopitur, eſt ex genere ſuo peccatum mortale. Ita omnes Doctores. Ratio eſt: quia cenſetur gravis difformitas, magnumque malum, abjecta rationis poteſtate ad brutorum ſtoliditatem voluptatis cauſa ultro ſe abjicere. Unde ebrietas inter opera carnis, quæ excludunt à regno Cœlorum, meritò connumeratur *cit. cap. 5. ad Galatas.*

48. Dicitur, *Ebrietas plena & perfecta*, Nam, ſi quis poſt potum adhuc diſcernere poſſit inter bonum & malum, licet nonnihil phantaſia turbata ſit, aut ſequatur vomitus, lingua titubet, pedes vacillent, oculi cernant duplicia, vel domus gyrari videatur, nondum eſt plena ebrietas; ideoque tantùm peccatum veniale, quamvis ex gravioribus, ſi deliberate ſit commiſſum. Leſſius *lib. 4. de juſt. & jure. c. 3. n. 30.* Bonacina *diſp. ult. in Decalogum. q. 1. punct. 1. n. 4.* & alii: qui ſimul pro ſigno ebrietatis ponunt, ſi quis temulentus non advertit, quid agat, & bonum à malo non diſcernat; adeoque ſequenti die non meminerit, quid pridie fecerit, dixerit, aut qua ratione domum venerit &c. cum alias talium rite meminiſſe ſoleat.

49. Cæterùm allata Conclusio intelligenda est, dummodo ejusmodi ebrietas sit voluntaria. Et hoc fit, quando quis ebrietatem intendit directè, vel saltem indirectè, nempe tantùm bibendo, quantùm potest, non curans, an sequatur ebrietas, nec ne; vel quando quis advertit se inebriandum, si pergat potare, & nihilominus non desistit. Quod si quis non præviderit periculum ebrietatis (prout accidit in ebrietate Noe *Gen.* 9.) & ignorans fortitudinem potûs, vino circumventus fuit, aut in auram exiens vento turbatur, nec hoc prævidit, vacat saltem mortali.

50. Insuper Conclusio posita duntaxat procedit, si ebrietas fiat causa voluptatis. Nam non esse peccatum, inebriare se ex præscripto Medicorum, si aliter sanitas recuperari non possit in casu quopiam extraordinario, tenent Sylvester, Cajetanus, Toletus, Layman, & alii. Siquidem malitia ebrietatis in eo consistit, quod quis sine justa & gravi causa, tantùm ob voluptatem, adeò se ingurgitet, donec usu rationis privetur, ùt notat Mastrius *disp.* 15. *Theol. Moral. n.* 147. In casu autem posito adest justa causa reparandæ sanitatis. Et ob eandem rationem non esse peccatum, si quis cogatur bibere intento ense, alioquin interficiendus, tenent Lessius, Azorius, Reginaldus, & alii.

Additio.

* *Nec dicas*, Ex hac ultima doctrina semel admissa sequi videtur, quòd pariformiter liceat sese ad invicem provocare ad haustus cum mani-

nifesto periculo plenæ ebrietatis ex parte unius saltem Potatorum, si alter tanquam Victor exinde lucretur certas pecunias ad hunc finem positas? quoniam tales non bibunt ob *voluptatem*, sed ut obtineant honorem, ac pecunias.

Nam contra est, quod non solum formalis ebrietas, quæ nimirùm fit ex motivo *voluptatis*, sed etiam alia voluntaria, ac violenta per potum privatio totalis rationis (quæ ab aliis vocatur ebrietas materialis) sit illicita: utpote notabilis difformitas creaturæ rationalis, saltem tunc quando causa motiva sese inebriandi non sit valdè ardua, qualis haud dubiè neutiquam foret præcisé lucrum pecuniarum, ac putativus ille honor, quem similes compotatores sibi accrescere imaginantur. De hoc fusiùs videatur Gobat. *in Quin. Tr. 5. c. 6. S. 5. à n. 26. usque ad num. 36.* Legatur quoque desuper S. August. *Serm. 231. de tempore* taliter scribens: *Certa bibendi lege contenditur, qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine &c. ò infelicitas generis humani! quàm multi inveniuntur, qui ebriosos, & luxuriosos ampliùs, quam oportet, cogunt bibere, & ante ostium pauperibus petentibus vel unum calicem dissimulant dare - - - Et quod pejus est, aliqui Clerici, qui hoc deberent prohibere, ipsi cogunt alios plus bibere, quam expedit &c. si te, & alium inebriaveris, habebis hominem amicum, habebis Deum inimicum.* Ita S. Augustinus.*

51. Quæres incidentaliter, an comedentes, & bibentes ob solam voluptatem captandam, pec-

peccent venialiter? Ad hoc olim multi Doctores responderunt negativè: verùm eorum sententia ampliùs teneri non potest, cum sit novissimè rejecta ab Innocentio VI. qui inter alias etiam sequentem Propositionem, ordine 8. damnavit: *Comedere & bibere usque ad satietatem ob voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.* Ubi tamen benè notandum ly *ob solam voluptatem*: nam si quidem sentiatur voluptas, verumtamen ob hanc solam quis non comedat, vel bibat, sed ad conservandam valetudinem, aut restaurandas vires, peccatum nullum committitur; cum hîc sit finis à natura intentus moderatæ comestionis. Videantur dicta *Tract. 1. dist. 2. quæst. 5. post. num. 39.*

52. CONCL. VI. Gula meritò inter Peccata capitalia connumeratur, eò quad sit mater plurium vitiorum, prout nimium probat (proh dolor!) ipsa experientia: præcipuè autem; teste S. Gregorio *cit. cap. 31.* quinque infelices gignit Filias, quæ sunt, Hebetudo mentis, immoderata Lætitia, Multiloquium, Scurrilitas, & Spurcitia.

53. *Hebetudo mentis*, seu Stupiditas consistit in eo; quod non possit quis orare, aut alia hujusmodi præstare. Hæc fit mortalis tunc, quando quis inordinatè bibendo, vel comedendo, voluntariè redditur ineptus ad intelligenda vel præstanda ea, quæ ad salutem sunt necessaria; vel ad quæ ex officio, aut alias sub gravi peccato quis tenetur.

54. *Immoderata*, seu inepta *lætitia* hoc loco non quamvis inordinatam denotat lætitiam, qualis omne peccatum comitari solet, sed eam præcipuè, quæ movet ad cantiones obscœnas, actus turpes, saltus vel choreas inhonestas &c. Et hujusmodi immoderata lætitia fit mortale peccatum, quando est inductiva ad consensum aut delectationem mortalem; vel ad eam ordinatur.

55. Per *Multiloquium* peccatur juxta illud *Proverb.* 10. *In multiloquio non deerit peccatum.* Et quidem tunc peccat quis mortaliter per Multiloquium, quando illo utitur in gravem irreverentiam Dei, aut in tantum eo delectatur, ut paratus sit illud præferre impletioni alicujus præcepti sub culpa mortali obligantis: alioquin verò, ac ex genere suo, est peccatum veniale.

56. *Scurrilitas* idem est, ac jocularitas quædam, proveniens ex defectu rationis, quæ sicut non potest cohibere verba, ita non potest cohibere exteriores gestus. De hac, sicut & de Stultiloquio, fit mentio *ad Ephes. cap.* 5. ubi etiam Scurrilitas apertè secernitur à Stultiloquio, dum dicitur: *Aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet.* Differt autem Scurrilitas à Stultiloquio, quòd Scurrilitas dicat quamdam inhonestatem in verbis & gestibus, v. g. Scurrilia dicere, canere, vel alia hujusmodi ad risum excitandum agere. *Multiloquium* verò consistit in superfluitate verborum: quæ si proferantur absque recta ratione, seu judicio intellectus, *Stultiloquium* erit.

Porro

Porro Scurrilitas per ſe, & ſecluſo ſcandalo, eſt peccatum veniale: foret tamen mortale, ſi fieret cauſa delectationis venereæ.

57. *Spurcitia tandem* ſeu *Immunditia*, attenditur ſecundum inordinatam emiſſionem quarumcunque ſuperfluitatum, ſpecialiter verò quantum ad emiſſionem ſeminis: & hæc, ſi voluntaria ſit, eſt peccatum mortale. Tantùm autem cibi vel potus capere, ut vomitus ſequatur, ſi uſus rationis non adimatur, per ſe loquendo non videtur peccatum mortale; ùt notat communior, & probabilior Doctorum.

QUÆSTIO VII.

De Acedia, & Filiabus ejus.

SUMMARIUM.

58. *Acedia quid?*
59. *Acedia dupliciter accipitur,*
I. Generaliter.
60. *II. Specialiter, & quale peccatum ſit?*
61. *Acedia rectè ponitur inter vitia capitalia.*
62. *Acediæ filiæ ſunt ſex, nempe*
63. *Malitia.*
64. *Rancor.*
65. *Puſillanimitas.*
66. *Deſperatio.*
67. *Torpor, &*
68. *Evagatio mentis. Huc ſpectat curioſitas, Verboſitas, & Inquietudo.*

58. CONCL. I. Acedia generaliter denotat incuriam, negligentiam, & pigritiam quamdam: in proposito autem, & prout est septimum peccatum Capitale, *Acedia* est fastidium rerum spiritualium. Unde directè repugnat effectui Charitatis, qui est, gaudere de bono spirituali.

59. Porro Acedia sumitur dupliciter. Primò generaliter, pro omni tædio, & torpore animi, bona facere negligentis: & hoc modo Acedia non habet rationem specialem vitii, quia omne vitium refugit spirituale bonum virtutis oppositæ; ùt patet in luxurioso, & guloso, quorum prior tristatur de bono Continentiæ, posterior de bono Abstinentiæ, illúdque refugit, prout est laboriosum, aut corpori molestum, vel delectationis ejus impeditivum.

60. Secundò Acedia sumitur specialiter, seu prout est speciale vitium: & consistit in tristitia de bono Divino, de quo alioquin Charitas gaudet: & hoc modo Acedia ex se, ac genere suo, est peccatum mortale, quia directe repugnat Charitati Dei: utpote cum sit tristitia ac tædium de ipsa amicitia Dei, mediante habituali charitate aliàs obtinenda: quoniam hæc ipsa ab acedioso apprehenditur tamquàm mala appetitui sensitivo, propter adjunctas difficultates obtinendi, atque conservandi eandem per virtutum exercitia, & illicitarum voluptatum fugam. Priori autem modo, seu generaliter sumpta Acedia, tunc demum est peccatum mortale, cùm propter eam committitur opus prohibitum, vel omittitur opus præceptum sub mortali.

61. CON-

61. CONCL. II. Acedia, prout est tristitia de spirituali bono Divino, ac speciale vitium, rectè à St. Gregorio *lib. 31. Moral. cap. 31.* inter vitia capitalia numeratur, utpote cum plura alia vitia oriantur ex ea secundum rationem causæ finalis. Nam sicut homines multa operantur propter delectationem, tum ut ipsam consequantur, tum quia ex ejus impetu ad aliquid agendum permoventur, ita etiam propter tristitiam multa operantur, vel ut ipsam evitent, vel quia ejus pondere in aliqua mala agenda prorumpunt.

62. CONCL. III. Filiæ Acediæ meritò sex enumerantur à S. Gregorio *loc. cit.* & aliis, quæ sunt Malitia, Rancor, Pusillanimitas, Desperatio, Torpor circa præcepta, ac Evagatio mentis circa ipsa.

63. *Malitia* non sumitur hic, prout est genus omnium vitiorum; sed accipitur specialiter pro ea malitia, quâ quis odio habet bona spiritualia, & vellet ea non esse; aut quâ ipsum pœnitet benè fecisse, vel implevisse id, ad quod tenebatur: aut qua contemnit Dei beneficia, v. g. desiderando, se non fuisse natum, aut non agnovisse Christum &c. est autem malitia sic sumpta ex genere suo mortale peccatum.

64. *Rancor* etiam non accipitur hic communiter pro odio; sed pro quadam indignatione contra eos, qui ad spiritualia bona inducunt.

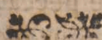
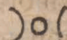
65. *Pusillanimitas* est respectu consiliorum, qua nimirùm homo Divina consilia, quæ perfectionis sunt, exequi non audet ex mero animi

mi timore: utputa, si quis à jejuniis, Relgione, & hujusmodi virtutum actibus se subtrahit, ex timore deficiendi. Et hæc ex genere suo est veniale peccatum, nisi ratione voti, aut alia de causa quis sit obligatus ad talia bona opera exequenda.

66. *Desperatio*, intellige, consequendæ æternæ beatiudinis, est peccatum mortale, quando cum consensu rationis pleno fit, ut est certum.

67. *Torpor* est circa præcepta, quando scilicet homo negligit & omittit facere ea, quæ sunt ex præcepto facienda. Alii verò per Torporem intelligunt eum, cum bona opera non fiunt cum debito fervore.

68. Tandem *Evagatio mentis* est, qua quis in exercitio operum spiritualium evagatur circa illicita, aut impertinentia. Et hæc, si fiat per cogitationem, diffundentem se ad cognitionem impertinentium, dicitur *Curiositas*: si verò per locutionem, dicitur *Verbositas*: & si per inquietudinem corporis, quando scilicet aliquis per inordinatos membrorum motus vagacitatem indicat mentis, tunc dicitur *Inquietudo*.

TRA-

TRACTATUS QUARTUS.

DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

1. JUſtitia Chriſtiana generatim duo involvit, fugam ſcilicet peccatorum, & actionem bonorum operum; juxta quod dicitur *Pſalm. 36. Declina à malo, & fac bonum.* Et *Iſaiæ cap. 1. Quieſcite agere perverſè diſcite benè facere.* Quia igitur præcedenti Tractatu viſum eſt de Peccatis, ſupereſt, ùt perſpecta peccatorum malitia, Virtutum excellentia, decor, & natura declaretur; atque earum inprimis, quæ cæteras antecellunt, uti ſunt Virtutes Theologicæ, ſic dictæ, quia Deum pro ſuo immediato objecto reſpiciunt. Porro Tractatus de Virtutibus Theologicis celebris eſt, atque ob ſui utilitatem, ſimul ac neceſſitatem, non ſolùm in Theologia ſpeculativa, ſed etiam Morali communiter examinatur.

DISTINCTIO I.

De Virtutibus Theologicis generatim.

QUÆSTIO I.

Quid, & quotuplex ſit tum Virtus ut ſic, tum Theologica?

SUMMARIUM.

1. *Juſtitia Chriſtiana involvit duo: quæ?*
2. *Virtutis nomen variè accipitur. Et quomodo in propoſito?*
3. *Virtus quid?*
4. *Sumitur magis propriè pro habitu.*
5. *Virtus ut ſic tripliciter dividitur.*
6. *Virtutes intellectuales, & morales, quid?*
7. *Virtutes infuſæ & acquiſitæ dantur, & quid ſint?*
8. *Virtus Theologica, quid?*
9. *Virtutes Theologicæ quomodo differant à Moralibus?*
10. *Religio, quomodo reſpiciat Deum?*
11. *Tres tantùm ſunt Virtutes Theologicæ.*

2. PRo clariori reſolutione præmittendum, quod nomen Virtutis latiſſimè ſpectatum varias habeat ſignificationes. Et inprimis quandoque Virtus accipitur pro quacunque perfectione, præſertim ea, quæ in vi ſeu facultate operandi conſiſtit. Sic Pſal. 32. dicitur: *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnie virtus eorum.* Sic ècontra membra languida hominis, dicuntur eſſe deſtituta omni virtute ſua. Deinde nomen Virtutis ſumitur nonnum-

numquam pro effectu seu opere, quod per excellentem vim operativam attingitur, seu efficitur: sic *Marc. c. 6.* dicitur de Christo: *Non poterat ibi virtutem ullam facere.* Sed hæ Virtutis acceptiones nostro proposito parum deserviunt. Tertiò igitur, & magis ad propositum, Virtus accipi solet, vel pro actu, sive operatione moraliter bona; ùt est actus Fidei, Spei, & Charitatis Divinæ, actus humilitatis, patientiæ, & hujusmodi: in quo sensu D. Augustinus *l. 2. De libero arbitrio, cap. 19.* dixit: *Virtutem esse bonum usum liberi arbitrii.* Vel pro habitu, seu facilitate & promptitudine quadam, inclinante ad ejusmodi bonam operationem: & hæc posterior est magis propria Virtutis acceptio, de qua loquendo, sit

3. CONCL. I. *Virtus* generatim sumpta, est habitus perficiens substantiam intellectualem, & ad bonam operationem inclinans. Ita in re communis Doctorum. Unde & Aristoteles 2. *Ethic. cap. 6.* dixit, quod Virtus hominis aliud non sit, quam habitus, ex quo & bonus homo ipse efficitur, & bonum ejus opus; sive, ùt verbis ejusdem utamur, *virtus est quæ facit habentem, & opus ejus bonum.* Et in hoc sensu Virtus opponitur vitio; nam vitium reddit habentem malum, & opus ejus malum.

4. Dicitur I. *Habitus.* Quamvis enim Virtus quandoque sumatur pro ipsomet actu virtuoso, ùt proximè dictum est; communis tamen, & magis propriè, accipitur pro habitu, ad eliciendos ejusmodi actus bonos inclinante: neque enim illico solet dici virtuosus, tempe-

rans, vel mansuetus &c. qui unum vel alterum actum virtutis temperantiæ, vel mansuetudinis elicuit, sed qui ex actibus illis jam frequentatis acquisivit habitum, sive promptitudinem quamdam sic operandi. Dicitur II. *Perficiens substantiam intellectualem* : quia Virtus propriè accepta non datur in brutis, aut rebus inanimitatis, sed in homine dumtaxat, & Angelis, perfectissimè autem in DEO. Dicitur III. *& ad bonam operationem inclinans*: quia sicut generaliter habitus inclinant ad actus sibi correspondentes promptè atque faciliter eliciendos, ita & Virtus jam habituata, seu radicata in homine.

5. CONCL. II. Virtus generatim dividitur tripliciter, nimirùm ex parte subjecti in Virtutes intellectuales & morales, & ex diversitate causæ efficientis in infusas & acquisitas, & ex diversitate objecti in Theologicas & Morales. Ita communis, idque probatur inductione.

6. Inprimis enim *Virtutes intellectuales* sunt eæ, quæ intellectum, in quo subjectantur, perficiunt: & tales juxta Aristotelem 6. *Ethic. c. 3.* sunt quinque, videlicet Intellectus, Scientia, Sapientia, Ars, & Prudentia; nam hæ spectant ad intellectum, in eoque subjectantur: quibus addi potest Fides infusa & Theologica, quam Philosophus ignoravit. Verùm de his (dempta Prudentia, & Fide, de quibus infra suo loco) melius agitur in Philosophia. *Virtutes morales*, prout contradistinguuntur ab intellectualibus, dicuntur, quæ subjectantur in appetitu rationabili (hoc est, in voluntate) & versantur circa dirigendos mores, atque juxta dictamen rectæ rationis moderantur, & dirigunt affe-

affectus animi noſtri. Et hujusmodi Virtus moralis tum ab Ariſtotele 2. *Ethic. cap.6.* & Doctore noſtro 3. *diſt.36. quæſt.un. §. Dicitur.* tum ab aliis paſſim definitur, dicendo: *Virtus eſt habitus electivus in mediocritate conſiſtens, quoad nos determinata ratione prout definierit ſapiens.*

7. Deinde dari Virtutes infuſas, & acquiſitas, patet ex eo: quia cùm Virtutes nobis à natura non inſint, imò defacto; ac poſt lapſum primi Parentis noſtri Adæ, cogitationes hominum potius intentæ ſint ad malum ab adoleſcentia ſua; hinc quæ generatim ſunt cauſæ effectivæ Virtutum, videlicet Deus per infuſionem earum, & proprium exercitium hominis quo quilibet ſibi comparat quosdam habitus virtuoſos. Proinde & juxta hoc duplex principium effectivum, Virtutes ut ſic rectè dividuntur in infuſas, & acquiſitas. Et quidem *Virtutes infuſæ* dicuntur eæ, quæ nobis à Deo immediatè infunduntur; ut ſunt habitus Fidei, Spei, & Charitatis, qui etiam parvulis in Sacramento Baptiſmatis divinitus infunduntur; ut taceantur eæ Virtutes, quæ Angelis, & primis noſtris Parentibus in ſua creatione à Deo infuſæ infuerunt. *Virtutes acquiſitæ*ècontra ſunt, quæ noſtra induſtria, noſtríſque frequentatis actibus comparantur, ſeu acquiruntur: ut ſunt habitus Temperantiæ, Manſuetudinis, & hujusmodi; nam, ut inquiunt Philoſophi, *ex frequentatis actibus fit habitus.* Cæterùm de tertio membro datæ diviſionis in Virtutes Theologicas, & Morales, mox amplius dicetur; hinc fit

8. CONCL. III. *Virtus Theologica* ùt ſic rectè deſcribitur, dicendo: Virtus Theologica eſt virtus à Deo infuſa, cujus principalis actus tendit in Deum tanquam objectum immediatum. Ita in re Doctores communiter. Dicitur inprimis, *Virtus à DEO infuſa*: nam Virtutes Theologicæ, prout ſumuntur pro habitu, infunduntur homini â Deo in Sacramento Baptiſmi. Et additur, *cujus principalis actus tendit in Deum*; quia non eſt neceſſe, ut omnis ejus actus immediatè tendat in Deum; nam actus ille, quo quis credit revelationem Divinam, Mundum eſſe creatum in tempore, canem Tobiæ in hujus adventu moviſſe caudam ſuam *Tob. cap.* 11. eſt quidem actus Fidei, non tamen tendit in Deum immediatè, Sufficit proinde ad rationem Virtutis Theologicæ, quòd actus ejus principalis ſic immediatè tendat in Deum, utpote in quem credimus, quem conſequi ſperamus, quem ſuper omnia amamus.

9. Cæterùm per illa verba *tanquam objectum immediatum*, aſſignatur differentia Virtutum Theologicarum à Moralibus; proveniens ex diverſitate objecti. Siquidem Virtutes Theologicæ habent pro ſuo immediato objecto Deum, in quem earum actus principalis tendit, tanquam in objectum terminativum *Quod*: ſecus autem in Virtutibus Moralibus, puta in Religione, Temperantia, Miſericordia, & aliis, hujusmodi: nam hæ pro ſuo immediato objecto non habent Deum, ſed vel cultum DEO exhibendum, vel paſſiones moderandas, aut miſeriam indigentium ſublevandam &c. Quamvis

vis & hæc ſaltem mediatè ac remotè tendant in Deum, propter quem tales actus boni eliciuntur.

10. Si dicas. Religio etiam immediatè reſpicit Deum, utpote cui defert cultum debitum, Eúmque honorare ſatagit; ergo. Reſp. claritatis gratia diſtinguendo antecedens: Religio reſpicit Deum ut objectum immediatum, ac ter minativum *Quod*, negatur; ut objectum *Cui*: conceditur antecedens, ſed negatur conſequentia. Quia Virtutes Theologicæ reſpiciunt Deum ùt objectum *Quod*, & quidem principaliter (nam actus principalis earum eſt, credere Deum eſſe, ſperare Deum conſequi in æterna beatitudine, Deum ſuper omnia amare) Religio pro vero objecto *Quod* reſpicit cultum Deo referendum, ipſum verò Deum reſpicit duntaxat ut objectum *Cui*, cui videlicet cultum illum deferre laborat.

11. CONCL. IV. Tres tantùm dantur Virtutes Theologicæ, videlicet Fides, Spes, & Charitas, & non plures. Ita omnes Theologi; nam prædictis tribus dumtaxat convenit definitio Virtutis Theologicæ proximè allata. Hinc & Apoſtolus 1. *Corinth.* 13. has tres tantùm enumerat, dicens: *Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas, tria hæc.* Et Concilium Trid. *Seſſ.6. c.7.* de his tribus ſolummodo mentionem facit, dum inquit: *Unde in ipſa juſtificatione cnm remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Jeſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem & charitatem.* Quo tamen non obſtante quælibet harum Virtutum Theologicarum diſtinguitur in habitualem, & actualem; per hanc intelligendo

actuale exercitium, sive actum ipsum Fidei, vel Charitatis; per illam verò habitum istarum Virtutum divinitùs nobis infusum.

QUÆSTIO II.

De perfectione & cessatione Virtutum Theologicarum, & an habeant medium?

SUMMARIUM.

12. *Virtutes Theologicæ sunt perfectiores Moralibus.*
13. *Inter Theologicas quæ sit perfectior?*
14. *Charitas amittitur per omne peccatum mortale, non Fides & Spes.*
15. *Hæ tamen tunc informes sunt, non vivæ.*
16. *In Beatis manet Charitas, non Fides, & Spès.*
17. *Virtutes consistunt in medio, vel formaliter, vel tantùm materialiter.*
18. *Et habent medium vel ex parte objecti, vel solùm ex parte actus.*
19. *Virtutes Theologicæ, an, & quomodo habeant medium?*

12. CONCL. I. Virtutes Theologicæ sunt perfectiores omnibus Virtutibus Moralibus. Ita communis: nam Theologicæ habent perfectius objectum, videlicet ipsúmmet Deum.

13. CONCL. II. Inter ipsasmet Virtutes Theologicas omnium excellentissima est Charitas, deinde Spes; non obstante, quòd ordine generationis Fides præcedat Spem, & hæc Charitatem. Ita communis omnium, cum Doctore Angelico *1. 2. q. 62. art. 3.* & desumitur ex illo

illo 1. *Corinth.* 13. *Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas, tria hæc: major autem horum eſt Charitas.* Accedit ratio: quia Charitas nos perfectius conjungit Deo, quàm Fides, & ſpes. Imo Charitas eſt mater omnium Virtutum, ac ſine ea cæteræ Virtutes non ſunt meritoriæ, nec proſunt de condigno ad vitam æternam, juxta illud Apoſtoli 1. *Corinth.* 13. *Et ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil ſum. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.*

14. CONCL. III. Charitas amittitur quidem per quodlibet peccatum mortale, non tamen ſemper Fides & Spes. Ita omnes Theologi. Nam Charitas defacto eſt incompoſſibilis cum quolibet peccato mortali, ac per illud demeritorie deſtruitur: habitus vero infuſus Fidei amittitur per oppoſitum actum Infidelitatis, & Spes per actum Deſperationis.

15. CONCL. IV. Fides & Spes, quando in peccatoribus reperiuntur ſine Charitate, non obſtante, quòd in propria ſua ſpecie ſint perfectæ, nihilominus ſunt informes, non vivæ, ac imperfectæ in tantum, quia non perducunt ad beatitudinem. Ita Doctor Subtilis 3. *diſt.* 36. §. *De tertio*, idque deſumitur tum ex verbis Apoſtoli 1. *Corinth.* 13. proxime relatis: tum ex illo *ad Galat.* 5. ubi dicitur: *in Chriſto JESU neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per Charitatem operatur.* Et in

hoc sensu D. Augustinus *lib. 15. de Trinitate cap.* 18. ait: *Sine Charitate quippe Fides potest quidem esse, sed non & prodesse.* Et *lib. 14. de Civitate Dei cap. 9. Sic igitur fides est quidem sine Charitate, sed non perfecta virtus.*

16. CONCL. V. In Patria, seu in Statu gloriæ cœlestis, non remanet in Beatis Fides & Spes, bene tamen Charitas. Ita omnes Doctores. Probatur hoc inprimis de Fide: quia Fides est solum de illis rebus, quæ non videntur; unde D. Augustinus *Serm. 27. De verbis Apostoli*, ait: *Quid est Fides? Credere, quod non vides.* Atqui Beati vident Deum semper, ac intuitive; ergo non possunt amplius in Deum credere. Confirmatur: quia, ut inquit Apostolus 1. *Corinth.* 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie &c. Cum autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est.* Probatur idem de Spe: quia ut ait Apostolus *Rom.* 8. *Spes quæ videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat?* atqui Sancti in cœlis vident id, quod est objectum Spei, scilicet Deum, Eoque perfecte fruuntur; ergo amplius non sperant. Quod autem in Beatis maneat Charitas, certum est, juxta illud 1. *Corinth.* 13. *Charitas numquam excidit.* Unde Sancti in cœlis perfectissimè amant Deum.

17. Quantum attinet ad posteriorem partem Quæstionis, est præmittendum, quòd Virtutes variè possint intelligi consistere in medio, videlicet formaliter & secundum se, vel dumtaxat

taxat materialiter. *Formaliter*, & secundum se, *virtus consistit in medio*, quando ipsemet habitus virtutis inter duos extremos habitus vitiosos sibi oppositos versatur, prout Liberalitas mediat inter Avaritiam, & Prodigalitatem; nam quodlibet horum vitiorum extreme opponitur Liberalitati: Avaritia quidem per defectum, sumptus etiam necessarios non faciendo; Prodigalitas vero per excessum, expendendo bona sua in sumptus non necessarios. *Materialiter* dicitur *virtus consistere in medio*, quando ex una quidem parte contingit formaliter peccari contra illam virtutem; ex altera vero parte non sic, sed solùm per oppositionem ad aliam virtutem ob certas rationes & circumstantias: sic Temperantia mediat inter Intemperantiam in cibo & potu, & inter Inediam: nam Inedia, per quam quis voluntarie se interficit, formaliter non opponitur Temperantiæ, sed Charitati erga seipsum.

18. Alio adhuc modo Virtutes possunt intelligi, habere medium, nempe vel ex parte objecti; vel solum ex parte actus. Priori modo contingit, Virtutes habere medium, quando objectum actus virtuosi ita requirit medium, ut neque certam mensuram ejus excedere, neque ab eadem deficere possit: sic fit in virtute Temperantiæ, quæ salvatur in medioeritate cibi & potus sumendi, ita ut neque minus sumatur, quam exigit natura juxta præscriptum rectæ rationis. Posteriori modo Virtus intelligitur habere medium, quando virtus non petit certum

tum modum ex parte objecti observandum, bene tamen in actibus circa illud versantibus, ne scilicet alio modo, quàm oportet, exerceantur: sic amor Dei consistit in medio; nam non potest excedere ex parte objecti (Deus enim est dignus omni amore) bene tamen ex parte actus, volendo scilicet amorem Dei elicere illicito modo, v. g. occidendo se ipsum.

19. CONCL. VI. Virtutes Theologicæ habent quidem suo modo medium, quod possunt, ac debent observare; non tamen habent medium ex parte objecti sui formalis, sed solùm ex parte actus, sive exercitii earum. Ita communis; idque suadetur ex illo vulgato dicto: *Virtus consistit in medio.* Hinc, *Isaiæ cap. 30.* dicitur: *Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dextram* (scilicet per excessum) *neque ad sinistram* (nempe per defectum) qualia etiam habentur *Deutr. 5.* & *Proverb. 4.* Et D. Apostolus *Rom. 12.* generatim præcipit, *Non plus sapere, quam oportet sapere.* Accedit ratio: quia in exercitio Virtutum Theologicarum potest dari non solum defectus, prout fit in omissione talium actuum tempore urgentis præcepti (ut taceamus vitia extremè opposita per defectum, nempe Infidelitatem, Desperationem, & Odium Dei) sed etiam excessus, si actus illi fiant modo indiscreto, & *plus quam oportet, sapere* volendo; prout fieret, seipsum ob amorem Dei putativum interficiendo aut eidem immolando filium suum, prout olim fecerunt Gentiles.

DISTIN-

DISTINCTIO II.

De Fide.

QUÆSTIO I.

Quid ſit Fides, & quod objectum ejus?

SUMMARIUM.

1. *Fidei nomen variè accipitur.*
2. *Aliæ Fidei acceptiones,*
3. *Fides ſupernaturalis actualis,*
4. *Et habitualis, quid?*
5. *Objectum materiale Fidei, quod?*
6. *Objectum Fidei complexum, & incomplexum, quid?*
7. *Corollaria.*
 (a) Diſt. 3. quæſt. 5.
8. *Objectum formale Fidei eſt veritas Dei.*
9. *Plebei, quomodo credant ob propoſitionem Concionatoris?*
10. Evangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoveret Auctoritas, *quomodo intelligendum?*

1. STYLO receptiſſimo inter Virtutes Theologicas primo loco ponitur Fides, non quòd ea ſit dignior cæteris, ſed quia, ut inquit Concilium Trid. *Seſſ. 6. cap. 8. Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*: quod intelligendum de Fide ſupernaturali, & Theologica. Siquidem generatim Fidei nomen variè ſumitur, quandoque pro

pro Fidelitate seu veritate in servandis promissis: in quo sensu is dicitur servare Fidem, qui stat suis promissis. Deinde pro conscientia, seu dictamine ejus: si accipitur *Rom.* 14. *Omne quod non est ex fide* (id est, quod est contra didictamen conscientiæ) *peccatum est.* Quo modo etiam in Jure dicitur quis bonæ fidei possessor, qui bona conscientia quidpiam possidet, credens, illud esse suum. Tertio, Fides quandoque sumitur pro fiducia consequendi rem desideratam, aut promissam: prout accipitur *Matth.* 14. *Modicæ fidei, quare dubitasti?* Et *Jacobi cap.* 1. *Postulet autem in fide nihil hæsitans.* Quamvis hunc locum multi Doctores non absque fundamento accipiant de ipso actu Fidei Theologicæ, seu assensu credulitatis Divinarum promissionum, cujus effectus est prædicta fiducia, juxta illud *Marci cap.* 11. *Omnia, quæcumque petitis, credite, quia accipietis.*

2. Rursus aliquando fides accipitur pro objecto fidei, juxta illud Symboli S. Athanasii: *Hæc est fides Catholica*, id est, Articuli Fidei Catholicæ, seu objecta materialia ejus. Ultimo tandem, & propriè, ac quantum ad propositum, accipitur Fides pro Virtute intellectuali, & quidem Theologica, quâ creditur aliquid propter auctoritatem Dei illud revelantis. Et dicitur, *propter auctoritatem DEI*: non enim hic loquimur de Fide humana, qua aliquid creditur propter auctoritatem hominum illud affirmantium; sed sermo est solummodo de Fide Divina; de qua Apostolus *ad Heb.* 10. dicit: *Justus ex fide vivit.* His prænotatis, sit

3.CON-

3. CONCL. I. *Fides supernaturalis actualis* est actus supernaturalis, quo quis concurrente simul gratia Divina excitante, & collustrante assentitur alicui propositioni ex eo, quia Deus summè verus ipsam revelavit. Ita in re communis. Siquidem motivum Fidei actualis est veracitas Dei, quidpiam nobis revelantis: nam quia Deus, qui nec fallere potest, nec falli, hoc aut illud hominibus revelare dignatus est, hinc Fide Divina credimus, illud esse verum.

4. CONCL. II. *Fides supernaturalis habitualis* est virtus divinitus nobis infusa, & donum Dei, quo firmiter assentimur iis omnibus, quæ à Deo nobis revelata sunt, quatenus sunt revelata. Ita communis Doctorum. Neque enim differt hæc definitio ab ea, quam affert S. Paulus Apost. *ad Heb. 11.* dicens: *Est autem fides, sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*, Nam ly *argumentum non apparentium*, indicat totam naturam Fidei in data definitione clarius explicatam: *argumentum* enim idem est, ac firma adhæsio intellectus: ly *non apparentium &c.* denotat, quod talis firma & infallibilis adhæsio intellectus nitatur certitudine revelationis Divinæ, factæ de iis, quæ quidem nondum videmus, speramus tamen consequi in cælis. Unde additur, *sperandarum substantia rerum:* quibus verbis partim nobis indicatur primarium objectum Fidei, qui est Deus, quemque piè vivendo in cœlis consequi speramus; partim verò manifestatur quædam Fidei proprietas, utpote quæ debet esse certa & infallibilis, unde appellatur *substantia:* simulque

est

est fulcrum Spei Christianæ, nam quæ speramus, fide Divina fiunt nobis certa.

5. CONCL. III. Objectum materiale primarium incomplexum Fidei, est solus Deus; quamvis omnes aliæ à Deo nobis revelatæ propositiones spectent ad objectum materiale, minus tamen principale, & complexum fidei Divinæ. Ita rursum Theologi communiter. Ratio primæ partis est: quia, ut inquit D. Augustinus *lib. 4. de Civitate Dei. cap. 20. Fidei primum, & maximum officium est, ut in verum credatur Deum.* Accedit, quod inter omnia credibilia omnium maximum, atque præstantissimum sit ipsemet Deus; utpote qui est Ens infinitum, & summe bonum, & ad cujus cognitionem omnia cætera credibilia referuntur: atqui hoc intelligitur per objectum primarium materiale Fidei; ergo. Hinc in Symbolo Apostolorum mox à principio dicitur: *Credo in Deum &c.* & postmodum pro clariori ejus cognitione cæteri Articuli subjunguntur.

6. Altera pars ex eo patet: quia per objectum materiale Fidei intelligitur illud, quod est credendum fide Divina, præsertim quando per auctoritatem Ecclesiæ nobis constat de tali revelatione à Deo facta; ergo etiam omne istud spectat ad objectum materiale. Et additur, *complexum:* nam per *Objectum Fidei complexum* intelligitur tota propositio objectiva divinitus revelata, cui assentimur mediante actu Fidei: *per incomplexum* vero intelligitur subjectum, & prædicatum talis propositionis divinitus revelatæ.

7. In-

7. Infertur proinde quod ad objectum materiale Fidei ſpectet inprimis Deus, ejusque exiſtentia, & Myſterium SS. Trinitatis. Deinde creatio Mundi, & redemptio generis humani per Chriſtum facta. Inſuper quidquid in S. Scriptura, ſeu Libris Canonicis continetur: nam quamvis eorum aliqua parum videantur ad Dei cognitionem facere, ut, quòd canis Tobiæ caudam moverit, quòd Saul quæſierit aſinas, & hujusmodi; nihilominus quia & hæc à Spiritu ſancto in Sacris Litteris nobis ſunt revelata, pertinent ad objectum materiale, minus tamen principale Fidei, ſuntque credenda propter auctoritatem Divinæ veritatis, ac revelationis. Inſuper ſpectant ad objectum materiale Fidei ea, quæ ex Traditione Apoſtolica nobis Eccleſia proponit credenda, ut dicetur inferius. (a)

8. CONCL. IV. Objectum formale & motivum Fidei ſupernaturalis, eſt prima & infallibilis veracitas Dei, ſeu veritas ejus in revelando. Ita Doctor Subtilis *Quæſt.* 1. *Prologi.* cum Scotiſtis, & multis aliis. Ratio eſt: quia ideò credimus Fide Divina articulis Fidei, quia Deus eos nobis revelavit, & ideo credimus Deo revelanti, quia eſt prima veracitas; ergo veracitas Dei revelantis eſt ratio motiva Fidei Divinæ, & conſequentur ejus objectum formale.

9. Nec dicas. Plurimi de plebe credunt articulis Fidei, non ex motivo veritatis Dei revelantis, ſed ob propoſitionem Concionatoris, vel Eccleſiæ Catholicæ: atqui hi eliciunt ve-

ros actus Fidei Divinæ; ergo. Respondetur enim, distinguendo majorem: credunt articulis Fidei, ob solam propositionem Concionatoris, aut Ecclesiæ, negatur; credunt ob hanc, & simul implicitè apprehensam revelationem veracissimam Dei, conceditur major: & eodem modo distincta minori, negatur consequentia. Siquidem dum homines simpliciores credunt articulis Fidei, sibi per Concionatores atque Ecclesiam propositis, simul apprehendunt, id à Deo fuisse revelatum, ob cujus infallibilem veracitatem credunt auditis, ac propositis per Ecclesiam & Concionatores. Nam, ut dicitur *Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per Verbum Christi.* Et *1. Thess. 2. Quoniam, cum accepissetis Verbum auditus DEI, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est verè Verbum Dei.* Occasione cujus proinde,

10. Quæritur, quomodo sit intelligendum illud dictum S. Augustini *lib. contra epist. Fundamenti cap. 5. Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret auctoritas.* Unde est communis praxis Fidelium, qui credunt, quidquid Sancta Mater Ecclesia credendum proponit? Resp. hoc ex eo fieri, non quod Ecclesiæ auctoritas sit objectum formale Fidei, seu ratio motiva credendi (hæc enim est sola veracitas Dei, quidpiam revelantis) sed quia Ecclesiæ auctoritas est ratio nobis proponens, seu ostendens objecta credendi. Nam per Ecclesiam proponuntur, ac exhibentur nobis illi Articuli, qui sunt credendi, atque per

per ipsam sive libri Canonici Sacræ Scripturæ, sive Traditiones Apostolicæ determinantur, atque declarantur, quod sint à Deo revelati, & à Spiritu Sancto dictati, vel à Christo oretenus Apostolis traditi, atque per Apostolos posteris; sicque fit, quòd hi potius, quàm alii per Hæreticos, vel apocryphos libros jactitati, propter infallibilem veracitatem Dei Fide Divina sint à Fidelibus credendi. Quia igitur Spiritus Sanctus in negotio tanti momenti non sinit Ecclesiam, dilectam suam Sponsam, errare, securissimè, & absque ullo erroris periculo creduntur propter Dei veracitatem, & fide Divina omnia ea, quæcumque Ecclesia nobis sic credenda proponit. Et hoc innuunt citata S. Augustini verba: *Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ commoveret auctoritas:* prout clare indidicat ly *commoveret.*

QUÆSTIO II.

Quænam puncta Fidei sint necessariò explicitè credenda.

SUMMARIUM.

11. *Credere explicite, & implicite, quid?*
Fides explicita, & implicita, quæ?
12. *Salus animæ, prima, & ultimata.*
Necessitas medii, & necessitas præcepti, quid?
13. *Fides tum habitualis, tum actualis, quomodo necessaria ad salutem?*

14. *Infantibus & perpetuò amentibus, non est necessaria fides actualis.*
15. *Necessitas explicitè credendi aliquos Articulos non est æqualis respectu omnium.*
16. *Fides explicita de existentia DEI, & ut Remuneratoris, requiritur necessitate medii.*
17. *Idem affirmant multi de Mysterio SS. Trinitatis, & Incarnationis Verbi.*
18. *Notabilis objectio solvitur.*
19. *Dicta solutio propugnatur, & objectio retorquetur.*
20. *Cognitio, & fides ex puris naturalibus non juvat ad justificationem.*
21. *Aliud est, explicite credere; aliud, explicite scire Articulos Fidei.*
22. *Non pauci tenent oppositam sententiam.*
23. *Quænam teneantur Fideles explicitè credere necessitate præcepti?*
** *Item an Virginitas perpetua B. Virginis, & quænam circumstantiæ circa Passionem, Resurrectionem, & Ascensionem Christi explicitè credendæ? Addit.*
** *An sufficiat Symbolum tantùm tenere memoriâ, & non intelligere sensum ejus? vel è converso, utrum sufficiat scire solam substantiam in eo comprehensam?*
24. *Doctrina notabilis quoad hoc.*
* *Alia adhuc notabilis doctrina.*

11. ADVERTENDUM cum communi Doctorum, dupliciter nos posse credere Articulis Fidei, nimirum explicite, & implicite. *Credere*

dere' explicitè idem eſt, quod diſtinctè & in particulari credere aliquod Myſterium Fidei; puta, quòd Deus ſit unus in eſſentia, & in perſonis trinus; quòd Chriſtus pro nobis ſit paſſus, &c. Unde *Fides explicita* dicitur, per quam res divinitus revelata, in ſe, & ſub propria ratione creditur: ut fit in allatis exemplis. *Implicitè* vero *credere* idem eſt, ut alicui propoſitioni Fidei aſſentiri confusè, in communi ſeu univerſali, quatenus virtualiter continetur in alia propoſitione, quam diſtinctè credimus: ut, ſi quis credat, quidquid ſancta Mater Eccleſia credendum proponit; talis enim implicitè credit omnes Articulos Fidei. Hinc *Fides implicita* appellatur, per quam credimus res in univerſali, ſeu prout in aliqua alia propoſitione continentur.

12. Notandum ulterius, quòd duplex poſſit intelligi neceſſitas Fidei ad ſalutem animæ (ſive primam, quæ eſt gratia ſanctificans; ſive ultimatam, quæ eſt æterna gloria, ſeu viſio beatifica in Cœlis) una medii ſeu finis, alia præcepti. *Neceſſitas medii*, ſeu finis, dicitur illa, qua quidpiam ita eſt neceſſarium ad finem, puta ad ſalutem animæ conſequendam, ut ſine eo, quamvis inculpabiliter omittatur, finis, v. g. animæ ſalus, obtineri non poſſit: ſic in ſtatu Evangelii Baptiſmus aliquis, nimirum vel Fluminis, vel flaminis, vel Sanguinis eſt neceſſarius ad vitam æternam, quia ſine eo, etiam ex ignorantia invincibili, aut impotentia phyſica non ſuſcepto, ſalus æterna obtineri non poteſt; uti patet in

parvulis in utero materno decedentibus. *Necessitas præcepti* dicitur ea, qua quidpiam sub obligatione præcepti necessariò præstandum est ad consequendam salutem æternam, eo quod alioquin quis transgrediendo præceptum mortaliter peccaret, nisi excuset ignorantia, vel impotentia. Addunt Doctores tertium membrum, nempe *Necessitatem medii*, & *præcepti simul*: prout defacto adultis hominibus necessarius est Baptismus Fluminis determinate ad salutem, casu quo possunt eum in re suscipere. His prænotatis, sit

13. CONCL. I. Fides non solùm habitualis, sed & actualis, seu accepta pro ipso actu credendi aliquod supernaturale objectum, fuit omnibus, usum rationis habentibus, pro quocumque Statu necessaria ad gratiam, & æternam gloriam consequendam, & quidem necessitate medii seu finis, adeò, ut ea prætermissa salus animæ obtineri numquam potuerit, nec possit, etiamsi inculpabiliter seu ex ignorantia invincibili non habeatur. Ita communis Theologorum, & patet ex illo *ad Heb. 11. Sine fide impossibile est placere DEO: credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Quæ verba non solum de Fide habituali, quem solam suscipiunt parvuli in Sacramento Baptismatis, sed etiam de Fide actuali quorumdam Mysteriorum quandoque ab adultis habenda, communiter intelliguntur à Doctoribus; idque ex se ipsis satis indicant. Hinc Innocentius XI. meritò inter alias propositiones sequentem, ordine 16. damnavit,

navit, *Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundùm ſe.*

14. Dicitur notanter, *omnibus hominibus uſum rationis habentibus.* Quia infantibus, ac perpetuò amentibus, non eſt neceſſaria Fides actualis, ſed ſufficit habitualis, id eſt, habitus Fidei ſupernaturalis in Sacramento Baptiſmatis infuſus. Unde Concilium Trid. *Seſſ. 7. can. 13. de Baptiſmo.* ait: *Si quis dixerit, parvulos, eò quod actum credendi non habent, ſuſcepto Batiſmo inter fideles computandos non eſſe: ac propterea præſtari, omitti coram Baptiſma, quam eos non actu proprio credentes baptizari in ſola fide Eccleſiæ, anathema ſit.*

15. CONCL. II. Licet omnes Fideles teneantur explicitè credere aliquos Articulos Fidei, hæc tamen neceſſitas non eſt æqualis reſpectu omnium. Ita Scotus 3. *diſt.* 25. *q.* 1. & alii. Ratio eſt: quia Majores Eccleſiæ, ut Prælati & præſertim Epiſcopi, tenentur habere fidem magis explicitam Myſteriorum Fidei Catholicæ, utpote qui ſubditos ſuos ex officio inſtruere tenentur de rebus Fidei. Minores vero, præſertim rudores & ſimpliciores, de neceſſitate non tenentur omnes & ſingulos Articulos explicitè & diſtincte credere, ſed ſufficit, principaliores credere explicite (quinam autem hi ſint, mox dicetur) cæteros verò credere implicite, ſeu in generali, credendo, quidquid Eccleſia credendum proponit.

16. CONCL. III. Fides explicita de exiſtentia veri Dei, & quod is ſit juſtus remunerator, decernens præmia juſtis, & improbis

supplicia, omnibus adultis usumque rationis habentibus, est necessaria ad salutem necessitate medii. Ita communis Doctorum, & desumitur ex citatis illis verbis Apostoli *Heb. 11. Sine fide impossibile est placere DEO: credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Hinc Innocentius XI. merito inter alias sequentem, ordine 22 Propositionem damnavit: *Non nisi fides unius DEI necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.*

17. CONCL. IV. Insuper multi Doctores volunt, necessariò esse explicite credendum necessitate medii Mysterium SS. Trinitatis, nec non Mysterium Incarnationis, nempe Filium DEI esse pro nobis incarnatum, Christumque esse verum Deum & hominem. Ita sentit Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 2. n. 8. & seqq.* citans pro hac sententia D. Thomam, Gabrielem, Molinam, Valentiam; idemque tenent Mastrius, Sannig, Filliucius, Bassæus, aliique plures. Rationem dant: quia hæc duo Mysteria sunt fundamentum totius nostræ salutis. Nam in nomine SS. Trinitatis confertur Baptismus, sine quo nemo potest salvari: per Christum verò sumus salvati, atque redempti. ipseque simul est verus Deus; verique Dei Filius, per quem creati sumus.

18. Nec obstat (inquiunt) quòd multi Gentiles, quin & adulti prius in infantia baptizati, v.g. pueri in sylvis enutriti, & paulo post acquisitos annos discretionis morientes, aut muti

& ſurdi à nativitate, invincibiliter ignorent hæc Myſteria, utpote nunquam ſibi propoſita. Reſp. enim, tales non damnari propter peccatum Infidelitatis, ſed vel propter peccatum originale, vel propter alia peccata contra Legem Naturæ commiſſa. Quod ſi verò quis eorum jam baptizatus nunquam mortaliter peccaverit, ad Divinam providentiam pertinet, ut vel ſpeciali lumine ſupernaturali interiùs illuſtretur, vel ab aliquo alio hæc Fidei Myſteria eidem proponantur, ut explicitè credere poſſit; prout in ſimili factum legitur Eunucho Reginæ Candacis *Actor. cap.* 8. & Cornelio Centurioni. *Actor.* 10.

19. Neque hæc reſponſio cuipiam rara, vel voluntariè data videatur. Siquidem allata inſtantia non ſolùm urget contra ſententiam, admittentem, quòd explicitè credendum ſit neceſſitate medii Myſterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Dominicæ; ſed ea etiam ſolvenda eſt ab omnibus Theologis, utpote qui juxta noviſſimum Decretum Innocentii X. *num.* 16. allegatum, admittere tenetur, quòd Fides explicita *unius DEI ut Remuneratoris* ſit neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii. Nam pariter quæritur, quomodo explicitè poſſit credere in Deum ut Renumeratorem, ſicque ſalvari mutus & ſurdus à nativitate, aut puer jam baptizatus, ſed poſt acquiſitos annos diſcretionis illico moriens, qui de æterna retributione, atque de Deo ut Remuneratore, invincibiliter nihil unquam audivit, imò (loquendo de illo ſurdo) neque audire potuit?

20. Nec juvat dicere, talia lumine naturali posse cognosci. Nam (si non detur responsio proximè allata) contra est: quia vel Deum ut Remuneratorem non licet naturali ratione cognoscere, vel si hoc fieri possit (prout naturaliter potest cognosci, atque demonstrari existentia Dei) tamen istud non sufficit ad salutem, juxta cit. Decretum Innocentii XI. in quo pariter sequens, ordine 23. Propositio, damnata legitur: *Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.* Et meritò hæc Propositio est damnata: nam, ùt loquitur Concilium Trid. *Sess. 6. cap. 8. Fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis:* atqui hujusmodi initium, fundamentum & radix, nequit haberi ex puris naturalibus: quidquid olim contradixerint Pelagiani & Semipelagiani hæretici; ergo.

21. Addunt tamen Auctores hujus sententiæ, quòd aliud sit, *explicitè credere* Articulos Fidei; & aliud, *explicitè scire*, ita ut quis interrogatus possit rationem reddere de prædictis Mysteriis Fidei: primum enim necessarium est necessitate medii, non secundum. Insuper (inquiunt) sufficit, hujusmodi Articulos & Mysteria Fidei cognoscere saltem secundùm substantiam, imò si quis tam hebes sit, ac obtusus ingenio, ut non possit hos omnes Articulos capere secundùm substantiam, sufficit, si saltem assensum præbuerit hujusmodi Articulis ad salutem necessariis, eósque crediderit, dum sibi proponebantur à Parocho, vel alio. Quia sic jam ta-

les

les explicitè credunt, licèt non explicitè sciant illos, ita ut interrogati possint aptè responde-re, & rationem reddere: hoc enim posterius non est necessarium ad salutem necessitate me-dii, sed solùm necessitate præcepti, à qua ta-men rudes excusantur ratione suæ impotentiæ; Bassæus. ℣. *Fides* I. *n.* 11. cum aliis.

22. Dicitur notanter in Conclusione, *n.* 17. data: *Insuper multi Doctores volunt.* &c. Nam oppositam sententiam, videlicet hæc duo My-steria Fidei non esse necessariò credenda neces-sitate medii, sed duntaxat necessitate præcepti, etiam non pauci tenent; ùt Lugo *disp.* 12. *de Fide n.* 91. & *seqq.* citans Medinam, Vegam, Suarez, Turrianum, plurésque alios; eámque non minus probabilem censet Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 8. & Herincx *disp.* 7. *de Fide n.* 49. Ratio horum est: quia necessitas illa me-dii post prædicationem Evangelii neque habe-tur clarè ex S. Scriptura, neque ex traditione Patrum, neque ex ratione; nam tam rationes, quàm testimonia S Scripturæ, atque Sanctorum Patrum, commodè intelliguntur de necessitate præcepti, non medii.

23. CONCL. V. Omnes Fideles, postquam ad rationis usum pervenerunt, tenentur neces-sitate præcepti explicitè credere, & saltem quoad substantiam seu crasso modo scire My-steria contenta in Symbolo Apostolorum, Ora-tionem Dominicam, Sacramenta maximè ne-cessaria, ut Baptismum, Eucharistiam, & Pœ-nitentiam; reliqua verò tunc, quando quis ea recepturus est, & v. g. Matrimonium initu-

rus;

rus; item Præcepta Decalogi, & Ecclesiæ. Ita Doctores communiter. Qua de causa omnes ejusmodi Articuli, & materiæ, dicuntur *Prima Fidei Rudimenta*, quæ in Catechesibus publicè circumferuntur in Ecclesia, & omnibus proponuntur tamquam explicitè credenda, & scienda.

Additio.

** Quamvis contenta in Symbolo sciri solùm debeant quoad substantiam, tamen non sufficit Symbolum istud tenere tantùm memoria, & non intelligere sensum ejus. Cùm id perinde sit, ac nescire. Hos inter nescientes computari possunt ignari Linguæ latinæ, qui tamen non callent Symbolum, nisi latinè, ùt ait Herincx *Disp. 7. de Habitu & actu Fidei. N. 60.* E converso non exigitur, ut Symbolum sciatur memoriter, dummodo sciantur quoad substantiam in eo comprehensa, ut de iis interrogatus quis possit aptè respondere. Id enim, & non plus ipse simplex textus Symboli, ac Christi suave jugum, & ipse communis sensus fidelium petunt. Itcque de SS. Trinitatis Mysterio expresso in Symbolo sufficit scire, quòd in una Natura Divina sint tres Personæ distinctæ realiter, scilicet Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, quæ non sint tres Dii, sed unus tantùm Deus, vel, ùt dicit Herincx, quòd Pater sit Deus; Filius sit Deus, Spiritus S. sit Deus, & tamen nequaquam sint tres Dii, sed unus tantùm Deus. De Incarnatione Verbi

Divi-

Divini ſufficit ſcire, quòd Filius Divinus humanam carnem, & naturam ex Maria Virgine aſſumpſerit, adeóque Chriſtus ſit verus Deus, verúsque homo ſimul, conceptus ſine opera maritali, per cooperationem Spiritûs Sancti, & natus ex Maria Virgine. Tali modo diſcurrendum eſt ferè de reliquis.

Dubitant tamen aliqui, an Virginitas perpetua B. Virginis, etiam poſt partum, ratione tertii articuli ſit explicitè credenda? Salmanticenſes *Tom.* 5. Curſus Theol. moralis affirmant: quia hoc ſatis exprimitur in Symbolo, dum dicimus: *natum ex Maria Virgine*: cùm enim abſolutè appellet Virginem, non debemus ea verba reſtringere ad determinatum ſtatum, ſed extendere ad omnem, id eſt, ante, in, & poſt partum: adde, quòd hæc circumſtantia Virginitatis perpetuæ in Deipara commendet maximè excellentiam Myſterii Incarnationis. Nihilominus huic reſponſioni contradicunt Azorius, Sanchez, Joann Ponc. apud Herincx cit. N. 61.

Circumſtantias Paſſionis *ſub Pontio Pilato*, & Reſurrectionis Chriſti *tertia die* Herincx, & Salmanticenſes exiſtimant non eſſe ſciendas, & credendas explicitè ſub gravi obligatione: quia ſunt levioris momenti, & parùm conducunt ad excellentiam redemptionis generis humani, quamvis levem obligationem agnoſcat noſter Poncius *Diſt.* 25. *in Comment. N* 101. eò quòd aliàs non fuiſſent poſitæ in Symbolo. Idem videtur eſſe de Sepultura Chriſti, ùt loquuntur

He-

Herincx & Salmanticenses, cùm non sit circumstantia adeò gravis, sed solùm pars articuli, quæ novam difficultatem non habet, servítque unicè ad confirmandam veram mortem Christi, & declarandam resurrectionem Ejusdem, quæ utraque aliunde supponitur satis credita & cognita. Contrà verò judicant Salmanticenses circumstantiam *Crucifixionis* esse expressè credendam, quia peculiariter per eam commendatur opus Redemptionis humanæ, & ideò hæc circumstantia singulariter prædicatur à S. Paulo 1. Corinth. 1. *Prædicamus Christum crucifixum*. Unde & alii asserunt, sub mortali debere fideles scire se signare signo crucis.

Descensus Christi ad inferos est explicitè sub obligatione gravi credendus. Lugo, Salmanticenses, Herincx, & alii contra Suarez, Castro Palao, & alios; ratio est: quia descensus ad inferos, sive partes inferiores terræ fuit ab Apostolis in Symbolo positus tanquam novus peculiaris articulus, & non tanquam circumstantia alterius articuli: accedit, quòd per hunc descensum cognoscatur clariùs Redemptionis Christi universalitas, & efficacia, quæ usque ad inferos penetravit, è manibus tenebrarum, & ex umbra mortis animas Sanctorum eruendo.

Pariter Sessio Christi ad Dextram Patris est explicitè credenda, & scienda. Herincx, Salmanticenses, & alii: Ratio est: quia his verbis indicatur æqualitas gloriæ, quam Christus ut Deus cum Patre habet, & suprema gloria

&po-

& poteſtas, quam poſt Patrem ùt homo obtinet, ſuprà & in omnes Angelos & homines juxta illud Pauli Hebræ. 1. ad quem Angelorum dixit aliquando, ſede à dextris meis? quæ cum in aliis articulis non ſint declarata, cenſendum eſt, ea in hoc eſſe ſignificata ea intentione, ut explicitè credantur. Tandem communionem Sanctorum cenſent plures non eſſe explicitè credendam ob difficultatem intelligendi, quæ etiam Doctores circa ſenſum in varias opiniones abripit. Intereà, quod rem ipſam concernit, non eſt tanta difficultas cognoſcendi ſenſum ſub his verbis latentem, ſive dein per communionem hanc intelligatur participatio eorundem Sacramentorum, ſeu potiùs participatio mutua bonorum operum, & orationum, quam etiam rudes Catholici nôrunt, & ideò Sanctos orant, ac mutuas orationes petunt. Herincx *diſp. 7. de Habitu, & Interno actu Fidei. n. 63.* **

24 Hoc tamen intellige: niſi impotentia, aut invincibilis ignorantia excuſet: nam iſthæc neceſſitas, talia explicitè credendi & ſciendi, eſt præcepti dumtaxat; unde poteſt excuſare impotentia, aut invincibilis ignorantia, non minus, ac in aliis præceptis. Quod notandum pro hominibus agreſtibus, & hebetibus: quamvis & vi pro viribus ſint inſtruendi, ut præter primaria Fidei Myſteria ſciant ſaltem ea, quæ ad dignam Sacramentorum receptionem ab ipſis peragendam, & ſtatus ſui conditionem obſervandam, requiruntur. Certè Innocentius XI. anno 1679. ſequentem inter alias Propo-

ſitio-

ſitionem, ordine 64. damnavit: *Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantia Myſteriorum Fidei, & etiam ſi per negligentiam, etiam culpabilem neſciat Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri JESU Chriſti.* Hactenus Propoſitio damnata. Væ autem Paſtoribus, quibus ex Officio ſub graviſſimo peccato incumbit pueros, alióſque ignorantes ſuæ Parochiæ in ſimilibus inſtruere, ſi ex ſocordia negligant. O! quam longè utilius inquit P. Herincx hic *D. 7. n. 42.* inſtituerentur coram plebe Conciones Catecheticæ, quam conceptus ſubtiles captum plebis excedentes.

Additio.

* Quæres occaſione damnatæ Propoſitionis prius allatæ, quid ergo agendum Confeſſario, ſi in Confeſſionali deprehendat puerum, aut alium rudem vincibili laborare ignorantia principalium Myſteriorum Fidei, SS. Trinitatis, & Incarnationis Dominicæ, qui tamen ſeriò promittit, quòd ea velit proximè addiſcere, ſicque ignorantaim ſuam deponere? Ante Reſponſionem ſuppone, quòd talis nequiret abſolvi, ſi nollet eam, quam poſſet, deponere ignorantiam, uti per ſe patet ex propoſitione damnata, & ratione: etenim talis nolens deponere ignorantiam vincibilem, quam poſſet, eſt in actuali voluntate peccatum ſuum grave continuandi, ſic utique incapax abſolutionis? Quod ſi autem ſeriò promittat, ſe velle proximè hanc igno-

ignorantiam deponere, de qua nunc cordintimè dolet: Resp. conformiter libello succinctè declaranti propositiones damnatas I. Extra articulum mortis neque tunc talem esse absolvendum, antequam eundem Confessarius breviter, ac pro modulo pœnitentis instruat de Mysterio *SS. Trinitatis*, *&* *Incarnationis*. Ratio est: quia juxta prius dicta saltem probabile est, hæc duo Mysteria esse necessariò credenda non solùm necessitate præcepti, sed etiam necessitate medii, adeóque exponeretur Sacramentum probabili periculo nullitatis, si talis, antequam hæc credat Mysteria, actu absolveretur; nam, si quæ sunt necessaria necessitate medii, sine his nequit Sacramentum Pœnitentiæ validè subsistere &c. Sic si quis neque crederet Deum ut Unum, & Remuneratorem, talis, nisi prævié instrueretur, invalidè absolveretur, non solùm si laboraret ignorantia vincibili, sed etiam invincibili: nam absque necessariis necessitate medii nequit aliquis obtinere gratiam sanctificantem, adeóque nec gratiam absolutivam.

Resp. II, Si pœnitens iste de suis peccatis omnibus, sicque virtualiter de ista ignorantia (supposito, quod fuerit vincibilis) verè doleat cum proposito, nec tamen ob periculum imminentis mortis amplius tempus videretur superesse, præviè ante absolutionem hunc instruendi de dictis Mysteriis *SS. Trinitatis*, *& Incarnationis*, absolvi debet, non quidem absolute, sed conditionatè: nam pariter probabile, imò probabilissimum est, dicta Mysteria esse

necessaria tantùm necessitate præcepti, non autem medii, adeóque bona ejus voluntas in his circumstantiis, ubi amplius instrui nequit, redderet hunc capacem absolutionis, non quidem absolutæ (ne ob probabilitatem alterius contrariæ sententiæ Sacramentum exponeretur periculo invaliditatis) sed conditionatæ. Videatur Dominicus Viva in sua Trutina Theologica in dictam propositionem.*

QUÆSTIO III.

Quo tempore obligentur Fideles ad eliciendum actum Fidei;

SUMMARIUM.

25. *Præceptum Fidei affirmativum, & negativum, quid?*
26. *Obligatio eliciendi actum Fidei, Spei &c. Alia per se & directè, alia per accidens.*
27. *Datur præceptum Divinum per se obligans quandoque ad actum Fidei.*
28. *Non sufficit actum Fidei tantummodo semel in vita elicere.*
29. *Primum tempus, quo præceptum Fidei obligat.*
30. *Quando infidelibus adultis censeatur vera Fides sufficienter proposita?*
(b) De hoc inferius Dist. 3. n. 55. & seqq.
31. *Circa Mysteria Fidei non licet sequi opinionem minus probabilem relicta probabiliore; & cur?*

32. *Quando pueri baptizati teneantur elicere actum Fidei?*
33. *Secundum tempus, quo præceptum Fidei per se obligat.*
34. *Tertium tempus dictæ obligationis. Diversæ Doctorum sententiæ circa tempus, quo in vitæ decursu tenemur elicere actum Fidei.*
35. *Rarius peccatur contra hoc præceptum Fidei, cur?*
36. *Quartum tempus, quo per accidens & indirectè obligamur ad actum Fidei.*
37. *Qualis Confessio tunc sufficiat?*
38. *Quintum tempus, quo obligat præceptum Fidei, est articulus mortis.*
Moribundi ad actus virtutum Theologicarum maximè excitandi.

25. CONveniunt Doctores, præceptum Fidei duplex esse, unum affirmativum, aliud negativum. *Præceptum Fidei affirmativum* importat, ut ea omnia, quæ à DEO sunt revelata, atque ut talia nobis per Ecclesiam proposita, credamus. *Negativum* est, ut Fidem nunquam negemus, neque dissentiamus rebus Fidei, nec etiam erroneis dogmatibus Divinæ veritati contrariis ab Ecclesia reprobatis fidem præstemus. Quia igitur certum est inter Doctores, quòd præcepta negativa obligent semper & pro semper; hinc in nullo prorsus casu, aut tempore, licitum est Fidem negare aut falsum credere. Econtra verò, quia præcepta affirmativa obligant quidem semper, sed non pro semper (id est, obligant solùm pro

determinato tempore, ac in certis casibus & circumstantiis) hinc Quæstio remanet, quandonam istud affirmativum Fidei præceptum obliget, sive quonam tempore quis teneatur ad eliciendum actum Fidei, & quidem internum: nam de Confessione externa Fidei dicetur *Quæst. seq.*

26. Cæterùm duplex considerari potest obligatio eliciendi actum internum Fidei (quod servata proportione pariter dicendum de obligatione eliciendi actum Spei, vel Charitatis &c. una per se & directè, altera verò indirectè & per accidens. Prior obligatio tunc censetur adesse, quando præceptum affirmativum Fidei (Spei, vel Charitatis &c.) ex se ipso, atque immediatè obligat, ita ut omittens tunc actum Fidei, contra hanc virtutem directè peccet. Indirectè seu per accidens dicitur obligare præceptum affirmativum Fidei, quando talis obligatio provenit ratione alterius præcepti obligatorii, quod observari non potest absque actu Fidei: ut quando actus Fidei est medium necessarium ad implendum præceptum alterius virtutis; quod servari nequit, nisi præcedat actus Fidei.

27. CONCL. I. Datur præceptum divinum per se obligans ad eliciendum quandoque actum internum Fidei. Ita communis Theologorum; atque desumitur ex S. Scriptura passim, ut ex *cap. 16. Marci n. 19.* allegando; & *cap. 1. ad Rom. Justus autem ex fide vivit. Ad Heb. 11. Sine fide impossibile est placere DEO: credere enim oportet &c.* cum concordantiis. Hinc meritò

Alexan-

Alexander VII. hanc inter alias, ordine primam propositionem, damnavit: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.*

28. CONCL. II. Præceptum Divinum de eliciendo actu Fidei per vitæ decursum sæpius obligat, nec sufficit actum Fidei tantummodò semel in vita elicere. Ita certa, & communis; atque præter textus S. Scripturæ proximè citatos, probatur ex illo *1. Corinth. 16. Vigilate, state in fide.* Et *1. Petri 5. Cui* (diabolo) *resistite fortes in fide.* Nam hujusmodi vigilantia, resistentia, & statio in Fide, non salvatur propriè in solo habitu, sed dicit actuale exercitium, simúlque persistentiam in ea cum frequentatione actuum. Hinc rectissimè Innocentius XI. damnavit sequentem, ordine 17 Propositionem: *Satis est, actum fidei semel in vita elicere.* Item hanc ordine 65. *Sufficit illa Mysteria semel credidisse;* ubi sermo est de Mysterio Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri JEsu Christi. Verùm descendendo magis ad particularia tempora dictæ obligationis, sit.

29. CONCL. III. Primum tempus, quo præceptum Fidei obligat, illud est, quando Fides cuipiam primitus sufficienter proponitur; tunc enim præceptum hoc per se obligat ad eliciendum actum credendi. Ita communis; & colligitur ex illo Salvatoris *Marc. cap. 16. Euntes in Mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ: qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit, con-*

demnabitur. Quæ postrema verba gravem obligationem denotant, cum nemo, nisi ob peccatum mortale condemnetur. Sed occasione hujus.

30. Quæres, quandonam censeatur cuipiam vera Fides sufficienter proposita? Respond. I. Loquendo de adultis infidelibus, tunc fides censetur ipsis sufficienter proposita, ita ut non temerè aut imprudenter, sed prudenter credant, & non credendo peccent contra præceptum Fidei, quando rationibus, signis sive notis, aut etiam miraculis, aliísque probationibus, accedente præsertim interiore lumine supernaturali, ita illis credibilia proponuntur Mysteria Fidei, ut recta ratio eisdem dictet, nostram Fidem esse veram, & contrariam Sectam esse falsam; juxta quod dicitur *Psalm. 92. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis* (b) Et meritò Innocentius XI. sequentem inter alias, ordine 4. Propositionem damnavit; *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.*

31. Neque obstat, quòd in aliis materiis moralibus quandoque liceat sequi opinionem minus probabilem. Disparitas enim est: quia in talibus non semper potest, adhibita etiam quacunque diligentia, certitudo, atque veritas ipsa deprehendi: bene tamen circa Mysteria de Fide credenda. Unde cognoscens ex memoratis motivis, suam opinionem circa credenda de Fide minus probabilem existere, aut accedente interiori lumine supernaturali tenetur probabiliorem, tutiorémque partem sequi, & cre-

credere, aut consulendo doctores, & Divinum auxilium ferventius implorando veritatem Fidei Catholicæ amplius investigare. Quod si verò vel ex superbia, vel ex inordinato terrenorum affectu, aut negligentia aliunde culpabili id facere intermiserit, jam hoc ipso ignorantia veræ Fidei erit vincibilis, atque culpabilis. Neque opinio illa, veritati Fidei contraria respectu talis hominis potest revera dici probabilis, eò quòd sit destituta gravi fundamento: cùm contra eam stet, seu militet ratio convincens, ex infallibili veracitate DEI revelantis deprompta, quam talis, cognita præsertim majori probabilitate assertionis Catholicæ, magis investigare & potuisset, & debuisset, ac nihilominus hoc culpabiliter facere neglexit, haud obstante, quod istud cognoverit esse negotium gravissimum, & tangens totam æternitatem.

32. Resp. II. Loquendo de pueris inter Fideles educatis, tunc illi tenentur vi hujus præcepti elicere actum Fidei, quando rationis usum consecuti Mysteria Fidei audiunt, apprehenduntque, quod illa credere sit necessarium ad salutem. Unde, si tunc non eliciunt actum Fidei, peccant contra istud præceptum, nisi fortè per inadvertentiam excusentur, aut actus Fidei notabiliter non differatur. Et hoc ultimum idcircò additur: quia ejusmodi obligatio non est accipienda pro metaphysico instanti, sed morali; ita videlicet, ut in re tanti momenti non fiat notabilis mora, arbitrio viri prudentis. Sanchez *lib. 2. in Decal. cap. 1. n. 3. & seqq.* Herincx *disp. 7. de fide. quæst. 6. n. 76.* & alii.

33. CONCL. IV. Alterum tempus, quo præceptum Fidei per se obligat, tunc est, quando urget gravis tentatio contra Fidem, quæ aliter vinci nequit; tunc enim tempus est resistendi contrariis actibus Fidei, séque in vera Fide muniendi. Idem dicendum, quando imminet periculum abnegandæ Fidei ex horrore tormentorum: ídque ob rationem datam. Item, quando instat præceptum exterius confitendi Fidem: hanc enim debitè ac veraciter confiteri non possumus, nisi interior Fidei assensus accedat. Herincx *num. 77.* Sanchez, Bassæus *v. Fides I. n. 16.* & alii.

34. CONCL. V. Insuper per vitæ decursum aliis quandoque temporibus urget præceptum eliciendi actum internum Fidei. Ita communis, atque desumitur ex dictis *Concl. I. & II.* Verumtamen in assignando determinato tempore hujus obligationis, multum variant Auctores: nam aliqui statuunt tempus unius anni: ut Sanchez *loc. cit. n. 3.* post Ledesmam. Alii assignant Festa solemniora, in quibus celebrantur aliqua Mysteria Fidei; tunc enim dicunt, teneri nos virtute hujus præcepti elicere actum Fidei circa talia Mysteria. Quidam verò non improbabiliter asserunt, singulis diebus Dominicis adesse talem obligationem credendi: quorum sententiæ favet Doctor Subtilis 3. *dist. 9. quæst. un. §. De secundo.* dicens, *quod Dominicis diebus saltem videatur adoratio aliqua necessario exhibenda Deo.* Et tandem nonnulli censent, hoc committendum cujusque arbitrio, dummodo actus internus credendi non nimium diffe-

differatur: eo quod tempus hujus obligationis nullibi clarè determinatum reperiatur.

35. Pro praxi tamen advertendum, quòd quamvis Fideles sæpius in vita teneantur elicere actum internum Fidei, ut dictum est: nihilominus ipsi ob hoc non debeant reddi anxii & perplexi, quasi non semper satisfecissent. Nam inprimis plerumque excusantur ratione ignorantiæ, vel inadvertentiæ hujus obligationis; eoque magis, quod neque Doctores conveniant in determinatione temporis, quo urget dicta obligatio, contra quam proinde rariùs peccatur. Deinde practice loquendo ejusmodi obligationi censetur satisfieri per actus Fidei, qui concurrunt in exercitio aliorum Actuum bonorum, utputa Spei, Charitatis Dei, Pœnitentiæ, Orationis, devotæ recitationis Symboli, formatione signi Crucis, auditione Missæ, ac hujusmodi. Herincx. *loc. cit. num. 76.* Sannig. *dist. 1. de Fide. quæst. 21. n. 3.* & alii.

36. CONCL. VI. Ulterius per accidens & indirecte obligatur quis ad internum actum Fidei eliciendum, quotiescumque adest obligatio exercendi actum alterius virtutis præsupponentis actum Fidei. Ita certa, & communis. Ratio clara est: quia, si quis obligetur ad exercitium alterius virtutis, hoc ipso obligatur ad ponenda media ipsius, atque omne illud, sine quo nequit haberi exercitium actus præcepti. Sic qui in certis circumstantiis tenetur Contritionem elicere, tenetur pariter actum Fidei habere; non enim potest quis propter Deum of-

sensum conteri de peccatis, nisi credat & DEUM esse, & ipsum pœnitentibus peccata remittere. Idem servata proportione dicendum in casu, quo quis obligatur elicere actum Spei, vel Charitatis, aut Religionis &c. cum & hi præsupponant actum Fidei.

37. Dicitur in Conclusione, *per accidens & indirectè*. Siquidem hæc Conclusio loquitur de illis casibus, in quibus præceptum Fidei non obligat per se & directè, sed dumtaxat per accidens, quatenus homo aliunde tenetur elicere actum certæ virtutis, quem elicere nequit absque præsupposito actu Fidei. Et hinc, qui in tali casu non elicit actum illius alterius virtutis, v. g. non convertitur ad DEUM per veram contritionem, satisfacit in Confessione, dicendo: *Se non elicuisse talem actum virtutis*, v. g. Contritionis, *cum elicere teneretur*: nam præceptum Fidei tunc per se non obligabat. Bassæus *v. Fides I. n. 15.* & alii.

38. CONCL. VII. Quintum & ultimum tempus, quo obligat hoc præceptum, est articulus mortis. Ita communis. Ratio est: quia tunc magis tenetur homo se munire adversus tentationes diaboli, seque conjungere DEO, tamquam ultimo Fini, per actum Fidei, quæ est prima, & omnium reliquarum virtutum fundamentum, ac radix nostræ justificationis. Et hinc præsertim moribundi excitandi sunt ad eliciendos actus Fidei, aliarumque virtutum Theologicarum, nec non & Contritionis, prout passim monent Ritualia Diœcesana, aliique libri; idque tum ex eo, ut per exercitium ha-

rum præſtantiſſimarum virtutum homo moriturus ſeſe amplius conjungat DEO, tamquam ultimo Fini: tum quia hujusmodi actus ſunt valde meritorii, atque ad depellandas, ſuperandasque tentationes diabolicas, tunc fortius urgentes, efficaciſſimi: tum quia præceptum Divinum de exercendis harum virtutum actibus maxime tunc obligare dignoſcitur.

QUÆSTIO IV.

Quæ ſit obligatio exterius confitendi, & profitendi Fidem?

SUMMARIUM.

39. *Actus Fidei, item Confeſſio & Profeſſio Fidei, quomodo differant?*
40. *Datur præceptum Divinum de non neganda Fide externè.*
41. *Etiam externa Fidei confeſſio quandoque eſt de præcepto.*
42. *Duplex neceſſitas externæ confeſſionis Fidei.*
43. *Quando obligemur ad externam Fidei confeſſionem?*
44. *Caſus, in quibus neceſſe eſt Fidem occultare modo licito.*
45. *Varii modi Fidem licitè occultandi.*
Quando liceat eam occultare tacendo, vel non?
46. *Quando Fides poſſit, vel non poſſit occultari fugiendo?*
47. *Licitum eſt, eam occultare ſignis ex ſe indifferentibus.*

48. *Niſi*

48. *Nisi ea præcipiantur in contemptum Fidei, &c.*
49. *Et nisi sint instituta ad profitendam falsam Religionem.*
50. *Quid, si talia fiant per jocum, aut in Comœdiis?*
51. *Vestibus infidelium, quando sit licitum uti?*
52. *Et quando non?*
** Item quando liceat æquivocare?*

39. NOTANDUM, quod assensus seu actus Fidei corde fiat, confessio autem Fidei præstetur ore; juxta illud Apostoli *ad Rom. cap. 10. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Sicut autem exterior confessio Fidei fit verbis, ita professio fit factis, aut rebus externis v. g. vestibus, vel aliis in signum illius assumptis.

40. CONCL. I. Datur præceptum Divinum de non neganda Fide externè. Ita est de Fide, atque in Concilio Romano sub S. Cornelio Papa definitum contra hæresin Elcesaitarum, dicentium, posse instante persecutione negari Fidem exterius, dummodo ea corde retineatur. Sed Catholica veritas apertè desumitur ex verbis Christi *Matth. 10. Qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.* Item 2. *Timoth. cap. 2. Si negaverimus eum, & ille negabit nos.* & alibi. Hoc ipsum confirmat exemplum tot millium SS. Martyrum, qui mori maluerunt, quàm Fidem exterius negare.

41. CON-

41. CONCL. II. Etiam externa Fidei confeſſio pro aliquo tempore eſt de præcepto. Ita rurſum omnes Catholici. Patet hoc ex illis verbis Chriſti. *Matth. 10. Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo,* & alibi.

42. Dicitur notanter, *pro aliquo tempore.* Duplex enim eſt neceſſitas externæ confeſſionis Fidei in præmiſſis duabus Concluſionibus inſinuata. Una negativa, ſcilicet Fidem exterius non negandi: & hæc, cùm in præcepto negativo fundetur, obligat ſemper & pro ſemper; numquam enim licitum eſt, Fidem exterius negare, licet corde retineatur juxta dicta *n.* 40. Altera eſt affirmativa, videlicet Fidem exterius confitendi, ſive verbis ſive factis: & hæc neceſſitas, quia fundatur in præcepto affirmativo, obligat quidem ſemper, non tamen pro ſemper, ſed pro aliquo determinato dumtaxat tempore. Quale autem ſit hoc tempus per ſequentes Concluſiones reſtat declarandum: hinc ſit

43. CONCL. III. Tunc obligamur ad externam Fidei confeſſionem, quando per ejus omiſſionem ſubtraheretur notabilis ac magnus honor debitus DEO, aut utilitas proximis, ne pervertantur in fide, impendenda. Ita Doctores communiter cum D. Thoma 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. Unde ſi quis de Fide interrogatus taceret, & ex hoc crederetur, quod Fides non eſſet vera, aut alii per ejus taciturnitatem averterentur à Fide, peccatum fieret: nam in hujusmodi caſibus obligat præceptum confitendi

Fidem,

Fidem, cùm omissio talis confessionis foret contra honorem Dei, vel utilitatem proximi spiritualem.

44. Secùs est, quando spectatis omnibus circumstantiis nulla honori Divino injuria notabilis infertur, neque tale imminet detrimentum proximo in ipsa sua vera Fide, imò potius timetur turbatio Infidelium suboritura absque alia utilitate Fidei, aut Fidelium: nam tunc non obligat præceptum affirmativum Fidei exterius confitendæ (etsi hanc negare numquam liceat) neque est laudabile, in tali casu Fidem publicè confiteri, imò necesse tunc est, eam occultare modo licito. Unde ait Christus *Matth. 7. Nolite Sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis*, & canes *conversi dirumpant vos.* Ita rectè observat Doctor Angelicus *loc. cit. ad* 3. & alii passim.

45. CONCL. IV. Extra casum, quo propter honorem DEI, vel proximorum salutem urget præceptum affirmativum Fidei exteriùs confitendæ, licitè Fides occultatur variis modis. Et I. quidem tacendo, vel interrogantem, si fuerit privata persona, ratione quadam congruenti eludendo. Additur notanter, *si fuerit privata persona:* nam interrogatus de sua Fide ab eo, qui publica auctoritate fungitur, aut à Judice, tenetur ex præcepto affirmativo Fidei eam sine ambiguitate & verborum æquivocatione ingenuè confiteri, etiamsi ex illa Fidei confessione sibi mors impendeat: quia tunc redundat ingens honor DEI, & Fidei nostræ.

Nec

Nec obſtat, quod ſit ſecutura perturbatio Infidelium: hæc enim ob tantam utilitatem honoris divini, Fideique Chriſtianæ, tunc eſt contemnenda: ſic enim ſemper ſenſit S. Rom. Eccleſia, & exemplum dederunt SS. Petrus & Joannes *Act. 4.* Hinc Innocentius XI. ſequentem inter alias Propoſitionem, ordine 18. damnavit: *Si à poteſtate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut DEO, & Fidei glorioſum conſulo: tacere, ut peccaminoſum per ſe non damno.*

46. II. Poteſt licitè Fides occultari fugiendo. Siquidem licitum eſt homini Chriſtiano, tempore perſecutionis fugere, vel ſeſe occultare, ne cogatur de rebus Fidei reſpondere, ſicque poſſit periculum vitæ evadere: unde dixit Salvator *Cum perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam.* Accedit ratio: quia ſic fugiens non ſignificat, ſe non eſſe Chriſtianum, vel ſe negare Fidem; ſed potiùs indicat contrarium, ſcilicet ſe nolle Fidem Chriſti negare, ac malle fugiendo periculum eam negandi evitare. Poteſt tamen contingere, quòd hujusmodi fuga ob aliquas ſpeciales circumſtantias reddatur illicita, ſi nimirum ex tali fuga redundet periculum in honorem DEI aut proximorum ſalutem, quod ſua præſentia evitaretur: ut ſi Epiſcopus, vel Parochus tempore perſecutionis fugiat, cùm tunc maximè illius opera & auxilio ſubditi indigeant; tenentur enim ex officio ſubditis ſuis conſulere in neceſſariis ad ſalutem. Unde Chriſtus *Joan. cap. 10.* ait: *Bonus paſtor animam ſuam*

dat pro ovibus suis; mercenarius autem videt lupum venientem, & fugit.

47. III. Licitum est occultare Fidem signis, quæ ex se sunt indifferentia; non verò illis, quæ ad profitendam falsam Religionem instituta sunt. Ita Mastrius *disp. 10. Theol. Moral. num.* 12. & communis aliorum. Sic, ut alii taceantur, S. Sebastianus in Aula Diocletiani licitè occultavit fidem sub chlamyde militari, ut Christianos commodiùs adjuvare valeret. Similiter secluso scandalo non est illicitum ingredi Templa hæreticorum, vel eorum Conciones audire curiositatis gratia, cùm talis ingressus de se sit indifferens. Item transiens per loca Infidelium, & hæreticorum, potest diebus jejunii vesci carnibus metu mortis, carceris, vel amissionis bonorum, alioquin, si deprehenderetur, incurrendæ: quia etiam esus carnium ex se est indifferens, neque abstinentia illa est introducta ab Ecclesia ad discernendos Catholicos ab hæreticis, nec urget præceptum jejunii Ecclesiastici cum tanto periculo mortis, aut hujusmodi. Et idem dicendum de similibus.

48. Hæc tandem intellige, nisi Princeps infidelis aut hæreticus talia præciperet in contemptum Fidei; vel ad profitendam falsam Sectam suam: quia tunc talia non licerent, cùm cederent in contemptum Fidei, aut legis Ecclesiasticæ; unde potius cuidam moriendum esset, quàm comedere carnes diebus prohibitis in contemptum Fidei, vel Ecclesiæ Catholicæ appositas. Similiter non liceret illis diebus comedere carnes ab Infidelibus, vel hæreticis appositas

sitas ad explorandum, an quis sit Catholicus, si inde sequeretur notabilis Divini honoris diminutio, vel proximi scandalum, juxta dicta *n. 43.* atque docet cum aliis citatus Mastrius *n. 13.* Unde Apostolus *1. Corinth. 8.* ait: *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.*

49. Additur notanter *num. 47. non vero illis, quæ ad profitendam falsam Religionem instituta sunt.* Sic enim non est licitum, imò foret peccatum contra præceptum negativum Fidei, sacrificare Idolis, vel coram illis genua flectere, aut imaginem inanium deorum ad collum gestare, vel alias cæremonias, seu actiones facere, quæ ex sua natura protestativæ sunt falsæ Religionis, etiamsi quis talia fictè faceret. Ratio est: quia tales actiones cultum superstitiosum intrinsecè continent, suntque ex sua natura falsæ Religionis protestativæ; unde neque metu mortis licet eum cultum exteriùs exhibere, quantumvis animo ficto.

50. Excipe, nisi id fiat per modum joci, aut repræsentationis, prout in Comœdiis fieri solet: hæc enim non est illicita, cùm non sit falsæ fidei protestatio, sed potius repræsentatio illius per modum irrisionis, idque aspicientibus abunde pateat, uti supponitur.

51. Quæres I. An licitum sit Fideli, per Provincias Infidelium transeunti, illorum vestibus uti ad occultandam Fidem causa mortis vitandæ? Resp. Solutionem patere ex hactenus dictis: nam licitum est deferre habitum Infidelium, qui ab istis portatur sine ullo Religionis

intuitu, sed solum varius est pro diversitate Nationum, & Provinciarum, prout passim in Anglia, atque aliis hæreticis Provinciis, eorum vestibus utuntur Catholici. Idem etiam quandoque fit in Turcicis Regnis.

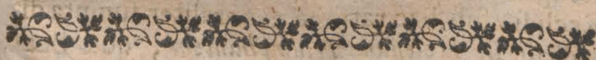
52. Secùs foret dicendum, neque liceret uti talibus infidelium vestibus, si essent per ipsorum Principes institutæ ut signum ad eorum Sectam profitendam: nam tunc, qui talibus vestibus ad professionem falsæ Religionis deputatis uteretur, hoc ipso talem Sectam vel Religionem exterius profiteretur, quod est contra præceptum negativum Fidei de non profitenda falsa Religione, neque neganda exterius vera Fide, ut dictum *num. 40.*

Additio.

* Quæres II. An licitum sit Sacerdoti, aut Religioso vitandi mortis causa, vel ob aliquod notabile Bonum spirituale salutis animarum tacere, vel verbis ambiguis seu æquivocis eludere, supposito, quod interrogetur à Principe, sive Magistratu acatholico, per cujus regionem transit, num sit Sacerdos, vel Religiosus? Respondetur affirmative, nisi ex circumstantiis honor Divinus notabiliter, aut salus animarum exinde in fide periclitaretur. Ita Sporer *Parte 2. in I. Præcept. Decal. cap. 2. Sect. 4. §. 1.* Ratio est: quia hæc interrogatio non est de ipsamet nostra Fide (cum multi sint Catholici, & tamen nec Sacerdotes, nec Religiosi) sed tantum de aliquo particulari statu, nimirum Cleri-

cali

cali vel Monachali, quem injuste & ex mero odio erga hunc statum interroganti non tenemur cum tam gravi damno proprio, vel alieno confiteri, adeoque erit locus verbis indifferentibus & ambiguis: quoniam qua talis Judex vel Magistratus in his circumstantiis non legitime interrogat. Quinimo, si talis positivè negaret coram hæreticis, se esse Sacerdotem, vel Religiosum, committeret quidem mendacium, sicuti si id faceret coram Catholicis, non tamen grave in materia fidei. Secùs dicendum, si negaret, se esse Catholicum, vel Papistam; ubi per Papistam intelligitur ordinariè subditus Papæ quoad spiritualia. Ita noster Franciscus Henno *Tract. de Virtut. disp. 4. quæst. 1. Conclus. 1. Resolut. 8.* *

DISTINCTIO III.

De Ecclesia, Libris Canonicis, & Traditionibus.

QUÆSTIO I.

De vera Christi Ecclesia.

SUMMARIUM.

1. *Ecclesia, quid?*
Dividitur in Triumphantem, Purgantem, & Militantem.

2. *Ecclesia Militans sumitur dupliciter.*
Synagoga, quæ?
3. *Vera Christi Ecclesia in terris est visibilis.*
4. *Solvitur objectio hæreticorum.*
5. *Veræ Ecclesiæ Caput invisibile est Christus, Visibile Summus Pontifex.*
6. *Nec tamen Ecclesia est biceps.*
7. *Vera Ecclesia Christi non potest errare in Articulis Fidei, neque deficere.*
8. *Extra eam nemo salvatur.*
9. *Quid dicendum de Catechumenis.*

1. NOmine Ecclesiæ, quantum ad propositum, communiter à Doctoribus Catholicis intelligitur certus hominum cœtus, ad veram Dei cognitionem & cultum, veramque Religionis societatem divinitus evocatus. Et Ecclesia sub hac ratione generaliter sumpta dividitur in *Ecclesiam Triumphantem*, quæ Beatos in cœlis complectitur: *Purgantem*, quæ continet Animas Purgatorii: & *Militantem*, quæ Fideles in præsenti vita etiamnum cum hostibus humani generis militantes comprehendit. Nihilominus adhuc triplex hæc Ecclesia propter unitatem Capitis sui, quod est Christus Dominus, censetur unica tantum Ecclesia, tres ejusmodi diversas partes in se continens, juxta quod dicitur in Symbolo: *Credo in Unam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam.*

2. Cæterum in præsenti potissimum sermo est de Ecclesia Militante. Et hæc rursus dupliciter sumitur; primo late, seu universaliter pro cœ-

tu

tu omnium Fidelium ab initio mundi usque ad finem ejus existentium: quomodo loquitur S. Gregorius Papa *Homil. 19. in Evangel. Universalis Ecclesia, ab Abel justo usque ad ultimum Electum, qui in fine mundi nasciturus est.* Deinde, & quidem frequentius, Ecclesia sumitur pro cœtu, seu congregatione omnium Christi Fidem atque doctrinam profitentium, quæ sub uno & summo post Christum Capite & Pastore in terris gubernatur. Et hoc modo sumimus Ecclesiam in proposito: nam Ecclesia Dei, prout erat sub veteri testamento, seu tempore Legis Mosaicæ, proprio nomine *Synagoga* appellatur; juxta quod ait Breviarium Romanum, *die 8. Maji;* de S. Miachaële Archangelo: *Eum ut olim Synagoga Judæorum, sic nunc custodem & patronum Dei veneratur Ecclesia.*

3. CONCL. I. De fide est, veram Christi Ecclesiam in terris esse visibilem: cujus quidem Caput primarium, sed pro nunc invisibile, est Christus Dominus; post ejus verò disceſſum Caput visibile totius Ecclesiæ Militantis est Romanus Pontifex, Christi in terris Vicarius. Ita omnes Catholici; quamvis hæretici hoc visibile Caput Ecclesiæ communiter negent, ac multifarie impugnent, perpetuoque odio prosequantur, cum videant, ab Eodem suas hæreses palam confundi, condemnari & profligari. Prior pars hujus Conclusionis, videlicet veram Christi Ecclesiam in terris esse visibilem, probatur ex S. Scriptura contra Hæreticos. Et inprimis illo Salvatoris *Matth. 18. Quod si non au-*

 dierit

dierit eos, dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Similiter S. Paulus ait *Actor. cap. 20. Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit: Episcopos, regere Ecclesiam Dei*, Et 1. *Timoth. 3.* inquit idem Apostolus: *Hæc tibi scribo, ut scias, quomodo oporteat te in Domo DEI conversari, quæ est Ecclesia DEI vivi.* Atqui nemo potest dicere Ecclesiæ, neque scire, num alter eam audiverit, neque etiam potest quis regere Ecclesiam Dei, nisi ea sit visibilis, & sciatur, quæ sit illa Ecclesia; ergo.

4. Nec obstat, quod objiciunt hæretici. Quidquid fide credimus, non est visibile: sed Ecclesiam fide credimus juxta illud Symboli Apostolici: *Credo in Sanctam Ecclesiam Catholicam*; ergo ea non est visibilis. Resp. enim inprimis retorquendo argumentum; nam Christus *Joan. 20.* dixit: *Quia vidisti me Thoma, credidisti*: ergo in sano sensu, quod videmus, credere possumus, dum videlicet aliud videmus, & aliud credimus, prout fit in proposito Resp. itaque secundo, majorem esse veram dumtaxat in hoc sensu, quod sub ea ratione, qua aliquid videtur, id sub fidem non cadat; quamvis bene possit credi sub alia ratione, sub qua non videtur, ut probat exemplum S. Thomæ Apostoli. Sic in proposito Ecclesia est visibilis, in quantum videntur homines eam constituentes, & auditur professio Fidei, ac cernuntur sacræ Cæremoniæ: quod autem isthæc constituant veram Christi Ecclesiam, hoc non videtur,

tur, sed creditur, Deo id multipliciter attestante.

5. Altera pars Conclusionis, quòd hujus veræ Ecclesiæ Caput primarium sit Christus, nemo Christianorum est, qui neget; id siquidem expressissime docet Apostolus *ad Ephes. cap. 5.* dicens: *Christus est caput Ecclesiæ.* Et rursum *Ephes. 1. Et ipsum* (Christum) *dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius:* videlicet Corpus mysticum, cujus ipse est Caput mysticum, & quidem ob suam supremam excellentiam, atque Divinitatem, primarium & principale. Ultima tandem pars, quæ est contra hæreticos; probatur ex eo: quia quamvis Christus in cœlis existens maneat adhuc Caput Ecclesiæ invisibile, quatenus eamdem adhuc gubernat, & regit, fovetque per internum influxum gratiarum supernaturalium: non tamen manet Caput visibile Ecclesiæ Militantis, utpote quam non amplius per semetipsum gubernat modo visibili (prout olim fecerat in vita sua) cùm nec ampliùs eidem Ecclesiæ Militanti sit visibiliter præsens. Unde ne Ecclesia sua visibilis careret Capite visibili, sanctum Petrum, atque ejus legitimos Successores, Summos videlicet Pontifices, constituit Caput Ecclesiæ visibile, suumque in terris Vicarium, dicens eidem Petro post resurrectionem suam trina vice *Joan. 21. Pasce agnos meos, pasce oves meas.* Id ipsum patet ex aliis Sacræ Scripturæ locis, prout amplius ostendunt Controversistæ.

6. Nec dicas, hinc sequi, quod Ecclesia sit biceps, & consequenter monstrosa. Negatur

enim sequela. Quia Christus est Caput Ecclesiæ primarium, atque invisibile; S. Petrus vero, ejusque legitimi Successores, sunt Caput Ecclesiæ dumtaxat secundarium & vicarium, visibile tamen, quod est primario subordinatum. Unde non sequitur, quod Ecclesia sit biceps; sicuti neque Regnum quodcumque temporale censetur biceps, quod in absentia sui Regis gubernatur per Proregem, utpote qui plenè subordinatur Regi, ipsiusque vices dumtaxat gerit, ac ejus nomine cuncta gubernat.

7. CONCL. II. Vera ac visibilis Ecclesia ex speciali promissione Christi, & assistentia Spiritus Sancti, non potest errare in Articulis Fidei, neque omnino deficere. Ita omnes Catholici; quamvis hæc Conclusio intelligenda sit non de aliqua parte Ecclesiæ (nam certum est, aliquam partem Ecclesiæ, id est, nonnullos Christianos, imò & aliquas partes Orbis Christiani errare posse, & reipsa quandoque errasse) sed de tota & universali Ecclesia. Conclusio sic explicata probatur ex illo Salvatoris *Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Item *Matth. 28.* promisit Christus Ecclesiæ perpetuam suam assistentiam, dicens: *Et ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi Joan. c. 16. Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Et *Timoth. 3.* vocatur *Ecclesia DEI vivi, columna & firmamentum veritatis.* Atqui si Ecclesia universalis in Fide aliquando erraret, aut omnino deficeret, jam prævalerent adversus eam por-

tæ inferi, neque ipſa eſſet columna & firmamentum veritatis, neque aliæ dictæ Chriſti promiſſiones verificarentur; ergo.

8. CONCL. III. Extra veram Chriſti Eccleſiam nemo poteſt ſalvari. Ita certum, éſtque deciſum in Concilio Generali, ſeu Lateranenſi ſub Innocentio III. atque refertur *cap. Firmiter, de Summa Trinitate*, ubi dicitur: *Una vera eſt Fidelium univerſalis Eccleſia; extra quam nullus omnino ſalvatur.* Idque SS. Patres paſſim declarant exemplo Arcæ Noe, extra quam regnante dilùvio nùllus hominum mortem evaſerat; ac præſertim S. Hieronymus in Epiſtola ad Damaſum Papam (& habetur *c. Quoniam vetuſto 24. q. 1.*) ubi Cathedram S. Petrì, ſeu Eccleſiam Catholicam Arcæ Noë comparans, ſubjùngit: *Si quis in Arca Noë non fuerit regnante diluvio.*

9. Nec obſtat, quòd juxta D. Ambroſium, alióſque Sanctos Patres & Theologos, Catechumeni poſſint ſalvari, & multi ſalventur, qui tamen per Baptiſmum necdum ſunt ingreſſi Eccleſiam Dei. Reſp. enim cum Sannig. *Diſtinct. 3. de Fide quæſt. 1. n. 6.* & aliis, allatam Concluſionem eſſe intelligendam ſic, quòd nemo poſſit ſalvari extra Eccleſiam, id eſt, qui nec re, nec voto eſt in Eccleſia: Catechumeni autem, licèt per januam Baptiſmi actu recepti necdum ſint ingreſſi Eccleſiam, nihilominus voto jam ſunt in Eccleſia. Et hoc ſufficit ad ſalutem, non minus, ac Baptiſmus in voto ſuſceptus; mediante quo, ſi deſit occaſio recipiendi Sacramentum Baptiſmi, poſſe hominem ſalvari,

 pa-

patet ex Concilio Trident. *Sess. 6. cap. 4.* ac pluribus locis Juris Canonici, & præsertim ex *cap. Veniens. de Presbyt. non baptizato* ibi: *Cum quis non solùm per Sacramentum Fidei, sed per Fidem etiam Sacramenti efficiatur procul dubio membrum Christi.*

QUÆSTIO II.

Quænam sint notæ veræ Ecclesiæ Christi.

SUMMARIUM.

10. *Ratio præsentis Quæstionis.*
11. *Notæ Ecclesiæ à modernis hæreticis assignatæ rejiciuntur.*
12. *Veræ Notæ Ecclesiæ Christi sunt quatuor, nempe*
13. *Quod sit Una.*
14. *Sancta.*
15. *Catholica.*
16. *Et Apostolica.*
17. *Hæ quatuor notæ conveniunt soli Romanæ Ecclesiæ.*
18. *Ea est Una, & nulla alia Secta.*
19. *Ea est sancta.*
20. *Ea est Catholica, non verò ulla Secta hæreticorum.*
21. *Eadem est Apostolica.*
22. *Methodus brevissima reducendi hæreticos ad Fidem Catholicam.*

10. SCiendum, quod ab initio nascentis Ecclesiæ jam diversæ fuerint exortæ sectæ & hære-

hæreses, quarum quælibet prætendebat, apud se veram consistere Ecclesiam, hócque signis, seu notis ac Symbolis quibusdam ostendere conabantur. Ut igitur vera Ecclesia deprehendi, & à falsis sectis dignosci valeat, consultò recurrendum est ad veras Ecclesiæ notas.

11. Hæretici nostri temporis satis communiter duas assignant Ecclesiæ notas, videlicet veram & inconcussam prædicationem Evangelii, & sincerum usum Sacramentorum Verùm hæc sententia communiter rejicitur à Catholicis: siquidem notæ veræ Ecclesiæ debent ipsa esse notiores (generatim enim notæ debent esse notiores ea re, cujus sunt notæ, quia alias non essent notæ, sed ignotæ (simulque aliis sectis seu Ecclesiis falsis non communes, ut patet, alioquin enim non sufficienter discernerent veram Ecclesiam à falsa. Atqui ita accidit prædictis duabus notis: nam quælibet hæreticorum Secta, tum Ariana, Sabelliana, tum Lutherana, Calviniana, Zvvingliana, & Anabaptistica &c. hactenus semper jactitavit, & adhuc jactitat, apud se esse veram prædicationem Evangelii, usúmque sincerum Sacramentorum (quod ipsum cumprimis, atque veraciter de se affirmat S. Mater Ecclesia Catholica) hinc prædicta duo non possunt esse signa, symbola, notæque veræ Ecclesiæ Christi, ac proinde aliæ erunt investigandæ. Unde sit

12. CONCL. I. Veræ notæ Ecclesiæ Christi principaliter sunt quatuor, videlicet, quod ea sit UNA, SANCTA, CATHOLICA, ET APOSTOLICA. Ita omnes Catholici, Siquidem

dem hæ quatuor notæ partim habentur in Symbolo Apostolorum, ubi dicitur, *Credo in Sanctam Ecclesiam Catholicam:* partim in Symbolo Nyceno & Constantinopolitano, in quo aliæ duæ clariùs sunt expressæ, vel additæ; videlicet, quod sit *Una* (quæ particula tamen in Symbolo Apostolico sufficienter jam continetur, dicendo in singulari, *Sanctam Ecclesiam*) & *Apostolica*, dicendo: CREDIMUS UNAM, SANCTAM, CATHOLICAM, ET APOSTOLICAM ECCLESIAM. Et hoc quidem Symbolum, utpote in Concilio Constantinopolitano Anno Domini 381. receptum, approbatur, & in SS. Missæ Sacrificio fermè quotidie recitatur à tota Ecclesia universali, imò neque ab hæreticis nostri temporis negatur: unde restant solùm prædictæ quatuor notæ explicandæ.

13. Prima igitur Ecclesiæ nota est, quod sit Una *Non enim est dissensionis Deus, sed pacis. 1. Corinth. 14.* Cæterùm hæc Ecclesiæ unitas consistit imprimis in unitate Capitis, quatenus omnes in Ecclesia existentes idem agnoscunt Caput, tum invisibile, sive Christum Dei Filium, tum visibile, sive Summum Pontificem, Christi in terris Vicarium. Deinde in Unitate & concordia doctrinæ, juxta illud *Hebr. 13. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.* Et rursum in unitate cultûs Divini, & ritus Sacramentorum, quatenus idem apud omnes Sacrificium offeratur, æqualitas in cultu Divino observetur, atque eadem Sacramenta & cum iisdem cæremoniis dispensentur. Et hanc trinam principalem unitatem, in vera Ecclesia

Christi observandam, insinuat D. Apostolus, ex instinctu Spiritus Sancti, scribens *ad Ephes. c. 4. Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.*

14. Secunda veræ Ecclesiæ nota est, quod sit SANCTA: juxta quod loquitur Apostolus *Ephes. 5.* vocans *Ecclesiam gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit Sancta & immaculata.* Dicitur autem Ecclesia, quantum ad propositum, præcipue ex eo *Sancta*: quia professio ejus & doctrina est sancta nihílque continens contra rectam rationem, bonósque mores, juxta illud *Psalm 18. Lex Domini immaculata, convertens animas, testimonium Domini fidele &c. Justitiæ Domini rectæ.* Insuper Ecclesia dicitur *Sancta*, quia à Viris Sanctissimis propagata semper fuit, & in ea plurimi eximiæ Sanctitatis Viri per cuncta semper sæcula floruerunt, & florent.

15. Tertia Ecclesiæ nota est, quod sit CATHOLICA, id est, universalis. Et quidem vera Ecclesia dicitur universalis seu Catholica, imprimis quoad locum, quatenus toto Orbe terrarum diffusa est, juxta illud *Marci 16. Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ.* Et *Actorum cap. 1. Eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judæa, & usque ad ultimum terræ.* Deinde vera Christi Ecclesia dicitur universalis, etiam ratione temporis, quia semper durabit, & nunquam deficiet, juxta illud *Matth. 16. Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Et *Matth. ult. Et ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus usque*

ad consummationem sæculi. & consequenter etiam semper manebunt Rectores Ecclesiæ, sícque & ipsa Ecclesia perseverabit usque ad Consummationem sæculi, Finémque Mundi.

16. Quarta tandem veræ Ecclesiæ nota est, quòd sit APOSTOLICA. Porro vera Ecclesia Christi dicitur *Apostolica*; tum quia in Epistolis initium habuit, ab eisque per universum Orbem propagata est; tum præsertim, quantum ad propositum, quia in ea datur continua successio Episcoporum ab Apostolis deducta usque ad moderna tempora; qualem continuam, & non interruptam successionem Episcoporum ab Apostolis usque ad nos, nulla alia Congregatio habet præter Romanam Catholicam Ecclesiam. Hinc S. Augustinus *contra Epist. Manichæi c. 7.* inquit: *in Catholica Ecclesia tenet me ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post Resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum.* Quænam autem sit hæc successio Sacerdotum, idem S. Augustinus *Epist. 165. ad Generosum.* declarat dicens: *Petro enim successit Linus, Lino Clemens* (numerat omnes Romanos Pontifices usque ad sua tempora) *Siricio Anastasius: in hoc ordine nullus Donatista* (Lutheranus) *Episcopus invenitur.* Idem passim observant alii Sancti Patres, hac continuata successione Episcoporum, tanquam efficacissimo argumento, ad ostendendam contra hæreticos veram Ecclesiam utentes.

17. CONCL. II. Hæ quatuor veræ Ecclesiæ Christi notæ conveniunt S. Romanæ Ecclesiæ,

&

& nulli alii Sectæ. Hæc Concluſio eſt rurſus omnium Catholicorum; & quia plurimum ab ipſa dependet, oportet eam breviter per ſingulas partes probare.

18. Primo igitur S. Mater Eccleſia Romana (quam Hæretici ex contemptu, & odio in Summum Pontificem, appellant *Papiſticam*) eſt *Una*; tum quia præter Chriſtum, Caput inviſibile veræ Eccleſiæ, agnoſcit unum Caput viſibile in terris, Papam videlicet legitimum Petri Succeſſorem, Chriſtíque in terris Vicarium: quod nulla alia Secta facit. Habet & unitatem atque concordiam veræ doctrinæ, cultûs Divini, uſûs Sacramentorum, ejusdemque incruenti Sacrificii Miſſæ, per totum quaqua verſum Orbem terrarum. Hoc autem nulli Sectæ hæreticorum competit, cùm neque habeant unitatem capitis viſibilis in terris, neque conveniant in unitate doctrinæ, uſúque & numero Sacramentorum, ut palam eſt cuilibet terras hæreticorum vel parum peragranti. Certè plerique eorum, qui ab hæreticis ad Catholicos, atque in gremium S. Matris Eccleſiæ redeunt, pro motivo ſuæ converſionis allegare ſolent diſcordiam ſuorum, concordiámque Catholicorum in doctrina Fidei, cultúque Divino. Quære ubique terrarum apud Catholicos noſtros, an credant ſub ſpeciebus panis, & vini illico poſt verba conſecratoria adeſſe SS. Corpus & Sanguinem Chriſti, & reſpondebunt omnes per quatuor mundi partes diffuſi, ac bene in fide Catholica inſtructi, ſe firmiter ſic credere. Quære in locis, in quibus Lutherani ſunt permixti

mixti cum Calvinistis, & respondebunt priores, se credere adesse Corpus Christi quidem, non tamen illico post Consecrationem, sed sub manducatione; posteriores autem dicent, omnino non adesse realiter, sed tantùm figurativè. Item Lutherani Rigidi in multis condemnabunt eos, quos vocant Moderatos, & vicissim hi ultimi rejicient in sua doctrina primos. En! pulchram unitatem! Quare huc quadrat illud S. Hieronymi *Epist. 58. ad Damasum* ubi ait: *In tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat &c. Ego interim clamito: Si quis Cathedræ Petri jungitur, meus est. Meletius, Vitalis, atque Paulinus* (Lutherus, Calvinus, Zvvinglius, &c.) *tibi hærere se dicunt: possem credere, si hoc unus assereret:* NUNC AUT DUO MENTIUNTUR, AUT OMNES.

19. Secundò, Ecclesia Romana est *Sancta*, tum propter Sanctitatem doctrinæ, quam perpetuò tradit, docens præcepta Dei esse observanda &c. ubi ècontra Lutherani, aliique Sectatores asserunt, ea esse observatu impossibilia, & plura hujusmodi. Tum propter Viros Sanctissimos, à quibus propagata, agnita, defensa & propugnata semper fuit, puta SS. Apostolos, Sanctos Ecclesiæ Doctores, Augustin. Hieron. Ambros. Gregorium, Bernardum, Thomam Aquinatem, Bonaventuram, aliósque. Tum propter hos eosdem, aliósque plurimos Viros Sanctitate vitæ conspicuos, qui à tempore Apostolorum usque nunc in Ecclesia Romana semper floruerunt, & adhuc florent, de quibus extant integri librorum Tomi: adeò,

ut

ut solus Ordo Seraphicus à tempore Lutheri numeret circiter quadraginta solemniter Canonizatos & Beatificatos; & quasi innumeros alios vitæ sanctitate, miraculisque conspicuos; ut taceamus cæteras Religiones, totámque Ecclesiam Catholicam. Ubiècontra Lutherani, alíique hujus temporis Sectarii, neque unum è suis Sanctum, sive vitæ Sanctitate & miraculorum gloria conspicuum, assignare valent: talem nimirùm, qui pariter ab aliis sic coleretur, uti tamen plurimi ex Acatholicis tanquam Sanctos veneratur Doctores Catholicæ Ecclesiæ; puta Hieronymum, Augustinum, Basilium, Chrysostomum &c. Imò apud Adamum Floro in suo articulo Decretorio. *cap. 6 §. 6.* ipsemet Lutherus *in cap. 5. Epist. ad Galatas.* & adhuc clariùs *in Epist. de Anabaptistis ad duos Parochos,* fatetur, *in Papatu esse nucleum Christianismi, & multos pios, magnósque Sanctos.*

20. Tertiò, S. Romanam Ecclesiam esse *Catholicam*, id est toto Orbe terrarum nobis cognito diffusam, clarum est: cum non solum in Europa, imò & in Asia, & Africa, in medio gentis perversæ Mahumeticæ, atque in ipsa America longè, latéque diffundatur. Econtra Sectarii, sive Lutherani, sive Calvinistæ, aut Anabaptistæ &c. non nisi in parva Germaniæ parte conclusi tenentur: aut si aliqui eorum propter negotiationes, & lucra mundana, in Indiis Orientalibus, vel Occidentalibus defacto existant, in comparatione ad Catholicos modicum sanè locum occupant. Accedit, ipsos hæreticos extremè inter se distare, & quamlibet

eorum Classem damnare alteram, veluti in fide aberrantem, ut proinde facta supputatione singulæ eorum Sectæ non nisi minimum locum obtineant. Unde hoc intelligentes ipsimet hæretici, nomen Catholicorum appropriate attribuunt Romano-Catholicis. Quod ipsum jam suo tempore factum, rectè notavit D. Augustinus *lib. de vera Religione. cap. 7.* dicens: *Tenenda est nobis Christiana Religio, & ejus Ecclesiæ Communicatio, quæ Catholica est, & Catholica nominatur, non solùm à suis, verùm etiam ab omnibus inimicis, velint enim, nolíntve ipsi quoque hæretici, & schismatum alumni, quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud quam Catholicam vocant, non enim possunt intelligi, nisi hoc eam nomine discernant, quo ab universo Orbe nuncupatur.* Hactenus, & ad propositum efficacissimè D. Augustinus: qui idem S. Pater *Libro contra Epist. fundament. cap. 4.* hoc ipsum confirmat.

21. Quartò, Sanctam Romanam Ecclesiam esse *Apostolicam*, sive in ea dati continuam Successionem Episcoporum ab Apostolis usque ad nos, patet vel maximè in continua & nunquam interrupta successione Romanorum Pontificum, à quibus alii Episcopi per totum terrarum Orbem semper fuerunt creati, & destinati. Admittunt Acatholici potiores ipsimet cum D. Augustino superiùs citato legitimam & non interruptam successionem Pontificum à Petro usque ad quartum vel quintum circiter sæculum; ostendant ergo, efficaciter tamen (nam con-

contrariæ calumniæ, & falſa argumenta fuerunt pridem à Bellarmino & aliis Controverſiſtis Catholicis ſoluta) Eccleſiam Romanam poſteà ab hac *Apoſtolica Succeſſione* defeciſſe.

Quod autem rurſum hæc nota ly *Apoſtolica* neque Lutheranæ, neque Calvinianæ, aut ulli Sectæ conveniat, patet ex eo, quia non apparet ullum veſtigium talis ſucceſſionis: nam quæro ex Lutheranis, vel Calviniſtis, ſi Eccleſiam ſuam velint ab Apoſtolis absque interrupta ſeriè deſcendere, ſicque *Apoſtolicam* eſſe, ubinam ergo eadem Eccleſia tanquam Apoſtolica, per Apoſtolos & legitimos Succeſſores continuata, poſt prima quatuor ſæcula usque ad adventum Lutheri, aut Calvini &c extiterit? *Romanæ* nolunt hoc prædicatum concedere. Præcedentibus antiquis Hæreticis pariter vix attribuent; nam quinam fuerunt illi Hæretici, & cur non eorum ſymbolum aſſumpſerunt, ſed novum corpus doctrinæ ſymbolicæ cuderunt, ſi apud dictos hæreticos Apoſtolica una ſancta Catholica extitit Eccleſia.

Nec reponant in anguſtias redacti pro ultimo ſuo refugio, Eccleſiam veram pro illo tempore intermedio manſiſſe tantummodò penes paucos quosdam quaſi inviſibilem. Nam quomodo ſic perſtitiſſet *Catholica*, ſeu per univerſum mundum diffuſa? quam notam antiquiſſima Concilia, Nicenum, Conſtantinopolitanum, imò ipſimet Apoſtoli in communi ſymbolo Apoſtolorum veræ Eccleſiæ attribuerunt? Et quis ſibi perſuadeat, Eccleſiam veram, mille ferme annis fuiſſe à Deo adeò derelictam, & ignotam;

 cùm

cùm tamen pronuntietur *Matth. cap. 16. supra Petram*, & per D. Augustinum civitas *Matth. 5. supra montem posita*, quæ non potest abscondi?

22. CONCL. III. Methodus brevissima atque efficacissima, errantes animas, & hæretica pravitate seductas reducendi ad Fidem Catholicam, est clarè proponere atque explicare eisdem præmissas quatuor notas veræ Ecclesiæ Christi. Ita Controversistæ. Et ratio est: quia datur solùm una Ecclesia Christi non plures, ùt constat ex Symbolo Apostolorum, in quo in singulari dicitur, *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam*. Simulque illa vera Ecclesia Christi est infallibilis in suis dogmatibus, neque potest errare in Fide, ídque ob infallibilem Christi promissionem, ùt dictum *num. 7.* ac proinde, quidquid ea proponit esse Fide Divina credendum, absque ullo erroris periculo credere oportet veracitatem Dei talia revelantis, nobisque per Ecclesiam suam proponentis. Cum igitur ex supra dictis quatuor Ecclesiæ notis pateat, Ecclesiam Romanam Catholicam esse veram Christi Ecclesiam, utpote cui soli competunt quatuor illæ notæ, non autem Sectæ Lutheri, Calvini, aut alii, jam ipsa in dogmatibus Fidei est infallibilis; consequenter cum ea ritè creditur Purgatorium, numerus septenarius Sacramentorum, Missæ Sacrificium, & sic discurrendo de cæteris Fidei Mysteriis.

QUÆ-

QUÆSTIO III.

De Sacra Scriptura, seu Libris Canonicis.

SUMMARIUM.

23. *Libri Canonici seu S. Scripturæ, qui?*
24. *Numerus eorum in Ecclesia Catholica est antiquissimus.*
25. *Solvitur objectio cum notabili Additione.*
26. *Hunc vel illum librum esse Canonicum, unde constet?*
(a) Supra n. 7.
27. *Declaratur amplius Conclusio.*
28. *Vulgata vetus Editio S. Scripturæ est authentica, & quænam sit illa?*
29. *An in hac quælibet minima vocula sit de Fide?*
30. *Verior opinio.*
31. *Solvuntur objectiones.*
32. *Lectio S. Scripturæ in lingua vulgari justè est interdicta.*
33. *Quid in Germania quoad hoc?*

23. CONCL. I. Numerus Librorum S. Scripturæ, qui & *Libri Canonici* appellantur, ille est, quem ponit Sacrum atque Oecumenicum Concilium Trident. *Sess. 4. in Decreto de Can. Scrip.* ubi Libros Canonicos ex unanimi totius Ecclesiæ consensu, & antiquissimorum Conciliorum vestigiis inhærendo, recenset eósque veluti à Spiritu Sancto dictatos recipit, ac veneratur, dum inter alia sic habet. *Sunt verò*

rò infrà scripti: Testamenti Veteris, quinque Libri Moysi, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdræ primus & secundus, qui dicitur Neemias, Tobias, Judith, Hester, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Hieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetæ minores: id est, Osea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, duo Machabæorum, primus & secundus. Novi Testamenti, quatuor Evangelia, secundùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem, Actus Apostolorum à Luca Evangelista conscripti: quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Collossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Thimotheam, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos. Petri Apostoli duæ, Joannis Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Judæ Apostoli una, & Apocalypsis Joannis Apostoli. Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata latina editione habentur, pro Sacris & Canonicis non susceperit, anathema sit. Hactenus verbatim Concilium Tridentinum.

24. Unde patet, Librum tertium & quartum Esdræ, simulque librum tertium Machabæorum non esse ex Libris Canonicis, quamvis

vis in Bibliis communiter apponatur, ne penitùs pereant. Cæterùm prædictus nŭmerus Librorum Canonicorum Sacræ Scripturæ nón eſt novus, quinimò eſt antiquiſſimus in Eccleſia Catholica; & receptiſſimus. Sic quippe S. Auguſtinus *lib. de Doctrina Chriſtiana cap. 8.* omnes & ſingulos præfatos Libros inter Canonicos reponit, atque enumerat. Similiter omnes illi Libri inter Canonicos recepti ſunt in Concilio Carthaginenſi (anno 397. celebrato) *cap. 47.* item in Concilio Romano primo ſub Gelaſio Papa anno 494. celebrato, atque in aliis ſubſequentibus Conciliis, & præſertim in Florentino in Decreto Unionis.

25. Nec obſtat, quòd olim de Libro Tobiæ, Judith, & quibusdam aliis fuerit controverſia inter Catholicos Doctores, eósque quidam SS. Patres excluſerint è numero Librorum Canonicorum. Reſp. enim, id contigiſſe ante definitionem Eccleſiæ, quando re adhuc dubia, & necdum per Eccleſiam definita, utraque pars probabiliter amplecti, & teneri poterat; prout fieri ſolet in aliis materiis necdum ab Eccleſia definitis, & adhuc inter Catholicos Doctores controverſis. At poſt definitionem Eccleſiæ nullus Sanctus Pater, aut alius verè Catholicus, ullum ex præfatis Libris Canonicis rejecit.

Additio.

* Quodſi autem quæras, ex qua igitur cauſa multi Hæretici ex numero Librorum Canoni-

corum, S. Scripturæ excluſerint præter Libros Machabæorum, & nonnullos alios in veteri, etiam in novo Teſtamento, Epiſtolam Pauli ad Hebræos, Epiſtolam Jacobi, Epiſtolam Judæ, & Apocalypſin? Reſpondeo cum Bellarmino *Tom. 1. Controverſ. lib. 1. de Verbo Dei.* ex Francolino *in ſuo Tyrocinio part. 1. ſ. 3.* ob eandem cauſam, ob quam tempore S. Auguſtini Manichæi, aliique Hæretici rejecerunt omnes Libros veteris Teſtamenti, de quibus citatus ſanctus Pater *Libro de Dono perſeverantiæ* ait: *Scripturas ſic accipiunt, ut ſuo quodam privilegio, imò ſacrilegio, quod volunt, ſumant, quod nolunt, rejiciant*: quando nimirùm id ſuis principiis (uti in Libris Machabæorum commendatio precum pro defunctis perſolvendarum) minus favere agnoſcunt: etſi id ipſum jam ab antiquo receptum, & à moderna Catholica Romana Eccleſia; habente omnia ſigna veræ Eccleſiæ in præcedenti Quæſtione explicata, fuerit tanquam de fide agnitum. Undenam ergo aliunde illi Hæretici, qui omnia ex Verbo Dei ſcripto clarè probari poſſe contendunt, ſuos præciſè Libros S. Scripturæ eſſe Canonicos ſufficienter oſtendere queunt? exhibeant nobis clarum aliquem Textum, quem nec D. Auguſtinus (utique doctior hiſce) potuit invenire, utpote qui juxta dicta nequidem Evangelio credidiſſet, niſi auctoritas Eccleſiæ eum commoviſſet. Et quidem jure merito; ex quo alio enim, niſi ex hac ipſa Auctoritate tam numerus determinatus librorum, quam legitima verſio, ac interpretatio Sacræ Scripturæ

ræ in tanta disceptantium, etiam ipsorúmmet inter se Heterodoxorum varietate (ubi e. g. apud Ignatium Schvvarz *in Instit. Histor. cap. 1. Epistolam Divi Jacobi* Calvinus vocat *auream*: Lutherus autem *Stramineam*: Zvvingliani Lutherum appellant *apertum verbi Divini carnificem, atque corruptorem*: èçontra Lutherus Zvvinglianos *Interpretes stultos, & clitellarios &c.*) undenam (inquam) nisi ex dicta Ecclesiæ Auctoritate desumi finaliter & quietativè poterunt?

26. CONCL. II. Hunc vel illum Librum esse Canonicum, & habere auctoritatem S. Scripturæ à Deo dictatæ, aliunde non constat, quàm ex Traditione Majorum, & definitione Ecclesiæ. Ita omnes Catholici. Siquidem Ecclesiam in rebus Fidei ob specialem assistentiam Spiritus Sancti errare non posse, jam (a) dictum est; ergo quidquid ipsa Fidelibus credendum, & tamquam Librum à Spiritu Sancto dictatum esse proponit, pro tali indubiè recipiendum est. Accedit, quòd plura Evangelia sub nomine diversorum Apostolorum, ut Thomæ, Thaddæi, Andreæ, Bartholomæi, Barnabæ &c. fuerint conscripta, de quibus fit mentio *c. Sancta Romana distinct. 15.* ergo necessaria fuit auctoritas Ecclesiæ, quæ insistendo continuæ Traditioni ab Apostolis haustæ, atque à Spiritu Sancto peculiariter directa, hujusmodi noxias & apocryphas scripturas à veris discerneret, verúmque Evangelium à Deo dictatum Fidelibus credendum proponeret. Et hinc rectissimè S. Augustinus *lib. contra Epistolam*

Manichæi. cap. 5. palam protestatur, dicens: *Ego verò non crederem Evangelio, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret Auctoritas.* Et rursum ibidem ait, *Evangelium Nazaræorum non admittam, quia non admittitur ab Ecclesia.*

27. Verissimùm quidem est, potuisse Deum pluribus aliis modis veram Fidem, verbúmque suum, seu S. Scripturam manifestare hominibus, puta per semetipsum immediatè, vel per Angelos &c. Verumtamen sicut olim Saulum (id est, Paulum Apostolum) & Cornelium Centurionem, & Eunuchum Reginæ Candacis, non per se, aut Angelos suos, in vera Fide erudire voluit, sed per homines, videlicet per Ananiam, Petrum Apostolum, & Philippum, ùt legitur in Actibus Apostolorum *cap. 8. 9. & 10.* ita etiam ordinarium medium agnoscendi veram Scripturam Sacram aliud esse noluit, quàm auctoritatem Ecclesiæ Catholicæ, utpote quæ teste ipsomet Spiritu Sancto 1. *Timoth. 3. Est columna & firmamentum veritatis.* Hinc jam à primordiis suis, orta circa observantiam Legalium dissensione, S. Mater Ecclesia, in Spiritu Sancto ex Apostolis, aliisque Fidelibus legitimè congregata *Actor. cap. 15.* determinavit, Gentiles ad Fidem Christi conversos non obligari Lege Mosaica.

28. CONCL. III. Sacra Scriptura, in vulgata veteri Editione contenta, vere est authentica. Ita novissime declaravit, & propter antiquissimum Ecclesiæ usum observari statuit Concilium Trident. *Sess. 4. in Decreto de Editione Librorum,*

brorum, his verbis. *Insuper eadem Sacrosancta Synodus statuit, & declarat, ut hæc ipsa vetus & vulgata Editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus pro authentica habeatur, & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat.* Hæc Concilium.

Additio.

* Ut autem habeatur plena notitia, quænam sit illa *vulgata Editio* Sacræ Scripturæ, à Concilio Tridentino juxta primùm dicta, agnita tamquam authentica, notandum est ex Tyrocinio Francolini Romæ à Reverendissimo P. Magistro Sacri Palatii approbato. I. Quòd originales, & primævi omnes sacri Codices veteris Testamenti fuerint Hebraicè in lucem dati, exceptis Libris Tobiæ, Judith, Esdræ, ac Danielis ab initio Chaldaicè, & secundo Machabæorum, teste D. Hieronymo, Græcè vulgatis. Econtra quoad novum Testamentum originales Libri, si Francolino fides est, primitus fuerunt Græcè editi, exceptis epistola D. Pauli ad Hebræos, & Evangelio S. Matthæi Hebraico-Syriace, seu potius Syro Chaldaicè conscriptis. Putant nonnulli Evangelium S. Marci in principio Latinè fuisse vulgatum.

Notandum II. Primam illam Editionem veteris Testamenti tempore captivitatis Babylonicæ, si non ex integro deperditam, saltem fuisse magna ex parte vitiatam, atque corruptam,

quam

quam Esdras Divino plenus Spiritu integræ fidei restituit, ast postea Rabbinorum ignorantia, vel Amanuensium sive imperitia, sive incuria successivè saltem ex aliqua parte iterum depravavit.

Notandum III. Quòd post Hebraicam præcipua sit veteris Testamenti Editio Græca septuaginta duorum Interpretum Seniorum Hebræorum, utramque linguam perfectè callentium, qui jussu Philadelphi Regis Ægypti ducentis & quinquaginta circiter annis ante Christum in Insula Pharos mirabili consensu litteras Divinas ex lingua Hebraica selectis Exemplaribus magis authenticis, & Deo singulariter assistente transtulerunt in linguam Græcam, hácque versione non solùm Ecclesia Græca, verum etiam ipsimet Apostoli & Evangelistæ jam usi fuerunt, quæ tamen defacto non amplius est pura, suóque originali conformis, uti jam suo tempore observavit S. Hieronymus in præfatione ad Paralip.

Notandum IV. Quod demum quoad utrumque Testamentum subsecuta fuerit Editio Latina, ubi præcipuè duæ versiones circumferebantur; una *antiqua*, incerti Auctoris, altera vero *nova*, jussu S. Damasi Papæ à S. Hieronymo conscripta: ex quibus duabus non longè post tempora S. Gregorii cum maturissimo examine, & post longum discussionem, ac collationem cum Exemplaribus majoris fidei conflata est unica; quæ appellatur *vulgata*, & communis, quam Concilium Tridentinum *loc. cit.* vult haberi pro authentica, ex qua reliquæ

ver-

verſiones deſumi debent, ſi tanquam legitimæ agnoſci velint ab Eccleſia noſtra: tanquam illa, quæ habet notas veræ Eccleſiæ. *

29. Num autem quælibet minima vocula, & particula Editionis vulgatæ, ſit de fide, variant Doctores. Affirmant Franciſcus Turrianus 2. 2. *diſt.* 22. *dub.* 4. & quidam alii. Tum quia idem Concilium Trid. *cit. Seſſ.* 4. ait: *Si quis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri vulgata Editione habentur, pro ſacris & Canonicis non ſuſceperit, anathema ſit:* atqui etiam omnes voculæ ſunt partes. Tum quia alioquin tota Editio vulgata nutabit, ſi in ea quidpiam non canonicum, & quod non eſt de Fide, contineri dicatur: nam, ùt inquit D. Auguſtinus *Epiſt.* 9. *ad Hieronymum. Sacra Scriptura, quæ ad fidem poſteris edita eſt, admiſſa auctoritate mendacii tota dubia nutat & fluctuat.*

30. Oppoſitam nihilominus ſententiam plures alii Theologi & Controverſiſtæ tenent, ùt Bellarminus *lib.* 9. *de verbo DEI cap.* 11. Bernardinus Vetvveis *in Speculo veræ Eccleſiæ lib.* 2. *cap.* 6. *art.* 4. *n.* 3. Tannerus *tom* 3. *diſp.* 1. *De fide. quæſt.* 5. *n.* 79. Burghaber *Controverſ.* 4. *n.* 16. citans alios. Aſſerunt enim, quamvis Editio vulgata pro authentica ab omnibus habenda ſit, utpote quoad fieri potuit, pura & emendata, nihilque continens, quod ſit contra Fidem Catholicam, & bonos mores; nihilominus eam necdum ita ab omnibus mendis purgatam eſſe, quin adhuc emendari poſ-

ſit,

sit, aut aliquibus in locis, ubi jam olim ejusdem lectiones variabant, locus esse valeat disceptationi, & aliqua alia lectio ei, quæ in vulgata Editione posita est, subinde præferri. Ratio esse potest: quia hoc ipsum videtur insinuare Præfatio Bibliis vulgatæ Editionis præfixa, dum ait: *Quam quidem* (Editionem vulgatam) *sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita cæteris omnibus, quæ ad hunc usque diem prodierunt, emendatiorem, puriorémque esse minimè dubitandum.* Et infra: *In hac tamen pervulgata lectione, sicut nonnulla consultò mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consultò immutata relicta sunt.*

31. Nec obstat Concilium Trid. *loc. cit.* Quia loquitur de partibus, utputa Capitulis, atque integris Libris, quorum nonnullos Hæretici, contra quos præcipuè agit Concilium, rejecerunt; non autem de voculis, seu particulis. Idque ex eo amplius patet, quòd primum post dictum Decretum Concilii Trid. Editio vulgata per Theologos à Sede Apostolica ad hoc destinatos fuerit revisa, & in nonnullis emendata. Dictum autem D. Augustini procedit admisso semel in quapiam Scriptura mendacio, quale nefas est admittere in Editione vulgata Bibliorum.

32. CONCL. IV. Lectio Sacræ Scripturæ in lingua vulgari sine Episcopi, aut Inquisitoris licentia justè fuit interdicta. Et hæc quidem prohibitio habetur in *Indice Librorum prohibitorum. Regula* 4. Ratio hujus prohibitionis ibidem

dem affertur: quia experimento manifeſtum eſt, ſi Sacra Biblia vulgari lingua paſſim ſine diſcrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem detrimenti, quam utilitatis oriri. Siquidem S. Scriptura, ob altitudinem Myſteriorum ſupernaturalium, de quibus tractat, ac plurimas locutiones Propheticas, & allegoricas &c. non tam intellectu facilis & clara eſt, ut à quovis, etiam cæteroquin indocto homine, vel muliercula, ſtatim poſſit rectè intelligi, prout præſumptuoſè jactitant Hæretici moderni. Sed de hoc plura *Quæſt. ſeq.*

33. Notat tamen Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 15. num. 8.* Quod hæc prohibitio non legendi Sacra Biblia vulgari idiomate, in hiſce Regionibus noſtris recepta non ſit. Nam, ùt inquit Nicolaus Serarius, *non puniuntur, ſed laudantur, qui in Germania noſtra, nulla diſertè petita facultate, Biblia vulgata Eckii, vel Dietenbergii legunt.* Verſio autem Germania Lutheri, & aliorum hæreticorum, prorſus interdicta eſt, utpote peſtifera, ob multas admixtas depravationes, & falſas interpretationes.

QUÆSTIO IV.

De multiplici Senſu, Obſcuritate, atque Interpretatione Sacræ Scripturæ.

SUMMARIUM.

34. *Senſus S. Scripturæ duplex, litteralis & myſticus.*

35. *Sen-*

35. *Sensus litteralis alius proprius, alius improprius.*
36. *Sensus mysticus, quis?*
37. *Est multiplex, ut*
Sensus Allegoricus,
Anagogicus; & Tropologicus seu Moralis.
38. *Universim quatuor sensus S. Scripturæ,*
39. *Et in singulis excellebant singuli Ecclesiæ Doctores.*
40. *Quid sensus Accommodatitius S. Scripturæ?*
41. *S. Scriptura sæpius est obscura.*
42. *Ipsamet S. Scriptura hoc testatur.*
43. *Interpretatio canonica S. Scripturæ pertinet ad Ecclesiam.*
44. *Doctrinaliter eam interpretari, quibus conveniat?*

34. CONCL. I. Generatim, ac prima sui divisione, Sensus Sacræ Scripturæ alius est litteralis, alius spiritualis seu mysticus. Ita communis. Et quidem *Sensus lateralis* est, quem verba ipsa immediatè significant: prout v. g. hoc nomen *Jerusalem* significat civitatem Palæstinæ, ac plurimæ historiæ in S. Scriptura contentæ litteraliter significant res olim gestas.

35. Porro Sensus iste litteralis S. Scripturæ subdividitur in proprium, & in improprium seu figuratum. *Proprius est*, quem verba in propria sua significatione usurpata immediatè significant: prout fit, dum dicitur David esse Rex, Jerusalem capta &c. *Sensus improprius*, *seu figuratus* est, quem verba impropriè seu figu-

rate

rate accepta significant: puta, quem habent per quamdam Metaphoram, Metonomiam, Catechresin, aut aliam Figuram Rhetoricam: quales locutiones figuratæ in S. Scriptura sunt satis frequentes, ac præsertim in Prophetis, imò & alibi. Sic Christus Dominus noster dicitur Leo, Petra, Lapis angularis, Agnus, Vitis &c. per similitudinem quamdam, ac metaphoram, non per proprietatem. Sic etiam Deus, qui tamen est purissimus Spiritus, dicitur habere manus, quatenus est Omnipotens; videre oculis, quatenus est Omniscius; habere pedes, quia est ubique, irasci, pœnitere, ac hujusmodi, ob diversos effectus suos.

36. *Sensus mysticus*, *seu spiritualis* S. Scripturæ est ille, qui non significatur per verba immediatè, sed mediatè solùm; quatenus significatur per res illas, quas verba immediatè significant. Sic historia Agni Paschalis *Exodi cap.* 12. relata, litteraliter significat ritum Agni Paschalis à Judæis olim immolandi; spiritualiter vero seu mysticè significat Christum pro salute totius Mundi in ara Crucis postmodùm immolatum: idem videre est in aliis innumeris.

37. Cæterùm Sensus spiritualis, seu mysticus S. Scripturæ, rursum dividitur in Allegoricum, Anagogicum, & Tropologicum seu Moralem, juxta numerum videlicet trium Virtutum Theologicarum, quibus hi tres Sensus mystici S. Scripturæ correspondent. Siquidem *Sensus Allegoricus* correspondet Fidei, & tunc habetur, quando verba S. Scripturæ præter sen-

sum litteralem, quem habent, significant aliquid pertinens ad Fidem. *Sensus Anagogicus* correspondet Spei, & tunc habetur quando verba S. Scripturæ præter sensum litteralem, quem continent, significant aliquid pertinens ad vitam æternam, quam speramus. *Sensus* tandem *Tropologicus seu Moralis* correspondet Charitati, & habetur, quando præter sensum litteralem verborum significatur aliquid pertinens ad instructionem morum: seu opera Charitatis exercenda.

38. Et conformiter dictis communiter à Doctoribus dicuntur esse quatuor Sensus S. Scripturæ, videlicet Litteralis, Allegoricus, Anagogicus, & Tropologicus seu Moralis, de quibus extant sequentes duo versiculi.

Littera gesta docet: quid credas, Allegoria.
Moralis, quid agas; quo tendas, Anagogia.

Et hi quatuor Sensus commodè ostenduntur in nomine *Jerusalem*: nam hæc vox Litteraliter significat urbem Palæstinæ; Allegoricè Ecclesiam Militantem, Anagogicè Ecclesiam Triumphantem, & Tropologicè seu Moraliter quamcumque Animam fidelem. Iidem sensus vel omnes, vel saltem aliqui reperiuntur in Cæremoniis veteris Legis, Vasibus Sanctuarii, & aliis hujusmodi, quæ proinde varie exponuntur à Sanctis Patribus, & Doctoribus Ecclesiasticis.

39. Notandum quoque est à Viris doctis, juxta hos quatuor sensus S. Scripturæ quatuor dari

præ-

præcipuos Doctores Eccleſiæ, videlicet S. Hieronymum, S. Ambroſium, S. Auguſtinum, S. Gregorium Papam; & ſingulos in ſingulis S. Scripturæ ſenſibus principaliter excelluiſſe, Hieronymum in Litterali, Ambroſium in Allegorico, Auguſtinum in Anagogico, & Gregorium in Morali.

40. Tacetur hic ſenſus Accommodatitius S. Scripturæ, quo videlicet dicta de uno poſtmodum accommodantur alteri, ac de eo dicuntur: ſiquidem iſte propriè non eſt verus aliquis S. Scripturæ ſenſus, ſed potiùs traductio verborum S. Scripturæ à ſuo ſenſu ad alium, ab Auctore Deo non intentum. Nihilominus hic modus applicandi, ſeu accommodandi S. Scripturam, ſi cætera concurrant, malus non eſt, imo practicatur ab Eccleſia Catholica paſſim in Breviario, & Miſſali Romano, dum dicta de Abraham, Noë, & aliis veteris Teſtamenti accommodantur ad diverſos Sanctos novi Teſtamenti. Idem Senſus Accommodatitius à SS. Patribus frequenter adhibetur in ſuis Libris ac Homiliis, idemque in Concionibus frequens eſt, ac utiliſſimus, nam verba S. Scripturæ miram quamdam gravitatem & energiam præ ſe ferunt, ita ut ad perſuadendum ſint accommodatiſſima. Cavendum tamen, ne quavis occaſione verba S. Scripturæ accommodentur, ſeu applicentur ad profana, ſcurrilia, fabuloſa, & hujuſmodi: id enim nefas eſt atque in Concilio Trid. *Seſſ. 4.* graviter prohibitum.

41. CONCL. II. Sacra Scriptura sæpius est obscura, neque est tam perspicua, aperta, & intellectu facilis cuivis, etiam indocto homini vel mulieribus, quin indigeat vera & genuina interpretatione. Ita omnes Catholici Doctores contra Hæreticos. Ratio est: quia S. Scriptura tractat de summis & altissimis Fidei Mysteriis, rebusque supernaturalibus, nempe de SS. Trinitate, incarnatione Filii Dei, Sacramentis, Prædestinatione, & aliis hujusmodi captum humanum, nisi Fides adjuvet, longe superantibus. Insuper sacra Scriptura continet plurimas locutiones allegoricas, & figuratas, imò non pauca, quæ prima fronte videntur contraria, verba etiam ambigua, ac phrases Hebraicas. Atqui talia non illico possunt patere hominibus idiotis & indoctis, multo minus quibusvis mulierculis: alioquin certè SS. Patres, atque Ecclesiæ Doctores, frustra tantum temporis consumpsissent in studio, & intelligentia sacræ Scripturæ.

42. Confirmatur. Ipsamet S. Scriptura testatur, quædam in ea reperiri obscura, & intellectu difficilia, quæ proinde indigent vera interpretatione. Hinc quippe Christus, incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur duobus Discipulis, euntibus in Emmaus, Scripturas, quæ de ipso erant *Luc. 24.* Similiter Christus Dominus post suam gloriosam Resurrectionem *aperuit illis* (id est, Discipulis suis) *sensum, ut intelligerent Scripturas.* Atqui hoc non fuisset necesse, imò frustraneum, post tot prædicationes integro triennio ex ore

Chri-

Chriſti jam auditas, ſi S. Scriptura eſſet ex ſe prorſus clara, & cuilibet aperta, ut præſumptuoſè jactitant Hæretici. Accedit, quod ipſemet Spiritus ſanctus per os D. Petri expreſſe teſtificetur, in S. Scriptura, & præſertim in Epiſtolis D. Pauli, eſſe quædam intellectu difficilia: ſic enim habetur *3. Petri cap.3. in quibus* (nempe Epiſtolis D. Pauli) *ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.* Hæc ibi:

43. CONCL. III. Interpretatio canonica & infallibilis S. Scripturæ, verique ſenſus illius ad Eccleſiam pertinet. Ita omnes Catholici, habeturque expreſſè in Concilio Trid. *Seſſ. 4. in Decreto de edit. & uſu Sac. Libr.* hiſce verbis: *Quem* (ſenſum S. Scripturæ) *tenuit, & tenet ſancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione ſanctarum Scripturarum.* Unde dicitur *Matth. 18. Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.*

44. CONCL. IV. Interpretari S. Scripturam etiam doctrinaliter, non cuilibet convenit, ſed Viris dumtaxat doctis & idoneis, ac præſertim iis, quibus id ex officio incumbit, utputa Eccleſiæ Doctoribus, Epiſcopis, & hujusmodi. Ita communis. Ratio eſt: quia alioquin adeſſet manifeſtum periculum errandi in interpretatione ſacræ Scripturæ, ſi hanc indocti paſſim & præſumptuoſè attentarent. Accedit, quod Deus in Eccleſia ſua voluerit obſervari hierar-

chiam, & ſubordinationem ſubditorum erga Superiores, atque eſſe ordinem inter Doctores & diſcipulos, inter Paſtores & oves, ut alii doceant, alii diſcant, alii Scripturam interpretentur, alii alia officia exerceant. Unde *Epheſ. 4.* dicitur: *Et ipſe dedit quosdam quidem Apoſtolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, ad conſummationem Sanctorum.* Et *1. Corinth. 12. Numquid omnes interpretantur?* Quaſi diceret, *non;* ſed illi ſolum, quibus id ex officio incumbit, quique à Deo ad hoc electi ſunt.

QUÆSTIO V.

De Traditionibus.

SUMMARIUM.

45. *Traditio, quid?*
46. *Eſt triplex, nempe Traditio Divina, Apoſtolica, & Eccleſiaſtica.*
47. *Traditiones Divinæ ſunt admittendæ.*
   * *Quod ampliatur adhuc magis.*
48. *Ipſæ ſunt ejusdem infallibilitatis, ac Verbum Dei ſcriptum.*
49. *Regula dignoſcendi Traditiones Divinas.*

45. T*Raditionis* nomine intelligitur in propoſito doctrina quædam ad Religionem ſpectans, quæ tamen expreſſè in ſacra Scriptura non habetur, neque ex illa clarè deducitur; ſive dein hujusmodi doctrina in libris SS. Patrum ſcripta reperiatur, ſive non.

46. Di-

46. Dividitur autem Traditio in Divinam, Apoſtolicam, & Eccleſiaſticam. *Traditio Divina* (quæ & *Verbum Dei non ſcriptum* appellatur) ea eſt, quam Apoſtoli immediatè à Spiritu ſancto dictatam, vel ex ore Chriſti acceperunt, quæque ab Apoſtolis promulgata, & continua ſucceſſione conſervata, & quaſi de manu in manum ad noſtra usque tempora tradita fuit: qualis traditio potiſſimum habetur circa materiam & formam Sacramentorum, & alia hujusmodi in Eccleſia Catholica perpetuo cuſtodita, quæ tamen in S. Scriptura expreſſè non habentur. *Traditio Apoſtolica* ſolet nonnumquam confundi cum Divina, eò quod hæc ab Apoſtolis promulgata fuerit: propriè autem Traditio Apoſtolica vocatur ea, quæ ab Apoſtolis inſtituta eſt cum aſſiſtentia Spiritus Sancti, nec tamen in S. Scriptura reperitur expreſſa; ut eſt jejunium Eccleſiaſticum, certis temporibus ab Apoſtolis inſtitutum. *Traditio* tandem *Eccleſiaſtica* dicitur conſuetudo quædam antiqua ab Epiſcopis, vel populo fideli in Eccleſiam introducta. In præſenti ſermo eſt præcipue de Traditionibus Divinis, ſeu Verbo Dei non ſcripto.

47. CONCL. I. Præter S. Scripturam ſunt admittendæ, & obſervandæ, quædam Traditiones, ſeu Verbum Dei non ſcriptum. Ita omnes Catholici; éſtque noviſſimè definitum in Concilio Trid. *Seſſ. 4. in Decreto de Canonicis Scripturis.* Idem communiter probatur ex S. Scriptura 2. *Theſſ.* 2. ubi Apoſtolus præcipit, dicens: *Ita fratres ſtate, & Tenete Traditiones,*

quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. In quem locum S. Chrysostomus ita scribit: *Hinc patet, quod non omnia per epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris: eadem verò fide digna sunt tam illa, quam ista.* Eodem modo passim loquuntur alii sancti Patres.

Additio.

* Et quomodo ante Legem scriptam in ipsa Lege naturæ, post tot sæcula sibi invicem succedentia haberi potuit notitia de remedio contra peccatum originale, præsertim quoad femellas &c. Idem de futuro Messia &c. nisi per continuas Traditiones cum speciali assistentia Spiritus sancti? undenam Moysi, primo sacri Textus Scriptori, post bis mille annos, & ultra hæc ipsa notitia, una cum altera de Mundi primordiis, de Paradiso, de primis Parentibus illuc collocatis &c. communicata fuit, nisi præter specialem Dei vigilantiam per tales Traditiones? nam uti genealogica Tabula Saliani apud Ignatium Schvvartz *in instit. Histor.* ostendit, *Amaram*, Pater Moysis pluribus adhuc annis cum *Levi* Atavo suo,ècontra *Levi* cum *Isaac* annis triginta tribus circiter, *Isaac* cum *Sem* quinquaginta, *Sem* cum *Mathusalem* nonaginta octo, & demum *Mathusalem* cum *Adamo* centum quadraginta tribus annis convixerunt, ex quo notitiam de creatione Cœli, & Terræ, ac Hominis de limo terræ, de ligno scientiæ boni & mali, de transgressione Præcepti Divini

ni in comedendo fructu, de venturo Meſſia, &c. haud dubiè à Protoparente Adamo per ſucceſſivas Traditiones haurire potuerunt. Si autem admittuntur Traditiones Divinæ in antiquo, cur non pariter in Teſtamento novo? Nec dicatur, Chriſtum novi Teſtamenti Auctorem reprehendiſſe Judæos propter Traditiones, dum *Matth.* 15, inquit: *irritum feciſtis Mandatum DEI propter Traditionem veſtram.* Reſpond. enim, Chriſtum ibidem reprehendiſſe non Traditiones Divinas, & Apoſtolicas, ſed Pharisaicas, quarum aliquæ erant inutiles, aliæ etiam ex parte periculoſæ. Cæteroquin Traditiones Divinas, & Apoſtolicas voluit Apoſtolus *ad Theſſalonicenſes, loc. cit.* obſervari. *

48. CONCL. II. Traditiones Divinæ ſunt ejusdem infallibilitatis & auctoritatis, cujus eſt ipſum Verbum Dei ſcriptum. Ita rurſum omnes Catholici. Unde Ttidentinum Concilium *cit. Seſſ.* 4. ſic ait: *Sacroſancta Synodus Traditiones tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus à Chriſto, vel à Spiritu ſancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſervatas, pari pietatis affectu, ac reverentia ſuſcipit, & veneratur.* Accedit ratio: quia verbum Dei, ſive ſcriptum, ſive non ſcriptum, eandem vim atque infallibilitatem habet; cùm non ſolùm in ſcriptis; ſed & in verbis ſuis Deus ſemper ſit infallibilis.

49. CONCL. III. Regula dignoſcendi Traditiones Divinas ab Apoſtolicis, vel Eccleſiaſticis ex eo habetur, ſi Eccleſia ipſa judicet, hanc vel illam Traditionem eſſe Divinam; quod

quidem patere potest vel ex definitione Ecclesiæ facta in Concilio Generali, aut per Summum Pontificem loquentem (ut ajunt) ex Cathedra, vel si unanimis consensus SS. Patrum, & Doctorum id testetur.

QUÆSTIO VI.

Quænam sit totius Fidei Resolutio.

SUMMARIUM.

50. *Resolvere Fidem quid?*
51. *Resolutio Fidei à priori fit in primam veracitatem Dei nobis revelantis.*
(b) Dist. 1. quæst. 1. n. 8.
52. *An resolvatur ultimatè in Deitatem?*
53. *Instantia de circulo proponitur.*
54. *Et solvitur.*
55. *Motiva credibilitatis Fidei, quæ?*
56. *Fides non resolvitur in motiva humana.*
57. *Actus Fidei non est merus actus intellectûs. Sed ad ipsum requiritur pia affectio voluntatis.*
58. *Propositio damnata refertur, ac refutatur.*
59. *Aliæ duæ propositiones damnatæ quo ad propositum.*

50. ADVERTENDUM, quòd *Resolvere Fidem* aliud non sit quàm ordine retrogrado ea, quibus ad Actum Fidei pervenimus, relegendo investigare principium seu motivum primum, cui totius Fidei certitudo innititur. Quando enim interroganti redditur ultima ratio nos movens ad actum Fidei, & ad quem nulla alia mo-

movit, tunc Fides noſtra ultimo reſolvi dicitur, ac proinde ibidem ſtandum eſt, ne detur proceſſus in infinitum. Hoc prænotato, ſit

51. CONCL. I. Loquendo de Reſolutione Fidei in objectum ſuum formale, ſic Fides Divina à priori & ultimatè reſolvitur in primam veritatem, ſeu veracitatem Dei nobis revelantis. Ita Doctor noſter 3. *Diſt.* 33. éſtque communis Theologorum. Ratio eſt: quia objectum formale, & motivum Fidei ſupernaturalis, eſt prima & infallibilis veracitas Dei, ſeu veritas ipſius in revelando, ut dictum ſuperiùs (*b*) & conſequenter in eam Fides Divina à priori ac ultimatè reſolvitur. Unde ſi quæras, cur credam Myſterium SS. Trinitatis? Reſp. Quia Deus hoc revelavit. Si rurſus quæras, cur credam Deo revelanti? Reſp. Quia Deus eſt prima Veritas, quæ nec fallere poteſt, nec falli. Et hic datur ſtatus in aſſignanda ratione Fidei ſupernaturalis, & à priori.

52. Si dicas. Deus eſt prima veritas in revelando ratione Deitatis; ergo Fides ultimatè reſolvitur in Deitatem, utpote ratione cujus competit Deo infallibilis veracitas. Reſp. negando conſequentiam: etſi enim veracitas reſolvatur in Deitatem tanquam in rationem eſſendi; non tamen reſolvitur in eam tanquam in rationem formalem credendi: hæc enim potius ſiſtit in ipſa veracitate, quia Fides non attendit, unde iſta veracitas Deo competit. Herincx *diſp.* 2. *de de Fide quæſt.* 3. *n.* 11. Vel dic cum aliis, diſtinguendo conſequens: ergo Fides ultimatè reſolvitur in Deitatem materialiter,

ter, sive in sensu reali, conceditur; formaliter, seu tanquam in rationem formalem credendi, negatur consequentia.

53. Neque dicas, prius datam responsionem non sufficere, cùm ulteriùs quæri possit, cur credam, hoc Mysterium SS. Trinitatis Deum revelâsse? Neque respondere juvat (inquies) quia in sancto Evangelio sic scriptum habetur: nam urgetur, quærendo, cur potius credam Evangelio S. Matthæi &c. quàm Evangelio Nicodemi, vel Nazaræorum, vel hujusmodi? Quod si cum S. Augustino *lib. contra Epistolam Manichæi c. 5.* dicam, Evangelio S. Matthæi credo, quia me Catholicæ Ecclesiæ illud amplectentis, atque à Deo revelatum esse attestantis, & veluti Fide Divina credendum proponentis, commovet auctoritas; non sic Evangelio Nicodemi, vel Nazaræorum, aut aliis ejusmodi scripturis, cum non sic ab Ecclesia admittantur. Rursum urgebis, quærendo, cur credam Ecclesiæ? Et si hujus infallibilem auctoritatem ex S. Evangelio probare quis conetur, replicabis, hic committi circulum vitiosum probando S. Scripturam per auctoritatem Ecclesiæ, & hujus auctoritatem vicissim probando per sacram Scripturam.

54. Ad hanc instantiam, quæ in quacunque sententia urget: Respondetur negando assumptum, vel potius suppositum totius discursus: nam dum quæritur, cur credam, Deum hoc revelâsse, non amplius petitur ratio à priori, seu causa formalis & motiva credendi Mysterium à Deo revelatum, sed petitur ratio à posterio-

ſteriori, ſeu quoad nos reſpectu ipſius revelationis factæ. Porro hæc duo, ùt patet ex terminis, ſunt valde diverſa: & primum quidem ſpectat ad motivum formale Fidei, poſterius verò ad motiva credibilitatis Fidei. Quod ut melius intelligatur, ſit

55. CONCL. II. *Motiva credibilitatis Fidei* dicuntur ea, propter quæ moraliter fit evidens, quòd Myſteria noſtræ Fidei ſint à Deo revelata, & conſequenter propter infallibilem ejus veracitatem credibilia: juxta quod *Pſal. 92.* dicitur, *Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis.* Porro hujusmodi motiva Doctor noſter Subtilis *q. 2. Prologi §. Contra omnes iſtos, & ſeqq.* ad octo capita aptè reducit; quæ ſunt, Prænuntiatio Prophetica, Scripturarum concordia, Auctoritas ſcribentium, Diligentia recipientium, Rationabilitas contentorum, Irrationabilitas ſingulorum errorum, Eccleſiæ ſtabilitas, & Miraculorum claritas. Et propter hujusmodi motiva credibilitatis, Myſteria Fidei fiunt evidenter credibilia, hoc eſt, evidenter digna, quòd credantur eſſe à Deo revelata, prout tradit Eccleſia Catholica.

56. Nec dicas. Omnia iſta motiva ſunt humana, nobísque innoteſcunt mera fide humana, utputa per libros, narrationem Seniorum, prædicationem Parochorum, vel dictamen rationis naturalis: atqui Fides Divina reſolvitur in talia motiva; ergo ſequitur, eam reſolvi in mera motiva humana, quod eſt abſurdum. Reſp. enim, quidquid ſit de majori, negando mino-

minorem: quia ipsa Fides Divina non resolvitur in talia motiva, tanquam rationem formalem & ultimatam credendi, sed judicium dumtaxat credibilitatis objecti Fidei. Nam quia Deus regulariter non loquitur immediatè nobis singulis, hinc assensus Fidei supernaturalis ordinariè non fit, nisi prævia fide humana, qua quis prius credit suo Prædicatori, vel Ecclesiæ (quam per supra dictas Notas, veram esse Ecclesiam Christi agnovit) proponenti Mysteria Fidei, atque testificanti, ea esse à Deo revelata, juxta illud *Rom. 10. Fides ex auditu.* Hoc autem semel supposito, intellectus fidelis ac persuasus, talia esse à Deo revelata, totum se convertit in ipsius Dei veracitatem, ac propter istam unicè per actum Fidei supernaturalis assentitur Mysteriis veræ Fidei.

57. Hoc ipsum amplius declaratur ex eo: quia actus Fidei supernaturalis non est merus actus intellectûs, sed ad eum etiam prærequiritur actus voluntatis, imperantis assensum Fidei propter infallibilem veracitatem Dei revelantis. Siquidem actus Fidei Theologicæ sunt liberi (alioquin enim meritorii non essent) ac proinde non præcisè consistunt in actibus intellectûs, quæ est potentia naturalis, sed insuper ad eos requiritur pia affectio supernaturalis voluntatis, qua isthæc intellectui imperet, ut propositis sibi articulis, simulque motivis credibilitatis accedente simul gratia collustrante Dei propter infallibilem veracitatem Dei revelantis firmissimè assentiatur ejusmodi Mysteriis, credendo vera esse, quæ Deus nobis revelare dignatus

natus est. Quod ipsum apertius docet Concilium Tridentinum *Sess. 6. c. 6.* ibi: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam; dum excitati gratia Divina, & adjuti fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes, vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt.* Et hinc fit, quod audita eadem veræ Fidei prædicatione quidam credant, alii non: quia nimirùm illi gratiæ Divinæ excitanti, & adjuvanti liberè cooperantes, suo intellectui imperant, simulque eliciunt actum Fidei supernaturalis, non verò cæteri.

58. Huc facit novissimum Decretum Innocentii XI. inter alias Propositiones sequentem, ordine 19. damnantis; *Voluntas non potest efficere, ut assensus Fidei in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Et meritò hæc Propositio damnatur: siquidem intellectus ex vi objecti propositi non necessitatur ad assensum, nisi ubi adest evidentia veri (nam *Fides, est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. Hebr. 11.*) ergo ex vi solius objecti intellectus numquam necessitatur ad assensum Fidei, & consequenter ad hunc determinari debet per imperium voluntatis, ut firmius in obsequium fidei sic objecto adhæreat, quàm mereatur pondus rationum (intellige præcedentium motivorum credibilitatis) ad assensum impellentium.

59. Quantum ad præsentem de Fide materiam, sunt insuper cavendæ aliæ duæ Propositiones, itidem ab Innocentio XI. damnatæ.

Ea-

Earum prior, ordine 20. sic sonat: *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.* Altera vera ordine 21. ita docuit: *Assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, stat cum notitia solùm probabili revelationis; imò cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.* Ambæ Propositiones, *sicut jacent*, damnatæ sunt, ac proin vitandæ.

Additio.

* Ubi denuò adverte, etiam has ambas Propositiones fuisse vel ex ea ratione jure meritissimo reprobatas: nam vel ille assensus, de quo loquuntur istæ propositiones, nititur summa Dei veritate in dicendo, vel alio motivo creato, & quidem tali, quod ex gravi ratione apparet fallibile? si posterius; non est actus supernaturalis Fidei, nec Virtutis Theologicæ: cùm non habeat pro objecto Deum, puta in præsenti, quatenus summè verum in dicendo. Si prius: quomodo possum pudenter repudiare hunc assensum, aut de veritate ejusdem prudenter, ac probabiliter formidare? cùm ex una parte Deus loquens nec fallere, nec falli queat, ex altera verò, *quòd sit locutus Deus*, non habeam ullam NB. gravem rationem dubitandi: nam motiva credibilitatis, præcedentia actum Fidei, me reddunt moraliter certum, Deum fuisse locutum. Quomodo ergo NB. *prudenter* possum assensum istum repudiare, vel NB. prudenter formidare, ne non sit locutus Deus; cùm non appre-

apprehendam *rationem gravem* formidandi? aliàs enim ſtante hac actuali gravi formidine de oppoſito, non eliceretur verus actus fidei, foretque obligatio ulterius, quantum moraliter fieri poteſt indagandi veritatem. *

DISTINCTIO IV.

De Vitiis Fidei oppoſitis.

QUÆSTIO I.

Quotuplex, & quam grave peccatum ſit infidelitas?

SUMMARIUM.

1. *Infidelitas alia poſitiva, alia negativa.*
2. *Culpabilis, & inculpabilis.*
3. *Infidelitas pure negativa, & privativa, quid?*
4. *Species Infidelitatis generatim ſunt tres, nempe Paganiſmus, Judaiſmus, & Hæreſis.*
5. *Pagani, qui? Judæi, & Hæretici, qui?*
6. *Quæ infidelitas ſit cæteris gravior?*
7. *Infidelitas, an ſit peccatum?*
8. *Et quale?*

1. INfidelitas hic ſumitur, prout eſt oppoſita Fidei Theologicæ. Et hæc generatim eſt duplex: una poſitiva, qua aliquid creditur contrarium Fidei; qualis eſt in Hæreticis, Judæis, ac Ethnicis adultis. Altera negativa, quæ eſt abſentia, vel carentia Fidei; qualis habetur ab ignorantibus Myſteria veræ Fidei.

2. Utraque Infidelitas subdividitur in culpabilem, & inculpabilem: nam potest quis non tantùm vincibiliter & culpabiliter ignorare Mysteria Fidei, aut credere erroneum in Fide, sed quandoque etiam invincibiliter, credendo erroneè aliquid à Deo esse revelatum, quod tamen tale non est, imò à parte rei existit falsum atque erroneum.

3. Porro ignorantia invincibilis Mysteriorum Fidei, seu carentia involuntaria Fidei, vocatur à Theologis *Infidelitas purè negativa*, qualis datur in iis, qui nihil unquam de Fide audierunt, sive sint parvuli, sive adulti. Ignorantia autem vincibilis, & voluntaria Mysteriorum Fidei, appellatur *privativa*; nec aliud est, quàm carentia Fidei in eo, qui cum posset, & deberet Fidem habere audiendo prædicationem Evangelii, id negligit: quo modo solùm in adultis reperiri potest, éstque ex genere suo peccatum mortale. His prænotatis, sit

4 CONCL. I. Species Infidelitatis generatim sunt tres, videlicet Paganismus, Judaismus, & Hæresis. Ita Theologi communiter cum D. Thoma 2. 2. *q.* 10. *art.* 5. Unde & Ecclesia Catholica in die Parasceves pro istis tribus tantùm generibus Infidelium, nempe pro Hæreticis, Judæis, & Paganis, sigillatim orare consuevit. Accedit ratio: quia aut Infidelitas adversatur veræ Fidei nullo modo, ne quidem in figuris susceptæ; & est *Paganismus*: aut adversatur Fidei, susceptæ solum in figuris, & umbra veteris Legis, nempe in Circumcisione,

aliis-

aliiſque cæremoniis Legis Moſaicæ, & eſt *Judaiſmus*; aut adverſatur Fidei in ſe formaliter ſuſceptæ, & eſt *Hæreſis*; vel ſi quis ad Paganiſmum, ſive Judaiſmum deficiat, appellatur proprio nomine *Apoſtaſia à fide*: quomodo Julianus Imperator, à Chriſtianis ad Ethnicos deficiens, dicitur *Julianus Apoſtata*.

5. Igitur *Pagani* ſunt, qui ſentiunt contraria Fidei Chriſtianæ, quam nullo modo profitentur: ùt ſunt Idololatriæ colentes plures deos, aut idola ſua; item Turcæ, qui licèt unum Deum profiteantur cœli terrœque Conditorem, negant tamen & SS. Trinitatem & Chriſtum, neque alias veritates Fidei admittunt, ut à Chriſto revelatas, vel quatenus ad Fidem Chriſtianam pertinent, ſed quatenus à Mahometh Pſeudo-Propheta eas acceperant. *Judæi* dicuntur, qui etiamnum legem Moſaicam ad litteram obſervant. circumcidendo ſe, ac alia Legalia (quæ fuerunt umbra futurorum, per Chriſtum jam completorum) ſuperſtitioſè cuſtodiendo, totúmque novum Teſtamentum negando, ſperantes Chriſtum primum venturum, utpote quem necdum veniſſe pertinaciter credunt. *Hæretici* tandem vocantur, qui poſt receptum Sacramentorum Baptiſmi pertinaciter ſentiunt, ſeu errant contra aliquam veritatem Fidei Catholicæ, duo ſiquidem ad hæreſin formaliter ſumptam requiruntur, videlicet & error in intellectu contra aliquam veritatem Fidei, & pertinacia in voluntate, ut magis dicetur *Quæſt. ſeq.*

6. CONCL. II. Quamquam extenſivè, ſeu

ratione errorum materialium cum Fide pugnantium, gravior sit Infidelitas Paganorum, quàm Judæorum, & dein gravior Judæorum, quam Hæreticorum: nihilominus intensivè, seu loquendo quantum ad rationem culpæ, gravior est Infidelitas Hæreticorum, quam Judæorum, & horum, quàm Paganorum. Ita Doctor Angelicus 2. 2. *q.* 10. *art.* 6. & Theologi communiter. Ratio primæ partis est: quia Gentiles, seu Pagani, in pluribus articulis errant contra Fidem, quàm Judæi; & hi in pluribus, quam Hæretici, ùt patet; quia Paganismus negat omnia divinitùs revelata, Judaismus ea solùm, quæ sunt novi Testamenti, Hæresis autem aliqua horum: atqui per Infidelitatem extensivè graviorem intelligitur ea, quæ pluribus Fidei articulis opponitur, seu quæ in pluribus errat contra veram Fidem; ergo. Altera pars desumitur ex *Epist.* 2. *S. Petri cap.* 2. ubi de Hæreticis, seu relapsis à Fide dicitur: *Facta sunt eis posteriora deteriora prioribus: melius enim erat illis, non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti.*

7. CONCL. III. Etsi Infidelitas merè negativa, qualis reperitur in iis, quibus vera Fides nunquam fuit annunciata, sicque hanc inculpabiliter ignorant, propriè non sit peccatum, sed potiùs pœna peccati originalis, Infidelitas tamen positiva voluntaria est gravissimum peccatum. Ratio primæ partis desumitur ex defectu voluntarii ad peccatum requisiti, unde Christus *Joan.* 15. ait: *Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent*, videlicet

In-

Infidelitatis; hincque meritò inter alias propositiones Michaelis Baji etiam ſequens, ordine 68. rejecta eſt: *Infidelitas purè negativa in his, quibus Chriſtus non eſt prædicatus, peccatum eſt.* Altera verò pars Concluſionis, nempe Infidelitatem poſitivam eſſe graviſſimum peccatum, habetur ex S. Scriptura paſſim, ùt *Marci ult. Qui verò non crediderit, condemnabitur.* Item *Joan. 3. Qui non credit, jam judicatus eſt.* & alibi.

8. Cæterùm hoc peccatum incredulitatis, ſeu infidelitatis poſitivæ graviùs eſt, qûando eſt rectè volitum per voluntatem repugnantem audituí Fidei, vel etiam audita, Fidémque contemnendo. Unde ex genere ſuo, ac per ſe loquendo Infidelitas eſt gravius peccatum omnibus illis, quæ contrariantur Virtutibus moralibus, puta furto, adulterio, homicidio, & hujusmodi: quamvis per accidens, nempe propter imperfectionem actus, poſſit interdum Infidelitas eſſe minus grave peccatum.

QUÆSTIO II.

Quid requiratur ad formalem & perfectam Hæreſin?

SUMMARIUM.

9. *Hæreſis unde ſic dicatur?*
10. *Et quid ſit?*
11. *Ad hæreſin formaliter ſumptam requiritur & error in intellectu.*

12. *Corollarium.*
13. *Et pertinacia in voluntate.*
14. *Hinc errans contra Fidem, sed paratus credere, quod credit Ecclesia, non est hæreticus. Cautela Scriptorum Catholicorum.*
15. *Quid si aliquis ignoret, opinionem suam adversari sensui Ecclesiæ?*
(a) Juxta dicta Dist. 2. n. 30.
16. *Pertinacia ad hæresin requisita, in quo consistat?*
17. *Corollarium.*
18. *Hæretici formales, &*
19. *Hæretici materiales, qui?*
20. *Dubitans de Fide peccat peccato hæresis.*
21. *Dummodo excipiatur natus inter hæreticos, donec sufficienter instruatur.*
22. *Quid dicendum de involuntariis cogitationibus hæreticis?*
23. *Dubitans in Fide, an incurrat excommunicationem?*

9. ETsi præsens Quæstio procedat de omnibus tribus Infidelitatis speciebus, specialiter tamen moveri solet de Hæresi, utpote magis obvia, quamvis quæ de hac dicuntur, suo modo locum habeant in aliis infidelitatibus. Porro Hæresis est nomen græcum, & dicitur sic ab electione; atque ex usu Scriptorum Ecclesiasticorum plerumque accipitur in malam partem, nempe pro ea electione, qua ex arbitrio nostro contra doctrinam Christi, & sensum S. Matris Ecclesiæ eligimus nobis, quid credere velimus.

10. CONCL. I. *Hæresis* est error voluntarius, quem quis pertinaciter tenet contra aliquam veritatem Fidei Christianæ, quam suscepit, seu professus est. Ita in re communis Doctorum, & magis patebit ex dicendis. Solùm tota, ad Hæresin requiri, ut quis Fidem Christi aliquando susceperit per Sacramentum Baptismi, vel aliàs eandem publicè professus sit; alioquin enim error contra Fidem esset Paganismus, vel Judaismus. Catechumeni tamen, id est, in Christum credentes: sed nondum baptizati; si post susceptam Christi Fidem ad Hæreticos deficiant, coram Deo verè sunt Hæretici, licèt non subjaceant pœnis ab Ecclesia contra Hæticos latis, eò quod per Baptismum necdum sint ingressi in Ecclesiam. Pirrhing *tit. de Hæretic. num. 3.* & alii.

11. CONCL. II. Ad Hæresin formaliter sumptam duo insimul requiruntur, nimirùm & error in intellectu, & pertinacia in voluntate. Ita commnnis. Et quidem requiri errorem in intellectu, patet: quia Hæresis est species Infidelitatis: hæc autem importat errorem in intellectu contra veram Fidem.

12. Inferunt proinde Doctores, quod si quis metu mortis, seu pœnarum neget exterius Fidem, aut aliquid Fidei contrarium affirmet absque tamen interiori mentis assensu (id est, non credendo id, quod ore profert) quamvis graviter peccet contra præceptum profitendi exterius Fidem, verè tamen & propriè coram Deo, & in Foro conscientiæ non sit Hæreticus: quia Hæresis essentialiter consistit in interno judi-

judicio erroneo intellectus contra veramFidem, quale hic non adesse supponitur. Additur notanter, *coram DEO, & in Foro conscientiæ.* Siquidem in Foro externo Ecclesiæ talis censetur hæreticus, atque ut hæreticus per Inquisitores hæreticæ pravitatis meritò punitur: nam *Ecclesia non judicat de occultis, c. Erubescant. dist. 32. & c. Sicut tuis, de Simonia.*

13. Quod autem simul ad formalem & perfectam Hæresin requiratur pertinacia in voluntate, fatentur passim Doctores. Unde D. Augustinus *Epist. 162.* ac refertur *can. Dixit Apostolus 24. q. 3.* sic ait: *Qui sententiam suam quamvis falsam, atque perversam nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia suæ præsumtionis pepererunt, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta solicitudine veritatem, corrigi parati, cùm invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.* Hæc ibi.

14. Inferunt rursum Doctores, quòd errans contra Fidem simul tamen judicio Ecclesiæ se se submittens, paratus credere, quod ipsam credere intellexerit, non sit hæreticus: quia in suo errore non est pertinax. Idque desumitur ex Jure Canonico. *cap. Damnamus de summa Trinitate.* ubi hac de causa Joachim Abbas non censetur hæreticus, non obstante, quod docuerit sententiam hæreticam ibidem damnatam, quia videlicet scripta sua submisit judicio Sedis Apostolicæ, sicque non fuit pertinax, ac proinde neque hæreticus, sed erraticus, ut loquitur Fagnanus *ad cit. c. Damnamus n. 26.* Et

hac

hac de causa Scriptores Catholici caute in principio, vel fine librorum suorum, solent apponere protestationem, qua omnia sua dicta & scripta judicio & correctioni Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ subjiciunt: per hoc siquidem evitant periculum hæreticæ pravitatis, etsi forsan in eorum scriptis, per inadvertentiam irrepens doctrina ab Ecclesia damnata reperiretur. Fagnanus *loc. cit. n. 13.*

15. Quinimo addunt Doctores, quos citat, & sequitur Pirhing *tit. de Hæreticis. n. 2.* quod si quis ignoret, etiam ex ignorantia mortaliter culpabili & crassa, opinionem suam adversari doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ, jam non sit propriè hæreticus, neque Ecclesiasticis Hæreticorum pœnis obnoxius. Rationem dant: quia deest pertinacia, quæ requirit scientiam, quod contrarium teneatur ab universali Ecclesia Christi. Accedit, quòd peccatum hæresis non sit peccatum ignorantiæ, sed peccatum infidelitatis positivæ: ad hanc autem requiritur, ut Mysteria Fidei cuipiam sufficienter proponantur (*a*)

16. CONCL. III. Pertinacia ad Hæresin formalem requisita non consistit in hoc, quòd quis errorem suum acriter & mordicus diu retineat, & pertinaciter tueatur: sed in eo consistit dicta pertinacia, quòd quis suum contra Fidem errorem retineat, postquam contrarium est ipsi sufficienter, nimirum taliter propositum, ut de eodem ampliùs rationabiliter dubitare nequeat, sive quando scit contrarium teneri à reliqua universali Christi Ecclesia, cui judicium suum vult

præferre. Ita Mastrius *disp. 10. Theol. Moral. n. 24.* estque in re communis. Ratio est: quia quilibet in rebus credendis tenetur se subjicere regulis ab Ecclesia præfixis, utpote quæ est *columna & firmamentum veritatis. 1. Timoth.* Igitur, si quis hoc non fecerit, jam plus nimio & inordinatè adhæret errori suo, atque ideo pertinax in eo censeri debet.

17. Infertur proinde, quod ad hanc pertinaciam non requiratur major mora temporis, quàm quæ requiritur ad hoc, ut cum plena advertentia possit quis judicare de veritate Fidei sufficienter sibi proposita, & nihilominus suo velit judicio adhærere. Multò minus requiritur prima, vel secunda correctio; quamvis hæc possit conducere ad plenè cognoscendam latentem pertinaciam contra veritatem Fidei.

18. CONCL. IV. Rectè proinde Hæretici dividuntur in formales, & in materiales tantùm. *Formales Hæretici*, de quibus solis definitio Hæresis, aliáque antecedentia procedunt, dicuntur illi, qui cum pertinacia eligunt, vel sequuntur sententiam hæreticam contra definitionem Ecclesiæ; sive id fiat lucri temporalis gratia, sive intuitu vanæ gloriæ, vel odii, aut vindictæ. Et de his loquitur S. Augustinus *lib. de Fide Catholica*, atque refertur c. *Firmissimè. de Hæretic. Firmissimè tene, & nullatenus dubites, omnem hæreticum vel schismaticum cum diabolo & Angelis ejus æterni ignis incendio participandum, nisi ante finem vitæ, Catholicæ*

fuerit incorporatus, & redintegratus Ecclesiæ. Hæc ille.

19. *Hæretici materiales* (qui tamen juxta S. Augustinum *num. 13.* relatum, *nequaquam sunt inter hæreticos deputandi*) dicuntur illi, qui non ex malo animo aut pertinacia, sed ex simplicitate, aut defectu debitæ informationis errant circa Fidem. Et horum multi sunt in vulgo Hæreticorum; nam defectu pertinaciæ nemo est hæreticus formaliter, qui paratus est judicium suum Ecclesiæ submittere, aut nescit veram Christi Ecclesiam contrarium tenere, vel ita dispositus est saltem habitualiter, ut à suo errore discederet, si sciret eum esse veræ Fidei contrarium. Mastrius *loco citato* & alii.

20. Quæres, an dubitans de Fide sufficienter sibi proposita committat Hæresin? Resp. I. Qui circa Fidei articulum, seu propositionem aliquam sufficienter sibi propositam deliberatè dubitat, peccat peccato hæresis, cùm virtualiter judicet, ejusmodi articulum Fidei habere incertam veritatem. Hinc Stephanus Papa, relatus *cap. 1. de Hæretic.* ait: *Dubius in fide, infidelis est,* sive hæreticus.

21. Dicitur notanter, *circa articulum Fidei sufficienter sibi propositum.* Nam, ut cum aliis notat Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 13. n. 5.* hinc excipiendi sunt illi, qui inter hæreticos nati & educati Catholicam Religionem ignorant: his enim dubitare interim licet, donec instruantur; & argumenta seu motiva credibilitatis Fidei nostræ sufficienter & rectè apprehendant. Ratio est: quia talis dubitatio in istis non est con-

conjuncta cum pertinacia, imò eam ordinant ad penetranda melius fundamenta Fidei Catholicæ, exemplo Beroensium, qui audita prædicatione *S. Pauli*, *susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent*, ut legitur in Actibus Apostolorum *cap. 17.*

22. Additur etiam, *deliberatè dubitat:* alioquin enim ob defectum voluntarii peccatum non incurritur. Et hinc annotandum est, eximendum fore scrupulum iis, qui de Fide Catholica dubitare se putant, eò quod hæreticæ aut blasphemæ cogitationes ipsis occurrere soleant: cùm enim has seriò detestentur, & numquam (uti supponitur) in animum venire exoptent, insuper protestationem faciant eis numquam consentiendi, non possunt culpæ imputari, sed magis merendi apud DEUM occasionem præbent. Et certè solet diabolus animas Deo devotas sæpius per fortissimas imaginationes, & vivacissimas repræsentationes sic torquere, ac si actualiter consensissent; ubi tamen tales se plenissimè submittere debent instructioni docti Confessarii, nec multum cum antiquo serpente disputare, ne sicuti prima Mater nostra Eva decipiantur.

23. Resp. II. An dubitans de Fide, suamque dubitationem signo exteriori sufficienter manifestans præter peccatum mortale insuper incurrat excommunicationem ipso jure latam in Hæreticos, major est difficultas. Affirmant plerique in casu, quando quis deliberatè dubitat, suamque dubitationem signo externo suf-

ficienter prodit: idque aſſerunt propter rationes *n.* 20. allatas. Negat Tannerus *tom.* 3. *diſp.* 1. *quæſt.* 8. *n.* 109. poſt Sa, eò quod talis hæreſin planè conſummatam & perfectam non habeat. Idem probabile cenſet Lud. Engel *in Collegio Juris Canoniei tit. de Hæreticis, num.* 2. cum aliis.

QUÆSTIO III.

De conditionibus ad incurrendam excommunicationem ob Hæreſin requiſitis, ejúsque abſolutione.

SUMMARIUM.

24. *Inter alias hæreticorum pœnas prima eſt excommunicatio.*
25. *Ad excommunicationem ob hæreſin incurrendam quatuor conditiones requiruntur I.*
26. II. 27. III. 28. *&* IV. *Conditio.*
29. *De Jure communi nequeunt Epiſcopi abſolvere ab hæreſi.*
30. *Solvitur inſtantia.*
31. *Tamen in Germania ſolent habere ſpecialem licentiam abſolvendi ab ea.*
    * *Quibuſnam hæc licentia concedi ſoleat?*
32. *In mortis articulo poteſt quilibet Sacerdos abſolvere ab hæreſi, & aliis caſibus &c.*
33. *An tunc ſimplex Sacerdos poſſit abſolvere præſente proprio Confeſſario?*
34. *Quis ſit modus recipiendi hæreticos reſipiſcentes?*

35. *In*

35. *In praxi quid dicendum de absolutione eorum, qui sunt hæretici materialiter.*

(b) Ut dictum n. 25.

Aut etiam formaliter?

(c) Ut dictum n. 31.

* *Notabile Corollarium practicum.*

24. INTER varias Hæreticorum pœnas, Jure tum Canonico tum Civili contra eosdem latas, de quibus fusiùs agunt Jurisconsulti, maxima & prima est excommunicatio major: quam non quidem ipso Jure Divino, sed antiquissimo Jure Ecclesiastico incurrunt. Et licèt olim hæc excommunicatio non fuerit latæ sententiæ, postmodum tamen & ipso jure incurrebatur tamquam censura latæ sententiæ, & defacto est reservata Summo Pontifici per Bullam Cœnæ Domini, sic dictam, quia quotannis à Summo Pontifice promulgari solet in die Cœnæ Domini. His prænotatis, sit

25. CONCL. I. Ad excommunicationem ob Hæresin incurrendam sequentes quatuor conditiones requiruntur. Prima est, ut quis sit hæreticus formalis: nam hæretici materiales dumtaxat, sicuti juxta S. Augustinum superiùs relatum inter hæreticos deputandi non sunt, ita neque excommunicationem in hæreticos formales latam incurrunt. Hinc tales à proprio Parocho possunt Sacramentaliter absolvi: quamvis aliquarum Ecclesiarum consuetudo exigat, ut tales etiam materiales hæretici mittantur ad eos, qui ab hæresi potestatem absolvendi habent

bent. Layman ibidem *cap. 13. n. 4.* Pirhing *tit. de Hæreticis. n. 16.* & alii.

26. Secunda conditio ad incurrendam dictam excommunicationem requisita est, ut quis hæresin internam signis externis manifestet: siquidem ob solam hæresin mente conceptam non incurri excommunicationem, eò quod Ecclesia non puniat actum merè internum, passim fatentur Theologi, ac proinde ab eadem possunt absolvere quivis expositi Confessarii. Sufficit autem ad incurrendam excommunicationem propter hæresin, quod hæc sufficienter exprimatur signo exteriori quamvis occultissimo, ac nullo prorsus alio teste præsente. Dicitur tamen, *sufficienter exprimatur*, propter sequentes conditiones.

27. Tertia itaque conditio est, ut actio externa, per quam hæresis interna manifestatur, sit mortaliter peccaminosa. Unde excommunicatus non est, qui hæresin animo conceptam alteri manifestat consilii petendi causa, vel ut ab eo melius instruatur: nam hujusmodi manifestatio non est mala seu peccaminosa, quinimo actus bonus, qui ab Ecclesia puniri non potest.

28. Quarta tandem conditio est, ut aliquis hæresin suam exterius manifestet animo eam asserendi, seu profitendi. Ratio est: quia excommunicatio lata est propter externum peccatum hæresis, quale non est nisi illud, quod ab interna hæresi informatur, dum quis eam exterius asserere, vel adstruere intendit. Hinc si quis in somno vel plena ebrietate proferat

ver-

verba hæretica, non incurret hanc Excommunicationem, cùm desit animus. Item si quis lapsus internè in hæresin Lutheri, carnes comedat die ab Ecclesia interdicto ex mera voracitate seu gula, excommunicationem non incurrit: quia comedere carnes ex se est res indifferens, ipsas verò manducare die jejunii est peccatum gulæ, ob violatam legem Ecclesiasticam ex motivo Temperantiæ latam. Quod si verò per talem carnium comestionem velit suam hæresin internam exterius manifestare (quod ipsum ex aliis circumstantiis, puta loci, temporis &c. determinandum erit) tunc excommunicationem in Hæreticos latam incurrit; quia hæresin interiorem sufficienter opere externo manifestat.

29. CONCL. II. Quamvis de Jure communi non possint Episcopi, multo minus alii inferiores absolvere ab excommunicatione propter hæresin contracta extra mortis articulum, seu periculum, ac secluso privilegio speciali: nihilominus tale privilegium in partibus Germaniæ habent plerique Episcopi, possúntque talem potestatem quibusdam aliis viris idoneis communicare. Prima pars, licèt ob textum Concilii Trid. *Sess. 24. cap. 6. de Reformat.* à nonnullis Doctoribus fuerit olim in dubium revocata, desumitur ex terminis Bullæ Cœnæ Domini, in qua inter alia sic dicitur: *Cæterum à prædictis sententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, nisi in mortic articulo constitutus, nec etiam tunc: nisi de stando Ecclesiæ man-*

mandatis, & ſatisfaciendo cautione præſtita, abſolvi poſſit.

30. Nec obſtat, quòd hæc verba per quosdam Auctores explicata fuerint de abſolutione ab hæreſi dumtaxat publica. Reſp. enim eorum ſententiam amplius ſuſtineri non poſſe, ob Decretum Alexandri VII. inter alias Propoſitiones etiam ſequentem, ordine 3. damnantis: *Sententia aſſerens, Bullam Cœnæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in quo de occultis criminibus ſermo eſt, Anno 1629. 18. Julii in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Emin. Cardinalium viſa & tolerata eſt.* Hactenus Propoſitio damnata.

31. Altera vero pars patet ex praxi: ſiquidem, ut teſtatur Gobat *tract. 7. Theol. experim. n. 331.* plerique Epiſcopi Germaniæ inter alias complures facultates Spirituales, ad reiteratam ſupplicationem, à Sede Apoſtolica de quinquennio in quinquennium obtinere ſolent ſpecialem licentiam abſolvendi ab hæreſi, quam & quibusdam aliis viris idoneis valeant communicare. Unde in caſu emergente talis licentia (ſi aliunde à Sede Apoſtolica ſpecialiter non habeatur) erit petenda à Reverendiſſimo Domino Ordinario loci, vel ejus in Spiritualibus Vicario Generali.

Additio.

* Dicitur notanter, *Si aliunde à Sede Apoſtolica hæc licentia ſpecialiter non habeatur:* prout

tamen quibusdam humiliter supplicantibus solet hæc gratia specialis in Germania concedi. Sic in nostra Provincia ad humilem instantiam singulis quinquenniis renovandam conceditur tam Provinciali, quàm uni ex Fratribus in singulis Conventibus per dictum Provincialem deputando facultas absolvendi in Foro conscientiæ Hæreticos etiam sæculares extraneos ab Hæresi, & libros Hæreticorum, (paucis exceptis) legendi, vel retinendi, ad quos haud dubiè etiam poterunt similes hæretici mitti pro absolutione: prout plura de hac & aliis materiis Hæresin concernentibus videre poteris fusiùs in Jure Canonico *l. 5. T. 7.* per totum.

32. CONCL. III. In mortis articulo, vel etiam probabili periculo, possunt quilibet Confessarii (imo & Sacerdotes quicumque) absolvere ab hæresi, atque annexa excommunicatione, omnibusque aliis casibus Papæ reservatis quoslibet pœnitentes, dummodo de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautionem, si opus fuerit, idoneam præstiterint. Ita communis Doctorum: idque patet tum ex relatis verbis Bullæ Cœnæ Domini, ubi articulus mortis expresse excipitur: tum ex Concilio Trid. *Sess. 14. cap. 7. de Pœnitent.* ubi sic habetur: *Verumtamen piè admodum in Ecclesia DEI custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes, à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt.* Ita Concilium Tridentinum admodùm providè pro salute animarum sic disponens. Ex quibus verbis S. Concilii tam amplis

amplis docet unanimis Doctorum, quod quilibet etiam ſimplex Sacerdos, imò & Sacerdos degradatus, excommunicatus, irregularis, apoſtata, poſſit in mortis articulò abſolvere, ſi non adſit proprius Confeſſarius, Parochus, vel Epiſcopus.

33. Num autem præſente proprio Confeſſario, puta Epiſcopo, vel Parocho, poſſit ſimplex Sacerdos abſolvere in mortis articulò, variant Doctores. Negant multi, eò quod prædicta facultas abſolvendi ſolùm videatur tunc conceſſa ſimplici Sacerdoti ob extremam moribundi neceſſitatem, quæ jam ceſſat, ſi adſit proprius Epiſcopus, vel Confeſſarius, aut Parochus. Et hæc ſententia in praxi meritò eſt obſervanda, ne ob defectum praxis, atque uberioris ſcientiæ contingat error per ſimplicem Sacerdotem cum periculo ſalutis æternæ morituri. Nihilominus ſecluſo tali periculo poſſe tunc ſimplicem Sacerdotem abſolvere, non obſtante præſentia proprii Parochi vel Confeſſarii probabile cenſent multi alii Doctores, eò quod Concilium Tridentinum *loc. cit.* loquatur indiſtinctè, quòd nulla ſit reſervatio in mortis articulo: atqui *ubi lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. l. de Pretio. ff. de Publicianâ in rem action.* Ergo.

34. Quæres, quis ſit modus recipiendi Hæreticos reſipiſcentes? Reſp. I. Eos, qui à ſectâ Lutheri, Calvini, vel alia recedere volunt, antequam ad profeſſionem Fidei, atque ad Sacram Confeſſionem admittantur, cumprimis ſufficienter eſſe inſtruendos in neceſſariis Fidei

 Ca-

Catholicæ. Alioquin enim multi fictè accedent ob timorem Magistratus sæcularis, aliamve causam, nec diu in Fide Catholica permanebunt, sed facilè in suos errores hæreticos relabentur; unde multa incommoda oriri poterunt. II. Hæreticus resipiscens debet abjurare hæresin suam, prout ordinatur in Jure Canonico, *c. Si qui voluerint.* & *c. 1. Saluberrimum. 1. q. 7.* Et hæc abjuratio communiter fit coram Sacerdote & testibus; faciendo publicam Professionem Fidei, prout præscribitur in Ritualibus Diœcesanis, aliisque Libris de hac materia tractantibus. Tandem III. peracta ista Professione Fidei post præviam sufficientem instructionem perficienda, resipiscens ab hæresi admittitur ad Sacramentum Pœnitentiæ, & Communionis.

35. Porro si talis reperiatur solum fuisse materialiter hæreticus, aut ex quacunque causa non incurrisse sententiam excommunicationis latam in hæreticos, poterit is absolvi à quolibet Confessario approbato. Siquidem Summus Pontifex ordinariè nullum peccatum sibi reservat, nisi propter annexam excommunicationem sibi reservatam: unde sublata ista excommunicatione, vel ob ignorantiam, aut aliam causam ex superius specificatis sub *n. 25. ac seqq.* non contracta, potest quilibet Confessarius ab hæresi quoad culpam absolvere. In praxi tamen attendere oportet consuetudinem locorum, juxta quam tales etiam materiales hæretici, qui primum ab Hæresi transeunt ad Catholicos, mittuntur ad eos, qui potestatem absolvendi

ab

ab hæreſi habent. (*b*) Quodſi vero quis fuerit hæreticus formaliter, neque Confeſſarius poteſtatem abſolvendi ab excommunicatione propter hæreſin contracta habet, tunc vel mittat pœnitentem ad eum, qui ſimili poteſtate pollet, vel ipſemet hanc licentiam per ſpeciales ſupplices litteras ab Epiſcopo loci, ſeu ipſius Vicario Generali obtinere ſatagat: nam in hiſce partibus ferme omnes Epiſcopi ſpecialem habent facultatem abſolvendi ab Hæreſi, quam etiam aliis Viris qualificatis delegare poſſunt. (*c*)

Additio.

* Pro praxi, quando veniret aliquis Hæreticus, qui primùm ab Hæreſi ad Fidem Catholicam tranſiret, obſerventur dicta priora. Si verò alius Catholicus extra articulum, vel probabile periculum mortis accederet ad Confeſſarium non præditum facultate abſolvendi à Caſibus Bullæ Cœnæ, & ſe accuſaret, quod e. g. non crediderit, *dari Purgatorium*, aut *Chriſtum exiſtere ſub ſpeciebus Euchariſticis &c.* antequam talem dimittat ad alium ſpeciali facultate abſolvendi præditum, quærat prius ex eo. I. An deliberatè, vel indeliberatè id contigerit? Item num ſcienter vel ignoranter? ſi indeliberate vel ex ignorantia Hæreſeos fecerit, res eſt ſalva: poterit enim abſolvere; aliàs autem indaget. II. Utrum hanc Hæreſin etiam deliberatè ſigno aliquo exteriori manifeſtaverit, & quidem animo aſſerendi eamdem. Quod ſi unicum ex his requiſitis deſit, poterit adhuc abſolvere, aliàs indaget III. An huic ſuo aſſerto

Hæretico exterius deliberatè prolato cognoverit saltem in confuso esse annexam aliquam pœnam gravem Ecclesiasticam, puta excommunicationem? nam si hanc neque in confuso scivisset, non obstante, quòd per hanc suam manifestationem gravissimè peccaret, adhuc non incurreret excommunicationem, & consequenter adhuc validè & licitè daretur absolutio à tali Confessario: etenim Casus Papales juxta communem non reservantur nisi propter annexam excommunicationem, quæ, si ignoratur, neque incurritur.

Ex quo patet, quàm imprudenter & indiscrete agant illi Confessarii, qui, quàm primum intra confitendum quidpiam de Hæresi audiunt, illico Confessionem abrumpunt, & pœnitentes nunc fortassis melius, quàm alio tempore dispositos mittunt sine absolutione ad quosdam facultate absolvendi a Casibus Bullæ Cœnæ præditos: ubi ipsimet sæpius præsertim simpliciores & rudiores absolvere potuissent si circa priora tria puncta sese informari curassent. *

QUÆSTIO IV.

De Apostasia, Lectione Librorum prohibitorum, Disputatione cum Hæreticis, aliáve, cum ipsis communicatione.

SUMMARIUM.

36. *Apostasia à Fide, quid?*
37. *Apostasia à Religione,*

Vel

Vel Conventu,
38. *Et Apostasia ab Ordine, quid?*
39. *Lectio librorum perversorum, præsertim hæreticorum rectè prohibita.*
* *Etsi in particulari aliqua persona cesset periculum subversionis.*
40. *Duplex circa eam prohibitio Eccesiæ, una contenta in Bulla Cœnæ.*
* *Quatuor circa dictam prohibitionem sunt notanda.*
41. *Excusat parvitas materiæ, & quæ talis sit?*
42. *Altera prohibitio reperitur in Indice librorum prohibitorum.*
43. *Disputare de rebus Fidei, quando licitum?*
44. *Laicis prohibitum est sic disputare.*
45. *Quandonam id sit licitum Clericis?*
46. *Catholicis an liceat comitari funera hæreticorum?*
* *An etiam sepelire in cæmeteriis Catholicorum? Additio I.*
* *Item an liceat famulari apud Hæreticos? Addit. II.*
* *Item an, & quæ communicatio sit prohibita cum Judæis, & Paganis? Addit. III.*

36. CONCL. I. *Apostasia à Fide* est totalis discessio à Fide Christiana. Ita communis. Unde tunc propriè committitur Apostasia à Fide, cùm quis non tantùm in parte susceptam Fidem Christianam deserit, sed in totum, puta deficiendo ad Paganismum, prout fecit Julianus Apostata, vel ad Judaismum. Fatendum tamen; quòd communiter etiam à Fide

de Catholica transiens ad Hæreticos dicatur apostatare; sed hæc locutio non est tam propria.

37. Dicitur, *Apostasia à Fide.* Nam præter hanc est adhuc duplex Apostasia, videlicet à Religione, & ab Ordine. *Apostasia à Religione* est criminosa & mortifera recessio ab Instituto Ordinis Religiosi sine animo revertendi. Et rectè apponitur, *criminosa recessio;* nam qui cum licentia Prælati egreditur, v. g. transiens ad arctiorem Religionem, vel ejectus à Religione, aut secundum Canones ad Episcopalem Dignitatem promotus, Apostata non est. Additur etiam, *sine animo revertendi:* nam si quis ad tempus vagaretur sine licentia Prælati, Fugitivus potius censeretur spectato Jure communi, quàm Apostata; licèt juxta particulares quarumdam Religionum Constitutiones etiam hi nomine Apostatarum quandoque comprehendantur, eorumque pœnis subjaceant; ut de Ordine FF. Minorum observat Sanctorus de Melfi *in Statuta Generalia. cap. 2. Statuto 62.* Huc reducitur *Apostasia à Conventu, vel Habitu,* & fit, quando aliquis Religiosus sine licentia Prælati recedit à Conventu, vel omnino habitum Regularem dimittit.

38. *Apostasia ab Ordine* dicitur, cùm quis in sacris Ordinibus constitutus, puta Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos ad statum conjugii, vel laicalis conversationis, dimisso habitu Clericali, propria temeritate se transfert. Pœnæ talium Apostatarum præter peccatum

mortale, quod incurrunt, plures ſunt in Jure Canonico ſtatutæ, de quibus alii.

39. CONCL. II. Lectio librorum perverſorum, præſertim hæreticorum, quando ex ea aliquod morale periculum ſubverſionis imminet, eſt indubiè Jure Divino naturali prohibita, hinc quia ejusmodi periculum frequenter imminet, abſolutè loquendo rectè S. Mater Eccleſia lectionem Librorum perverſorum, præſertim hæreticorum, prohibuit. Nam, ut dicitur 2. *Timoth. c. 2. Sermo eorum ut cancer ſerpit*: unde eſt meritò vitandus, atque per modum juſtæ cautelæ piè admodùm Eccleſia Catholica Fideles ab hujusmodi venenoſis ſcriptis avertit.

Additio.

*Nec dicas, apud te ceſſare periculum ſubverſionis, quod erat finis, ſeu cauſa motiva prohibitionis legendi libros Hæreticos. Reſp. enim etiam transmiſſo, quòd circa tuam perſonam particularem nullum ſubſit periculum perverſionis (de qua tamen tua præſumptione multùm dubito) adhuc te non poſſe libros Hæreticos legere; quia, uti patet ex jam dictis *Tract. de Legibus*, ſi ceſſat cauſa motiva Legis non in univerſali communitate, ſed tantùm in particulari perſona, exinde non ceſſat ipſa Lex. Et certè, ſi ſub hoc prætextu illico & ordinariè absque concurſu aliarum adhuc graviorum circumſtantiarum liceret legere libros Hæreticos, facile quamplures curioſi de ſe præſumerent, nullum ſubeſſe lectioni periculum,

& exinde legentes non pauci successivè perverterentur. Fateor tamen subinde in extraordinariis circumstantiis dandum esse locum Epichejæ, ut viro alicui docto, ac pio ex præsumpta licentia liceat quidpiam in libris Hæreticis inquirere, ac legere, si exinde defenditur ex una parte Ecclesiæ honor, qui aliàs pati deberet, aut prudenter speratur conversio cujusdam Hæretici; ex altera verò parte ob periculum in mora non facile patet recursus ad illum, qui posset dare licentiam hos libros legendi. Ita exemplificant in certis casibus, rariobus tamen, P. Marchantius *Parte 2. Tribunal. tract. 2. lect. 4. q. 3. dub. 1.* la Croix *Tomul. 8. lib. 7. num. 343.* & Sporer *Tract. 2. in 1. præcept. Decal. cap. 3. sect. 4. §. 1. num. 37.* *

40. CONCL. III. Circa Lectionem librorum prohibitorum duplex defacto est considerando prohibitio Ecclesiæ. De posteriori agetur *n. 42.* Prior verò est contenta in Bullæ Cœnæ Domini, in qua excommunicantur excommunicatione Papæ reservata, Hæreticorum libros hæresin continentes, vel de Religione tractantes, sine auctoritate Sedis Apostolicæ scienter legentes, retinentes imprimentes, vel quomodolibet defendentes.

Additio.

* Observanda sunt in hac tertia Conclusione singula verba, atque ex his deducendum, quatuor conditiones requiri, ut quis legens tales libros excommunicationem Bullæ Cœnæ

Papæ

Papæ reservatam incurrat. I. Debet esse liber. II. Alicujus Hæretici. III. Hæresin continere, vel saltem de Religione tractare. IV. Scienter legi.

Defectu *primæ conditionis* juxta quosdam non incurreret istam excommunicationem, qui legeret Manuscripta Hæretici non compacta, seu ordinata per modum alicujus libri. Ita Rodriguez, Barbarinus, Tamburinus, Dominicus Viva & alii apud la Croix *loc. cit. num. 339.* quod tamen mihi videtur difficile: melius autem meo judicio alii saltem tunc concedunt, quando ista manuscripta non accedunt ad quantitatem decem foliorum.

Defectu *primæ conditionis* eximeretur ab Excommunicatione Bullæ Cœnæ, qui legeret libros Ethnicorum, Judæorum, vel etiam Catholicorum, quamvis aliqua falsa dogmata ibi continerentur. Ratio est; quia solùm libro alicujus Hæretici hæc pœna Excommunicationis in Bulla Cœnæ annectitur: ergo in hac odiosa materia Excommunicatio tanquam gravissima pœna non debet extendi ad alios libros; nam *odia restringi, favores convenit ampliari. Reg. 15. Juris in 6.* Ob quam ipsam rationem non contraheret Excommunicationem Bullæ Cœnæ Papæ reservatam, qui in libris Catholicorum Doctrinam Hæreticorum ad verbum relatam legeret: nam adhuc verum esset, quod non legeret librum alicujus Hæretici, quamvis cæteroquin, si id ex malo fine faceret, haud dubiè graviter peccaret.

Defectu *tertiæ conditionis* non foret Excommuni-

municatus Excommunicatione majori Papæ reservata in Bulla Cœnæ, qui legeret Hæreticorum libros Historicos, Philosophicos, Juristas vel Medicos; nam etsi sint Hæreticorum, non tamen tractant de Religione, ac sua Hæresi, saltem non ex professo. Econtra verò incurreret dictam Excommunicationem, qui legeret librum alicujus Hæretici de Religione ex professo tractantem, sive exponendo S.Scripturam, sive Theologiam, sive Conciones aut casus Conscientiæ, sive alia, quæ ad cultum Dei vel Sanctorum aut ad salutem animarum spectant, teste Suarez *de Fide, D. 20. Sect. 2. n. 16.* quamvis talis liber nullam in se Hæresin contineret: nam Bulla Cœnæ prohibet legere librum alicujus Hæretici sub distinctione *Hæresin continentem, vel de Religione tractantem*, quia non vult Ecclesia, ut Filii sui ex aqua turbida bibant, & ex putrido loco margaritas colligant, nec petit in Religione instrui ab Hæreticis.

Defectu *quartæ Conditionis* non contraheret sæpiùs mentionatam Excommunicationem Bullæ Cœnæ, qui ex ignorantia etiam crassa & culpabili legeret talem librum, sive sit ignorantia facti, sive juris, id est, sive nesciat librum hunc esse alicujus Hæretici, sive ignoret, lectioni dicti libri fore annexam Excommunicationem. Videantur de his latius Sporer *loc. cit.* §. *1. seqq.* La Croix *loc. cit. n. 328. & seqq.* ac Felix Potestas in suo Examine *Tom. 2. p. 2. c. 8. per totum.* Atque has quatuor Conditiones pro praxi benè notent illi Confessarii, qui non habent speciale Privilegium absolvendi à casi-

bus

bus Bullæ Cœnæ: exinde enim videre potерunt, num suos pœnitentes, qui confitentur, se quidpiam in libro hæretico legisse, absolvere valeant, nec ne? Etenim si quatuor allegatæ conditiones concurrant, extra articulum vel periculum mortis &c. debebunt abstinere, & ad alios facultate præditos mittere.

41. Quod tamen intelligendum est, nisi taliter legentes excuset parvitas materiæ; ut juxta quosdam AA. est una pagina, etiam libri in folio impressi. Pirhing, *tit. de Hæreticis n. 20.* citans alios. Imò plures Doctores censent, dictam excommunicationem non incurri ab eo, qui secluso alio subversionis periculo legit Epistolam, Concionem, aliámve brevem scripturam, etiam impressam alicujus hæretici, atque hæresin continentem? quia verba Bullæ Cœnæ in rigore intellecta loquuntur de libris; prædictæ autem scripturæ non censentur vulgariter nomine libri, prout observat Herincx. *disp. 9. de Fide. quæst. 8. n. 86.* & Sanchez *l. 2. in Decalog. c. 10. n. 29.* maximè si hæ Scripturæ sint minores decem foliis, uti vult Tamburinus. Ideoque catholici his in locis non faciunt sibi scrupulum, si secluso alio periculo legant Epistolam, vel concionem quamdam hæreticam, quam interdum ab amicis hæreticis accipiunt; quamvis, quia facile venenum latentis hæresis potest inficere corda incauta, Parochis & Confessariis meritò sit invigilandum, ut talia evitentur.

42. Altera Ecclesiæ prohibitio circa lectionem librorum, ob errores vel errorum suspicionem

pro-

prohibitorum, continetur in Indice Librorum prohibitorum, qui jussu S. Concilii Tridentini, & auctoritate SS. Pontificum editus est, & continet plures regulas. Et quidem virtute dicti Indicis Librorum prohibitorum, ubi is receptus est, incurrunt excommunicationem, non tamen reservatam Papæ, qui legunt libros ob errores vel errorum suspicionem prohibitos. Dicitur, *ubi is receptus est*: nam Indicem librorum prohibitorum quoad secundam Classem non esse in Germania receptum, asserunt multi Auctores, ac præsertim Layman. *lib. 2. tract. 1. c. 15. n. 8.*

43. CONCL. IV. Etsi licitum sit Viris doctis & quandoque necessarium, justam ob causam de rebus Fidei cum infidelibus disputare, id tamen non nisi debitis cum circumstantiis est faciendum. Ita communis. Et quidem prima pars patet exemplo Christi, qui disputavit cum Pharisæis *Joan. c. 8.* & alibi. Similiter S. Stephanus disputâsse legitur cum Judæis *Actor. 6*, Paulus cum Judæis & Græcis *Actor. 9.* quod ipsum SS. Patres contra Hæreticos sæpius fecisse dignoscuntur. Altera verò pars probatur inductione: imprimis enim ad id ex parte disputantis requiritur congrua scientia; quia viris indoctis de Fide disputare non licet ob periculum, multos errores proferendi cum jactura & dedecore Fidei Catholicæ, atque scandalo audientium.

44. Secunda requiritur ex parte disputantis, ne eidem sit inhibita disputatio lege aliqua positiva humana. Sic quippe in Jure Canonico

c. 2. *de Hæret. in 6.* sub pœna excommunicationis ferendæ sententiæ prohibetur Laicis, *publicè vel privatim de Fide Catholica disputare*; notat tamen Herincx *disp. 9. de Fide quæst. 3. n. 34.* post Coninch, & alios, præmissam legem seu prohibitionem vel non esse usu receptam, vel usu contrario abrogatam in terris, in quibus Hæretici cum Catholicis permixti vivunt: quia passim ibidem cum Hæreticis in privatis colloquiis disputant laici, & sæpe id necessarium est pro avertendo pusillorum scandalo, præsertim ubi propter persecutiones Hæreticorum Clerici non tolerantur.

45. Tertiò requiritur finis honestus, videlicet defensio veræ Fidei, errorum confutatio, confirmatio Fidelium, Infidelium conversio, aut infirmorum confortatio. Item, ut ex tali disputatione sperare liceat utilitatem quamdam & fructum: sive in eo, cum quo fit disputatio sive in audientibus: alioquin enim disputatio foret inutilis, aut ob pravum finem penitus illicita.

46. Quæritur I. An liceat Catholicis comitari funera Hæreticorum ad sepulturam? Resp. hic opus est distinctione. Et quidem in locis, ubi prohibitum est Catholicis conversari cum Hæreticis, sub pœna excommunicationis, palam est, non licere eorum funera comitari: alioquin enim quis ageret contra justam, gravémque prohibitionem. Econtra verò in illis locis, ubi Catholici promiscuè vivunt cum Hæreticis, & quotidie sine alia prohibitione cum iisdem conversantur, licitum est Catholicis comitari

tari funera Hæreticorum, intereſſe eorum nuptiis, agere ibidem Paranymphum &c. Ratio eſt: tum quia hic ceſſat omne ſcandalum, ſimulque nulla eſt prohibitio in contrarium, uti ſupponitur; tum quia ſepelire mortuos ſecundum ſe eſt opus bonum Miſericordiæ corporalis; tum tandem, ùt notat Layman. *l. 1. tract. 5. part. 2. cap. 4. circa finem*, talis comitatus, cognationis, vel neceſſitudinis gratia præſtitus, potius ſpectat ad communionem politicam, non autem eſt approbatio hæreſis.

Additio I.

*Quær. II. An in Germania, ubi Hæretici ſunt tolerati, funera eorum licitè ſepeliri poſſint in Cœmeteriis Catholicorum? Reſp. I. Si moriantur tanquam notoriè Hæretici formales, de per ſe loquendo non poſſunt licitè ſepeliri in Cœmeterio Catholicorum. Ita ſub his terminis communis, quantum conſtat. Ratio eſt; quia, ſi decedunt tanquam Hæretici formales notorii, moriuntur in notorio gravi peccato, ſed in notorio gravi peccato mortui nequeunt, de per ſe loquendo, in loco ſacro, uti eſt Cœmeterium Catholicorum, ſepeliri, prout fatentur omnes cum Gloſſa *in cap. Ex parte de Sepultura. ℣. Communicabatur.* ergo. Quia tamen ſæpius non conſtat notoriè in particulari, num iſti, vel illi ſint Hæretici formales, vel tantùm materiales &c. Hinc Reſp. II. Abſolutè loquendo juxta probabiliorem ſententiam Hæretici etiam in Germania non ſunt ſepeliendi in

in Cæmeterio Catholicorum, nisi ubi adest consuetudo contraria legitimè præscripta, vel ubi aliàs imminet periculum gravis mali ob potentiam Hæreticorum, uti tempore hostili facile contingere potest. Hæc responsio magis probata reperietur *Tract. 13. Dist. 2. q. 2. num. 21. & seqq.* ac in Jure Canonico *lib. 3. Decret. Tit. 28. §. 3. per totum.* quorsum hîc lector brevitatis gratia remittitur.

Additur autem notanter I. *Ubi non adest consuetudo contraria;* quæ tamen dicitur vigere in quibusdam Germaniæ locis, prout ex Layman & Card. de Lugo advertit la Croix *Tomul. 1. lib. 2. n. 111.* Certè vidi etiam Ecclesias in Germania, in quibus Catholici & Acatholici mutatis vicibus sua Officia celebrant.

Additur II. *Vel ubi aliàs imminet periculum gravis mali;* nam cum isto non obligat Lex humana, prout jam annotatur in Jure Canonico *loc. cit. n. 78.* *

Additio II.

* Quær. III. An in Germania Catholici licitè famulentur apud Hæreticos? Resp. I. Si adesset periculum proximum perversionis, nequeunt famulari Catholici apud Hæreticos. Ita communis & recta, nam *qui amat periculum, peribit in illo.*

Resp. II. Si absit hoc periculum perversionis, nec aliunde quidquam obstet, in Germania, ubi Hæretici cum Catholicis impunè vivunt permixti; possunt Catholici famulari Hæreticis, eo ipso, cum Hæretici sint tolerati, & cum ipsis

citraExcommunicationem inGermania communicari possit: licèt cæteroquin ordinariè talis famulatus non suadeatur, & si fiat, expressè subjungatur à Theologis, ut similis famulus, antequam operas Hæretico addicat, hanc conditionem apponat, ut nimirùm permittatur observare prœcepta Ecclesiæ.

Resp. III. Etiam absente periculo perversionis nequeunt Catholici famulari apud Hæreticos, si Catholici per hunc famulatum frequenter sine rationabili causa impediuntur ab observatione præceptorum Ecclesiæ, e. g. audiendi Missam, abstinentia à comestione carnis diebus Veneris ac Sabbatinis, vel ab operibus servilibus die festivo &c. Ita cum Bonacina, Layman & aliis Castropalao hic *Tit. 21. p. ult. n. 6.* Ratio est; quia quilibet Catholicus tenetur præcepta Ecclesiæ servare, quando id sine gravi suo incommodo & damno facere potest: possent autem tales famuli observare præcepta Ecclesiæ sine gravi suo incommodo & damno, quando nimirùm inveniunt faciliter Dominos Catholicos æquè bonos & quasi idem, vel tantummodo paulò minus dantes salarium: ergo in simili casu tenentur potius accedere Dominos Catholicos, quàm Acatholicos pro famulatu. Id ipsum examplificat la Croix *l. 2. n. 130.* taliter: Offerat Dominus Catholicus æquè bonus famulo pro salario sex florenos, Acatholicus septem, in eo casu potius Catholici, quàm Acatholici servitium eligere debet, supposito, quòd ab Acatholico frequenter impediatur ab observatione præceptorum Ecclesiæ, quia defectus unius

unius floreni non eſt notabile damnum. Quod ſi verò catholicus Dominus vellet dare in eo caſu tantummodò quatuor florenos, vel adhuc minus, videretur, reſpectu famuli alicujus grave damnum, ſeu ceſſatio notabilis lucri in comparatione ſeptem florenorum, quos porrigere vult Acatholicus: unde in tali caſu non teneretur operas ſuas adducere Catholico, ſi cæteroquin abſit periculum perverſionis apud Hæreticum; quoniam præcepta Eccleſiæ cum verè notabili incommodo ſeu damno gravi non obligant, quale damnum, ſeu potius lucrum ceſſans adeſſet in præſenti.

Reſp. IV. Si talis Catholicus rarò impeditur ab obſervatione alicujus præcepti Eccleſiaſtici, vel ſi frequenter quidem, aſt cum gravi cauſa e. g. ſi debet cuſtodire pecora, vigilare in excubiis militaribus, navigare in mari per aliquot menſes &c. In ſimilibus caſibus, non obſtante tali impedimento, poteſt licitè famulatum præſtare Hæretico. Ita cum Gobat & Layman la Croix *loc. cit. n. 105.* Ratio eſt, quia regulariter loquendo in ſimilibus circumſtantiis impediretur pariformiter, ſi has operas addixiſſet alicui Domino Catholico, adeóque ex parte Domini Acatholici non intercedit aliquod ſpeciale impedimentum: licèt cæteroquin pro majori adhuc ſecuritate (quoniam occultè venenum Hæreticum aliquoties inſtillatur ſuaviter) etiam tali famulo conformiter dictis præcedentibus haud dubiè magis Dominus Catholicus, quàm Hæreticus foret ſuadendus. Videatur de

ſimilibus fuſiùs Gobat *in Quinario. Tit.* 5. *cap.* 33. *à num.* 93. *&* *in Theolog. Experiment. Tit.* 5. *à num.* 313.

Additio III.

* Quæritur IV. Quænam communicatio cum Judæis vel Paganis, aut Saracenis ſit prohibita Chriſtianis? Reſpond. I. Chriſtianis non tantùm prohibetur communicare in cæremoniis Judæorum v. g. in Circumciſione, vel Agni Paſchalis comeſtione &c. ſed etiam illicitum eſt, habitare cum Judæis, vel famulari in ipſorum ædibus, uti expreſſè deciditur *cap. Ad hæc de Judæis & Saracenis.* Ubi tamen putat Coninch apud la Croix *lib.* 2. *n.* 84. quando Fidelibus prohibetur habitatio cum Judæis, intelligi ſolam habitationem illam, in qua Chriſtianus ſit ſimul ſubditus Judæo. Quod autem de Judæis, cum proportione ſentiendum quoque eſt de Paganis & Saracenis, conformiter *c. Judæi de Judæis & Saracenis.* Reſpond. II. Prohibitum pariter eſt, ne Chriſtiani Judæos ad convivium invitent; item ne ipſi à Judæis invitati compareant. Ita expreſſè habetur *c. Omnes* 28. *quæſt.* 1. Exiſtimat tamen denuò Coninch cum Azorio, illam tantùm comeſtionem cum Judæis prohiberi, in qua Judæi diſcretionem ciborum obſervant juxta legem Moſaicam; ubi puto obſervandum eſſe conſuetudinem locorum, ſi cæteroquin abeſt periculum ſeductionis. Reſp. III. Quod attinet Mercaturam, & in ſimilibus commercium cum Judæis, id quidem defacto permiſſum eſt Chriſtianis:

attamen ordinariè loquendo peccatum grave cenſetur, rem apud nos ſacram, apud ipſos verò contemptam, puta Statuam Chriſti, vel Crucem eisdem vendere. Ratio eſt; quia ordinariè periculum ſubeſt irreverentiæ, irriſionis, vel blaſphemiarum Chriſti Domini. Reſp. IV. Non ſolùm Jure Eccleſiaſtico, verùm etiam Civili prohibitum eſt Chriſtianis commercium inſtituere cum Saracenis, aliísve Infidelibus, quoad arma aliáve materialia bellica, quæ contra Chriſtianos deſerviunt, ipſis ſubminiſtranda. Ita habetur non ſolùm in Jure Canonico. *c. 6. c. 11. & c. 17. de Judæis & Saracenis* ac inſuper in Bulla Cœnæ Domini, verùm etiam in Jure Civili *L. Nemo. 2. C. Quæ res exportari.* illud ipſum ſub pœna capitali, & confiſcatione omnium Bonorum interdicitur. Videatur de his ulterius in caſu extraordinario præſens Auctor *Lib. 5. Decret. Tit. 6.* & cum la Croix, Buſenbaum *loc. cit.**

DISTINCTIO V.

De Spe, atque oppoſitis Vitiis.

QUÆSTIO I.

De ſpe Theologica, ejusque obligatione.

SUMMARIUM.

1. *Spei variæ acceptiones.*
2. *Spes Theologica, quid?*

3. *Spes*

3. *Spes actualis.*
4. *Objectum materiale primarium Spei est Deus.*
(*a*) Ut dictum Tract. 4. T. 1. n. 8. & seq.
5. *Ad objectum materiale secundarium Spei, quæ spectent?*
6. *Objectum formale Spei Theologicæ, quod?*
7. *Solvitur instantia.*
Amor Dei duplex, amicitiæ scilicet, & concupiscentiæ.
8. *Spes Divina est infallibilis, quomodo?*
9. *Præceptum Spei aliud negativum, aliud affirmativum.*
10. *Affirmativum, quando obliget per accidens?*
(*b*) Dist. 2. quæst. 3. n. 36. & 37.
11. *Et quando obliget per se & directe?*
(*c*) Cit. Dist. 2. quæst. 3. per totum.

1. OMissis aliis Spei acceptionibus, huc minus attinentibus, Spei nomen aliquando sumitur pro ipsa re sperata, juxta illud D. Apostoli *ad Titum 2. Expectantes beatam Spem.* Quandoque pro aliquo, in quo speratur, seu spes nostra ponitur, prout accipitur, *Psal. 90. Tu es Domine spes mea.* Magis tamen ad propositum, sumitur Spes pro habitu, vel actu quodam voluntatis, exspectantis bonum futurum, arduum item ac difficile. Quod si bonum illud sit naturale, ita ut viribus naturæ acquiri possit, erit spes humana: si verò supernaturale, ut bonum gratiæ & gloriæ cœlestis, ad quod consequendum opus est auxilio Dei, dicetur Spes Theologica seu Divina. Et de hac loquendo, sit

2. CON-

2. CONCL. I. *Spes Theologica* eſt virtus divinitus infuſa, quâ deſideramus conſequi Bonum infinitum, ex gratia & meritis in patria adipiſcendum. Ita deſumitur ex Doctore noſtro 3. *diſt.* 26. *q. un.* Nec in re differt ab illa vulgata definitione, qua dicitur: *Spes eſt virtus divinitus infuſa, per quam certa cum fiducia noſtræ ſalutis, & æternæ vitæ bona exſpectantur:* nam noſtræ ſalutis, & æternæ vitæ bona primario & principaliter conſiſtunt in conſecutione infiniti Boni, qui eſt Deus Ter Opt. Max. ejusque viſione & fruitione beatifica, quam non niſi ex gratia Divina, & accedentibus meritis noſtris conſequimur.

3. Cæterùm Spes Theologica actualis eſt actus ſupernaturalis, quo deſideratur Bonum infinitum, DEUS: nam deſiderare idem eſt in re, ac ſperare æternam beatitudinem, ùt notat Sannig *Tom.* 4. *diſt.* 4. *quæſt.* 1. *n.* 7. Porrò per Spem Divinam, veluti anchoram fortiſſimam, firmantur Viatores ad obtinendum æternum beatitudinis Bonum in cœlis, quod prius fide perceperunt: unde non immeritò a Magiſtro Sententiarum (id eſt, Petro Lombardo) 3. *diſt.* 26. appellatur *Spes*, *certa expectatio futuræ beatitudinis, veniens ex Dei gratia, & meritis præcedentibus: ſine meritis enim ſperare, non ſpes, ſed præſumptio dici poteſt.*

4. CONCL. II. Objectum materiale primarium, ſeu principale Spei Theologicæ eſt Deus, ſeu conſecutio Boni infiniti, conſiſtens in viſio-

ne & fruitione beatifica Dei. Ita in re communis. Siquidem illud Spe Divina primario ac immediatè speramus, seu consequi desideramus, quod nos perfectè beatificat: atqui hoc non præstat, nisi DEUS Ter. Opt. Max. quatenus eodem in cœlis cum Sanctis suis beatificè fruimur. Accedit, quod, si DEUS non esset objectum immediatum Spei supernaturalis, Spes non esset virtus Theòlogica; siquidem ad virtutem Theologicam acquiritur, ut actus principalis ipsius tendat in Deum tanquam objectum immediatum. (*a*)

5. CONCL. III. Ad objectum materiale & secundarium Spei Theologicæ spectant omnia bona, tam ordinis supernaturalis, ùt sunt auxilia Divina, gratia sanctificans, condonatio peccatorum, ac hujusmodi, quam ordinis naturalis, quæ aliquo modo remotè conducunt ad attingendum objectum principale Spei, ùt puta panis quotidianus &c. Ita communis. Siquidem ea omnia possunt ordinari ut media, vel proxima, vel saltem remota ad attingendum objectum principale Spei, id est, Dominum Deum in æterna gloria beatificè possidendum.

6. CONCL. IV. Objectum formale Spei Theologicæ est ipsamet Bonitas Dei, quatenus nobis bonus est. Ita Doctor Subtilis 3. *dist.* 26. *quæst. un.* Tannerus *tom.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 1. *n.* 14. citans D. Thomam, Suarez, & alios; Herincx *disp.* 10. *de Spe. quæst.* 1. *num.* 11. Sannig, & alii: quamvis nonnulli dissentiant, & præsertim illi qui tenent, quod objectum formale Spei, seu motivum sperandi sit summa

& in-

& infinita Dei promittentis Fidelitas, qui, quod promisit, potest præstare, quia omnipotens est; vult præstare, quia benignissimus est, & certissimo præstiturus, quia fidelissimus est: ut proinde (inquiunt) sicuti objectum formale Fidei Theologicæ est infallibilis Veracitas, & Charitatis infinita Bonitas Dei, sic & Spei objectum formale sit summa ejusdem Fidelitas in servandis promissis. Sed quidquid sit de hac Sententia, captu cæteroquin faciliori, ratio Conclusionis est: quia illud est objectum formale Spei, quod propriè movet ad appetitum, seu desiderium objecti materialis: sed talis ratio motiva est bonitas Dei, ut nobis bonus est, seu commodum affert; ergo. Minor ex eo patet: quia voluntas nihil appetit, nisi sub ratione boni.

7. Nec obstat, quod Deus sub ratione Boni sit objectum formale Charitatis. Resp. enim, adhuc disparitatem esse: quia Deus est objectum Charitatis, ut est infinitè bonus in se, seu ut est summum Bonum propter se diligibile amore amicitiæ: Spei vero est Deus objectum formale, ut est bonus nobis, & diligibilis amore concupiscentiæ. Duplex quippe à Theologis solet distingui amor Dei: unus amicitiæ, sive (ut alii loquuntur) benevolentiæ, quo bona Deo volumus, quatenus ipsi sunt bona; alter concupiscentiæ, quo Deo bona volumus, quatenus nobis sunt bona: ut si Deum amamus, quia est nobis benignus, misericors &c. Additur notanter, *nobis*: quia si Deus amatur, quatenus in se est bonus, misericors, infinitè per-

fectus &c. erit amor amicitiæ, qui est proprius Charitatis Theologicæ: amor autem concupiscentiæ est proprius Spei Theologicæ, & imperfectior priori. Solum adde cum Herincx. *loc. cit. n.* 10. quod promissio Divina sit conditio requisita, ut possimus convenienter sperare, non autem ratio formalis, & motiva Spei Theologicæ.

8. CONCL. V. Etsi Spes Divina absolutè loquendo sit infallibilis, & certa, juxta illud *Rom. 5. Spes autem non confundit.* & alibi: nihilominus per accidens, & ex parte nostri ea potest esse incerta & fallax. Ita Filiucius *tract.* 22. *n.* 248. & alii. Ratio est: quia Spes consequendi vitam æternam supponit etiam nostram cooperationem. & merita: atqui de his non habemus certitudinem, nam, ut dicitur *Eccl. cap. 9. Sunt justi, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo utrum amore, an odio dignus sit.* Et hinc fit, quod ex parte nostra Spes sit incerta, imò quandoque vana & fallax ob defectum nostræ cooperationis, quamvis in seipsa propter infallibilem promissionem DEI sit certissima, dummodo aliunde nihil deficiat.

9. CONCL. VI. Certum est, extare præceptum Spei Divinæ: idque aliud est negativum, quo tenemur numquam desperare, neque præsumere, ac proinde obligat semper, & pro semper: aliud affirmativum, quo aliquoties per vitæ decursum tenemur elicere actum Spei. Hinc quippe *Psal. 4.* dicitur: *Sperate in Domino. Et ad Titum cap. 2. Sobrie, justè, & piè vivamus in hoc sæculo, expectantes beatum spem.*

Et

Et similia in S. Scriptura passim occurrunt: unde merito Alexander VII. hanc inter alias, ordine 1. Propositionem damnavit: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Hæc Propositio est damnata.

10. CONCL. VII. Præceptum affirmativum Spei per accidens seu indirectè obligat, quoties obligat aliquod aliud præceptum, quod observari nequit absque actu Spei Divinæ, saltem virtuali. Sic fit, quando urget præceptum agendi pœnitentiam de peccatis; nam veram pœnitentiam non potest quis agere, nisi saltem virtualiter speret, sese veniam suorum peccatorum consecuturum ex meritis Christi, Deique misericordia; prout in simili dictum est superius (*b*) de præcepto affirmativo Fidei.

11. CONCL. VIII. Præceptum affirmativum Spei per se & directè obligat inprimis circa initium vitæ, quando videlicet quis sufficienter instructus de rebus Fidei, se se ad Deum convertere tenetur, juxta illud *Hebr.* 11. *Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Alterum tempus est finis vitæ, quando homo in extremo constitutus maximè in Deum sperare tenetur; tum ob tentationes eo tempore ingruentes; tum etiam, quia tunc potissimum eo debemus intentionem dirigere, quo migrandum est, nempe ad Deum in æterna beatitudine æternaliter consequendum. Obligat insuper quandoque

præ-

præceptum affirmativum Spei Divinæ sub decursu vitæ nostræ: verumtamen hujusmodi obligationi sufficienter satisfit per actus Spei, qui concurrunt in exercitio aliarum virtutum; prout in simili dictum est supra (c) fusiùs declarando, quo tempore teneantur Fideles elicere actum Fidei Theologicæ; quæ (servata tamen proportione) huc erunt applicanda.

QUÆSTIO II.

De Vitiis Spei oppositis, Desperatione scilicet ac Præsumptione.

SUMMARIUM.

12. *Spei per defectum opponitur Desperatio, per excessum Præsumptio.*
13. *Desperatio, in quo consistat?*
14. *Quale sit peccatum?*
15. *Quid agendum circa personas afflictas?*
16. *Peccata in Spiritum sanctum, quæ?*
Inter ea cur numeretur Desperatio?
17. *Hæc potest consistere cum & sine actu infidelitatis.*
Desperatio, quid?
18. *Præsumptio, quid?*
19. *Potest committi dupliciter.*

12. CUM quælibet virtus suo modo consistat in medio (d) hinc contra eam contingit peccari partim per defectum, partim per exces-

(d) Ut dictum dist. 1. n. 17. & seqq.

excessum. Id ipsum videre licèt in Spe Theologica, utpote cui per defectum oponitur Desperatio, per excessum autem Præsumptio: non quidem, ac si nimium possimus in Deo sperare (Deus enim est infinitè bonus, omnipotens, fidelis, misericors &c. ac proinde ex parte objecti sui formalis non potest fieri excessus contra Spem Theologicam) sed solum, quatenus ex parte actus, seu exercitii Spei Theologicæ potest fieri excessus, in quantum actus Spei exercetur modo indebito. Siquidem Spes Theologica includit judicium, & desiderium consequendi æternam beatitudinem modo debito, id est ex meritis Christi, & accedente propria cooperatione: Desperatio ècontra involvit judicium de ea numquam consequenda; Præsumptio vero includit judicium, ac desiderium consequendi æternam beatitudinem modo aliquo indebito, v. g. per solam fidem, vel ex puris naturalibus, aut vivendo sceleratè, ut amplius in progressu declarabitur. Hinc sit

13. CONCL. I. Desperatio opponitur virtuti Spei per defectum, & committitur, cùm quis desperat, sese remissionem peccatorum, & gloriam æternam esse consecuturum, atque ideo omnem conatum eamdem consequendi intermittit. Duo siquidem in Desperatione interveniunt; primò judicium intellectus, quo quis judicat, sibi nimis arduum, & impossibile esse consequi beatitudinem: secundò fuga voluntatis, qua quis refugit salutem tamquam obtineri impossibilem, atque ideò ab ejus procuratione ob difficultatem mediorum apprehensam desistit.

sistit. Ita Mastrius *disp. 10. Theolog Moral. n. 40.* & alii: quamvis benè notet Herincx. *disp. 10. n. 50.* quòd Desperatio propriè sit in ipsa voluntate, & actu ipsius, quo quis non vult amplius prosequi beatitudinem, aut media ad eam consequendam opportuna adhibere; judicium verò illud, quo quis putat, se non amplius obtenturum beatitudinem, potius sit aliquid prævium, atque inducens ad Desperationem, non autem propriè Desperatio.

14. CONCL. II. Desperatio ex genere suo est peccatum mortale, atque inter cætera maximè periculosum. Ratio est clara: quia Desperatio directè opponitur Spei Theologicæ: & quia avertit hominem ab ultimo Fine suo, seu cœlesti beatitudine, simúlque media omnia ad hanc consequendam abjicit, quis neget, eam esse maximè periculosum peccatum? Unde Isidorus *lib. 2. de Summo Bono. cap. 14.* ait: *Perpetrare flagitium, mors animæ est; desperare autem, descendere in infernum.*

15. Hoc tamen intelligendum est de vera, & voluntaria Desperatione: nam quandoque accidunt tentationes violentæ, afflictiones graves, & inconsolabiles mœstitiæ, quibus interdum animæ cruciantur, ita ut omni Spe destitutæ videantur. De his autem non procedunt hactenus dicta; quia sunt potius timores, & angustiæ excitate à diabolo, vel ex turbatione quadam, aut etiam complexione melancholica provenientes, absque vero & deliberato consensu voluntatis. Super his tamen prudenter invigi-

lare debent Confeſſarii, hujusmodi afflictas perſonas in Domino paternè conſolando, eisque oſtendendo, quod talia culpa vacent, quamdiu voluntas eisdem non conſentiat; ac proinde easdem adhortando, ut agnita propria infirmitate, atque demeritis, ſeſe projiciant in ſinum bonitatis & miſericordiæ DEI, meritáque ſalutiferæ Paſſionis JESU Chriſti Domini, ſimúlque non obſtantibus quibuscumque afflictionibus, & mœſtitiis, bonum operari minimè deſiſtant.

16. CONCL. III. Deſperatio rectè connumeratur inter peccata in Spiritum ſanctum, quæ communiter cum Magiſtro Sententiarum 2. *diſt.* 43. & D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 14. *art.* 2. ſex enumerantur, videlicet Deſperatio, Præſumptio, Impœnitentia, Obſtinatio, Impugnatio veritatis agnitæ, & fraternæ gratiæ Invidentia. Ita Doctores communiter: nam Deſperatio ipſam Dei oblatam munificentiam & gratiam, quæ Spiritui ſancto, ceu Fonti omnium bonorum tribui peculiariter ſolet, ex malitia contemptim abjicit; juxta quod impii dixerunt *Jeremiæ* 18. *Deſperavimus: poſt cogitationes enim noſtras ibimus, & unusquisque pravitatem cordis ſui mali faciemus.*

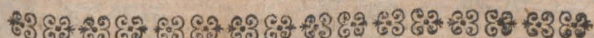
17. CONCL. IV. Deſperatio poteſt conſiſtere ſine actu Infidelitatis, quamvis non rarò habeat annexam Infidelitatem. Ita Maſtrius *loc. n.* 34. cum aliis. Ratio primæ partis eſt: quia poteſt quis actum Deſperationis elicere, quamvis non ſentiat aliquid contra Fidem: ut ſi quis credat quidem, Deum eſſe juſtum ac miſericor-

dem, desperet tamen ex eo, quia judicat salutem sibi esse impossibilem ob suam pronitatem ad peccandum, & contrarietatem, quam in se experitur ad benè agendum. Altera pars ex eo liquet: quia Desperatio facilè excæcat intellectum, ut quis credat, Deum non esse infinitè bonum, ac misericordem. Unde Cain ob Abel occisum à Deo correptus, desperans, Deique misericordiam negans, ait: *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear. Gen.* 4. Et in hoc posteriori sensu Magister Sententiarum *loc. cit.* definit Desperationem, dicendo: *Desperatio est, qua quis diffidit penitus de bonitate Dei, æstimans suam malitiam Divinæ bonitatis magitudinem excedere.*

18. Quantum nunc attinet ad Præsumptionem, quæ est alterum peccatum Spei Divinæ oppositum per excessum, ea rectè definitur, dicendo: *Præsumptio est Spes obtinendi à Deo gratiam & gloriam æternam inordinatè*, id est, aliter quam Deus obtinendam statuit. Et hujusmodi Præsumptionem esse peccatum ex genere suo mortale, atque unum ex sex peccatis in Spiritum sanctum, conveniunt Doctores.

19. Dupliciter autem peccatum Præsumptionis committi potest. Primò, cùm quis præsumit, se Divinam gratiam, aut æternam gloriam ex seipso, & propriis naturæ suæ viribus adipisci posse: quo modo Pelagiani, antiqui hæretici, & à D. Augustino acerrime impugnati, præsumebant, se posse propriis viribus sine supernaturali auxilio Dei omnia præcepta servare, & æternam beatitudinem mereri. Secundò contingit

tingit Præſumptio, quandoècontra quis præſumit, ſe ſola Dei miſericordia, ac liberalitate, Chriſtique meritis, absque propria pœnitentia, & cooperatione per bona opera beatitudinem, vitamque æternam conſecuturum. Et talis erat Præſumptio Lutheranorum, aliorúmque quorumdam Hæreticorum, qui per ſolam Fidem in Chriſtum absque aliis bonis operibus ſperarunt beatitudinem adipiſci, quam S. Concilium Trid. *Seſſ. 6. cap. 9.* appellat *inanem hæreticorum fiduciam*, & in progreſſu pluribus refutat.

DISTINCTIO VI.

De Charitate, ejusque obligatione.

QUÆSTIO I.

Quid, ac quotuplex ſit Charitas, & quæ ejus Obligatio?

SUMMARIUM.

1. *Charitas & amor, generatim quid?*
2. *Charitas, ut virtus Theologica, quid, & quod objectum ejus?*
   (a) Juxta dicta Diſt. 5. n. 7.
3. *Deus quomodo appelletur Charitas?*
4. *Præceptum de diligendo Deum, partim affirmativum, partim negativum.*
5. *Satisfit diligendo Deum ſuper omnia appretiativè.*

6. *Deum super omnia amare intensivè, & appretiativè quid?*
7. *Probatio Conclusionis.*
8. *Præceptum diligendi Deum obligat ad frequens exercitium.*
9. *Quo determinato tempore illud obliget?*
(b) Dist. 2. q. 3. per totum.
Tres propositiones quoad hoc damnatæ.
* *De amore desinteressato, & quibusdam propositionibus Fenelonii Addit. I. & II.*
* *Illationes quædam ex dictis de amore desinteressato Addit. III.*
10. *Tria sunt diligenda, Deus, nos ipsi, & proximus.*
11. *Præceptum diligendi proximum, quantum, & unde oriatur?*
12. *Ei non satisfit per solos actus externos.*
13. *Debemus etiam diligere corpus nostrum.*
14. *An creaturæ irrationales ex Charitate sint diligendæ?*
* *Quis Ordo Charitatis inter nos & proximos observari debeat? Addit. I. & II.*

1. CHARITATIS nomen generatim quidem significat idem, ac amor seu dilectio; plerumque tamen tum in S. Scriptura, tum à SS. Patribus sumitur in bonam partem, nempe pro amore boni honesti, seu bona voluntate: Amor autem indifferenter in bonam & malam partem accipitur, nempe vel pro amore Dei, vel mundi, & pro amore tum honesto, tum illicito, & carnali. In præsenti igitur loquimur de Charitate, prout est tertia Virtus Theologica,

gica, & omnium aliarum virtutum præſtantiſſima, de qua Apoſtolus 1. *Corinth. 13.* inquit: *Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas; tria hæc; major autem horum eſt Charitas.*

2. CONCL. I. Charitas eſt virtus divinitus infuſa, qua diligitur Deus propter ſe ſuper omnia, & proximus propter Deum. Ita in re communis. Porro objectum materiale primarium Charitatis eſt Deus: objectum verò ſecundarium ipſius eſt proximus noſter, & omnia alia honeſtè amabilia, ſeu quæ poſſunt ad gloriam Dei, ſicque propter ipſum amari; nam *univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus. Prov. c. 16.* Objectum formale Charitatis DEI eſt ipſamet infinita DEI bonitas, qua ipſe in ſe bonus eſt, & amabilis amore amicitiæ; (*a*) ob hanc quippe bonitatem, veluti propter rationem formalem, atque motivam DEUS tamquam infinitum Bonum eſt amandus ſuper omnia.

3. Dices 1. *Joan. c. 4.* dicitur: *Deus Charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet;* ergo Charitas non eſt virtus aliqua infuſa. Reſp. negando conſequentiam: etenim textus allegatus inprimis eſt intelligendus cauſaliter, eo modo, quo Deus dicitur ſpes noſtra, patientia noſtra, juſtitia noſtra, & hujusmodi, prout paſſim legitur in S. Scriptura. Deinde Deus dicitur eſſe Charitas, eo quòd ſit eſſentialiter Charitas increata; unde etiam Spiritus ſanctus appropriatè dicitur *Amor.* Hoc tamen non obſtante adhuc in hominibus juſtis datur Charitas creata, qua ipſi ſuper omnia diligunt Deum

propter se, seu infinitam bonitatem suam, & proximum propter Deum.

4. CONCL. II. Extat Præceptum de diligendo Deum super omnia, idque partim est negativum, ne videlicet Deum odio habeamus, aut aliquid agamus, quod dissolvat amicitiam nostram cum Deo, peccando videlicet mortaliter; partim affirmativum, ut observemus mandata ejus. Ita unanimis Fidelium, & patet ex plurimis S. Scripturæ locis. Sic enim *Deuter. 6.* & *Matth. 22.* legitur: *Diliges Dominum, Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua: hoc est maximum, & primum mandatum.* Iem *Joan. 14.* *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me.* Et similia plura occurrunt passim. Hinc Alexander VII. sequentem inter alias; ordine 1. Propsitionem damnavit: *Homo nullo umquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.*

5. CONCL. III. Præcepto diligendi Deum super omnia, seu ex toto corde, satisfit diligendo efficaciter Deum super omnia appretiativè. Ita communior Doctorum, paucis exceptis, qui volunt adesse obligationem diligendi Deum super omnia etiam intensivè. Cæterum ut hæc Conclusio melius intelligatur.

6. Notandum cum Scoto 3. *dist. 27. q. un. §. Quantum ad illum.* & aliis, dupliciter posse Deum super omnia amari, videlicet intensivè, & appretiativè. Tunc Deus dicitur *super omnia amari intensive*, quando actus amoris Dei

est

eſt intenſior, ac vehementior omni alio amore; tunc verò dicitur Deus *amari ſuper omnia appretiative*, quando Deus magis æſtimatur, quàm omnes creaturæ, ita ut his omnibus præferatur, & nullius creaturæ timore, aut amore velit quis Deum offendere. Sic Chriſtus *Matth.* 10. ait: *Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus.* Et Paulus *Rom.* 8. *Nulla creatura poterit nos ſeparare à charitate DEI.* Poteſt autem facilè contingere, ut quis magis intenſivè unum diligat, & ſimul aliud magis appretiativè: ſic enim mater magis intenſivè diligit filium parvulum, ſed magis appretiativè filium adultum, qui gubernat rem domeſticam; quia hunc magis æſtimat præ illo, quamvis alterum juniorem teneriori affectu amoris proſequatur. Hac terminorum explicatione præmiſſa.

7. Probatur Concluſio. Nam ſenſus præcepti de diligendo Deo ex toto corde &c. eſt, ut Deum diligamus ſuper omnia, ita ut nullius creaturæ amore velimus ejus præcepta transgredi, ipſúmque mortaliter peccando offendere. Sic quippe 1. *Joan.* 2. dicitur: *Qui autem ſervat verbum ejus, verè in hoc Charitas Dei perfecta eſt.* Accedit, quòd de facto nobis conſtare vix poſſit, quisnam actus amoris ſit intenſior altero, quinimò plerumque parentes ſolent multùm intenſè amare filios, & conjuges ſeſe mutuo; ergo, ſi magis intenſive tenerentur amare Deum, forent in perpetuo periculo transgrediendi hoc præceptum; quod non eſt dicendum. Sufficit igitur, amare Deum appretiati-

vè super omnia, quatenus plus æstimatur Deus cæteris omnibus, adeo ut nullius creaturæ amore velit quis Deum offendere.

8. CONCL. IV. Præceptum diligendi Deum obligat ad frequens exercitium, ita ut actus amoris Dei non multo tempore omittatur. Desumitur hoc ex magnitudine hujus præcepti, de quo Salvator ait *Matth. 22. Hoc est maximum, & primum mandatum*, & consequenter per vitæ decursum sæpius obligat.

9. Quô autem determinato tempore currat ejusmodi obligatio, variant Doctores, quamvis conveniant passim in hoc, quòd censeant obligare. I. Circa initium usus rationis. II. Circa finem vitæ. III. Quando quis gravi urgetur tentatione, præsertim odii Dei cum periculo consensus, nisi ad Deum per actum amoris convertatur. IV. Tota vita sæpius, ita videlicet, ut non multo tempore differendus sit actus dilectionis Dei, eo ferme modo, quo superius (*b*) determinatum est tempus, quo Fideles tenentur elicere actum Fidei Theologicæ. Hinc conformiter dictis ibidem *n. 33.* Doctor Subtilis *3. dist. 27. q. un. §. Quantum ad secundum.* dubitativè tamen innuit, hoc præceptum urgere singulis diebus Dominicis, dum ait; *Quando autem sit hoc* (ut quis teneatur habere actum dilectionis Dei) *fortè determinavit hoc illud Præceptum divinum: Sanctifica Sabbatum &c. & Ecclesia specificavit quantum ad Missam audiendam in die Dominico. de Consec. dist. 1. can. Missas.* Hæc ille. Solum nota, sequentes Propositiones esse vitandas, utpote quas damnavit

vit Innocentius XI. quarum prima, ordine 5. ſic habet; *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.* Altera, ordine 6. talis eſt: *Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigorosè quinquenniis per ſe obligare præceptum charitatis erga Deum.* Ultima, ordine 7. ita ſonat: *Tunc ſolum obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſumus.* Omnes hæ tres Propoſitiones ſunt damnatæ, *ſicut jacent;* & meritò, ut probant auctoritates S. Scripturæ *n. 4. & 8.* allegatæ.

ADDITIO I.

De Amore Dei Deſintereſſato, & Propoſitionibus quibusdam Fenelonii confixis.

**Sciendum eſt, ab Innoc. XII. Anno Chriſti 1699. 12. Maji reprobatum eſſe Librum Franciſci de Salignac Fenelon Archi-Epiſcopi Cameracenſis, Viri alioquin & doctrina & pietate excellentis, de vita interiore Gallicè editum, excerptis ex eo ſpeciatim 23. Propoſitionibus, quas Idem S. Pontifex ût *temerarias, ſcandaloſas, malè ſonantes, piarum aurium offenſivas, in praxi pernicioſas, ac reſpectivè erroneas* proſcripſit. Ut videre eſt in Decreto Pontificio *Cùm aliàs,* ad initium hujus operis poſito cum inſertis omnibus Theſibus Fenelonianis, quæ fuêre confixæ. Inter has ad noſtrum propoſitum præcipuè notandæ ſunt, quæ loquuntur de amore puro *Benevolentiæ*

lentiæ vel *Desinteressato*, quo Deus amatur unicè propter suam bonitatem, qua in se, non verò ùt nobis bonus est, seu sine intuitu nostri interesse, nostræ utilitatis, & felicitatis, ac aliorum bonorum, quæ à Deo speramus. Quare hic amor vocatur *puræ benevolentiæ*, qui solius amati, seu Dei bonum tam intrinsecum, id est, perfectiones ejus, ac extrinsecum, id est, ejus honorem pro motivo habet, non verò bonum amantis, seu nostrum: nam amor, quo concupiscimus nostrum bonum, & amamus Deum ùt nobis beneficum, vocatur amor *concupiscentiæ, & interessatus*. Utrique huic amori addi potest *mixtus* & ambobus, quo Deus amatur ùt in se, & ùt nobis bonus.

Prima itaque Thesis Feneloniana damnata sic sonat: *Datur habitualis status amoris Dei, qui est Charitas pura, & sine ulla admixtione motivi proprii interesse. Neque timor pœnarum, neque desiderium remunerationum habent ampliùs in eo partem. Non amatur ampliùs Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in eo amando inveniendam.* Secunda hæc est: *In statu vitæ contemplativæ seu unitivæ amittitur omne motivum interessatum timoris & spei:* Similia repetuntur propositionibus quarta, & vigesima tertia. H. P. sint

CONCL. I. In propositionibus Fenelonii proscriptus est status habitualis, & stabilis amoris puri benevolentiæ, seu amor ita purus, & desinteressatus, ut pro omni tem-

pore

pore excludat timorem & ſpem. Ita Anton. Mayr *T. 7. Theol. n. 747.* Virgil. Sedlmayr in *Reflex. Crit. ſupra Ideam Amoris n. 5.* Maſſæus Kreſslinger *Succinct. Declar. Propoſitionum damnat. 1. §. 5. n. 19. & ſeq.* ac peculiariter feliciſſimè regnans BENEDICTUS XIV. in aureo ſuo opere *de Beatif. & Canoniz. l. 2. c. 31. n. 7. & ſeq.* Atque in hoc ſenſu eſſe damnatas illas propoſitiones, ex ipſis earum terminis clarum eſt. Ratio verò eas rejiciendi fuit, quia Fenolonius in iis aſſeruit ſtatum habitualem, ſeu ſtabilem incompoſſibilem cum exercitio virtutum ſpei, & timoris: quod falſum eſt; cùm nullus ſtatus tam perfectus eſſe poſſit in hac vita noſtra, in quo non poſſint, & non debeant hæ virtutes exerceri. Sic nullus eſt ſtatus, in quo penitùs, & pro omni tempore ceſſet obligatio præcepti ſpei, ſive per ſe ſtringentis, ſive ratione inſurgentium tentationum, quibus nullus ſtatus, etiam perfectorum, eſt liber, & quibus ſuccumberet humana infirmitas, niſi ſpe futurorum bonorum ſuſtentaretur. Et jam ante Fenelonium Alexand. VII. proſcripſit iſtam ordine primam propoſitionem: *homo nullo unquam tempore vitæ ſuæ tenetur elicere actum fidei*, NB. *Spei, & Charitatis &c.* ergo in quocunque perfectionis ſtatu quis ſit conſtitutus, tamen non eſt exemptus ab obligatione eliciendi actum ſpei.

Id quod confirmatur exemplis Sanctiſſimorum, qui elicuerunt actus Spei, & reſpexerunt ad bona futura à Deo promiſſa, & his ſe

excitaverunt in adversitatibus & tentationibus suis. Ita S. David *Psal. 118. v. 112.* ait; *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem.* De Moyse dicitur ad *Hebr. 11. v. 26. Majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi; aspiciebat enim in remunerationem.* S. Paulus 2. *Timoth. 1. v. 12.* de se dicit: *ob quam causam etiam hæc patior, sed non confundor; scio enim, cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum servare in illum diem.* Iterùm 2. *Timoth. 4. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex.* Quamvis hi Sancti frequentissimi fuerint in exercendis actibus purissimæ charitatis, suo tamen quoque tempore elicuerunt actus spei, & pro motivo respexerunt proprium interesse, seu retributionem: ergo status etiam perfectissimi amoris & unionis cum Deo non est incompossibilis cum omni actu spei, nec hunc positivè excludit.

Adde, quòd in S. Scriptura sine exceptione beati pronuntientur, qui sperant in Domino. *Beati omnes, qui confidunt in eo. Ps. 2. Qui sperat in Domino, beatus est. Proverb. 16. v. 20. Benedictus vir, qui confidit in Domino. Jerem. 17. v. 7.* Proinde & perfecti ac contemplativi, dum sperant in Deo ipsis benefico, adhuc beati sunt, nec à perfectionis tramite aberrant.

Quæ dixi de spe, pugnant quoque pro timore pariter ad virtutem spei spectante; sicut enim

enim ad hanc pertinet prosequi bona æterna, ita ad eam quoque attinet fugere, vel timere malum ei oppositum, nimirùm pœnam æternam, vel etiam purgatorii à vita æterna retardantis. Dein S. Scriptura omnibus, atque adeò etiam perfectis inculcat timorem. ad *Philipp.* 2. *v.* 12. dicitur: *cum metu & tremore vestram salutem operamini. Matth.* 10. *Timete eum, qui potest animam & corpus perdere in gehennam.*

Prætereà ratione tentationum perfectis & contemplativis occurrentium, potest esse obligatio eliciendi sæpius metum pœnarum æternarum, ut ejusmodi actibus animæ sanctæ, & Deo unitæ muniantur contra peccata. Sic *Eccli* 27. dicitur: *Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subvertetur domus tua:* ergo Justis, & in quocunque statu perfectionis existentibus non est impossibilis timor iste adeò salutaris, ac utilis, imò & aliquando necessarius; cùm aliàs ad ipsum non possent perfecti & contemplativi unquam obligari, quia ad impossibile nemo obligari potest. Hinc David exclamavit *Ps.* 118. *Confige timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui.* ac S. Hieronymus in continuo fuit timore, S. Hilarion imminente quoque morte non sine metu fuit: id etiam aliis Sanctis in amore Divino exercitatissimis accidit: ergo status Sanctitatis, unionis cum Deo, & excellentis Charitatis non excludit timorem salutarem. Qua de re S. Scriptura dicit *Psal.* 111. *Beatus vir, qui timet Dominum.* & *Psal.* 146. *Beneplacitum est Domino super timentes*

eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſcercordia ejus.

Obj. 1. Fenelonius quoque in ſtatu illo habituali amoris puri admittit ſpem: ergo non rectè hìc impugnatur. A. conſtat ex ejus propoſitione 11. ℞. n. ant. Nam ſpes, quæ affirmatur in propoſitione 11. Feneloniana, non eſt actus ſpei ſtrictè talis, ſed charitatis, ſic enim habet propoſitio illa: *In hoc ſtatu anima amittit ſpem ſui proprii intereſſe, ſed nunquam amittit in parte ſuperiori, id eſt, in ſuis actibus directis, & intimis ſpem perfectam, quæ eſt* NB. *deſiderium deſintereſſatum promiſſionum.* Aſt deſiderium deſintereſſatum non quærens bonum proprium non eſt ſpes Theologica.

Objic. 2. *Joan. 4. Charitas perfecta foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet,* qui autem timet, non eſt perfectus in charitate: ergo ſtatus perfectæ charitatis excludit timorem. ℞. D. ant. Charitas perfecta foras mittit timorem ſerviliter ſervilem, cum quo conjuncta eſt talis diſpoſitio animi, ut quis adhuc peccatum vellet, ſi pœnam non timeret c. ant. omnem timorem n. ant. Hinc ex S. Auguſtino ait S. Thomas 2. 2. *q. 19. a. 9. in corp. Timor ſervilis poteſt habere annexam voluntatem peccandi.* De hoc S. Auguſtinus ſolùm dicit *Epiſt. 120. c. 21. Timor non eſt in charitate, quia charitas perfecta foràs mittit timorem, ſed illum ſervilem,* cum quo nempe ſtat voluntas peccandi conditionata, ſi pœna non time-

timeretur. Porro non nego, aliquem Sanctum aliquando in particulari caſu ita poſſe contemplatione ſolius Divinæ bonitatis abſorberi, & ita amore Summi boni exardeſcere, ut nullatenus attendat ad motivum aliquod timoris, ubi contingenter, & accidentaliter amor ob defectum propoſitionis motivorum, non autem ex natura ſua excludit timorem. Quod notandum ad explanandas quasdam auctoritates. De ſe autem ipſi actus amoris benevolentiæ, concupiſcentiæ & timoris poſſunt ſimul in eadem voluntate ſtare, ut in hoc exemplo: *Domine tu minaris infernum, ſi te non amem, & promittis æterna gaudia, ſi te amem, & impellit tua propria infinita perfectio & bonitas, ut te amem: ergo ex omnibus his motivis te ſtringo, te amo &c.*

Objicit 3. Auctor Ideæ Amoris in Animadverſionibus editis Anno 1749. pag. 201. num. 112. Timor S. Hilarionis, & aliorum Sanctorum fuit paſſio involuntaria, à Dæmone ſuggeſta: ergo ex hoc nihil probatur. ℞. Hoc, quod in antecedente ponitur, pro ſua libertate dixerit vir Ille: Ego n. a. cùm enim timor gehennæ poſſit eſſe actus bonus, in S. Scriptura commendatus, & juxta propoſitionem 14. ab Alex. VIII. proſcriptam ſupernaturalis, cur dicamus eum in Sanctis proveniſſe à ſuggeſtione Dæmonis, & fuiſſe involuntarium?

ADDI-

ADDITIO II.

Continuatur cæpta materia de doctrina Feneloniana & Amore puro &c.

**CONCL. II. In doctrina Feneloniana non est directè, aut indirectè confixus actus amoris puri desinteressati. Ita laudati priore Conclusione, quibus accedit Honoratus Tournely *de Sacrament. Pœnitent. q. 4. art. 1. concl. 3.* cum commissima aliorum contra D. Amort in sua Idea amoris.

Prob. 1. Ex ipsis propositionibus damnatis Fenelonii, quæ solùm loquuntur de statu habituali amoris puri habitualiter & permanenter ac necessariò pro semper excludente timorem, & spem, ac omne motivum interessatum: propositio enim prima sic habet: *Datur habitualis status amoris Dei, qui est charitas pura &c.* 2da asserit: *In statu vitæ contemplativæ amittitur omne motivum interessatum timoris & spei.*

Prob. 2. Consultores Romani, qui interfuerunt actui proscriptionis Fenelonii, ùt refert Ant. Mayr *t. 7. Theol. Schol. n. 746.* testantur, quòd SS. Pontifex Innoc. XII. in Doctrina Fenelonii non reprobaverit actum amoris puri à spe, & metu, sed statum permanentem, & habitualem solum. Idipsum irrefragibili suo testimonio confirmat Ipse Summus felicissimè regnans, ac sapientissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. Hic enim in suo omnibus numeris absolutissimo opere *de Beatif. & Cano-*

noniz. L. 2. c. 31. actum puræ benevolentiæ cujusdam Servi Dei, in scriptis ab hoc relictum, quo diu noctúque studuit amare Deum, atque sine intuitu ullius præmii solummodo propter Deum, approbavit; ac à propositionibus Fenelonii damnatis vindicavit: ergo actus amoris puri non est in doctrina Fenelonii confixus.

Pob. 3. Non est confixus actus charitatis Theologicæ, & perfectæ; sed actus charitatis Theologicæ & perfectæ est actus amoris puri & desinteressati, quo Deus amatur propter bonitatem & perfectionem suam ùt ipsi Deo; non ùt bonum nobis, prout juxta P. Anton. Mayr docent, & docuerunt omnes Th. Th. Tournely verò citatus pro hac conclusione allegat plures SS. PP. & addit, horum SS. PP. doctrinam conspirantibus votis secuti sunt omnes Scholæ Theologi: ergo actus amoris puri & desinteressati non est confixus. min. verò ex unanimi ferè omnium Th. Th. testimonio est certa, & ea clarè traditur à D. Thoma. 2. 2. *q. 17. art. 8. in corp.* sic dicente: *Amor quidam est perfectus, quidam imperfectus. Perfectus quidem Amor est, quo aliquis* NB. *secundùm se amatur, utpote cui aliquis vult bonum, sicut homo amat amicum. Imperfectus amor est, quo quis amat aliquid non secundum ipsum, sed ùt illud bonum sibiipsi proveniat, sicut homo amat rem, quam concupiscit. Primus autem amor pertinet ad charitatem, quæ inhæret Deo secundùm se ipsum: sed spes pertinet ad secundum amorem, quia ille, qui sperat, aliquid, sibi obtinere intendit.*

Ecce

Ecce juxta D. Thomam Charitas Theologica tanquam virtus specifica à spe & aliis virtutibus distincta respicit pro motivo præcisè Deum in se absolutè bonum, absque respectu ad proprium amantis interesse, utpote quod est motivum spei. Quod etiam S. Paulus 1. *Corinth.* 13. *v.* 5. comprobat inquiens: *Charitas non quærit, quæ sua sunt.*

Ex quibus fluit, nec indirectè esse damnatum actum amoris puri: certum est enim, actum præcipuæ virtutis assertum à SS. PP. & concordi Th. Th. consensu defensum nec indirectè à Sede Apostolica posse reprobari. 2. Ideò indirectè esset damnatus actus puri amoris, quia status fixus, & habitualis puri amoris est damnatus: sed hoc falsum est, cùm inter statum permanentem, & actum amoris puri ampla est disparitas. Etenim status habitualis, cùm sit permanens & ex natura sua perpetuus, si esset etiam, & quidem essentialiter purus, ac ex natura sua incompossibilis cum spe & timore, ùt Fenelonius adstruit homo nunquam posset satisfacere obligationi timoris & spei sæpius concurrenti in vita, ùt dictum est: quod sequitur minimè in actu aliquo transeunte amoris puri: nam hic actus ex una parte cùm transit, non tollit facultatem saltem alio tempore eliciendi actum spei & timoris; ex altera parte actus amoris non ita purus adstruitur ab omni spe, & timore, ut cum hoc non sit simul compossibilis; sed hoc duntaxat affirmatur, actum charitatis Theologicæ, specificè talem non

re-

respicere pro suo motivo partiali interesse proprium amantis: ergo neque indirectè, seu per necessariam consequentiam ex statu habituali amoris puri Feneloniani damnato deductam damnatus est actus amoris puri. **

ADDITIO III.

Illationes quædam ex dictis de Amore Desinteressato Dei.

INferes 1. Non rectè statui ab Auctore Ideæ amoris Dei, actum Charitatis Theologicæ, à Deo nobis præceptum ex natura sua & formaliter respicere non solam bonitatem Dei absolutam, sed & nostrum interesse: Id enim non subsistere patet ex dictis, & etiam ex hoc: quia præceptum Divinum imperat, ut Deum diligamus *ex toto corde*. At verò juxta Auctorem Ideæ Deus diligendus esset *corde diviso*, seu non esset diligendus amore puro, quo unicè diligitur Deus, & ejus bonum, sed amore mixto & diviso, quo simul diligitur Deus, & interesse nostrum. Accedit, quòd aliàs actus amoris Theologici præceptus simul ex natura sua esset actus spei, nec ab hoc distingueretur, utpote pro objecto motivo essentiali etiam habens interesse nostrum, & Deum ùt nobis bonum, qui essentialiter à spe respicitur. Et quis neget hoc vel simili actu satisfieri præcepto charitatis: *Quia Deus meus es infinitè perfectus, & propter te ipsum es omni amore dignissimus, amo te, & ita amo te, ut licèt non benefaceres mihi, nec cælum da-*

res, tamen te ex toto corde amarem? Similes enim actus sæpiùs à Sanctis sunt eliciti, ùt ostendit Clarissimus Virgilius Sedlmayr Reflexione Critica in Ideam Amoris §. 7. quibus haud dubiè illi satisfecerunt præcepto charitatis Divinæ. Intereà allatus actus minimè includit proprium interesse, est tamen compossibilis cum actu spei; posset enim statim ei subjungi: *Quia tamen ô Deus meus ex nimia tua erga me bonitate mibi promittis Cælum & beatitudinem æternam spero & desidero.*

Inferes 2. Sequentem actum, quem Auctor Ideæ amoris Divini proponit pro exemplo amoris perfecti amicitiæ c. 1. non esse actum amoris Dei, nec illo satisfieri præcepto charitatis Theologicæ &c. Actus apud suum Auctorem sic sonat: *O Deus meus, tu es meum summum bonum, mea unica felicitas, finis ultimus omnium desideriorum meorum, mea immensa, ac æterna voluptas: verbo: Deus meus & omnia te æstimo, ac præfero omnibus aliis rebus creatis, honoribus, divitiis, & voluptatibus, te unicum his omnibus contemptis ambio, felix esse cupio, beatitudinem ac vitam æternam quæro, sed hanc beatitudinem in te quæro, ut ideò fruar te, servio tibi. Servabo mandata tua, quia merces mea es magna nimis, te mibi solum dona, & sufficit mibi.* Ratio hujus asserti est: hic actus neque mixtus est ex benevolentia, & concupiscentia, qualis etiam juxta Adversarium deberet esse actus charitatis Theologicæ præceptus, sed est actus merè concupiscentiæ, respiciens Deum purè qua-

tenus

tenus nobis, non verò quatenus in se absolutè bonum: ergo non foret actus charitatis, sed spei, & desiderii beatitudinis. Ex quo colligere licet, doctrinam Adversarii communissimo sensui Christianorum Doctorum, & indoctorum contrariam esse aptam, ut homines & intentos abducat à modo formandi verum actum Amoris Divini, & contritionis perfectæ: ùt liquet partim ex hac formula, partim etiam inde, quia dum juxta nova ista placita nimis forent soliciti de interesse proprio immiscendo suo actui, facilè possent oblivisci veri & necessarii motivi charitatis Divinæ, seu bonitatis Dei absolutæ, qua in se infinitè perfectus & bonus est, ubi nullatenus actum amoris Divini, aut contritionis perfectæ haberent cum dispendio maximo animarum suarum, ùt non sine animi sui dolore jam advertêre plures in sacra scientia versatissimi.

Inferes 3. Amorem Theologicum, & præceptum esse quidem actum amoris amicitiæ; sed eo ipso esse puræ benevolentiæ, & non concupiscentiæ. Communis. Prima pars prob. quia S. Scriptura homines justos & Deum diligentes sæpius vocat amicos Dei: *Vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio vobis. Joan. 15. Nimis honorati sunt amici tui Deus. Psal. 138.* & alibi. Confirm. Charitas habet conditiones communiter à Th. Th. requisitas ad veram amicitiam. 1. est amor benevolentiæ, & quidem mutuus inter Deum & hominem justum ac amantem; sic enim diligit Justus

Deum propter Deum: & Deus diligit hominem Justum propter ipsam Justi utilitatem, volendo ei beatitudinem æternam: Unde Deus *Proverb. 8.* dicit: *Ego diligentes me diligo.* 2. Hic amor mutuus est notus utrique amanti; eum enim Deus, qui est omniscius, per se cognoscere debet, neque latet hominem; nam eo ipso, quòd Deum amet, cognoscit, quòd debeat redamari à Deo. 3. Deus & homo Justus communicant inter se in bonis quidem, cùm homo innumera beneficia à Deo recipiat; homo verò Deo vicissim conferat non quidem beneficia, sed obsequia, honorem, laudem, & gloriam. In similitudine verò communicant; quia homo per charitatem, quæ est ipsa gratia sanctificans, fit naturæ Divinæ quodammodo particeps & Deificatus. Hinc ait Joannes in 1ma sua Epist. c. 3. *Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & simus.*

Habetur etiam unio animarum; charitas enim nos facit unum spiritum cum Deo. Hinc ait Apostolus *1. Corinth. 6. qui adhæret Dominus, unus spiritus est.* Datur etiam communicatio consiliorum; Deus enim secreta sua Justis manifestat; sicut Christus *Joan. 15.* dicit: *Vos autem dixi amicos, quia quæcunque audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Tandem charitas præstat securitatem, quia generat fiduciam de Divina bonitate, ne nimis anxiè timeamus damnationem.

Prob.

Prob. 2. Pars Illationis : quòd amor iſte debeat eſſe puræ benevolentiæ. Amicitiæ nomen juxta antiquam inſtitutionem (ſecundum quam ſignificationes nominum debent accipi) ſignificat puram benevolentiam, qua alteri propter ipſum benè volumus, ſine admixta concupiſcentia, quâ nobis bonum deſideramus. Ita enim ait S. Thom. 2. 2. *q.* 23. *art.* 1. *in corp.* Non quilibet amor habet rationem amicitiæ, ſed amor, qui eſt cum benevolentia, quando ſcilicet ſic amamus aliquem, ut ei bonum velimus; ſi autem rebus amatis non bonum velimus, ſed ipſum earum bonum nobis velimus, ſicut dicimur amare vinum, aut equum, aut aliud hujusmodi, non eſt amor amicitiæ, ſed concupiſcentiæ. Nec aliter loquuntur Ariſtoteles 8. Eth. *c.* 2. & Cicero *l.* 2. de finibus. Hinc amicitia importat mutuam redamationem, & communicationem bonorum non ex affectu proprii intereſſe, ſed ex affectu purè gratioſo, & benevolo. Sic amor amicitiæ tendit in Deum, eum amando propter ipſum, & Deus, quæ amicis ſuis præſtet, eorum in utilitatem, & commodum facit, quamvis omnia ultimatò ad ſe ceu finem *Excellentiæ*, non verò utilitatis, qualem à creaturis non recipit, referat. Porrò amicitia noſtra erga Deum habet ſibi adjunctam communicationem beatitudinis *effectivam*, ſaltem in jure ad eam: hoc ipſo enim Deus homini beatitudinem promittit, & aliquando communicat, quia homo non operatur hujus, ſed Dei ſolius intuitu: unde rectè S. Bernardus L. de diligendo Deo dixit:

Non sine præmio diligitur Deus, etsi absque præmii intuitu diligendus sit. Qua de re non capio, qui D. Amort ex Legibus amicitiæ, & communicatione bonorum inter amicos possit inferre, quòd actus amoris Divini, qui est amor amicitiæ, necessariò misceatur ex benevolentia, & concupiscentia, cùm potiùs oppositum inde concludere deberet. Pariter non percipio, quî auctor Ideæ *c.* 3. in fine ex inclinatione naturali omnibus hominibus indita ad appetendam beatitudinem velit deducere, amorem Dei perfectum necessariò debere esse interessatum. Nam hìc non est quæstio de appetitu illo naturali & necessario, qui cùm Liber non sit, nec bonus, nec malus, nec meritorius est. Sed loquimur de concupiscentia, & appetitu voluntario & libero, ac virtuoso; qui eo ipso, cùm liber sit, liberè omitti potest. Nonne nihil volitum, quin præcognitum? & nunquid Deus potest nobis per intellectum proponi solùm ùt in se bonus, & abstrahi à bonitate ejus erga nos, à beatitudine ab Ipso nobis promissa? In tali autem casu voluntas actu amoris unicè ferretur in Deum quà in se bonum, quia sic solùm est cognitus, non verò in beatitudinem nostram, aut Ejus bonitatem respectivam, tunc non cognitam. Ita argumentatur pro nostra sententia Ipse SS. D. N. BENEDICTUS XIV. à Cujus placitis auctor Ideæ hoc in puncto plurimùm distat.

Tandem notes, SS. PP. quos pro se adducit laudatus Auctor Ideæ, non raró loqui de

Amo-

Amore, vel charitate in genere, prout sub se comprehendit perfectam & imperfectam, tanquam duas species distinctas; & sic utique importat & benevolentiam, quæ perfectæ competit charitati, qua amatur Deus propter se, & ùt in se bonus, & concupiscentiam, quæ imperfectæ convenit, qua Deus amatur propter nos, & ùt nobis bonus. Verùm hìc non loquimur de charitate Dei genericè, sed de perfecta & Theologica specificè tali, quæ ex sua natura respicit Deum unicè propter Deum in se infinitè bonum, & abstrahit à bonitate ejus respectiva, qua nobis bonus est. Ex dictis ferè omnia solvi possunt, quæ nostris assertis opponuntur. Qui plura desiderat, consulat Libellos Clarissimi P. Virgilii Sedlmayr hac super re editos, sicut Tournelium citatum. **

10. CONCL. V. Ex Charitate generatim tria nobis sunt diligenda, videlicet Deus, Nosmetipsi, & Proximus. Patet hoc ex illo *Matth.* 22. *Diliges Dominum Deum tuum, & proximum tuum, sicut teipsum:* nam hoc ipso, quod mandatur, ut quis diligat proximum, sicut seipsum, dilectio sui ipsius non tantùm innuitur (quamvis, cùm hæc à natura satis dictetur, quinimo homini congenita existat, expressiori præcepto opus non fuerit) sed insuper ipsa præfertur dilectioni proximi.

11. Cæterum in allato S. Scripturæ textu ly *sicut* denotat similitudinem, non æqualitatem; prout accipitur *Matth.* 5. *Estote perfecti, sicut*

& Pater vester cœlestis perfectus est, & alibi sæpe. Hinc non jubemur diligere proximum, quantum nos, sed sicut nos; hoc est, primo loco post Deum nos ipsos, deinde ad normam, & exemplar nostræ dilectionis proximum. Charitas enim inclinat potius in bonum sui subjecti, quam alicujus extranei, idque ob majorem conjunctionem; nam potior est unitas, quàm unio. Verùm ipsa dilectio proximi necessariò sequitur ex præcepto diligendi Deum, prout notat Doctor Subtilis *3. dist. 37. q. un. §. Contra:* nam amans perfecte Deum, hoc ipso debet velle, quòd & proximus amet Deum? quia proximus est quoddam bonum extrinsecum Dei, cujus gloria augetur per hoc, quod proximus ipsum amet, eique serviat. Unde ad Charitatem spectat, hæc & similia bona desiderare proximo propter Deum (quod etiam dicendum de bonis proximi corporalibus, aliísque externis, quatenus considerantur ut cedentia ad gloriam Dei) quia ad eamdem virtutem pertinet intentio finis, & electio mediorum. Herincx. *part. 3. disp. 11. q. 4.* & alii.

12. CONCL. VI. Præcepto diligendi proximum (quando videlicet illud obligat in occasionibus sublevandæ necessitatis, aut deponendi odium, vel hujusmodi) non satisfit per solos actus externos; sed adest obligatio diligendi ipsum etiam per actus internos & formales Dilectionis. Desumitur hoc ex pluribus S. Scripturæ testimoniis: ut ex illo *Matth. 22. & Luc. 10. Diliges proximum tuum, sicut teipsum.*

Idem

Idem 1. *Joan.* 4. *Chariſſimi, ſi Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.* ubi in ſequentibus plura quoad hoc. Unde Apoſtolus *Rom. c.* 12. vult, ut ſit *dilectio ſine ſimulatione:* atqui ea, quæ exhiberetur actu exteriori, ſed absque ullo actu interno dilectionis, non eſſet ſine ſimulatione; ergo. Et hinc Innocentius XI. ſequentes duas propoſitiones damnavit, quarum prior, ordine 10. ſic ſonat: *Non tenemur proximum diligere actu interno & formali.* Altera vero, ordine 11. eſt talis: *Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos.* Et meritò utraque eſt damnata: nam diligere, toties in S. Scriptura præceptum quoad proximum, importat etiam actum internum & formalem, ſuo tempore prodeuntem in opus externum, juxta, illud 1. *Joan.* 3. *Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere, & veritate*, cum concordantiis.

13. Addunt quoad præmiſſa Doctores cum S. Auguſtino *lib.* 1. *de Doctrina Chriſtiana, c.* 23. etiam corpus proprium ex charitate eſſe diligendum, eo quod poſſit participare æternam beatitudinem, poſtquam fuerit reunitum animæ poſt generalem Reſurrectionem. Verum hoc membrum ſufficienter jam includitur ſub dilectione ſui ipſius. Neque huic dilectioni corporis repugnat moderata & rationabilis caſtigatio carnis: quinimo cum ejusmodi diſcreta carnis mortificatio ſit medium conſequendi æternam cum anima felicitatem, ea ſpectat ad verum corporis amorem, ſicut ad amorem fi-

lii diſciplina debita à dilectiſſimis parentibus impoſita.

14. Quæres I. An etiam creaturæ irrationales ex Charitate ſint diligendæ? Reſp. cum D. Thoma 2. 2. *q.* 25. *art.* 3. & aliis paſſim; quamvis ex charitate poſſimus diligere creaturas irrationales, ſicut bona, quæ aliis ex charitate dilectis volumus, quatenus ſcilicet ex charitate volumus eas conſervari ad honorem Dei, & utilitatem noſtram, vel proximorum; juxta quod *Exodi* 23. præcepit Deus: *Si videris aſinum odientis te jacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſublevabis cum eo.* Nihilominus creaturæ irrationales non ſunt amandæ ſecundum ſe, quaſi ipſis propter ſemetipſas, & absque reſpectu ad honorem Dei, vel utilitatem noſtram, aut proximorum velimus bonum: quia charitas fundatur ſuper communicatione beatitudinis æternæ, cujus creatura irrationalis capax non eſt: neque etiam ea eſt proximus noſter, ac proinde Præceptum Dilectionis ad ipſam non extenditur.

Additio I.

* Quæres II. Qualis ordo Charitatis inter nos, & proximos noſtros ſit ſervandus; Reſp. ut ordo Charitatis inter nos, & proximos noſtros ſervandus melius cognoſcatur, communiter DD. triplicem ordinem, ſeu tres gradus aſſignant.

Primus gradus eſt, ut poſt Deum ſuper omnia diligendum unusquisque diligat ſemetipſum, quoad

quoad Bona ſpiritualia ſaluti animæ neceſſaria, & poſtea proximum quoad eadem Bona ſpiritualia, ita quidem, ut huic in extrema neceſſitate deperdendæ ſalutis æternæ conſtituto teneatur aliquis cum periculo non quidem propriæ vitæ ſpiritualis, bene tamen propriæ vitæ corporalis ſuccurrere, ſuppoſito, quod ſit ſpes certa per actionem ſuam proximo in extrema neceſſitate ſalutis æternæ conſtituto ſuccurrendi, & quod proximus ille in dicta neceſſitate poſitus ſe ipſum juvare nequeat: nam ſi unquam, certè in ſimili caſu tenemur implere iſtud præceptum Domini, quo ex Charitate juxta S. Joan. *1. cap. 2. debemus pro fratribus animas ponere.* Ex quo inquit D. Auguſt. *lib. de Mend. c. 6. Temporalem vitam ſuam pro æterna vita proximi non dubitabit Chriſtianus amittere.*

Secundus gradus, ut diligat ſe ipſum quoad bona vitæ ſuæ corporali neceſſaria, & poſtmodum proximum quoad eadem bona huic ad conſervationem vitæ neceſſaria.

Tertius gradus, ut diligat ſe ipſum ſecundum alia bona temporalia conſervationi ſtatus &c. congrua: poſtea taliter diligat proximum ſuum, ſublevando ejusdem neceſſitates de ſuperfluis ſtatus &c. Ita cum communi Sabinianus Bononienſis *in ſua Luce Morali part. 1. tract. 18. n. 13.* Et patet ex ratione, quæ utique nobis dictat, quòd bona ſpiritualia tamquam excellentiora corporalibus, & corporalia ad conſervationem vitæ corporalis neceſſaria tamquam majora aliis temporalibus, quæ tantum conſervatio-

vationem ſtatus reſpiciunt, ſint præferenda: ita tamen, ut in pari neceſſitate ejusdem ordinis & gradus Charitas poſſit incipere ab ego (uti ajunt) id eſt à propria perſona: quinimo in neceſſitate ſpirituali ſic debet fieri, anteponendo ſalutem æternam periclitantis animæ propriæ. Quod idem quamplures Doctores de vita corporali, quando uterque eſt in æquali vitæ periculo, ſentiendum putant per ſe loquendo, & ſi cætera ſunt paria: nam (inquit D. Auguſt. *lib. de Mend. c. 6.*) *Si quis pro alterius vita temporali ſuam ipſam temporalem perdat, non eſt jam diligere ſicut ſeipſum, ſed plus, quàm ſe ipſum, quod ſanæ Doctrinæ regulam excedit.* Dico notanter *per ſe loquendo*, id eſt, niſi adſit altius motivum ſpirituale, alicujus heroicæ virtutis, quod traheret aliquem ad præponendum vitam alterius propriæ periclitanti. Et ex his gradibus. *

Additio II.

* Infertur I. Si per unicum mendacium poſſet aliquis ad veram fidem convertere omnes Indos, non liceret. Ratio eſt: quia ageret contra bonum ſpirituale animæ propriæ, eamdem aliquo peccato maculans: bonum autem ſpirituale proprium ac ſalus animæ propriæ anteponitur aliis.

Infertur II. Si infans necdum baptizatus foret proximus morti, nec adeſſet Parochus aut alius ex officio ſeu juſtitia obligatus ad Sacramentum hoc adminiſtrandum &c. teneretur

alius ex Charitate etiam cum periculo deperdendæ vitæ corporalis baptizare. Ratio eſt: quia infans hic exiſtit in extrema ſpirituali neceſſitate, ſpiritualis autem extrema neceſſitas alterius, cæteris paribus, & dummodo ſit certa ſpes liberandi proximum ab hac extrema neceſſitate, eſt præponenda vitæ corporali propriæ juxta communem DD. quidquid contradicant pauci apud Patrem Sporer *Tract. 3. in IV. Præcept. Decalog. cap. 6. Sect. 4. n. 127.* Hoc tamen intellige, niſi & talis, qui poſſet infantem baptizare, etiam in peccato mortali exiſtat, vel ſaltem ſit dubius de eodem, duriſſimum enim foret ita impræparatum emergente ſubitaneo caſu in infelicem æternitatem, vel ſaltem in periculum ejusdem ſeipſum præcipitare cum dubio deperdendæ ſalutis æternæ.

Infertur III. Si latro ſtricto gladio alicui minaretur mortem, poſſet hic non ſolùm ſe defendere, ſed etiam, quando aliter tutò evadere nequiret, latronem per modum inculpatæ tutelæ occidere, quamvis prævideret, animam ejusdem ad infernum eſſe detrudendam. Ratio eſt; quia hic latro non fuit in extrema neceſſitate ſpirituali, ſed potius in extrema malitia, qui facilè ſe juvare potuiſſet, modò voluiſſet à ſuo peſſimo propoſito deſiſtere: non tenemur autem cum periculo proximo vitæ corporalis talibus ſuccurrere, qui ex propria voluntate ſe præcipitant in periculum proximum æternæ damnationis.

Infer-

Infertur IV. Quod tempore famis possimus alicui alteri præsertim Reipublicæ multùm utili, vel superiori cedere panem, tempore naufragii concedere tabulam ad enatandum, tempore pestis inservire infecto, quamvis nosmetipsos præcipitemus exinde in proximum periculum mortis corporalis: Ratio est; quia, licèt conformiter dictis nequeamus vitam nostram corporalem præcipitare in manifestum periculum præcisè ob conservationem vitæ corporalis alterius, possumus tamen id ex motivo altiori eliciendæ virtutis heroicæ Charitatis, quæ est bonum spirituale, consequenter altioris ordinis ac gradus. Qualiter autem in bonis temporalibus, & quando debeamus succurrere proximo, dicetur agendo de eleemosyna.

QUÆSTIO II.

De Dilectione Inimicorum: ubi etiam de Reconciliatione cum ipsis.

SUMMARIUM.

15. *Datur speciale præceptum de diligendis inimicis.*
16. *Vi illius tenemur inimicis exhibere generalia signa dilectionis.*
17. *Vindicta quibus interdicta?*
18. *Exempla de Dilectione inimicorum.*
19. *Tenemur deponere odium, & internum rancorem erga inimicum.*

(c) Ut

(c) Ut dictum n. 17.

20. *Eique veniam roganti remittere offensam, non item satisfactionem, vel damnum illatum.*

* *Ubi etiam in Additione explicatur, quid sit offensa?*

21. *Specialia signa dilectionis, an exhibenda inimicis?*

22. *Corollaria.*

23. *Limitatur allata doctrina.*

24. *Licitum tamen est, odisse peccatum inimici.*

25. *Atque de ejus punitione lætari.*

* *Quid sit Reconciliatio? Addit. I.*

* *Quomodo eandem, qui prior offendit, teneatur inchoare? Addit. II.*

* *Quid si duo sese mutuo ad invicem offenderunt? Addit. III.*

* *Qualiter offensus teneatur petenti veniam remittere? Addit. IV.*

15. CONCL. I. Certum est, dari speciale, præceptum Charitatis de inimicis diligendis. Ita omnes Catholici: sic enim expressè præcepit Christus Dominus *Matth. 5. Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos.* Et hoc non esse consilium dumtaxat, sed verum præceptum, est communis, & concors omnium Theologorum sententia; prout notat Mastrius *disp. 10. Theol. Mor. n. 53.* Accedit illud *Levit. Non oderis fratrem tuum in corde tuo: non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ.* Et *Proverb. 25. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitierit,*

tierit, da ei bibere. Item *ad Rom. c. 12. Nulli malum pro malo reddentes &c.* Cæterum Quæstio potissimum remanet, ad quænam se extendat isthoc præceptum Charitatis de diligendis inimicis; unde sit

16. CONCL. II. Ex speciali præcepto Charitatis sunt inimicis exhibenda generalia signa dilectionis, quæ communiter omnibus ejusdem statûs & conditionis hominibus præstare solemus. Ita communis. Ratio est: quia talis negatio generalis signi dilectionis, seu exclusio ab eo, vindictæ cupiditatem indicat, quæ privatis est interdicta, juxta cit. textum, *non quæras ultionem*, & alibi.

17. Dicitur notanter, *quæ privatis est interdicta.* Nam alia ratio est in Parente, Prælato, aliísque Superioribus, qui subditos in se peccantes à communibus beneficiis, aut amoris indiciis, correctionis gratia aliquamdiu possunt excludere; quamvis si alter sit emendatus, & sufficienter correctus, ejusmodi communia amoris indicia rursum sint illi exhibenda. Sic pater offensus à filio, potest in locum pœnæ eidem negare reconciliationem; imò à domo ad tempus excludere, donec resipiscat, aut convenientem pœnam luisse censeatur, exemplo Regis David, qui diu à facie sua exclusit Absalon filium suum 2. *Reg.* 14. Atque id sæpe à parentibus practicatur, quando liberi contra eorum voluntatem contrahunt nuptias statui non convenientes.

18. Ex

18. Ex præmissa Conclusione infertur primò cum Doctoribus passim, inimicum non esse excludendum à generali dilectione proximorum. Unde si quis communiter oret pro omnibus, excluso inimico, peccat: quamvis enim ad orandum nullo præcepto teneatur, tamen eo ipso, quo pro omnibus orat, nequit tuta conscientia inimicum excipere. Similiter qui omnibus pauperibus occurrentibus eleemosynam distribuit, peccat eam negando uni pauperi suo inimico. Idem multi extendunt ad casum, quô quis pluribus simul occurrens, salutat omnes præter inimicum: quia in tali eventu videtur negare signum universale Charitatis, & videtur adesse notabilis contemptus, aut scandalum. Verumtamen etsi frequenter id accidat, nihilominus Bassæus ✠. *Charitas n. 14.* cum aliis Auctoribus notat, bene ponderandum esse magnitudinem scandali, & intentionem personæ: si enim vel nullum, vel parvum sit scandalum, idque fiat non ex odio, sed in significationem gravaminis accepti, ut alter deinceps caveat offensam inferre, non videtur peccatum saltem mortale incurri.

19. Infertur II. Quemlibet obligari ad deponendum odium, atque internum rancorem erga inimicum, qui comitatur appetitum vindictæ: idque tum per textus S. Scripturæ *n. 15.* allegatos; tum ex illo *Matth. 6.* ubi Christus nos in hunc modum orare præcepit: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hinc idem Salvator noster *Matth. 18.* dixit: *Sic & Pater meus cælestis fa-*

ciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Et hac ipsa de causa tenetur quis etiam cavere à signis quibusdam propinguis: quæ gerunt probabilem suspicionem rancoris: ut cùm quis nunquam vult loqui injurianti; vel, cum ei obviat, divertit, vel etiam deliberatè ac voluntariè torvo vultu respicit, & hujusmodi: nam ex talibus signis patet inimicitia, simúlque oportet etiam *ab omni specie mali abstinere*, 1. *Thessal.* 5. Hoc tamen limita, nisi ejusmodi signa exteriora conformiter dictis n. 17. ad tempus negentur in justam punitionem, quam comitatur zelus justitiæ (c) vel nisi negentur ex eo, quia alioquin timetur inimicus in sua malitia futurus obstinatior, aut provocandus ad aliud malum inferendum, sive aliud inconveniens inde oriturum prævideatur. Angelus ℣. *Diligere.* & alii.

20. Infertur III. Quod proximo veniam sincerè roganti teneamur remittere offensam, seu (quod idem sonat) veniam dare. Hinc quidem Christus *Luc.* 17. præcepit, dicens: *Si peccaverit in te frater tuus, & pœnitentiam egerit, dimitte illi: & si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens, pœnitet me, dimitte illi*, cum concordantiis. Non tamen idcircò ab offenso necessario remittenda est satisfactio pro injuria, vel restitutio pro damno sibi illato: quinimò injuriam, vel damnum passus, potest petere debitam satisfactionem, & si alter hanc ultrò præstare nolit, etiam via Juris, intentando videlicet Actionem injuriarum, vel petendo restitutionem,

nem, seu recompensationem damnorum illatorum, coram competenti Judice eamdem postulare. Ratio hujus est: tum quia licitum est cuilibet, jus suum in judicio prosequi (dummodo hoc fiat secluso omni pravo affectu, atque animo præcisè ex odio personæ sese vindicandi) hinc enim constituuntur Judices, tanquam publici Ministri justitiæ: tum quia aliud est malevolentia, aliud injuria, vel damnum illatum; illam quidem nunquam licitum est fovere, bene tamen pro hac debitam petere satisfactionem, vel damni dati recompensationem.

Additio.

* Pro clariori hujus ultimæ illationis intelligentia bene notandum, quid sit offensa, & qualiter ea possit cum injuria aut damno conjungi, vel non? Itaque offensa describitur, quod sit *irritatio voluntatis alterius, qua nimirùm alteri molestiam inferimus, atque exinde eidem sufficiens motivum præbemus ad displicentiam & indignationem ergo nos concipiendam.* Atque hæc offensa potest esse vel cum, vel sine læsione Juris alterius. Si absque læsione Juris contingat, appellatur offensa simplex: sic dicitur offendi tuus amicus, cui indigenti & commodato petenti denegas sine gravi ratione aliquem librum, ad quem ille nullum habet cæteroquin verum jus. Quod si autem dicta offensa fuerit facta cum læsione alterius Juris, tunc vel ita læditur jus illius, ut simul ipse exinde aliqua re, quam possidet, privetur, vel non? si prius: dicitur offensa conjuncta cum damno:

si posterius, saltem adhuc est offensa conjuncta cum injuria: e. g. Petrus peccans cum uxorata censetur marito facere injuriam, quoniam lædit jus, quod maritus habet in corpus suæ conjugis, quamvis cæteroquin nec proles nec aliud reale damnum ex adulterio sequatur. Injuriam itaque, vel damnum non tenetur quis petenti veniam remittere, bene tamen offensam: id est, obligatur offensus alteri humiliter roganti veniam sincerè per verba vel alia signa æquivalentia positivè manifestare, quod illam internam indignationem antea ratione offensæ conceptam nolit amplius voluntariè & deliberatè in mente fovere; licèt cæteroquin in Judicio possit debitam adhuc satisfactionem ratione injuriæ, aut resarcitionem ratione damni in re à se possessa illati exigere. Vide Sporer *tract. 2. in 1. Præcept. Decalog. cap. 6. per totum*, ubi exactè hanc materiam examinat.*

21. CONCL. III. Specialia signa, & argumenta Dilectionis inimicis exhibere; vel eosdem peculiari benevolentia & dilectione prosequi, consilium est, non præceptum. Ita communis. Ratio est: quia non tenemur inimicos magis diligere quam alios proximos. Nihilominus consilii, & majoris perfectionis est, ita sese propter Deum superare, ut etiam singularem benevolentiam inimicis impendamus, exemplo Christi Domini, qui pro suis crucifixoribus oravit.

22. Infertur proinde cum Laymanno *lib. 2. tract. 3. c. 4.* & aliis, inimicum ægrotum invise-

viſere, mœſtum ſolari, hoſpitio recipere, obviam factum ſalutare, familiariter cum eo agere, ac hujusmodi, per ſe loquendo, atque extra caſum neceſſitatis aut ſcandali, non eſſe de præcepto: quia hæc ſunt ſpecialia amoris ſigna, quæ inimicis nemo tenetur exhibere, quamvis talibus ſpecialibus benevolentiæ ſignis exhibitis inimicos diligere, ſit opus Miſericordiæ ſpiritualis, & valde meritorium.

23. Additur notanter, *per ſe loquendo &c.* Nam ſecus eſt, ſi cæteroquin ſequatur ſcandalum, aut inimicus in gravi neceſſitate poſitus ejusmodi benevolentia, vel auxilio ſpecialiter indigeat. Siquidem inprimis quilibet tenetur ſcandalum, & ruinam proximi vitare, quoties poteſt absque gravi ſuo detrimento. Unde peccat, ſi quis citra grave ſuum detrimentum ac incommodum negando ſpecialia ſigna amoris, quæ antea præſtare ſolebat, majus erga ſe hominis odium, vel iram concitet. Idem dicendum, ſi ſperet, ſalutatione inimici, vel ſimili benevolentiæ ſigno, animum ejus ſibi, ac Deo facile reconciliandum, & nihilominus ejusmodi ſigna ſubtrahat, quæ tamen facile (uti ſupponitur) exhibere poſſet. Layman. *loc. cit.* Deinde ſi inimicus ſit in caſu neceſſitatis conſtitutus, urget illud, quod habetur *Prov. cap. 25.* & *Rom. 12. Si eſurieret inimicus tuus, ciba illum.* Hinc obſervant Doctores, quod quilibet ſemper debeat animo paratus eſſe, ſpeciatim ſubvenire inimico, cum is graviter indiguerit, & alter commodè potuerit.

24. CONCL. IV. Licitum tamen est & honestum, in peccatoribus & inimicis odisse atque detestari peccatum, illúdque per emendationem tollere, & optare, ut à Deo, aut à Superioribus puniatur. Ita Scotus 3. *dist. 30. q. un.* Mastrius *disp. 10. Theol. Moral. n. 55.* & alii. Ratio est: quia sic non habetur odio persona inimici, quæ ad imaginem Dei formata est, & capax existit æternæ beatitudinis, sed potius ejus peccatum, quod tolli, & corrigi, atque puniri volumus. Unde & Regius Psaltes, *Psal. 103.* exoptat, dicens: *Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita ut non sint:* id est, efficiatur, ne amplius sint peccatores.

25. Et hac ratione per Judices, ac publicos justitiæ Ministros, rectissimè peccatores puniuntur, imò & pro communi Reipublicæ tranquillitate, aut exigente justitia, ultimo quandoque supplicio afficiuntur. Atque eadem ratione licitum est, de ejusmodi malefactorum punitione lætari, quatenus nimirum per eam tollitur malum peccati, & publicum Reipublicæ incommodum; & ècontra tristari, si videmus peccatores prosperari. Aliud enim est peccatum in proximo odîsse, ejusque punitionem, & correctionem optare: aliud verò personam proximi odio habere, quæ ad imaginem Dei facta est, atque æternæ gloriæ capax existit. Illud licitum est atque bonum, non autem istud.

Additio I.

*Quæres. Quandonam, & qualiter quis teneatur ex charitate sese cum suo inimico iterum

rum reconciliare? Ante Reſponſiones nota I. Quòd reconciliatio tunc fieri dicatur, quando ab uno per verba vel facta venia ac remiſſio offenſæ petitur, & ab altero hæc venia datur. Nota II. Neminem poſſe inimicum ſuum etiam ante reconciliationem internè odio habere, volendo præciſè huic malum, quatenus ipſi malum eſt, hoc enim foret peccatum juxta dicenda *Diſt. ſeq. q.* 1. Nota III. Neque poſſe quempiam ordinariè & regulariter inimico ſuo etiam ante reconciliationem ſigna communia denegare, uti cum ſuis exceptionibus jam patet ex dictis ſuperioribus. Quæſtio igitur ſolummodo remanet, quandonam teneatur ab inimico ſpecialiter veniam errorum petere, verbo, facto vel ſpecialibus quibusdam ſignis, ſicque reconciliationem incipere. Item quandonam alter veniam petitam obligetur dare, & conſequenter reconciliationem complere? H. N.

Additio II.

* Reſp. I. Si quis alterum innocentem graviter offendit, & exinde ſibi inimicum fecit, tenetur ille reconciliationem incipere verbo, aut facto, ſive aliis veris ſignis veniam rogando, vel aliam ſufficientem ſatisfactionem loco offenſæ æquè gratam ſubſtituendo. Ita communiſſima Doctorum cum Patre Sporer. *loc. cit. Sect.* 3. & ratio patet ex materia de Reſtitutione. Excipe tamen I. Si læſus fuerit abſens nec facile conveniri poſſit. Excipe II. Si hæc petitio veniæ fieri deberet cum graviori

tuo damno, quod tamen gravius damnum non facile præsumi debet; si enim nequeas citra diminutionem famæ ac prostitutionem Auctoritatis v. g. tanquam Superior &c. verbis petere veniam, poteris id facere factis per specialia signa amicitiæ, paterni affectus &c. Excipe III. Si prævideatur, quòd læsus petitionem veniæ non sit accepturus, aut inde magis sit irritandus &c. &c. *

Additio III.

*Resp. II, Si duo mutuò sese ad invicem offenderunt, & inimici facti sunt, tunc vel sunt offensæ æquales, vel inæquales? Si ultimum: tenetur incipere reconciliationem, qui gravius offendit; aliàs verò, qui prius. Quodsi offensæ forent moraliter quasi tempore simultaneæ, & gravitate æquales, utrique æquè incumbit data opportuna occasione inchoare reconciliationem; cùm non sit major ratio, cur potius unus, quam alter incipiat. Posito autem, quòd unus ex illis ex gravi ratione prudenter ab ipso petendo veniam, poterit quasi in titulum compensationis mutuæ intereà suspendere reconciliationem: sicuti, si forent duo debitores ad invicem, & aliter debitum non restitueret, posset & prior suum debitum interea in titulum compensationis retinere: consulitur tamen in simili casu aliquis tertius tanquam mediator, qui rem pacificè inter hos componat.

Ad-

Additio IV.

*Reſp. III. Si offendens veniam verbis ſincerè rogavit, aut factis aliam æquivalentem ſatisfactionem congruo tempore exhibuit ſuo inimico offenſo, ſicque reconciliationem incepit, tenetur alter eandem reconciliationem complere ignoſcendo, ſeu remittendo offenſam: ſalvo tamen adhuc ſemper ſuo jure (ſi eo voluerit uti) petendi coram legitimo Judice debitam & proportionatam ſatisfactionem, aut damni reſarcitionem. Ita colligitur partim ex illo *Matth. cap. 6. Si non dimiſeritis hominibus peccata eorum, nec Pater veſter cœleſtis dimittet peccata veſtra.* Partim ex numero vigeſimo hujus Quæſtionis.

Dicitur autem notanter I. *Si offendens veniam petiit:* nam aliàs nec offenſus tenetur dare eandem per externa quædam ſpecialia reconciliationis ſigna, licèt cæteroquin nec tali quidem poſſit offenſus ordinariè negare ſigna communia, aut internum erga eum favere odium.

Dicitur II. *Si ſinceré petiit:* nam ſi tantùm pſeudopoliticè rogâſſet, venenum adhuc occultè reſervans in ſinu ſuo, utique alter non teneretur veniam dare, complendo ſic reconciliationem per ſpecialia aliqua ſigna externa; cùm talis ſimulatoriè petens ſit pejor non petente, utpote fraudulenta figens oſcula, qualia ſpecialiter deteſtatur Sacr. Scriptur. *Proverb. c. 27. v. 6.*

Dicitur III. *Si congruo tempore petiit:* nam ſi offenſa fuerit atrox, & adhuc recens, juxta

Patrem Sporer *loc. cit. n. 43.* offensus non tenetur illico complere externam reconciliationem dando veniam (videtur enim id juxta DD. supra humanam fragilitatem) modò cæteroquin conformiter dictis internè nullum intereà odium, & injustam vindictam, seu malevolentiam in pectore retineat. Sabinus Bononiensis *part. 1. Lucis moralis Tract. 18. n. 42.* *

QUÆSTIO III.

De multiplicibus actibus Charitatis.

SUMMARIUM.

26. *Actus Charitatis, qui?*
27. *Dilectio,*
Beneficentia,
28. *Gaudium,*
29. *Pax, &*
30. *Misericordia, quid?*
Hujus vitia opposita, quæ?
31. *Opera Misericordiæ corporalia,*
32. *Et spiritualia, quæ?*
33. *Ex iis duo præcipuè examinatur à Theologis.*

26. CONCL. I. Plures sunt actus, vel potius effectus Charitatis, videlicet Dilectio, Beneficentia, Gaudium, Pax, & Misericordia; hujusque rursum alia sunt opera corporalia, & alia spiritualia. Ita communis, & patet inductione.

37. Pri-

27. Primus igitur, ac præcipuus Charitatis actus internus eſt *Dilectio*, quâ alteri per Charitatem volumus bonum. Porro huic interno actui Charitatis, quatenus tendit ad proximum noſtrum, reſpondet actus aliquis externus, qui dicitur *Beneficentia*, éſtque veluti executio ipſius dilectionis internæ: ſiquidem per Beneficentiam proximo re ipſa bonum tribuimus, quod ei volumus, ex interno Charitatis affectu, ſive dilectione. Hinc 1. *Joan. cap. 3.* dicitur: *Filioli, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate*, id eſt, tum animo, tum externa exhibitione.

28. *Gaudium* non tam virtus eſt, quam effectus virtutis, ſeu ipſius Charitatis; nec aliud eſt, quam quies animi in bono præſente & poſſeſſo. Nam, dum Deum ex Charitate diligimus, mox lætamur de ipſius bonis, utputa de infinitis perfectionibus Divinis, de exaltatione Nominis ſui, converſione Gentium, ac hujusmodi: ac ſimiliter, ſi proximum veraciter diligimus, gaudeamus de bonis ipſius, videlicet de converſione ejus à peccatis, de profectu in virtutibus, imò & de bonis aliis tum ſpiritualibus, tum temporalibus.

29. *Pax* ſimiliter eſt actus, ſeu potius effectus Charitatis, juxta illud Apoſtoli *ad Galat. 5. Fructus autem ſpiritus eſt eſt charitas* (id eſt actus dilectionis internæ) *gaudium, pax &c.* Et *Pſalm 118. Pax multa diligentibus legem tuam.* Porrò Pax ſecundum D. Auguſtinum *lib. 19. de Civitat. Dei. cap. 13.* eſt *Tranquillitas ordinis.* Conſiſtit autem in hoc, quòd noſtra voluntas

tas Divinæ voluntati cohæreat, ad eamque reliquas interiores appetitiones accommodet. Item in eo, quòd nostra voluntas cum proximi voluntate concordet in iis, quæ ad ejus salutem æternámque beatitudinem pertinent.

30. *Misericordia* est virtus proximè ex Charitate trahens originem, eaque inter virtutes proximum respicientes tenet principatum. Definitur autem à S. Augustino *lib. 9. de Civitat. Dei. cap. 5.* quod sit *alienæ miseriæ in corde nostro compassio, qua, si possimus subvenire compellimur.* Duo quippe Misericordia complectitur, videlicet dolorem illum, qui ex alieni mali consideratione nascitur, & actum virtutis, quo, si possumus, alienæ miseriæ subvenire conamur; quod fit per opera Misericordiæ, tum corporalia, tum spiritualia. Hinc virtuti Misericordiæ per excessum opponitur nimia cordis mollities, seu nimia indulgentia: per defectum verò cordis durities, atque crudelitas.

31. CONCL. II. Opera Misericordiæ rectè dividuntur in corporalia, & spiritualia. Ita communis. Et quidem corporalia (sic dicta, quia ad corpus referuntur, & circa illud exhibentur) sunt septem; videlicet, Esurientes pascere, sitientibus potum dare, nudos operire, captivos redimere, ægrotos visitare, peregrinos hospitio suscipere, mortuos sepelire. De quibus omnibus fit mentio *Matth. cap. 25.* atque extant plurimi alii textus S. Scripturæ passim occurrentes, & loquitur ille vulgatus versiculus:

Visito,

Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

32. Opera Misericordiæ spiritualia, seu quæ ad animum referuntur, sunt itidem septem; videlicet, peccantes corrigere, ignorantes docere, dubitantibus rectè consulere, pro salute proximi orare, consolari mœstos, improborum injurias patienter ferre, aliorum offensam remittere. Et de his loquitur alter vulgatus versiculus, sub ly *consule* etiam *docere* complectens, dum habet:

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.

33. Cæterùm dimissis aliis actibus Charitatis, utpote de quibus minor est difficultas, Theologi potissimum bina opera Misericordiæ examinare solent, videlicet largitionem Eleemosynæ, per quam pleraque opera Misericordiæ corporalis exercentur, & Correctionem fraternam: unde de his, eorúmque obligatione speciales Quæstiones instituentur.

QUÆSTIO IV.
De Præcepto dandi eleemosynam.

SUMMARIUM.

34. *Eleemosyna, quid?*
35. *Eleemosyna quandoque est de præcepto?*
36. *Ad obligationem dandi Eleemosynam duo concurrere debent, quæ?*
37. *Corollarium.*
38. *Necessitas proximi triplex, extrema, gravis, & communis.*

39. Bo-

39. *Bona superflua naturæ, & Superflua statui, quæ?*
40. *Tempore necessitatis extremæ proximi danda Eleemosyna de superfluis naturæ sub præcepto.*
41. *Limitatur hæc doctrina.*
* *Occurritur objectioni.*
42. *De superfluis naturæ, & statui danda est Eleemosyna etiam gravem necessitatem patientibus.*
* *Corollaria.*
43. *In necessitate communi tenetur quis de bonis superfluis naturæ, & statui dare Eleemosynam sub veniali.*
44. *Nisi subsit ratio negandi; & quæ?*

34. ADVERTENDUM, quod *Eleemosyna* generalissimè accepta communiter definiatur, quod sit alienæ miseriæ sublevatio. Et hoc modo Eleemosyna tam latè patet, quàm latè sese extendunt miseriæ, quibus creatura rationalis est subjecta; sicque Eleemosyna complectitur sub se omnia opera Misericordiæ, tam corporalia, quam spiritualia. Magis tamen ad propositum Eleemosyna accipitur pro opere Misericordiæ corporali; éstque opus, quo aliquid ex compassione propter Deum indigenti datur. Unde Eleemosyna est actus externus virtutis Misericordiæ, quatenus procedit ex motivo sublevandi miseriam proximi; quamvis etiam esse possit actus Charitatis, si fiat ob amorem Dei.

35. CONCL. I. Eleemosyna quandoque est de præcepto, tenemúrque sub peccato mortali

ali-

aliquando per Eleemosynam succurrere proximo. Ita omnes Catholici. Patet id ex S. Scriptura, ut *Ecclesiastici 4. Eleemosynam pauperis ne defraudes.* Item *Luc. 11. Verumtamen quod superest, date Eleemosynam*, & alibi. Et quidem Eleemosynam corporalem non tantùm sub consilio, sed quandoque cadere sub præcepto, patet ex illo *Matth. 25. Discedite à me maledicti in ignem æternum: esurivi enim & non dedistis mihi manducare &c.* Siquidem nullus damnatur ob omissionem consilii, sed solùm ob violationem præcepti.

36. CONCL. II. Ad incurrendam obligationem dandi Eleemosynam duo concurrere debent, videlicet quòd & accipiens in necessitate constitutus sit, & dans habeat bona superflua, unde dare possit Eleemosynam. Ita Doctores passim. Idque desumitur ex S. Scriptura clarè ut ex illo 1. *Joan. 3. Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessè habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo Charitas Dei manet in eo?* Et consequenter, ut propter negatam Eleemosynam perdatur Charitas Dei, seu gratia sanctificans, requiritur, ut frater seu proximus noster habeat necessitatem, simulque nos habeamus substantiam, seu media sufficientia eum juvandi. Idem patet ex *cit. verbis Matth. 25. Esurivi enim, & non dedistis mihi &c.*

37. Infertur proinde, si quis non habeat, unde det Eleemosynam, eumdem contra hoc præceptum non peccaturum; quia ad impossibile nemo obligatur. Similiter si quis habeat quidem

dem bona plurima, ſed non adſit, qui habeat veram neceſſitatem, non tenebitur præcepto dandi Eleemoſynam. Sed mox reſtat difficultas, quæ neceſſitas proximi inducat obligationem dandi eidem Eleemoſynam, & quis cenſeatur habere bona ſuperflua, ita ut obligetur de ipſis dare Eleemoſynam, ſuppoſitâ, ſibíque patefacta vera neceſſitate proximi.

38. Pro reſolutione hujus Quæſtionis neceſſariò eſt præmittendum, quod triplex poſſit intelligi neceſſitas proximi. Una extrema, cui ſi non ſuccurratur, proximi vita, certò, vel probabiliter periclitabitur. Altera neceſſitas dicitur gravis, cui ſi non ſubveniatur, proximus vitam ægrè & difficulter conſervabit. Tertia neceſſitas eſt communis, & ordinaria; qualis eſt eorum, qui oſtiatim mendicare ſolent.

39. Deinde etiam dupliciter poteſt quis intelligi, habere ſuperflua bona. Primò quidem ſuperflua naturæ; qualia cenſentur ea, quæ non ſunt neceſſaria ad vitam ſuam ſuorúmque ſuſtentandam, ſive deinde requirantur ad honeſtam conſervationem ſtatus ſui, ſive non. Secundò ſuperflua ſtatui perſonæ; qualia bona cenſentur ea, quæ etiam non ſunt neceſſaria ad conditionem, ſeu ſtatum perſonæ decenter conſervandum. Et hæc diſtinctio oſtenditur à contrario ſenſu; nam, ut ex terminis patet, neceſſaria ad naturam dicuntur, quæ requiruntur præciſè ad vitam conſervandam; neceſſaria ad ſtatum verò, quæ ad ſuum, ſuorúmque ſtatum decenter conſervandum requiruntur. Nunc ſit

40. CON-

40. CONCL. III. Tempore neceſſitatis extremæ, vel quaſi extremæ proximi, Eleemoſyna eſt danda ſub præcepto de ſuperfluis naturæ ſeu vitæ, quamvis ſint neceſſaria ſtatui perſonæ; maximè ſi id fieri poſſit ſine gravi diſpendio proprii ſtatus. Ita communis, & certiſſimum aſſerit Joannes Cardenas *ad Propoſit. 12. Innocentii XI. n. 9.* Et hoc quidem clarè deſumitur ex hactenus citatis, aliíſque pluribus textibus Sacræ Scripturæ. Accedit ratio: quia ordine Charitatis, per ſe loquendo, præferenda eſt vita proximi decentiæ ſtatus noſtri. Hinc S. Ambroſius, relatus *c. Paſce. diſt. 86.* ſic ait: *Paſce fame morientem; quisquis enim paſcendo hominem ſervare poteras, ſi non paviſti, occidiſti.*

41. Dicitur, *maximè ſi id fieri poſſit ſine gravi diſpendio proprii ſtatus.* Quia imprimis ceſſat hæc obligatio, quando quis non poteſt ſuccurrere proximo, niſi cum plena everſione ſui ſtatûs; tum quia Charitas non obligat reſpectu proximi cum detrimento proprio reſpectivè adeò gravi, tum etiam, quia utilius eſt Reipublicæ, Nobilem retinere ſtatum ſuum, quàm quòd privatus pauper vitam, alioquin ad breve tempus duraturam, non tam citò finiat, prout argumentatur Herincx *diſp. 12. quæſt. 3. n. 46.* Deinde nemo tenetur pauperi magnam dare quantitatem pecuniæ ad emendam exquiſitiſſimam medicinam ipſi neceſſariam, ſed ſufficit adhibere media communia. Layman. *lib. 2. tract. 3. cap. 6. n. 4.* Sa *℣. Eleemoſyna n. 4.* & alii. Inſuper ceſſat iſthæc obligatio, ſi tibi

constet, quòd ab alio juvandus sit pauper; nam tunc is non censetur esse in extrema necessitate.

Additio.

*Nec opponas: Bona temporalia pro conservatione statûs sunt inferioris ordinis vita corporali alicujus hominis privati: ergo hæc Bona ad Conservationem vitæ corporalis proximi expendi debent etiam cum valde gravi dispendio proprii status; sicuti ob eandem rationem conformiter dictis antecedentibus vita nostra corporalis exponi debet periculo ad conservandam vitam spiritualem proximi nostri in extrema necessitate spirituali constituti. Resp. enim ad istam meo judicio (speculativè loquendo) satis difficilem objectionem, *Inprimis* hoc argumentum probare nimiùm: videlicet, quòd contra communem omnium etiam proborum persuasionem dives teneretur quinque millia aureorum cum deperditione proprii status expendere, si per medicamenta tanti pretii vita corporalis unius pauperculi privati, cujus Reipublicæ non multum interest, conservari possit; cùm tamen vitam suam propriam non obligentur homines privati tam extraordinariis medicamentis tanti pretii, sed ordinariis, ac communibus solùm conservare. Item non sunt homines privati ex communi DD. adstricti pro conservanda vita propria subire conditionem aliquam durissimam extraordinariam: ergo multò minùs pro vita aliena. Foret autem homini e. g. Nobili durissimum dejici de statu suo, aut valdè grave dispen-

pendium in eodem pati, ut exinde vita corporalis unius pauperculi, Reipublicæ non multùm proficui ad tempus conſervetur, cui fortaſſis melius eſſet in altera vita his miſeriis liberari, quàm prolongando vitam corporalem eas ulterius ſuſtinere; quare in forma.

Reſp. II. Diſting. anteced. vita alicujus hominis privati eſt altioris ordinis, quàm bona temporalia illa, ex quorum carentia quis debet quidem aliquod, ſed non nimiùm grave diſpendium ſtatûs pati, con. ex quorum carentia deberet pati valdè grave diſpendium ſtatûs, aut omnino de eodem dejici, nego anteced. nam in æſtimatione morali, & reſpiciendo utilitatem Reipublicæ vita alicujus hominis privati non cenſetur pretioſior, quam multa millia florenorum, queîs membra Reipublicæ indigent ad conſervationem ſtatûs, ut exinde ſuis temporibus bonum publicum promovere, & neceſſitatibus ipſius Reipublicæ ſuccurrere queant. Videantur la Croix *lib. 2. n. 201.* & Sporer *part. 3. ſuper Decalog. Tract. 3. cap. 6. ſect. 2. n. 51.* Cæteroquin ipſa vita ſpiritualis, ſeu æterna ſalus alicujus animæ pretioſo ſanguine JESU Chriſti redemptæ ita eſt altioris ordinis, ut nulla bona inferiora huic in æſtimatione morali quoad æternam ſalutem valeant æquiparari; *Quid enim prodeſt homini* (inquit Chriſtus apud Matth.) *ſi mundum univerſum lucretur; animæ verò ſuæ detrimentum patiatur;* Licèt cæteroquin etiam ibidem (juxta jam dicta) requirantur certæ notabiles conditiones, ut quis cum periculo de-

perdendæ vitæ corporalis teneatur alterum in extrema necessitate perdendæ salutis æternæ constitutum juvare.

42. CONCL. IV. Loquendo nunc de bonis superfluis & naturæ, & statui personæ, conveniunt Doctores, ex eisdem dandam esse Eleemosynam non solum patientibus extremam, sed etiam gravem duntaxat necessitatem. Hinc, ut omittantur citati Sacræ Scripturæ textus, S. Ambrosius *lib. 1. Officiorum cap. 31.* ait: *Grandis culpa est, si sciente te fidelis egeat: si scias, eum fame laborare, ærumnam pati, præsertim si mendicare erubescat.* Quibus postremis verbis eos indicat, qui honestis parentibus nati sæpe graviore paupertate premuntur, dum publicè mendicare erubescunt. Et quia in nonnullorum sententia vix amplius dabatur superfluum statui, sicque præsens præceptum, dandi Eleemosynam graviter indigentibus de superfluis statui, plurimum enervabatur; jure meritissimo Innocentius IX. inter alias sequentem, ordine 12. Propositionem damnavit: *Vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad Eleemosynam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.*

Additio.

* Ex hac præcedente Concl. colliges I. Qualiter peccent illi Medici, vel Chirurgi, qui, quamvis sciant unum alterúmve pauperem gravi infirmitate pressum, nolunt tamen unquam sine oblatione pecuniæ accedere, quamvis sæ-

piùs poſſent levibus medicamentis etiam citra grave ſuum damnum juvare.

Colliges II. Quali culpæ ſint obnoxii illi Advocati, qui numquam cauſas pauperum eò, quia pingues non ſunt, volunt ſuſcipere, etſi ſæpius juſtiſſimas, & quæ brevi poſſunt expediri, ſicque eorum miſeria ſaltem ex parte alleviari.

Colliges III. Quam Deo & naturæ humanæ (uti inquit Henno hîc) ſint exoſi illi divites, ac præſertim Eccleſiaſtici, qui tempore publicæ neceſſitatis granaria frumentis redundantia accumulant ſub ſpe majoris pretii & lucri, ubi interim pauperes in valde gravi neceſſitate conſtituti vix non fame pereunt; ſuper hos veniet maledictio à Spiritu Sancto *Proverb.* 11. ipſis comminata ſequentibus verbis: *Qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis; Benedictio autem ſuper caput vendentium.*

Colliges IV. Non eſſe immunes à peccato gravi illos, quibus nihil, quo aliis in gravi, vel extrema neceſſitate conſtitutis ſuccurrere poſſint, ſupereſt ex eo, quia plura, quàm ſtatum deceret, impendunt (prout in formalibus ait Henno *Tract. de Virt. diſp.* 6. *quæſt.* 12. *art.* 1. *Concluſ.* 3.) ad veſtium pompam, ædium magnificentiam, epulas frequentiores & ſplendidiores, ludos inordinatos, curioſitatis lenocinia, canum & equorum multitudinem &c. *

43. CONCL. V. Tandem loquendo de neceſſitate communi, utrum ex bonis ſuperfluis naturæ, & ſtatui perſonæ ſit ſub præcepto, vel tantùm de conſilio danda Eleemoſyna pauperibus communem neceſſitatem patientibus, va-

riant Doctores. Verùm communior & probabilior ſententia ait, adeſſe obligationem ſaltem ſub veniali: cùm quilibet ex præcepto Charitatis teneatur ſubvenire proximo neceſſitatem patiendi, ſi facilè poſſit.

44. Intellige, niſi adſit ratio aliqua negandi: quia tunc nulla omnino culpa foret, negare Eleemoſynam. Porro ejuſmodi juſta cauſa negandi Eleemoſynam pauperibus rogantibus inter alias cenſetur ea, ſi dives propoſitum habeat aliis pauperibus dandi, vel loco aut tempore opportuniori, ſive pauperibus magis indigentibus. Quòd ſi verò abundans divitiis omnes prorſus pauperes à ſe repellat, in malo planè ſtatu verſari videtur, utpote cum divite Epulone omni Charitate Dei & proximi exutus, atque inordinato nimium amore divitiarum affectus, cum Chriſtus dicat *Matth. 6. Non poteſtis Deo ſervire, & Mammonæ.* Layman *loc. cit. n.* 5. & alii.

QUÆSTIO V.

De Correctione fraterna.

SUMMARIUM.

45. *Correctio proximi duplex, Judicialis, & Fraterna.*
46. *De Correctione fraterna habetur ſpeciale præceptum.*
47. *Quod ex genere ſuo obligat ſub mortali.*
48. *Quatuor conditiones requiruntur, ut hoc præceptum obliget; quæ?*

* *Ex his tres casus figurantur.*

49. *Hoc præceptum obligat omnes, magis tamen Superiores, quàm subditos.*

50. *Et hi rarius contra illud mortaliter peccant.*

51. *In Correctione fraterna servandus est ordo à Christo præscriptus.*

52. *Casus, in quibus non est necesse præmittere monitionem secretam, cum Addit. I. & II.*

53. *Aliter corripiendus inferior, aliter æqualis, aliter Superior; quomodo?*

54. *Prælati Ecclesiæ in Concionibus non taxandi.*

* *An & qualiter corrigendi peccantes ex ignorantia, vel obligatione.*

45. ADVERTENDUM, quòd Correctio proximi delinquentis duplex sit, una judicialis, altera Fraterna. *Judicialis* dicitur illa, quæ fit à Potestate publica in bonum commune: id est: quando adhibetur remedium peccatis delinquentium à publicis Justitiæ Ministris, secundum quod ea redundant in detrimentum boni communis. Et talis correctio est actus Justitiæ vindicativæ: verùm de ipsa in proposito non est sermo. *Correctio fraterna* dicitur ea, quæ adhibet remedium peccato, in quantum est quoddam malum ipsius delinquentis. Et hæc est actus Misericordiæ spiritualis, quo per convenientem sermonem proximum à malo peccati avertere, & ad bonum honestum adducere conamur juxta illud *Psalm 140. Corripiet me justus, & increpabit me.* De qua loquendo sit

46. CONCL. I. De Correctione fraterna habetur speciale præceptum juxta illud Salvatoris *Matth. 18. Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Quinimo hoc præceptum non solùm est Divinum positivum, sed etiam naturale, quo membra ejusdem corporis se mutuo juvare tenentur, unde dicitur *1. Corinth. 12. Si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra.* Et generaliter in lege Evangelica nullúm præceptum Divinum continetur, quod non sit Juris naturalis, præter præcepta de Sacramentis, & de Fide. D. Thomas 1. 2. *quæst. 108. art. 1. & 2.* & alii.

47. CONCL. II. Præceptum hoc ex genere suo obligat sub mortali. Ita Mastrius *disp. 10. Theol. Moral. n. 67.* cum communi. Ratio est: quia Correctio fraterna fit ad lucrandum fratrem amissum per peccatum mortale, juxta cit. textum *Matth. 18. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum;* & consequenter hoc præceptum est de materia gravi. Accedit, quòd præceptum Eleemosynæ corporalis obliget quandoque sub mortali; ergo multò magis Correctio fraterna, utpote Eleemosyna spiritualis, per quam subvenitur necessitati spirituali proximi.

48. Intellige tamen cum Bassæo *Tom. 1. v. Correctio fraterna n. 7.* & aliis, quod hoc præceptum obliget non quidem semper & pro semper (cum sit præceptum affirmativum) sed dumtaxat pro aliquo tempore, seu concurrentibus certis conditionibus. Inter has autem con-

conditiones prima eſt, ut moraliter certus ſim de peccato proximi; aliàs enim non niſi temerariè agerem, ipſum corripiendo. Secunda, ut ſit ſpes fructûs, ſaltem probabilis: nam ſi nulla adſit ſpes fructus ex noſtra correctione ſecuturi, ſed magìs appareat periculum ſecuturæ deteriorationis, aut aliorum malorum, ea erit omittenda, aut differenda in aliud tempus opportunius. Tertia conditio eſt, ut correptio commodè fieri poſſit. Et quarta, ut non adſit magìs idoneus ad corripiendum, qui poſſit, ac velit hoc onus ſubire.

Additio I.

* Quod ſi has quatuor conditiones benè notes, poteris exinde reſolvere plurimos caſus. Majoris claritatis gratia ſolummodo ponuntur tres. *Primus.* Cajus maritus videt, quòd conjux ſua nimiam & ſibi aliquo modo ſuſpectam habet familiaritatem, & converſationem cum aliquo magno Domino, cujus ipſe reſpectivè eſt ſubditus: manifeſtat hanc ſuam diſplicentiam uxori, quæ tamen innocentior Metello non vult familiarem hanc intermittere converſationem: videt præterea Cajus, quòd, ſi eamdem abſolutè prohiberet, grave damnum à ſuo Domino ſit paſſurus, aut omnino ab officio amovendus. In hoc caſu, ſi præmiſſa proteſtatione, ſeu ſalutari ac efficaci adhortatione moraliter poſſibiles cæteroquin faciat præcautiones &c. non tenetur hanc converſationem abſolutè interdicere; partim, quia de peccato uxoris non

est certus; partim, quia exinde gravissimum sibi immineret damnum *

Additio II.

* *Casus secundus.* Petrus audit virum magnæ Auctoritatis graviter contra alios murmurantem; prudenter autem timet, quòd, si eumdem corrigeret, nihil efficeret, sed ad majorem indignationem commoveret; in tali passu potest licitè correctionem intermittere, quia non foret spes fructûs; ad duo autem Petrus attendat, inprimis ne signis tales detractiones approbet: dein, ut, si possibile, eumdem ad alium indifferentem discursum pertrahat. *

Additio III.

* *Casus tertius.* Bertha famula bene advertit, quod altera ancilla, aut etiam filia heri sui suspecta foveat cum servo, vel alio consortia, quæ etiam post privatam admonitionem continuant. Si indicet hero, vel ejusdem uxori, prævidet, quòd vel per ipsam propalationem patris seu matrisfamilias secreti non tenacis, vel aliunde procus ille sit deventurus in notitiam charitativè nunc denuntiantis, cum gravi suo damno per procum inferendo: taliter non est adstricta ad ulteriorem correctionem, mediante denuntiatione faciendam: uti nec etiam, si prævideret, se nihil per suam correctionem, vel denuntiationem effecturam; cùm fides non adhibeatur, &c. Et quoties in Confessionali, si fraternæ correctiones seu Charitativæ denuntiationes injunguntur, similia à con-

confitentibus percipiuntur responsa? *Ego jam intimavi patri, & matrifamilias, nihil dicunt.* Sive; *Ego jam detuli Superiori, & monui, non vult audire &c.* vel sic; *Pater Reverende, absit à me, ut denuntiem, debeo cum ipsis vivere, quotidie agere, & certò ipsis innotescet, me detulisse, haberemque exinde continuas mortificationes, persecutiones graves &c.* vel aliter; *Pater Reverende, facerem totum libenter, sed sua Reverentia non novit hanc personam, si resciret enim, quòd ego per modum fraternæ correctionis denuntiassem, prout probabiliter in notitiam deveniret, non essem securus in vita & membris &c.* Allegationes istæ, si veritate nitantur, planè excusant in simili casu à correctione seu denuntiatione fraterna. *

49. CONCL. III. Etsi hoc præceptum Correctionis fraternæ generatim omnes obliget, tam subditos, quàm Superiores; strictiùs tamen obligat Prælatos & Superiores; quibus aliorum cura incumbit. Ita Mastrius *loc. cit. n. 68.* cum communi. Ratio primæ partis (quæ tamen intelligenda est concurrentibus præfatis quatuor conditionibus) patet ex illis generalibus verbis Christi *Matth. 18. Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum.* Altera vero pars ex eo probatur, quia subditi tantùm ex Charitate tenentur corrigere proximum, Superiores vero non solùm ex Charitate, sed simul etiam ex Justitia, ac vi officii sui.

50. Quinimo in hominibus vulgaribus, qui non habent tantam auctoritatem, neque tantam prudentiam ad corripiendum proximum,

hoc

hoc præceptum non tam frequenter occurrit. Unde præceptum istud est amplè accipiendum, nec facilè credendum, timoratos homines mortaliter contra illud peccare, præsertim si non fuerint Superiores. Imo etiam concurrentibus supra dictis quatuor conditionibus fieri potest, ut tantùm peccetur venialiter, si nempe omittatur correptio ex quadam pusillanimitate, verecundia, timore aut tepiditate, qua quis reputat se minus idoneum ad faciendam correctionem, vel non existimat, se tam strictè obligari ad eam faciendam.

51. CONCL. IV. In Correctione fraterna servandus est ordo, quem Christus explicando obligationem Legis Naturalis præscripsit *Matth. 18.* illis verbis: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum &c. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ.* Ratio hujus saluberrimæ constitutionis est, ut sic consulatur famæ proximi, & fraterna correctio fiat modo, quo potest, secretiori, ac peccatum ipsius absque causa non manifestetur.

52. Cæterùm hoc ipsum intelligendum est regulariter loquendo, & concurrentibus certis conditionibus; unde in pluribus casibus necessarium non est servare hunc ordinem, imo interdum non expedit eumdem observare. Et ita inprimis accidit, quando peccatum proximi est publicum: hinc quippe dicitur *1. Timoth. 5.*

Peccan-

Peccantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant. Quod intelligitur de peccatis publicis: nam, ut loquitur S. Augustinus, *c. Quis aliquando. §. Hæc ergo. de Pœnitent. dist. 1.* relatus; *Publica noxa publico eget remedio.* Secundò, si ex prima admonitione secreto facienda non speretur aliquis fructus, quin potius timeantur lites, odia, dissensiones inde orituræ, aut quod delinquens suum peccatum sit confirmaturus &c. cessat obligatio eam faciendi: siquidem ad inutile, vel nocivum nemo obligatur: simulque deficiente fine adæquato legis (qualis in proposito est emendatio fratris, ejusque spiritualis profectus) cessat ipsa lex. Tertiò, si peccatum proximi quamvis occultum, verisimiliter credatur seu timeatur adhuc futurum, simúlque vergat vel in præjudicium, tertii, vel in perniciem Communitatis; ut est proditio patriæ, disseminatio hæresum, aut hujusmodi. Nam cùm talibus peccatis communiter privata monitione satis certò & efficaciter consultum esse non videatur; imò potius perversi homines dum se deprehendendos vident, calidius suam nequitiam occulare soleant, cessat prævia secretæ monitionis obligatio: quia juxta ordinem Charitatis, spectatis omnibus circumstantiis, major est habenda ratio boni communis, quam privatæ famæ delinquentis. Vide de hoc fusiùs Jus Canonicum *L. 5. Tit. 1. §. 2. & §. 6.*

Additio I.

* Quæres. An quoad peccata occulta quidem,

dem, attamen simul vergentia in præjudicium alicujus Reipublicæ debeat ante denuntiationem Superiori faciendam præcedere aliqua monitio privata, quando equidem non scitur pro certo futurus relapsus, dubitatur tamen de seria emendatione? ℞. Stante tali dubio non requiri præviam monitionem privatam, ob rationem superiori numero jam assignatam; quia stante tali dubio, & consequenter periculo emendationis debet præferri Bonum commune Bono privato, neque talis denuntiatio Superiori facta est peccaminosa diffamatio errantis, utpote quæ non est *injusta oblatio famæ ejusdem.* Audiatur desuper D. Thomas 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 7. in formalibus sequentis tenoris: *Quod si aliquis occultè tractet, quomodo Civitas tradatur hostibus, vel si Hæreticus privatim homines à Fide avertat; quia ille, qui sic occulte peccat: non solum in te NB. peccat, sed etiam in alios, oportet NB. statim procedere ad denuntiationem, ut hujusmodi nocumentum impediatur, nisi fortè aliquis NB. firmiter existimaret, quod statim possit per secretam admonitionem hujusmodi mala impedire.* Subsumitur: atqui dubitans de seria emendatione, non existimat *firmiter* per admonitionem secretam impediri hujusmodi mala: ergo. *

Additio II.

* Cæterùm si quis NB. *firmiter* coram Deo conscientiosè existimaret, per secretam, ac privatam monitionem impediri in futurum similia

milia mala, equidem D. Thomas non agnoscit obligationem (intellige ex jure naturali vel Divino) immediatè talem peccantem denuntiandi Superiori absque prævia monitione privata; hoc tamen non obstante potest per Superiores illos, qui alias habent potestatem ferendi leges, fieri statutum seu præceptum humanum in similibus Communitati præjudiciosis peccatis immediatè denuntiandi peccantem Superioribus, si videant, illud ly *firmiter* sæpius non niti firmo fundamento, sed potius suggeri ab amore proprio, vel si experientia doceantur, circa simile crimen occultum privatam monitionem ordinariè nihil, vel parum juvare, sed relapsum potius prudenter esse timendum. Ita Felix Potestas cum aliis à se citatis *in Examine Ecclesiastico Tom. 2. part. 3. num. 623.* & Mastrius *in Theologia Moral. disp. 10. quæst. 3. art. 5. præsertim n. 93. & n. 94.* *

53. CONCL. V. In casibus, in quibus urget præceptum præviè monendi errantem, aliter corripiendus est inferior, aliter æqualis & aliter Superior. Ita certa, & communis Doctorum; & patet claré ex S. Scriptura. Siquidem inferior plerumque prius increpandus, & postea mansuetè hortandus est, monente Apostolo *Galat. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis.* Æqualis vero amicè commonendus est juxta illud *2. Thessal. 3. Nolite quasi inimicum reputare, sed corripite ut fratrem.* Superior denique humiliter potius rogandus est, quàm redarguendus, secundum quod

quod dicitur *1. Timoth. 3. Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem.*

54. Præcipuè tamen cavendum, ne Prælati Ecclesiæ in publicis Concionibus taxentur coram plebecula; ex hoc enim nullus fructus sperari potest, quin potius timenda est mentis amaricatio, plebis offensio & scandalum, ac vilipensio Prælatorum. Hinc meritò *in Clem. 1. de Privileg. Religiosis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ districtius inhibetur, ne in Sermonibus suis Ecclesiarum Prælatis detrahant.* Et S. Hieronymus *Epist. 4. ad Rusticum.* relatus *can. Si Clericatus. 16. q. 1.* optimum omnibus relinquens exemplum, ait: *Non est humilitatis meæ, neque mensuræ judicare de Clericis, & de Ministris Ecclesiarum sinistrum quidpiam dicere: habent illi ordinem, & gradum suum.*

Additio.

* Quæres: An sit obligatio fraternè corrigendi, seu admonendi illum, qui peccat ex ignorantia aliqua, vel oblivione? e.g. Si quis ignorans die prohibito comederet carnes, aut nocte iret cubitum oblitus orare Horas Canonicas &c. Resp. I. Si ignorantia vincibilis fuerit, omnino adest obligatio fraternæ correctionis, si adsit spes emendationis, & simul habeantur reliquæ conditiones superius *num.* 48. specificatæ. Ratio est; quia talis peccat: ergo pariformiter tenemur, si commodè possumus per correctionem fraternam eumdem in viam

viam meliorem reducere, ſicuti, ſi alia peccata committeret. Reſp. II. Si ignorantia, vel oblivio fuerit invincibilis, equidem Bonacina abſolutè docet, neminem teneri ad correctionem fraternam, niſi quis aliunde fuerit obligatus ex officio, uti Paſtor reſpectu ovium concreditarum & Confeſſarius reſpectu pœnitentium, vel niſi transgreſſio fuerit in præjudicium tertii. Nam (inquit) tantùm obligamur vi Legis Divinæ corrigere peccatum proximi ob periculum animæ; quale tamen non adeſſet, ſi fuerit transgreſſio ex ignorantia vel oblivione invincibili: hoc idem concedunt Oviedo, Bannez, Navarrus & Valentia ſaltem in Lege humana. Econtra Sanchez, Franciſcus Henno, Caſtropalao, & alii contradicunt, dicentes, adeſſe obligationem corrigendi; tum quia ſic videtur exigere reverentia Legis; tum quia aliàs poſſet contrahi habitus contra legem, & inde magna inclinatio transgrediendi etiam tunc, quando cognoſcitur voluntas legislatoris contraria. Hæc ultima ſententia conſulitur ſuppoſito, quòd ex una parte talis correctio faciliter fieri poſſit, ex altera verò maxima & quaſi certa affulgeat ſpes fructus. Meritò tamen monet La Croix *lib. 2. n. 214.* opus eſſe hic diſcretione; etenim imprudenter ageret, qui inculpabiliter errantem in re nulli prorſus noxia corrigeret cum non levi ejusdem erubeſcentia, vel confuſione, aut aliorum incommodo: prout juxta P. Gobat *in Theolog. Exper. Tit. 3. num. 343.* malè fecit ille, qui Sacerdotem oblitum Stolæ de hoc de-

fectu non sine confusione admonuit ad arum sub ipso Sacrificio. *

DISTINCTIO VII.

De Vitiis Charitati, oppositis.

QUÆSTIO I.

De Odio Dei, & Proximi.

SUMMARIUM.

1. *Deus secundum se nequit odio haberi, sed solum quoad effectus suos.*
2. *Odium Proximi, duplex, personæ, seu Odium inimicitiæ, & qualitatis, seu odium abominationis.*
3. *Odium Dei, quale Peccatum?*
4. *Odium Proximi est ex genere suo mortale.*
5. *Potest per accidens fieri veniale.*
6. *Odium inimicitiæ semper illicitum, non sic odium abominationis.*

   (*a*) Ut dictum dist. 6. n. 25.
7. *Corollaria de Odio inimicitiæ, seu personæ.*
8. *Et Odio Qualitatis personæ, quod vocant abominationis.*
9. *Optare sibi mortem à Deo, quando non sit peccatum?*
10. *Cavendæ quoad propositum quædam Propositiones damnatæ.*

11. Ra-

11. *Ratio damnationis refertur.*
12. *Aliæ Propositiones damnatæ.*
* *Quomodo dictæ Propositiones sint intelligendæ;*
Addit. I. II. III. & IV.
13. *Maledictio, quale peccatum sit?*
14. *Et cui virtuti repugnet?*
15. *De invidia, Acedia, remissivè.*
(b) Tract. 3. dist. 3. quæst. 4. & 7. per totas.

1. ADVERTENDUM, quòd Deus dupliciter considerari possit: primo secundum se, ut est summum, ac infinitum Bonum; & sic à nullo potest Deus odio haberi; nam ubi nulla est ratio mali, ibi nullus potest esse actus odii. Deinde potest Deus considerari quoad effectus suos; quatenus scilicet punit peccatores, leges ac præcepta carni contraria posuit, immittit calamitates hujus sæculi diversas, & tandem transgressores mandatorum suorum æternaliter cruciat in inferno: & hoc pacto dæmones, & nonnulli perversi homines Deum odio prosequuntur.

2. Advertendum ulterius, quòd Odium proximi duplex esse possit. Unum dicitur *Odium personæ*, quo personæ cuipiam nobis displicenti malum volumus, quatenus ipsi malum est: & hoc alio nomine dicitur *Odium inimicitiæ*. Alterum appellatur *Odium qualitatis*, quo personam adversamur dumtaxat secundum malum ipsi adjacens, quod nobis vel aliis contrarium est, non autem secundum seipsam: & hoc vo-

cant *Odium abominationis.* Layman *lib. 2. q. cap. 8. n. 1.* & alii.

3. CONCL. I. Odium Dei est peccatum gravissimum Charitati oppositum, neque illud ob parvitatem materiæ potest fieri veniale. Ita Bonacina *disp. 3. de Præceptis Decalogi, qu. 4. punct. ult.* & alii. Ratio est: quia quodlibet odium in Deum repugnat summæ ejus Bonitati.

4. CONCL. II. Odium proximi ex genere suo est peccatum mortale, oppositum Charitati. Ita communis. Ratio est: quia sicuti virtute Charitatis Deum & proximum diligimus, ita actibus Charitati oppositis homo Deum & proximum detestatur; ergo & odium proximi est ex genere suo peccatum mortale, cum opponatur excellentissimæ virtuti Charitati.

5. Dicitur *ex genere suo.* Siquidem odium proximi potest fieri veniale, tum ob imperfectum animi consensum, seu indeliberationem actus (quod etiam in odio Dei locum habet) tum ob parvitatem materiæ: ut si quis leve malum alicui optet, aut si levem aliquam displicentiam, seu modicam aversionem habeat erga proximum: hic enim non peccat mortaliter. Idem dicendum, etiam si quis fastidium, indignationem, & quandam modicam aversionem concipiat erga eos, qui nobis spiritualia consulunt, puta erga Concionatores, Confessarios &c.

6. CONCL. III. Etsi interdum licitum sit, hominibus malis, sive peccatoribus ex odio abomina-

minationis, ſeu ob qualitates pravas ipſis adjunctas optare malum, v. g. ut fur Reipublicæ noxius ſuſpendatur, non quidem hoc optando, quatenus malum ipſius eſt, ſed quatenus boni rationem habet, atque inde majora mala impediuntur (1) nihilominus odium inimicitiæ, quo perſonam proximi odio habemus, Charitati ſemper adverſatur, ut dictum *Concluſ. præced.* Hinc.

7. Infertur I. Eum graviter peccare contra Charitatem, qui alicui magnum malum exoptat ex diſplicentia perſonæ, ſeu quatenus abſolutè ipſi malum eſt, non verò ob bonum ipſius vel alterius. Idem de eo dicendum, cui perſona alterius tamquam infeſta, & odioſa diſplicet, ſicque ipſam non eſſe deſiderat, aut aliud grave malum ex animo precatur. Atque hoc ipſum procedit de iſto, qui gaudet, ſeu complacet de gravi malo proximi, quia ipſi malum eſt. Ratio eſt clara: quia hæc pertinent ad odium perſonæ, quod vocant *Odium inimicitiæ.* Et exinde peccat mortaliter, qui ex eo fine recitat Pſalmum 108. ut mala inibi contenta veniant ſuper inimicum ſuum, prout exemplificat Buſenbaum hic.

8. Infertur II. Secus eſſe dicendum de eo, qui gaudet de malo alicujus, vel triſtatur de ipſius bono ex honeſto motivo. Sic quippe à peccato mortali excuſatur, qui de alicujus infirmitate, vel morte lætatur, eò quod ſic non poſſit ampliùs nocere Communitati, aut ſibi eſſe occaſio peccandi. Similiter non peccat, qui triſtatur, dignitates conferri indignis, im-

pios exaltari, ficque habere anfam ampliùs nocendi probis hominibus: quia hæc fpectant ad odium qualitatis perfonæ, quod alio nomine *Odium abominationis* appellant. Quinimo *Bonacina loc. cit. num. 7.* hoc extendit ad matrem, quæ mortem filiarum exoptat, eò quod non habeat, unde eas vel ob deformitatem, vel inopiam honeftis nuptiis tradat.

9. Infuper paffim Doctores à peccato excufant eos, qui cum debita refignatione in Divinam voluntatem, atque patientia (fecus, fi fiat ex impatientia, aut defperatione) fibi à Deo mortem exoptant ad fubterfugiendas multiplices graves miferias hujus fæculi. Et multò magis id dicendum, fi tale defiderium concipiatur ex metu Deum offendendi peccato mortali, aut ex defiderio ipfum æternaliter videndi in æterna beatitudine, nam tale defiderium paffim à libris afceticis commendatur tamquam bonum, laudabile, Deoque placens, juxta illud Apoftoli *Philipp. 1. Defiderium habens diffolvi, & effe cum Chrifto.*

10. Ne autem in præfenti materia laxentur habenæ malitiis hominum ob indifcretas, imò fcandalofas quorundam illationes, merito huic malo Sedes Apoftolica providendum cenfuit, dum Innocentius XI. Anno 1679. fequentes Propofitiones, *ficut jacent, ut minimum tamquam fcandalofas, & in praxi perniciofas* (ita fonat cenfura) *effe damnandas, & prohibendas ftatuit, & decrevit.* Una, & ordine 13. fic fonat: *Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus triftari, & de illius mor-*

morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum. Ita Propositio damnata.

11. Ratio hujus damnationis est; quia quamvis ordinatè, & salva Charitate fieri valeat, quòd quis sive ob bonum spirituale ipsius, vel alterius, aut propter bonum commune Reipublicæ, vel etiam ad evitandum ingens malum temporale optet alteri mortem, vel aliquod temporale incommodum, prout notat tum Doctor Angelicus 2. 2. *q. 76. art. 1. & 3. dist. 10. art. 1.* tum Doctor Subtilis *3. dist. 30. q. un.* (sic enim principalis intentio non fertur ad malum, sed ad bonum spirituale ipsius, vel alterius, vel ad bonum Communitatis, & ut alter nocere desinat) nihilominus illicitum est. & Charitati repugnans, optare mortem proximo ob tale emolumentum, quod solummodo speratur, & ad quale adhuc ne quidem habetur jus, aut ob quodcumque eiam modicum: quia tale bonum censetur esse levioris momenti facta comparatione cum vita hominis, adeóque hoc bonum non erit motivum honestum, & sufficiens pro eliciendo licitè tali actu, ut rectè notat Joan. Cardenas *in Christ Theologica ad cit. Propositionem 13. Innocentii XI. cap* 3.

12. Altera, & ordine 14. Propositio damnata sic sonat: *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.* Similiter & sequens

Propositio, ordine 15. merito est damnata: *Licitum est filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.* Hæ proinde Propositiones, tamquam damnatæ, erunt cavendæ; idque ob rationes *num. præc.* allatas, quæ fortius urgent in proposito ob amorem à filiis specialiter debitum parentibus. Aliam adhuc declarationem harum Propositionum videre poteris apud Sporer *Tract. 2. in I. Præcept. Decalog. cap. 6. Sect. 1. §. 4.*

Additio I.

* Quæres I. Ex qua Regula dignosci queat, licitum esse de incommodo, ac damno alterius ob commodum, ac emolumentum proprium exinde oriturum gaudere, vel vice versa tristari de bono, ac commodo alterius ob malum sibi propterea timendum? Ante Responsionem Nota I. Quod aliud sit *gaudere* de incommodo, malo, ac damno alterius (v. g. de morte immatura Parentis) quatenus id alteri damnosum est, ita, ut ipsum damnum alteri obveniens sit motivum gaudendi: & aliud *gaudere* de damno, malo, & incommodo alterius, quatenus ex hoc ipso alterius incommodo, seu damno obvenit mihi quodpiam bonum, seu emolumentum: primum gaudium juxta præcedentia dicta certo non est licitum, forétque odium inimicitiæ; quoad secundum verò, ubi bonum, seu emolumentum mihi obveniens est motivum gaudendi, Nota II. Quod emolumentum mihi obve-

obveniens tanquam motivum gaudendi (puta in allegato casu hæreditas paterna) possit *inprimis* ita influere quà bonum reduplicativè, ut tamen de medio acquirendi illud bonum (puta in præsenti de immatura morte Parentis) prorsus præscindatur: *secundò* taliter, ut etiam per istud gaudium ac complacentiam ipsum medium acquirendi alteri damnosum (puta in præsenti ipsa immatura mors) simul immediatè ac directè attingatur, non quidem tanquam finis ac motivum acquirendi, sed tanquam medium: sic etiam loquendo de voluntate efficaci, si volo sumere medicinam, ut acquiram sanitatem, non solùm volo sanitatem, sed etiam ipsam medicinam, & quidem sanitatem tanquam motivum, seu causam finalem, medicinam autem tanquam medium acquirendi hunc finem. Præcedens gaudium præcisivum damni alterius in similibus non videtur illicitum, neque sub propositione damnata comprehensum uti advertit Joan. Kugler in sua Crisi super Cardenam, hic, éstque ad tollendos multos scrupulos bene advertendum, præsertim in Primogenituris & Majoratibus, ubi mortem Primogeniti, vel senioris familiæ expectare necesse est. De altero verò restat adhuc difficultas; quare.*

Additio. II.

*Respondeo ex libello succinctè propositiones damnatas declarante: ad dignoscendam licititatem similium actuum debet quasi ponderatio ab intellectu institui inter commodum, seu

 emo-

emolumentum ex una, & inter incommodum, seu damnum ex altera parte: si emolumentum proprium sit præponderans damno, seu incommodo alterius, licet gaudere de illo, dummodo citra tuam culpam alteri illud incommodum evenerit. Similiter si incommodum, ac damnum proprium eventurum sit valde grave, & quasi præponderans emolumentum alterius, licitum erit tibi de bono alterius tristari. Econtra verò, si malum alterius præponderet bono proprio, seu tuum emolumentum respectivè, & in comparatione damni alterius sit tantummodo leve, non licebit tibi de alterius damno gaudere: sicuti neque licitum erit tristari de adepto alterius emolumento, si tantùm exinde tibi comparativè exiguum incommodum oriatur. Ratio utriusque partis est; quia instituendo ad invicem ponderationem in libra Charitatis prior modus gaudendi, seu contristandi, ubi non simul cooperor ad malum alterius, nec impedio ejus emolumentum, non videtur contra ordinem rectæ Charitatis, benè verò modus posterior, uti docet Dominicus Viva in Trutina Theologica *part. 1. Proposit. 13. & seqq.*

Additio III.

* Exemplificatur pro majori claritate in sequentibus casibus præcedens Doctrina: sic I. Filia multùm à Patre solicitata ad peccatum carnis, potest gaudere de immatura morte Parentis propter conservationem salutis spiritualis propriæ animæ: nam salus animæ propriæ est bonum

bonum præponderans ſaluti corporali Parentis. Item II. licet triſtari, ſi homicidiæ, aliíque peſſimi malefactores paſſim tolerentur impune in detrimentum Reipublicæ; nam bonum Reipublicæ eſt præponderans vitæ malefactorum. Econtra III. Eſt prohibitum Matri gaudere de morte ſuæ filiæ, eò quòd à marito ſuo eadem ſubinde fuerit aliquo modo acerbioribus verbis increpata, & exinde apud Matrem querula, à quibus moleſtiis mater nunc eſt liberata: nam modicæ hujus moleſtiæ liberatio non eſt bonum præponderans malo mortis filiæ. Aliter foret ſentiendum, ſi præcedentes ærumnæ filiæ fuiſſent valde graves, & ſic vita valde amara: nam *melior eſt mors, quàm vita amara. Eccli. cap. 30.*

IV. Pariter illicitum eſt de victoria à Catholicis contra Hæreticos reportata triſtari ex eo, quia unus ex hiſce occiſis hæreticis erat tuus conſanguineus, ſolitus tibi ſingulis annis quasdam conferre gratias nunc ſublatas: nam bonum Reipublicæ Catholicæ eſt bonum præponderans damno tuo privato, quod ex morte occiſi nunc ſuffers. *

Additio IV.

*Quæres II. An, ubi licitum eſt de incommodo alterius ob emolumentum proprium ex poſtfacto gaudere, pariter ex hoc fine liceat alteri hoc incommodum antecedenter optare, ſeu inefficaciter deſiderare? Ante Reſponſionem nota, quòd deſiderium inefficax non ſit voluntas abſoluta, quæ taliter vult objectum, ut ſimul

mul inquirat media obtinendi illud: hoc enim non foret licitum, uti patebit ſequentibus exemplis. Quare deſiderium inefficax eſt tantummodo voluntas conditionata, qua exoptat, ut, ſi malum præponderans aliter tolli, vel bonum præponderans aliter acquiri non poſſet, id fieret (absque tamen ſua cooperatione) etiam morte alterius. H. N.

Reſpondet apud dictum Dominicum Viva Pater Vaſquez *part. 2. part. 114.* affirmativè. Ratio eſt; quia hoc deſiderium inefficax in effectu non aliter influit, quam gaudendo de illo objecto; prout apud Viva advertit Divus Thomas. Sic in exemplo: Filia à Patre Vitrico blandis verbis ſæpiùs ad peccatum carnis allecta, etſi nequeat efficaciter influere in mortem Patris propter has blanditias, poteſt tamen inefficaciter optare mortem naturalem Patris, ut exinde liberetur à periculoſa hac ſolicitatione. Sic etiam, quando quis ducit vitam valde amaram, etſi nequeat ſe vita privare, ac propterea media exquirere, poteſt tamen ſibi mortem optare, ſeu inefficaciter deſiderare, prout taliter Elias *3, Reg. cap. 19* petiit animæ ſuæ, ut moreretur ad evadendas Jezabelis inſidias. Simile petitum legitur ad Dominum à Moyſe factum. *Num. c. 11.*

13. Quæres III. Quale peccatum ſit maledictio, quâ alicui homini malum imprecamur, v. g. ut fulmine, laqueo pereat, diabolus eum rapiat &c. Reſp. I. Certum eſt, maledicere alicui ſeriò, & ex animo, eſſe ex genere ſuo peccatum mortale, quamvis ex inconſideratio-

ne

ne actus, vel levitate materiæ, aut ſi non fiat ſeriò, ſed potius ad oſtendendam ſuam diſcipli-centiam vel indignationem poſſit eſſe veniale: puta ſi parens filio, hera ancillæ malum imprecetur, non ex animo deliberato, ut ita eveniat, ſimulque id fiat absque notabili honoris immi-nutione; uti poſt alios exemplificat Layman *loc. cit. cap. 8. num. 8.* Atque tales imprecationes ſolent fieri frequenter in jumenta, & alias creaturas non rationales.

14. Reſp. II. Proximo ſine juſta cauſa ſeriò maledicere, ſeu malum optare, Charitati repugnat, & ad peccatum Odii pertinet, interdum etiam Juſtitiæ repugnat, & ad contumeliam ſpectat. Ita communis. Exemplum prioris eſt: ſi quis cuipiam abſenti ex animo maledicat; nam hoc ſoli Charitati contrariatur. Exemplum poſterioris eſt: ſi quis ſeriò maledicat præſenti, ac in faciem ipſius; hoc enim inſuper continet contumeliam, quia lædit honorem proximi.

15. Solent hoc loco Doctores agere pariter de Invidia, & Acedia, utpote quæ etiam ſunt peccata mortalia Charitati repugnantia. Verùm de iſtis jam dictum ſuperiùs (*b*) explicando ſeptem peccata Capitalia, inter quæ & hæc duo connumerantur.

QUÆSTIO II.
De Scandalo.
SUMMARIUM.

16. *Scandalum quid?*

17. *Scan-*

17. *Scandalum activum seu datum, quid?*
Est adhuc duplex.
18. *Scandalum passivum generatim.*
Scandalum acceptum.
Subdividitur in Scandalum Pusillorum, & Pharisaicum.
19. *Peccatum speciale Scandali, quando committatur?*
20. *Non semper est peccatum mortale.*
21. *Scandalum activum quando, & quale peccatum sit?*
22. *Id ipsum amplius ostenditur.*
23. *Causa justa faciendi aliquid indifferens, quo alter creditur abusurus, quæ?*
24. *Vitanda tamen Propositio damnata.*
* *Circa cujus intellectum varia ponuntur notabilia.*
25. *Scandalum merè passivum interdum permitti potest, interdum non.*
26. *Quando non possit permitti?*
Et quande possit?
27. *An ex causa licitum sit petere ab alio talia, quæ non sine peccato præstiturus existimatur?*
Exempla, in quibus id licet.
28. *Quid dicendum de Seandalo Pusillorum, & Pharisæorum?*
* *Ex dictis resolvuntur sex utiles Casus.*

16. CONCL. I. Scandalum rectè definitur dicendo: *Scandalum* est dictum, vel factum minus rectum, præbens alteri occasionem

nem ruinæ spiritualis. Ita communis. Dicitur, *dictum vel factum*: quia externa tantùm actio (subintellige quoque omissionem ejus) potest habere rationem Scandali, non autem sola cogitatio interna. Et additur, *minus rectum*: quia non solùm actio mala sed quæ tantum habet speciem mali, potest habere rationem Scandali, si alteri occasionem peccandi præbitura sit. Quod si talis actio ne quidem speciem alicujus mali præ se ferat, omnino non dicitur ea actio scandalosa loquendo de Scandalo activo, cujus præcisè non autem Scandali passivi natura hic descripta fuit. Ut autem utriusque Scandali distinctio ab invicem magis cognoscatur, sequitur.

17. CONCL. II. Scandalum aliud dicitur activum, & aliud passivum. *Scandalum activum*, quod & datum appellant, est illud, cui proximè data definitio convenit, & de quo ex professo loquimur. Et hoc rursus duplex est: nam Scandalum activum aliud est proprium, seu per se tale, dum scilicet quis expressa intentione dat alteri occasionem peccandi hortando, inducendo, vel faciendo aliquid, quod per se est inductivum ad peccatum, & hoc dicitur *Peccatum speciale scandali.* Aliud est impropriè activum: ut fit, si quis ejusmodi actionem exerceat, quæ suapte natura apta est alteri occasionem peccati præbere, etsi hoc non intendat: ut si quis die jejunii carnes comedat coram talibus personis, quæ spectatis circumstantiis possunt inde accipere occasionem violandi præceptum Ecclesiæ, vel Fidei jacturam faciendi.

18. *Scan-*

18. *Scandalum passivum* generatim est ipsa spiritualis ruina proximi, in quam quis labitur occasione ab alterius dicto, vel facto accepta. In proposito tamen passivum accipitur, prout contradistinguitur ab activo, atque alio nomine dicitur *Scandalum acceptum*, seu *Scandalum merè passivum*: éstque illud, cùm & præter intentionem operantis, & præter naturam, seu conditionem operis alter ex eo peccandi occasionem accipit; atque per hoc distinguitur à Scandalo activo: & subdividi potest in *Scandalum Pusillorum*, quod ex hominis ignorantia, vel fragilitate provenit, & in *Scandalum Pharisæorum*, quod ex mera malitia alterius ortum habet: prout olim Pharisæi, propria malitia, & invidia erga Christum excæcati, ex optimis ejus actionibus, miraculis, & doctrinis scandalizati sunt, à quibus proinde *Scandalum Pharisaicum* appellatur.

19. CONCL. III. Peccatum Speciale Scandali activi committitur, quoties quis dat, seu dare intendit alteri occasionem ruinæ spiritualis, ea nempe intentione (saltem interpretativa) quidpiam inductivum ad malum dicendo, suadendo, aut etiam faciendo, ut alter peccet; & talis, qui alium inducit ad peccatum intendens illius damnum spirituale, peccat duplici peccato, videlicet peccato speciali Scandali, quod opponitur Charitati, & Correctioni fraternæ, simúlque eo peccato, quod ab altero committitur, seu ad quod induxit alterum. Ita Doctores communiter. Ratio est: quia, qui ex

ex intentione eſt cauſa peccati alterius, hoc ipſo vult illud peccatum, & conſequenter etiam ipſius eſt reus, & non ſolius peccati Scandali. Hinc talis non ſatisfacit in Confeſſione, dicendo, ſe alterum ad peccatum induxiſſe, ſed tenetur inſuper exprimere ſpeciem peccati, ad quod induxit, utpote vel directè, vel ſaltem indirectè & in ſua cauſa voliti.

20. Advertendum tamen, non ſemper eſſe peccatum mortale, licèt quis expreſſè intendat ruinam proximi; quia ſi hoc ſit duntaxat peccatum veniale, utputa levis indignatio, ad quam quis proximum inducere intendit, erit tantùm peccatum veniale. Ratio eſt: quia quantitas culpæ peccati Scandali ex ſolo proximi damno deſiderato penſanda eſt. Baſſæus ✠. *Scandalum n. 6.*

21. CONCL. IV. Scandalum activum ſuperiùs explicatum ex ſuo genere eſt peccatum mortale, quoties quis tenetur impedire occaſionem peccati proximi, abſtinendo ab opere illo, quod eſt occaſio Scandali, & non abſtinet, ſive deinde intendat ruinam proximi, ſive non: e. g. Si quis provocaret alterum amicitiæ cauſa ad hauſtus, ex quibus prævidetur ſecutura plena ebrietas alterius. Ita communis, & ratio clara eſt: quia (ùt ſupponitur) tenetur impedire occaſionem peccati proximi, & non impedit: unde locum habet Salvatoris *Matth. 18. Væ homini illi, per quem ſcandalum venit.* Additur notanter, *quoties tenetur impedire abſtinendo &c. & non abſtinet*: quia non ſemper tenetur quis abſtinere, ùt ampliùs declarabitur in ſequentibus.

22. CONCL. V. Licèt is, qui absque sufficienti & justa causa facit opus speciem mali præ se ferens (idem à potiori dicendum de opere ex se malo, seu peccaminoso) quo credit alios abusuros ad peccatum, censeatur regulariter cooperari peccato alieno, dando Scandalum activum, & consequenter peccet: nihilominus si quis aliquid ex se indifferens faciat justa intercedente causa, non peccat, quamvis ex eo alterum videat sumpturum occasionem peccandi, dummodo hoc nullatenus intendat. Ita Doctores passim. Ratio primæ partis est: quia quilibet tenetur, quantum commodè potest, præcavere, atque impedire peccatum proximi; aliter enim faciendo censetur illud saltem indirectè, sive in sua causa velle. Altera verò pars suadetur ex eo: quia talis non censetur cooperari, neque velle peccatum alterius, sed jure suo utendo illud dumtaxat permittere.

23. Porrò justa causa faciendi aliquid indifferens, quamvis eo credatur alter abusurus, non solùm est grave damnum, quod quis pateretur abstinendo à tali opere, verùm etiam quævis alia causa, quæ judicio viri prudentis justa censetur. Nam non semper æqualis causa erit proportionata ad excusandam ministrationem indifferentium cuipiam abusuro factam: sed quandoque major, vel minor requiritur causa, prout & illa indifferentia remotiùs, aut propinquiùs ad illum abusum propinquat, vel etiam gravior, aut minus gravis est obligatio illius virtutis, cui peccatum illud proximi hac occa-

occaſione committendum opponitur, uti notat Sanchez *lib.*1. *in Decalogum cap.*7. *n.*12. cum aliis. Sic vendens ornamenta, vel fucos, quibus mulier jam parata abutetur, excuſari poteſt à peccato mortali, ſi ipſo non vendente alter venderet: quia vendere talia ex ſe eſt indifferens, ac remotè ſolùm dat anſam peccato, ſimulque ſubeſt proportionata cauſa vendendi; nam alioquin mercatori ſequeretur damnum notabile, cum negando talia paſſim amitteret emptores. Et ob eandem cauſam excuſari poſſunt caupones vinum præbentes illis, qui timentur ſe inebriaturi, vel præbentes cœnam eis, qui eandem in die jejunii petunt; item & famuli parantes menſam, aut menſæ inſervientes, vel cibos coquentes: quia hi non concurrunt ad potationem, vel comeſtionem, ùt eſt inebriatio, vel fractio jejunii, ſed ùt eſt quid deſerviens ad refectionem, quod non eſt intrinſecè malum, ſed indifferens.

24. Econtra verò Innocentius XI. jure ſequentem Propoſitionem, ordine 51. damnavit: *Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem ſubſervit deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.* Et meritò hæc Pròpoſitio damnata, ſicque vitanda eſt, eò quod actiones illæ admodum propinquè ad peccatum accedant, imò ad id cooperantur, dum quis eas ſcienter exercet.

Additio I.

* Ast dubitabis, quidnam circa Propositionem hanc damnatam sit sentiendum, si talis famulus non solùm malè tractetur v. g. verberibus excipiatur, torvis oculis aspiciatur, aut à domo expellatur, verùm etiam sic expulsus nullum alium Dominum acquirat; atque exinde non sine magno dedecore, & summa mentis afflictione mendicare cogatur, poteritne saltem in his circumstantiis absque incursu in Propositionem damnatam præfatas actiones Domino exhibere, cum protestatione tamen, quod eas non exerceat eo fine, ut per has ad stuprum cooperari velit? Respondeo uti in succincta declaratione Propositionum damnatarum, non deesse Doctores: qui cum Lumbier, & Dominico Viva hic (in quorum sententiam videtur etiam P. Reiffenstuel juxta verba ultima prioris numeri inclinare) sentiunt, tales actiones neque tunc licere famulo, eò quòd judicent eas intrinsecè malas, quia omnino proximè influunt in ipsum peccatum stupri: sicuti ergo (inquiunt) juxta communissimam DD. ob omnino proximum influxum in peccatum non licet, haud obstante periculo mortis, Catholicis apud Turcas captivis admovere ignem tormentis bellicis ad occidendos Christianos, neque vocare concubinam ad peccandum cum suo Hero (cum dicta ob tam proximum influxum videantur intrinsecè mala) ita à pari non licebunt (ajunt isti Doctores) famulo memoratæ actiones ob quodcunque periculum, ac damnum

num. Ita illi. Dantur tamen etiam alii DD. qui cum Castropalao sentiunt Contrarium, judicantes illas actiones, non æquè ac occasionem Christianorum per admotionem ignis ad tormenta, &c. esse intrinsecè malas, cum, etsi multum appropinquent peccato, non tamen sint immediatè perpetrativæ alicujus peccati; nam posset Herus ea ipsa famuli cooperatione uti ad subveniendum virgini, si forsan hæc adigeretur ab alio, sicque ad operandum bene &c. adeóque (addunt) licitas videri actiones istas famuli, non quidem ad evadenda mala gravia in ipsa Propositione allegata, benè tamen ad evitanda alia longè graviora, ac sæpius morte acerbiora. Profectò, quia actiones sequentes in bonum finem poni possent, licitum est juxta Suarez, Sanchez, Lessium, & Layman captivis in triremibus Turcarum Christianis ob metum mortis, aut alterius mali ipsa morte acerbioris remigare contra Christianos, sarcinas, & arma ad bellum necessaria convehere, & propugnacula ædificare, etsi ista omnia injustè à Turcis ordinentur ad delendos Christianos. *

Additio II.

* Cæterùm, quoniam in praxi quoad casus particulares adhuc, non obstante doctrina præcedenti, sæpius occurrunt dubia, an citra peccatum scandali hanc vel illam actionem (eodem modo proportionaliter discurre de omissione) ponere valeas, ex qua alter occasionem sumit peccandi? ad tollendas varias animi anxietates benè observa sequentes Regulas I. Quòd nun-

nunquam liceat aliquam actionem ex parte tua de se peccaminosam ponere, ex qua alter pariter ansam peccandi accipiat: sic famulo nunquam licet oretenus, vel per litteras Domini agendo internuntium incitare, seu citare concubinam expressè ad peccandum, vel propria manu tales litteras invitatorias nomine Heri scribere. Rebellus, Sanchez, & Viva hic. II. Si actio tua non sit de se mala, ulterius adverte, quomodo hæc ad peccatum ulterius concurrat, an remotiùs, an propinquiùs? major enim desideratur causa, si concursus ad peccatum est propinquus, quàm si remotus: hinc (teste Viva hîc) causa, quæ excusat à locando domum meretrici, non sufficit ad aperiendum ostium venienti ad actualiter peccandum cum Hero: & causa, quæ sufficit famulo ad comitandum Dominum, qui pergit ad amasiam, est insufficiens ad deferendam scalam, ac ad submittendos humeros. III. Pariter reflectè ad quantitatem damni proprii, si hanc tuam actionem intermittas: nam quo majus est damnum proprium aliàs eventurum, eò magis excusatur actio à peccato Scandali: sic conformiter dictis, juxta Castropalaum contra alios, periculum mortis, aut gravissimæ paupertatis excusat à peccato famulum deferentem Hero suo scalam &c. non item torvus vultus sui Domini &c. IV. Attende ad quantitatem peccati occasione tuæ actionis ab altero perpetrandi; etenim quo gravius est illud, eò major ex parte tua requiritur causa actionem ponendi. V. Considera, an te non concurrente, facilè

alii

alii reperirentur hanc actionem poſituri, vel non? minor enim cauſa ſufficit in priori quam poſteriori caſu. Hinc (uti doctè adducit P. Viva hîc) facilius excuſantur vendentes chartifolia, aleas, gladios &c. quibus non pauci abutuntur quàm vendentes venenum, quod non facilè reperitur vendibile, nec niſi cum maxima circumſpectione vendi ordinariè ſolet.

25. CONCL. VI. Scandalum merè paſſivum, ſeu acceptum ex noſtra operatione, quæ neque in ſe, neque in ſpecie externa illicita eſt, interdum permitti poteſt, interdum non. Ita Laymanlib. 2. tract. 3. cap. 13. num. 8. cum aliis communiter. Ratio eſt, quia præceptum impediendi ſpiritualem ruinam proximi non permittendo Scandalum paſſivum, eſt præceptum affirmativum: hoc autem non ſemper obligat, ſed concurrentibus certis conditionibus.

26. Itaque Scandalum merè paſſivum permitti non poteſt, ſed debet impediri, quotiescunque nulla ratio neceſſitatis, vel utilitatis propriæ, aut alienæ, ſeu gravis incommodi vitandi cogit nos quidpiam agere, ex quo putamus alterum fore ſcandalizandum, ſeu ſumpturum occaſionem peccandi: quia lex Charitatis non obligat impedire peccata proximi, non minus ac alia ejus damna, ſi facile poſſumus. Econtra verò ob cauſam neceſſitatis, vel utilitatis poteſt permitti Scandalum merè paſſivum; ac proinde, ſi urget neceſſitas, vel utilitas, licitè aliquid cæteroquin non malum fit à nobis, quamvis exindè alii ſumant Scandalum, ſeu occaſio-

casionem peccandi. Exempla nonnulla patent ex dictis *n.* 23.

27. Quinimò fas est ob justam causam necessitatis, seu utilitatis petere ab altera talia, quæ rectè & sine peccato fieri possunt (notanter hoc additur, quia nunquam licet inducere alterum ad agendum id, quod sine peccato fieri nequit) tametsi alter malè, & non sine peccato hoc præstiturus existimetur. Sic licitè ab usurario in casu indigentiæ petitur mutuum, quamvis ille sciatur usuras exacturus, & sic peccaturus. Similiter, si id necessitas postulet, possum ab Infideli juramentum exigere, licèt sciam ipsum juraturum per falsos deos. Insuper Parochianus potest a Parocho concubinario exigere, & recipere Sacramenta, quamvis timeat, hunc non nisi cum peccato ministraturum. Ratio est: quia talia opera possunt licitè præstari, nam potest Sacerdos præmissâ, si velit Confessione, vel saltem Conditione absque ullo peccato ministrare Sacramenta, alter jurare per Deum verum, si hunc agnoscere velit, aut dare gratis mutuum: unde, quia habeo justam causam exigendi, non pecco talia exigendo, ac permittendo eorum peccata.

28. CONCL. VII. Major tamen causa requiritur, ut permittatur Scandalum passivum ex infirmitate, aut ignorantia, quod vocant *Scandalum Pusillorum*, quàm requiratur ad permissionem Scandali Pharisaici, seu ex malitia. Ita communis. Unde notant Doctores, Scandali Pharisaici nullam plerumque habendam esse rationem: si autem prævideatur Scandalum ex

igno-

ignorantia, vel fragilitate ſecuturum, plerumque, conformiter tamen modificationi præcedentibus duobus numeris aſſignatæ, eſſe condeſcendum, aut præmittendam debitam inſtructionem, vel admonitionem.

APPENDIX.

Continens ſex utiles caſus circa materiam Scandali.

* *De impura loquente coram aliis. Addit. I.*
* *De Ruſtico ebrio coram aliis blaſphemante. Addit. II.*
* *De Nobili obſcœnas imagines in ſua domo habente. Addit. III.*
* *De Matrona ab aliis impurè amata. Addit. IV.*
* *De Puella ſibi timente, ne per ſuum veſtitum aliis Scandalo exiſtat. Addit. V.*
* *De Patrefamilias tentante famulorum fidelitatem per expoſitionem pecuniæ. Addit. VI.*

Additio.

* Ex dictis reſolvuntur varii caſus. I. Petrus impura locutus eſt coram aliis non quidem ex motivo impuro, ſed præciſè ex animi levitate, de quo ſe accuſat in confeſſionali. In hoc caſu, ſi fuerint præſentes tales perſonæ, quæ facilè exinde potuiſſent induci ad impuram complacentiam &c. Peccavit Petrus graviter peccato Scandali activi; quamvis dubitet, num

alii actualiter fuerint ex suis dictis scandalizati: nam ad peccatum scandali activi sufficit, quod fuerit grave periculum scandali sumendi, si tamen effutiens hæc impura advertit pro tunc, illud subesse periculum. Unde decipiuntur tales, qui putant se à peccato Scandali jam exemptos esse, dummodo similia non proferant coram puerulis aut parvis puellis. Hoc tamen verum est, quòd excusari à peccato Scandali possint, si hæc verba impura prolata fuerint coram talibus, apud quos ob varias circumstantias non subest periculum, quod exinde ad peccatum impuræ complacentiæ multum alliciantur: e. g. si aliquis conjugatus rusticus apud alios similis conditionis inter laborandum ex levitate animi suis discursibus impura quædam verba immiscuisset absque mala intentione, prout sæpiùs evenire solet. *

Additio II.

* Casus II. Paulus rusticus crapulosus erumpit in blasphemias coram aliis piis & devotis, qui desuper displicentiam & indignationem ostendunt, seu (ut vulgus loquitur) non parum exinde scandalizantur; quæritur ergo, an rusticus dederit Scandalum, de quo se debeat specialiter in confessionali accusare? Resp. Etsi ratione crapulæ contra temperantiam & propter blasphemias contra religionem peccaverit, si deliberatè fecerit, speciale tamen peccatum Scandali in confessionali detegendum non commisit. Ratio est: quia Scandalum tunc committitur, quando quis per aliorum dicta vel fa-

ⓒta ad peccatum inducitur, atqui pii devoti audientes blaſphemias non fuerunt inducti ad peccatum; nam diſplicentia & indignatio exinde ab illis concepta fuit juſta, ſi non excedat in modo; ergo. Quare tales devoti dicuntur ſcandalizari tantum impropriè & abuſivè, uti rectè cum Caſtropalao notat Felix Poteſtas *tom. 1. Exam. Confeſſ. part. 2. cap. 2. n. 327. prope finem.* Aliud foret, ſi dictus ruſticus ſimilia proferret coram ſuis prolibus, quæ facilè à ſuis parentibus blaſphemias addiſcunt &c. *

Additio III.

* Caſus III. Cornelius nobilis retinet in ſuis hypocauſtis artificioſas quasdam obſcœnas, queis parietes exornat, imagines, cum proteſtatione tamen, quod non ex malo fine, ſed tantum ratione artificii easdem conſervet, quæritur, an peccet peccato Scandali? Reſp. Nobilem iſtum, ſi tales imagines retineat palam, graviter peccare peccato Scandali activi, ſaltem ſi easdem non cooperiat, & liberum ad illas videndas acceſſum aliis indiſtinctè concedat. Ita cum Diana La Croix hic *n. 236.* Ratio eſt: quia ſimiles imagines magis ſolent movere ad obſcœnas cogitationes, quam ſermo impurus: ergo eas non amovens magis peccabit Scandalo activo, quam miſcens ſermones impuros, Viderint jam illi Pictores vel Sculptores, qui artificio ſuo abutentes tales imagines pingunt vel ſculpunt, & exinde ſunt origo, ac cauſa primaria omnium talium malorum. *

Addi-

Additio IV.

* Casus IV. Maria Matrona honesta ex certis signis vel ab experientia edocta benè cognoscit, quod à quodam viro contra voluntatem suam impurè ametur, quale periculum majus est, si aspiciendi eam sese offerat occasio. Hinc quærit ex Confessario, an hoc non obstante possit citra peccatum Scandali prospicere per fenestras, si ab ipso exinde videatur, adire aliquem conventum aut convivium, cui talis intervenit, vel num potius obligetur ab his abstinere? Respond. I. Si à similibus deberet abstinere longo tempore, non obligatur. Ratio est: quia ex una parte dictum scandalum foret tantummodo passivum, ex altera vero conformiter dictis nemo tenetur vitare Scandalum passivum cum gravi suo incommodo, quale foret longiori tempore sese similibus privare ob alterius peccatum, quale posset, dummodo vellet, alter vitare ipsemet. Respond. II. Si deberet dicta Matrona citra suum notabile incommodum, præjudicium, aut damnum tantummodo ad breve tempus sive una, vel altera, vice à similibus abstinere, obligaretur, supposito, quod aliquis ex humana fragilitate sciretur inde lapsurus. Ratio est: quia juxta jam dicta *n.* 26. tenemur impedire sub his limitationibus Scandalum Pusillorum. Respond. III. Si alter talia peccata committeret ex mera malitia, non obligaretur Matrona supra memoratas visitationes, aliásque actiones sub culpa gravi intermittere. Ratio est: Quia Scandalum illud foret mere Pharisaicum, cujus plerúmque nulla haben-

habenda eſt ratio, quando quis propterea deberet non ſine aliquali ſaltem moleſtia privari libertate ſua in aliàs licitis. Videantur Sporer *part. 5. in Decalog. cap. 1. Sect. 2. num. 34.* La Croix *Tom. 1. lib. 2. num. 245. & 247.* Felix Poteſtas *Tom 1. Exam. Conf. part. 2 cap. 2. n. 326. 343.* Porrò cenſentur ordinariè hæc fieri ex mera malitia alterius, quando ille de induſtria quærit protervè ſimiles occaſiones, vel ſaltem easdem absque ullo ſigno emendationis ſæpe frequentat, nec deſiſtit, quamvis per verba, vel ſigna etiam perſonæ ab ipſo impurè amatæ benè advertat diſplicentiam ejusdem &c. *

Additio V.

* Caſus V. Titia & ſtemate & forma illuſtris virgo timet ſibi, ne ne per mundum ſuum muliebrem, quamvis nihil mali exinde intendat, aliis tamen ſcandalum præbeat. Quæritur itaque, an iſto timore non obſtante adhuc tali ornatu veſtita ſine peccato incedere valeat, nec ne? Ad hoc cum Sporer *part. 5. in quintum Præceptum Decalog. cap. 1. num. 38. & 39.* ac Buſenbaum *lib. 2. Tract. 3. cap. 2. dub. 5. art. 2.* Reſpond. I. Si Titia ſciret, quempiam per ſuum ornatum ſumpturum eſſe ſcandalum in particulari, deberent applicari cum proportione dicta præcedentis Caſus. Reſpond. II. Si dicta Virgo illuſtris nullum particularem determinatè ſciat ſcandalizandum, ſed tantùm in genere timeat aliquos forſan ſcandalizandos fore, non tenetur exinde abſtinere à mundo muliebri

liebri statui suo competente, modo aliorum lasciviam non intendat, nec ei placeat dicta aliorum luxuria; licèt forsan complacentiam venialiter peccaminosam haberet, quòd laudetur tamquam formosa. Ratio est: quia aliàs sub mortali deberent similes formosæ Virgines quasi perpetuo, vel saltem ad longum tempus abstinere tali ornatu; quia hoc periculum in genere tamdiu duraret, quamdiu durat pulchritudo vestium; ac formæ: atqui hoc foret nimis difficile, ac plenum scrupulis, & consequenter non obligatorium; cùm non teneamur impedire Scandalum passivum cum tanta nostra difficultate: ergo. Quinimo Felix Potestas *Tom. 1. Exam. Confess. part. 2. cap. 2. n. 331.* cum Sporer & Busenbaum *locis cit.* excusant à mortali (non tamen à veniali) si talis virgo uteretur vestitu etiam superfluo ac vano v. g. fucando faciem, utendo crinibus alienis, ac denudando aliqualiter collum & pectus juxta communem talis regionis consuetudinem, nisi tamen talis denudatio vel ornatus foret valde turpis & ad libidinem provocans. Rationem assignat Busenbaum istam: quia huic sexui, præsertim si maritum quærat, nimis grave esset perpetuo talibus abstinere sub peccato mortali, præcisè ex eo, ut aliorum Scandalum passivum impediat. Cæterum loquendo de denudatione colli præfata, A. A. doctrina cautè, & non nisi cum magna circumspectione practicetur, ne nimia laxitate major causa peccandi præbeatur. Et hinc addunt Doctores, ut denudatio pectoris liberior, quantum fructuosè fieri pote-

poterit, à Confeſſariis diſſuadeatur, imò etiam præſertim ſi ex Confeſſione notetur, iſtam denudationem huic feminæ, vel aliis in particulari fuiſſe occaſionem frequentioris lapſus, poſitive interdicatur. Profectò Innocent. XI. ſub ſuo regimine in alma Urbe Romana prohibuit, ne feminæ ſic ſcandaloſo modo nude incedentes communicenter: & Chriſtus ipſemet S. Brigittæ *lib.* 7. *Revel. cap.* 16 ſummam diſplicentiam, quam in tali denudatione concipit, manifeſtavit, ac *lib.* 8. *cap.* 57. ſubjunxit, quanto periculo gravis peccati ob Scandalum ſe tales exponant & quantum gratiæ ipſis ſubtrahatur. Vide etiam deſuper terribilem Viſionem *lib.* 6. *Revel. cap.* 52. *

Additio VI.

* Caſus VI. Quidam Paterfamilias, ut ſecurior ſit de fidelitate famuli ſui, hominis quidem aliàs valde dexteri, in hoc tamen puncto ſibi non parum ſuſpecti, relinquit in menſa certam pecuniam, quæritur, an facere poſſit citra peccatum Scandali? Reſpond. affirmativè: ratio eſt, quia in tali caſu ad ſummum adeſſet Scandalum paſſivum, quod non tenemur impedire, ſi habeamus gravem rationem in contrarium, prout contingeret in præſenti: cum dominus id faceret, partim, ut à ſua ſuſpicione liberetur, partim, ut de famuli fidelitate certior reddatur, ſicque ipſi plura confidere queat &c. Quinimo Felix Poteſtas *Tom.* 1. *Exam. Confeſſ. part.* 2. *cap.* 2. *n.* 336. ex Caſtropalao ſubjungit, quod Pater, ſi habeat filium

pro-

probabilissimè aliquoties subtrahentem ex cista parentis, semper tamen, si increpetur, negantem, possit relinquere clavem in arca, quasi ejus oblitus, aut apponere nummos in loco patenti ex eo fine, ut filius in furto deprehensus efficacius corrigatur, & puniatur, sicque desistat: tum quia hæc actio est pura occasionis permissio facta ex gravi ratione, nimirum ut deprehensus possit efficaciùs corrigi, & pertrahi ad emendationem: tum quia est res valdè indifferens, & ea posita filius adhuc est liber ad non furandum: tum quia talis permissio compensatur ipsa correctione, ad quam maximè Pater habet onus. *

QUÆSTIO III.

De Discordia, Contentione, & Schismate.

SUMMARIUM.

29. *Discordia, quid?*
30. *Contentio, quid?*
31. *Contentio, quale peccatum?*
32. *Schisma, quid?*
33. *Et quale peccatum?*
34. *Schisma aliud purum, aliud conjunctum cum hæresi.*
35. & 36. *Quid faciendum tempore Schismatis, quando electi sunt duo Pontifices?*
37. & 38. *Optima Practica pro tali tempore.*

29. CON-

29. CONCL. I. *Diſcordia* eſt diſſenſio voluntatum circa bonum, quod ex Charitate velle debemus. Ita D. Thomas 2. 2. *q. 37. art. 1.* & alii. Sicut enim concordia & pax conſiſtit in conſenſione voluntatum, ita diſcordia in earum diſſenſione. De hac utraque extat vulgatum illud proverbium. *Concordia res parvæ creſcunt, Diſcordia magnæ dilabuntur.* Dicitur in data definitione, *diſſenſio voluntatum circa bonum :* nam diſcordia circa malum non eſt vitioſa, ſed laudabilis. Et additur, *quod ex Charitate velle debemus*, non enim eſt peccatum Diſcordiæ, diſſentire in bono, quod facere ex Charitate non tenemur, v. g. ſi ſocium rogantem, ut cum eo Religionem ingrediaris, aut peregrineris, ſequi recuſes.

30. CONCL. II. *Contentio* eſt impugnatio veritatis cum confidentia clamoris. Ita Layman. *lib. 2. Tract. 3. cap. 11.* cum aliis. Et hæc dupliciter fieri poteſt, nimirum vel ex intentione formali, quando ſcilicet quis agnitam veritatem impugnat: vel ex intentione virtuali, ſi quis doctrinam impugnet non curans, ſive ea ſit vera, ſive falſa.

31. Cæterum Contentio, ſeu veritatis impugnatio eſt ex genere ſuo peccatum mortale (quamvis ob imperfectionem actus, vel parvitatem materiæ poſſit eſſe veniale) quia opponitur Charitati, & Paci. Unde Apoſtolus *ad Galat. 5.* inter opera carnis, quæ excludunt à regno Cœlorum, enumerat *Contentiones.* Hoc tamen intellige de tali veritatis impugnatione,

quæ seriò fit: nam si à Scholasticis exercitii causa, aut ad explorandam alterius doctrinam fiat cum debitis circumstantiis, ea solet esse laudabilis.

32. CONCL. III. *Schisma* est illicita divisio, per inobedientiam ab unitate Ecclesiæ facta. Ita in re communis. Et sensus est, quod peccatum Schismatis committatur, quando quis sese segregat ab unitate Ecclesiæ, prout ea est Corpus mysticum ex diversorum statuum Fidelibus, tamquam membris inter se, & cum uno Capite Christo, ejúsque in terris Vicario connexis compositum.

33. Schisma opponitur Charitati, quâ tenemur diligere Corpus mysticum Ecclesiæ, ejúsque Caput visibile, Christique in terris Vicarium Romanum Pontificem. Unde D. Augustinus *lib. 1. de Serm. Domini. cap. 5.* ait: *Ubi Charitas non est, non potest esse justitia, quam charitatem, si Schismatici haberent, non dilaniarent Corpus Christi, quod est Ecclesia.*

34. CONCL. IV. Schisma subdividitur in purum, & conjunctum cum hæresi. *Schisma purum* non opponitur Fidei, sed Charitati dumtaxat & paci: ut si quis ex mera malitia abstraheret se ab obedientia veri Romani Pontificis, & alteri adhæreret. *Schisma conjunctum cum hæresi* dicitur, quando insuper negatur aliqua propositio Fidei, utputa Primatus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, aut hujusmodi. Et quidem Schisma plerúmque tandem transit in hæresim,

pro-

prout notatur *can. Inter hæreſim. 24. q. 3.* ibi: *Quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi poteſt: Cæterum nullum ſchiſma non aliquam ſibi confingit hæreſim, ut rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur.*

35. Quæres, quid faciendum ſit tempore Schiſmatis, quando electi ſunt duo Summi Pontifices? Reſp. I. Si ſit unus certus Papa, de quo prudenter dubitari non poteſt, ei erit adhærendum, & qui alteri favent, ſunt Schiſmatici.

36. Reſp. II. Si verò in tali caſu legitimus Papa ſit dubius, ita ut non poſſit prudenter cognoſci, nulli eſt adhærendum. Ita Sanchez *diſ. 12. de Schiſmate. ſect. 1. n. 11.* Cajetanus, Sylveſter, Baſſæus, & alii. Ratio eſt: quia revera tunc nemo ex iſtis duobus habet verum jus in Eccleſia acquiſitum. Accedit, quod temerarium ſit, ac periculoſum, dubia habere pro certis.

37. Itaque unusquisque tunc ſe gerat ut unum Eccleſiæ membrum, & Chriſto Capiti adhæreat, dubios ejus Vicarios habens pro dubiis, paratus uni certo adhærere, quando Eccleſiæ proviſum fuerit de certo; quod ſi contrarium fiat, Schiſma fovetur, & hac ex parte peccari poteſt. Interea vero Chriſtiana Plebs ſatisfaciet adhærendo ſuis Epiſcopis, Parochis, & Doctoribus Catholicis, ſemper parata adhærere illi Papæ, quem Eccleſia tamquam legitimum receperit. Et hæc ſententia Suarezii eſt tutior, & in praxi tenenda.

38. Nihilominus Sayrus *in Thesauro lib. 3. cap. 5. n. 22.* & Trullench. arbitrantur, quod quamdiu causa est dubia, & duo vel plures contendunt de Papatu, ac se pro Summis Pontificibus gerunt, nec per Concilium Generale res est determinata, tam ipsi, quàm sequaces eorum à peccato excusentur, dummodo parati sint ad determinationem Concili Papatu se abdicare, & ejusdem Concilii determinationi, ac decreto acquiescere. Cæterum prior Suarezii sententia tutior est, & merito tenenda: Bassæus *Tom. 2. ℣. Schisma. num. 5.* & alii.

QUÆSTIO IV.

De Bello, & variis ipsum concernentibus.

SUMMARIUM.

39. *Ratio Ordinis.*
40. *Bellum, quid, & quomodo differat à Seditione, & Rixa?*
41. *Bellum ex natura sua licitum est, si debitas conditiones habeat.*
42. *Tres ad Bellum justum conditiones requiruntur, quæ?*
* *Specificantur adhuc aliæ conditiones.*
43. *Potest dari Bellum ex utraque parte justum formaliter, non autem materialiter.*
44. *Subditi in dubio de justitia belli possunt parere Principi.*
45. *Quid dicendum de extraneis?*

46. *Vel*

46. *Vel paratis sequi quodcumque Bellum?*
47. *In Bello justo licitè occiduntur nocentes.*
48. *Quid de innocentibus?*
49. *In Bello justo, cui acquirantur bona hostium?*
50. *Quid de injusto?*
* *Quid de Bello justo specialiter quoad bona spiritualia? Additio I.*
* *Ad quem spectent Bona mobilia Hosti denuo erepta, ac recuperata? Addit. II.*
* *An in his Bonis priores Domini possint prætendere jus Postliminii, & quando? Addit. III.*
* *Quæ sint specialia peccata militantium? Addit. IV.*

39. SOLENT hoc loco passim Doctores agere de bello, sive quòd per ipsum Charitas plurimum lædatur, præsertim si est injustum; sive quia finis Belli pax est, & securitas *arg. c. Noli 23. q. 1.* ibi: *Bellum geritur, ut pax acquiratur.* De quo proinde loquendo, sit

40. CONCL. I. *Bellum* est conflictus armorum, auctoritate Principis Superiorem non recognoscentis indictus. Ita communis. Differt autem à Seditione, & Rixa, quod Bellum sit multitudinis contra extraneos; *Seditio* multitudinis contra multitudinem ejusdem Communitatis: *Rixa* vero paucorum, vel singulorum contra paucos, vel singulos.

41. CONCL. II. Bellum, si debitis conditionibus vestitum sit, ex natura sua licitum est.

 Patet

Patet hoc ex innumeris S. Scripturæ locis. Idque intelligendum est, sive Bellum sit merè defensivum, utpote quia Jure naturæ licitum est vim vi repellere; sive etiam offensivum, quo sumitur publica vindicta de gravibus injuriis, si aliunde congrua satisfactio obtineri nequeat.

42. CONCL. III. Ad Bellum justum tres præsertim requiruntur conditiones, videlicet auctoritas legitima Principis Superiorem non recognoscentis, justa causa, & recta intentio. Ita Doctores communiter cum D. Thoma 2. 2. *q. 40. art. 4.* Et quidem, si prima vel secunda conditio desit, Bellum non solum Charitati, sed etiam Justitiæ contrarium est cum onere restituendi damna illata: si autem deficiat sola tertia conditio, id est, intentio recta ex se loquendo non est contrarium Justitiæ sed soli Charitati. Mastrius *disp. 10. Theol. Moral. n. 107.* & alii.

Additio.

* Porro stante etiam cæteroquin causa justa Belli non censetur recta adesse intentio Principis Bellum indicentis. I. Si minima subsit spes Victoriæ: quia tunc temeritatis argueretur Princeps, qui subditos gravissimo periculo multorum damnorum exponeret ob exiguam spem. II. Si damna, quæ ex bello sequuntur, longè prævaleant utilitati Victoriæ speratæ; quia Princeps in suis actionibus potius Bono Reipublicæ, quam commodo privato provide-

re

re debet. Imo Augustus, Scipio, Alexander Magnus, & Lucullus (teste Plutarcho in Lucull.) dicere solebant, *malle se unum civem servare, quam mille hostes occidere.* III. Si prævideatur ex dicto Bello, hostes Ecclesiæ futuros per fœdera summè ipsis favorabilia &c. longè potentiores, & Bonum Religionis notabiliter esse diminuendum. Ita cum Victoria, Valentia, Coninch &c. Suarez *disp. 13. de Charitate. Sect. 4. n. 8.* & Molina *T. 2. de Just. disp. 107. V. Recte admonet.* *

43. CONCL. IV. Potest Bellum ex utraque parte esse justum formaliter, non tamen materialiter. Ita cit. Mastrius *num. 119.* cum communi. Et quidem Bellum non posse ex utraque parte esse justum materialiter, seu à parte rei, ac per se loquendo, patet ex eo: quia realiter & à parte rei soli uni parti potest competere jus. Cæterùm quia sæpe ob ignorantiam, vel diversarum opinionum probabilitatem hoc jus ignoratur, hinc per accidens seu formaliter accidere potest, Bellum ex utraque parte esse justum; prout simile quid sæpenumero contingit in causis civilibus, sive forensibus.

44. CONCL. V. Subditi in dubio de justitia Belli, pro Principe ad Bellum eos vocante præsumere, eíque parere, & militare possunt. Ita Layman *lib. 2. tract. 3. cap. 12. n. 7.* cum aliis. Ratio est, quia in dubio quisque tenetur obedire Principi, vel Superiori suo. Sufficit proinde, ut talibus subditis (idem dic de militibus conductitiis, si illis postea Bellum imperetur,

de cujus justitia dubitant) manifestè non constet de injustitia Belli.

45. Cæterùm milites extranei, atque voluntarii, vocati ad Bellum justitiæ causam magis examinare tenentur; & si de justitia belli dubitent, ita ut in neutram partem prudenter assentiantur, plerúmque militare non possunt; quia nulla cogente, aut excusante obediendi necessitate exponunt se periculo gravissimæ injuriæ inferendæ. Dicitur, *plerumque*: nam si quidem causa bellandi speculativè appareat dubia, simul tamen præsumptio sit, Principem cum Consiliariis causam illam priùs diligenter examinasse, bonáque fide ad Bellum procedere, damnari non debent milites, etiam extranei, si eidem, deposito practicè suo dubio, pro stipendio serviant. Layman. *loc. cit.* cum aliis.

46. Illud verò apud omnes in confesso est, milites, qui parati sunt sequi quemcunque ad Bellum vocantem, sive justum sit sive injustum, dummodo stipendium præbeat, versari in malo statu, & nisi propositum mutent, à Confessario absolvi non posse Layman *ibidem*. Bassæus *v. Bellum n. 9.* & alii.

47. CONCL. VI. In Bello justo licitè occiduntur omnes nocentes ac rebelles, non solùm in ipso pugnæ congressu, sed etiam post partam victoriam, si eorum mors ad vindicandam injuriam, & pacem atque securitatem firmandam necessaria videatur: nisi fortè sub promissione vitæ sese dederint, tunc enim pactum erit servan-

vandum. Ita Mastrius *loc. cit.* cum communi. Additur tamen, *nisi forte sub promissione &c.* nam ùt dicitur: *c. Noli 23. q. 1. Fides, quando promittitur, etiam hosti servanda est.*

48. Porrò Innocentes (quales de Jure naturæ sunt pueri, ac mulieres? de Jure verò Ecclesiastico Religiosi, Clerici, peregrini, homines simplices ac rustici, idque secundùm juris præsumptionem, quamdiu contrarium de ipsis non ostenditur *arg. c. Innovamus. de Treuga & pace.*) Innocentes, inquam per se atque ex intentione in Bello occidere nunquam licitum est: per accidens tamen. ac præter intentionem aliquando possunt occidi, utputa si Bellum geri, vel victoria obtineri nequit, nisi innocentes una cum nocentibus, quibus permixti sunt, simul occidantur: prout accidit in arcium eversione, urbium expugnatione &c. nam tunc ratio boni communis præponderat privato.

49. CONCL. VII. In bello justo bona mobilia temporalia ab hostibus capta Jure Gentilium fiunt occupantis; quod verum est, nisi consuetudo, vel leges particulares locorum contrarium statuant: Bona autem immobilia fiunt Principis, vel Reipublicæ justum Bellum indicentis. Ita communis, & patet ex §. *Item ea. Instit. de Rerum divisione.* Ibi: *Ea, quæ ex hostibus capimus, Jure Gentium statim nostra fiunt.* Concordat textus *l. Si quid Bello ff. de Captivis.* juncta Glossa ibidem, rectè hoc de rebus mobilibus intelligente. Quod si tamen alicu-

bi vigeat lex particularis, vel consuetudo, ut tota præda in communi reponatur, & singulis æqualiter dividatur, juxta illud Davidis Regis effatum 1. Reg. 30. *Æqua pars erit descendentis ad prælium, & remanentis ad sarcinas, & similiter divident:* ea omnimodis erit observanda.

50. Dicitur notanter, *in Bello justo*; nam capta ab hostibus in Bello injusto omnia sunt obnoxia restitutioni, ùt dictum *n. 42.* Plura de Bello dicere non juvat, si verum est illud Poetæ:

Nulla salus Bello: pascem deposcimus omnes.

Additio I.

* Quinimò bona mobilia spiritualia, seu principaliter ad finem spiritualem ordinata, v. g. Patenæ, Calices, pretiosa paramenta &c. etiam in Bello justo Ecclesiis ablata non fiunt capientium, cùm sint res extra commercium humanum. Ita Suarez *dis. 13. de Charit. sect. 7. n. 17.* Sylvester *V. Bellum III. num. 6.* & Petrus Marchantius *Tom. 3. Trib. Sacrament. sect. 6. Tit. 2. q. 3. Concl. 4.* adeóque tenerentur milites Christiani similia deprædantes iterùm restituere, quia tales res non sunt sub commercio humano. Quoniam verò hoc in praxi raro fieri videmus, præsertim, si milites Hæretici cum Catholicis commixti sunt, permittunt, imò suadent Doctores, ut alii incolæ similes res spirituales à militibus vili pretio (prout plerumque milites sic solent venales exponere) comparent cum

hac

hac intentione, quòd illas velint iterùm Ecclesiæ, ad quam spectant, si eandem rescierint, restituere recepto redemptionis pretio, quale pretium etiam teneretur Ecclesia reddere, utpote cujus negotium utiliter talis gessit. Ita Diana *part. 6. Tract. 4. Resol. 23.* Bassæus *v. Bellum. n. 19.* & Bonacina *de Restit. in part. disp. 2. q. ult. sect. 1. punct. ult. n. 24.* *

Additio II.

* Quærit. I. Ad quem pertineant bona mobilia temporalia per hostem ablata & denuò per milites defensores illius Regionis recuperata? Casus potest esse iste. Husari hostiles ex licentia sui Capitanei deprædati sunt certos pagos, præter pecora alia insuper bona auferentes, & in sua castra tanquam in locum tutum deportantes. Intra paucos dies hi Husari ab aliis militibus dictæ Regionis defensoribus ex improviso obruuntur, quibus etiam tota præda, Husaris partim cæsis, partim in fugam actis, in manus venit. Quæritur jam, an dicti milites teneantur hanc prædam iterùm restituere prioribus Dominis, vel num possint sibi retinere? Resp. I. Si pecora vel alia bona temporalia dicti milites virtute bellica ab hostibus Husaris recuperarunt pro tunc, quando hi eam prædam necdum ad castra, aliúmve locum tutum deportarunt, tenentur iterùm rusticis restituere; cùm tali modo hi milites non fiant Domini prædæ: taliter enim intelligendus est textus *L. Ab Hostibus 12. C. de Postliminio reversis.* ubi eruitur,

mili-

militem eorum, quæ virtute bellica acquisivit, non Dominum, sed defensorem esse debere. Atque sic sentiunt Angelus, ac Salicet in *L. ab Host. C. de Capt.* & eo modo etiam explicanda erit Glossa apud Gothofredum *in L. in Bello. §. Si quis servum ff. de Captiv. & Postlim.* dum inquit: *Res meas virtute Bellica recuperatas mihi gratis debere restitui.* Resp. II. Si præfati milites hanc prædam recuperarunt jam deportatam antea ab hostibus in tutum locum, non obligantur reddere primò spoliatis. Ita desumitur ex *L. Si quid Bello 28. ff. de Capt.* ibi: *Si quid bello captum est in præda est, non postliminio redit.* Intellige: si recuperatur ab hostibus jam tranquillè possidentibus & quidem virtute bellica: sic enim hæ leges, ad invicem concordantur, prout bene notandum. *

Additio III.

*Quærit. II. An bona mobilia temporalia, quæ ab hoste in bello justo capta, & postmodum incolis illius regionis, in quo spolium contigit, vendita fuerunt, possint denuò prætendi à primis Dominis jure Postliminii? Casus formari potest sequens. Milites castra metati in terra hostili, data ab eorum Præfecto spoliandi licentia, divitem prædam ex confinibus ad castra tanquam locum tutum comportarunt; post aliquod tempus discedere jussi, quoniam non omnia utensilia ex præda acquisita secum commodè accipere poterant, non pauca ex iis vili pretio quibusdam incolis horum confinium

ven-

vendiderunt. Quæritur modo, an illi, qui fuerunt anteà horum utenſilium Domini poſſint oblato pretio ab emptoribus ſaltem per ſententiam judicis eadem iterùm prætendere jure Poſtliminii? ubi nota, quod jus Poſtliminii nihil aliud ſit, quam *Jus amiſſæ rei recipiendæ ab extraneo, ac in ſtatum priſtinum reſtituendæ.* H. N.

Reſp. Prædicta bona mobilia temporalia, ſi emptoribus pretium, quod dederunt, offeratur, poſſunt iterum prætendi à primis Dominis jure Poſtliminii, ſaltem in locis; ubi lex Poſtliminii adhuc eſt in uſu. Probatur ex *L. in Bello 12. §. Si quis ſervum ff. de Captiv. & Poſtliminii &c.* ibi: *Si quis ſervum captum ab hoſtibus redemerit, protinus eſt redimentis, quamvis ſcientis alienum fuiſſe, ſed oblato ei pretio, quod dedit, Poſtliminio rediiſſe, aut receptus eſſe ſervus credetur.* Ubi Gloſſa apud Dionyſium Gothofredum ſic habet: *Res meas ab hoſte qui recuperat, eas mihi reſtituere cogitur.* Accedit lex *Id quod 9. ff. de Legat. I.* Ita præter Covarruviam *part. 2. Relect. c. Porrectum. de Regul. Tom. I. §. ij. de Cap. in Bello & ſervit. perſon. n. 7.* etiam ſentiunt Jaſon, Bartholus & Paulus Caſtrenſis in dictam legem ſcribentes, ubi ultimus ſic habet: *Poſtquam res fuit noſtra, ſperatur recuperari fictione Poſtliminii, quod locum habet in rebus, ſicut in perſonis.* Nec opponas textum Juris ſuperiori quæſito allegatum, *L. Si quid, ff. de Captiv. &c.* ibi: *Si quid in Bello captum eſt, in præda eſt, non poſtliminio redit.* Reſp. enim conformiter dictis, allegatam ſuperiori quæſito legem loqui de recuperatis virtute bellica ex

præ-

præda in loco tuto posita, ubi lex specialiter propter virtutem bellicam militibus favet, in præsenti autem fit sermo de recuperatis ab hoste per emptionem, quæ duo ad invicem non debent confundi. *

Additio IV.

* Quærit. III. Qualia sint specialia peccata, quæ possunt in Bello committere Principes, Duces, & milites? Resp. I. Posito etiam Bello justo, Principes peccant. *Inprimis*, si stipendia non tribuant in pretium laborum & periculorum, quæ miles subit. *Secundò*, si negligant resarciri damna, quæ milites ex denegatione stipendii necessitate pressi subditis aliis inferunt: solent enim ob dictam causam non dati stipendii vicinos Populos molestare, & varia ab aliis extorquere. *Tertiò*, si sine causa, & temerè exercitium periculo maximo exponant: non enim Princeps Dominus est vitæ subditorum, sed Gubernator; neque pro suo arbitratu potest bona illorum expendere, sed prout communi bono necessarium fuerit; aliàs non Rex, sed Tyrannus erit. Resp. II. Duces militiæ gravissimè peccant, & ad restitutionem obligantur. *Inprimis*, si plures milites repræsentent, quàm secum habeant, aut justa consuetudo admittat, ùt sic plura stipendia accipiat, & sibi retineant. *Secundò*, peccant Duces & Commissarii exercitûs, si vel ex negligentia vel muneribus Judæorum &c. excæcati pabulum pro equis, vel alimenta pro militibus scienter permittant advehi

jam

jam corrupta, ex quibus sequatur mors militum vel equorum, aut morbi &c. *Tertiò*, peccant Duces transeuntes cum suo exercitu, præsertim Castrorum metatores, qui tenent loca vicina suspensa, neque manifestant, quo sint diversuri; ut sic accedat, & offerat unusquisque locus magnam quantitatem pecuniæ, ne illuc exercitus transeat. *Quartò*, peccant Duces, signantes ultra legitimam consuetudinem suos famulos in milites & centuriones, ut stipendium à Principe designatum imminuant, & sibi illam partem reservent. Resp. III. Milites peccant, *Inprimis*, si temerè & absque ulla necessitate periculo vitæ se exponunt; at, quando est probabilis spes utilitatis Reipublicæ &c. laudabile erit militi, & actus fortitudinis vitam suam periculo exponere. *Secundò*, peccant, si Stationem aut pugnam deserant, etsi adsit periculum mortis; nam sic totam communitatem exponerent periculo. *Tertiò*, peccant mortaliter, si à castris deficiant: quia sub hac obligatione sunt conducti; nam si hæc facultas discedendi libera esset cuilibet militi, non posset Dux securè ad bellum procedere; cùm enim existimaret, sufficientem numerum habere ad pugnam, vacuum se & inermem inveniret. *Quartò*, si ultra debitum stipendium quidpiam notabile accipiant præter id, quod consuetudine jam recepta illis debitum est; unde etiam obligati sunt ad restitutionem. *Quintò*, qui pabulationem in terra amica (secus in terra hostili) instituunt, quamvis sufficiens pabulum aliunde advehatur, aut pretio comparari valeat, Lessius *in Auct. ✝.*

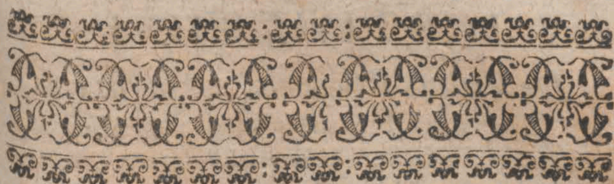
Bel-

Bellum Casu 4. Quamvis non desint Auctores teste la Croix *lib. 3. part. 1. num. 883.* existimantes ex communi consuetudine licitam esse pabulationem tanquam onus commune prædiorum, quando pro utilitate Provinciæ Bellum geritur. Si plura scire cupis, vide nostrum Petrum Marchantium *Tom. 3. tract. 6.* per totum.

Cæterùm, uti juxta commune Proverbium, *qui bellum dicit, omne malum dicit,* ita juxta effatum Henric. III. Imperatoris, *qui bellum impedit, maledictionem in benedictionem convertit.* Unde, quâ teste Polybio *lib. 11. mucro semel evaginatus ægrè reconditur*, consequenter juxta sententiam Terentii: *Omnia prius experiri consilio, quàm armis sapientem decet.* Atque Rex libenter incipiens bellum optimè comparatur ab Augusto Imperatore alicui, aureo hamo quosdam capere pisciculos allaboranti, cujus abrupti hami damnum nulla captura compensari potest.

TRA-

TRACTATUS QUINTUS.

DE RELIGIONE, ET VITIIS OPPOSITIS.

1. PRÆSENS de Religione Tractatus, & cuivis Catholico perutilis, & Confessariis scitu admodum est necessarius; cùm enim ad Religionis virtutem pertineat, uni DEO debitam exhibere reverentiam & cultum, eademque inter alias virtutes Morales sit excellentissima, utpote proximiùs ad DEUM accedens, in quantum operatur ea, quæ directè & immediatè ordinantur in honorem Divinum; hinc patet, quàm utilis sit cuilibet tantæ virtutis exactior notitia, ad perfectiorem illius exercitationem apprimè conducens.

DISTINCTIO I.

De Virtute Religionis, & variis ejus Actibus.

QUÆSTIO I.

De natura, objecto, & præstantia Virtutis Religionis.

SUMMARIUM.

1. *Utilitas præsentis Tractatus.*
2. *Religio, unde sic dicta?*
3. *Sumitur tripliciter.*
4. *Religio, quid?*
5. *Cultus & Honor differunt? quomodo?*
6. *Objectum Religionis quale?*

(a) Ut dictum Tract. 4. Dist. 1. n. 8. & 10.

7. *Religio inter virtutes Morales præstantissima.*
8. *A Religione possunt imperari actus virtutum Theologicarum, & aliarum omnium.*

2. NOmen *Religionis* à *religando* dictum est, eò quod nos Omnipotenti DEO religet, seu astringat, juxta illud D. Augustini *lib. De vera Relig.* circa finem: *Religet nos Religio uni Omnipotenti Deo.* Quamvis alii aliam hujus nominis derivationem assignent, dum volunt, Religionem dici *à relegendo*, quòd ea, quæ ad cultum Divinum pertinent, sæpius sint animo relegenda, seu revolvenda; vel tandem *à reeligendo*, quòd per eam Deum, quem per pec-

peccatum rejecimus, rurſum eligamus, ſeu religamus.

3. Tripliciter autem ſumitur Religio. I. Pro virtute, quâ debitum Deo cultum exhibemus. II. Pro formula cultus Divini omnibus communi, per quam mancipantur homines obſequio divino, quantum præciſè neceſſarium eſt ad ſalutem conſequendam; ſic dicitur Religio Chriſtiana, & Religio Catholica. III. Pro Statu Religioſo; nec aliud eſt, quàm Fidelium ad Chriſtianæ Charitatis perfectionem tendentium, editis votis perpetuæ Paupertatis, Caſtitatis, & Obedientiæ, ſtabilis in communi vivendi modus: in quo ſenſu dicitur *Religio Seraphica*, *Religio S. Dominici &c.* & ejus Profeſſores dicuntur *Religioſi*, & quandoque *Regulares* à ſpeciali Regula, quam profitentur. In propoſito ſumitur Religio in prima duntaxat acceptione, ſeu quatenus eſt virtus, prout inſcriptio præſentis Diſtinctionis, & Quæſtionis ſatis indicat, ibi: *De Virtute Religionis.*

4. CONCL. I. *Religio* eſt virtus moralis, inclinans ad debitum cultum DEO tanquam primo rerum omnium Principio exhibendum. Ita Lactantius *lib. 4. Divin. Iuſtit. cap. 28.* éſtque in re communis. Dicitur, *Virtus*, quæ particula ſtat loco generis. Et additur: *Moralis*, ad differentiam Virtutum Theologicarum, à quibus diſtinguitur.

5. Dicitur ulterius, *ad debitum cultum* &c. ubi per cultum intelligitur honor, non quidem quo-

modocunque, sed cum quadam animi submissione exhibitus *DEO tanquam primo rerum omnium Principio*, prout denotant verba sequentia. Nam hujusmodi submissionem honor in genere non includit: quia honor exhibetur non solùm Superioribus, sed etiam æqualibus, imò & inferioribus, juxta illud Apostoli *Rom.* 12. *Honore invicem prævenientes.* Honor quippe generatim nihil aliud est, quam testimonium excellentiæ alterius; Cultus autem ulterius addit submissionem unius ad alium: unde DEUS honorat quidem Sanctos, non verò colit. Nos verò per virtutem Religionis non solum absolutè seu nudè honoramus, Deum, ipsius protestando excellentiam, sed etiam colimus, protestando supremam ejus excellentiam, nostramque ad ipsum submissionem, tanquam ad primum rerum omnium Principium: utpote cùm omnia producat, conservet, atque gubernet infinita Sapientia, Bonitate, atque Potentia sua.

6. CONCL. II. Objectum materiale atque immediatum Religionis, sive *Objectum Quod* (ut loquuntur Theologi) non est DEUS, sed ipsemet debitus cultus Deo exhibendus; quamvis virtus Religionis remota quodammodo, & indirectè, etiam Deum respiciat pro objecto, nempe pro *Objecto Cui*: id est, quem attingit per actus suos tanquam finem, seu cui debitum cultum exhibere studet. Ita Lessius *lib.* 2 *de Just.* & *Jure cap.* 36. *dubitat.* 2. Herincx *disp.* 1. *de Religione. quæst.* 1. éstque in re communis; Ratio est, quia per hoc Religio differt à tri-
bus

bus Virtutibus Theologicis Fide, Spe, & Charitate, quod hæ immediatè reſpiciant Deum; tanquam *Objectum Quod*, ſaltem primmarium, ideóque immediatè nos conjungat Deo. Econtra verò Religio reſpicit immediatè cultum Deo exhibendum, tanquam *Objectum Quod*, ipſum verò Deum tanquam *Objectum Cui*, ſeu mediante cultu, qui ei exhibetur. (n) Pòrrò Objectum formale Religionis vel eſt ipſa Divina Excellentia, vel debitum in ea fundatum, indéque conſurgens honeſtas colendi Deum.

7. CONCL. III. Etſi Virtutes Theologicæ ſint præſtantiores Religione, eò quòd immediatè attingant Deum, tamen inter Virtutes Morales Religio eſt omnium præſtantiſſima. Ita Doctores communiter cum D. Thoma 2. 2. *quæſt. 81. art. 6.* Ratio eſt: quia excellentia virtutum deſumitur ex præſtantia objecti, ac modi illud attingendi: atqui Religio poſt Virtutes Theologicas (utpote quæ pro objecto immediato habent ipſummet Deum) habet objectum præſtantiſſimum, videlicet debitum cultum Deo exhibendum, ſimulque magis de propinquo accedit ad Deum, tanquam ultimum Finem noſtrum: ergo. Minor probatur inductione: nam Miſericordia v. g. reſpicit pro objecto miſeriam Proximi ſublevandam, Juſtitia jus ſuum cuilibet reddendum, & ſic loquendo de cæteris: at Religio reſpicit pro objecto cultum Deo exhibendum, ſicque propinquius attingit Deum.

8. CONCL. IV. Nihilominus actus Virtutum tum Theologicarum, tum aliarum omnium possunt à virtute Religionis imperari, sicque aliquo modo ad hanc spectare. Ita Herincx *loc. cit. num. 3.* Bassæus *tom. 1. ℣. Religio 7. num. 5.* & alii. Ratio est: quia omnes actus aliarum Virtutum possunt assumi ut medium colendi Deum, atque supremam ejus excellentiam profitendi. Sic D. Augustinus *c. 3. Enchiridii*, ait, quòd *Deus colitur Fide, Spe, & Charitate.* Similiter D. Jacobus *in sua Canonica. cap. 1.* ait: *Religio munda & immaculata hæc est, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc sæculo.* Hoc quippe verificatur ex eo, quatenus ex motivo colendi Deum, nostrámque erga eum submissionem profitendi, tales Virtutum actus elicimus, qui proinde à Virtute Religionis imperantur, seu causantur. Nisi dicere velis cum Lessio *loc. cit. num. 12.* Religionem & Cultum interdum sumi generatim pro omni Virtutis officio, quo ordinamur ad Deum, sicque accipi in citato S. Scripturæ textu.

QUÆSTIO II.

De variis actibus virtutis Religionis.

SUMMARIUM.

9. *Religio generatim, & propriè accepta.*
10. *Actus Religionis universim quot?*
11. *Alii sunt interni, alii externi.*

12. *De-*

12. *Devotio, ut eſt ſpecialis actus Religionis, quid?*
13. *Devotionis largior acceptio.*
14. *Devotionis cauſæ.*
15. *Sacrificium propriè, quid?*
(a) Tract. 14. Diſt. 5. per totam.
(b) Ut dictum Quæſt. præc. n. 5.
16. *Sacrificium ſumitur quandoque largè.*
17. *Oblatio latè, & propriè accepta, quid?*
(c) Plura de his Tract. 11. Diſt. 4. n. 9. & ſeq.
18. *Primitiæ quid?*
19. *Decimæ quid?*
(d) Tract. 11. Diſt. 4. quæſt. 1. ſeqq.
20. *Adjuratio, quid?*
21. *Fit duobus modis.*
22. *Laus Dei.*

9. ADVERTENDUM, quòd quamvis Religio interdum ſumatur generatim pro omni actu virtuoſo, quo ad DEUM ordinamur, eique obedire & placere ſtudemus (nam & hoc modo ſervire Deo, ſicque noſtram erga Deum ſubmiſſionem profiteri ſatagimus) propriè tamen illi ſint actus virtutis Religionis, atque ab ea proximè eliciantur, qui peculiariter continent noſtram erga Deum ſubjectionem, ſeu quibus propriè ſignificamus Divinam Excellentiam, & noſtram ergo Deum ſubmiſſionem. Et de his loquendo, ſit

10. CONCL. I. Actus Religionis univerſim ſunt undecim, videlicet Adoratio, Oratio, Devotio, Sacrificium, Oblatio, Primitiæ, Decimæ, Votum, Juramentum, Adjuratio, & Laus

Laus Dei. Ita Doctor Angelicus 2. 2. *quæst.* 82. & *seqq.* cum communi, & patebunt singula magis ex dicendis.

11. CONCL. II. Ex hujusmodi actibus Religionis alii sunt interni, alii externi. Horum priores sunt, qui sola mente interius perficiuntur, ùt sunt Devotio, & Oratio: datur enim & Oratio mentalis, ac proinde hæc non necessariò in opus externum prodit. Posteriores sunt, qui in opus externum prodeunt: ùt sunt Sacrificium, Oblationes, præstatio Primitiarum, vel Decimarum, & hujusmodi. Et de his omnibus singillatim agendo, sit

12. CONCL. III. *Devotio*, ùt est specialis actus Religionis, nihil aliud est, quàm interna quædam sui ipsius ad Cultum Divinum oblatio, seu traditio; & rectè describitur, dicendo: Devotio est actus voluntatis hominis, offerentis seipsum Deo ad serviendum. Ita communis: nam *Devotio* sumitur à *devovendo*, seu se ad alicujus servitium totaliter obstringendo. Unde & olim apud Gentiles *Devoti* dicebantur, qui se ipsos Idolis devovebant in mortem.

13. Dicitur notanter *Devotio, ùt est specialis actus Religionis.* Siquidem Devotio quandoque sumitur non pro actu peculiari, sed pro ipsa pia affectione, seu promptitudine ad faciendum ea, quæ sunt Cultus Divini, ùt sunt Orationes, Laudes Dei, Sacrificium &c. Qua ratione illi, qui promptè & ferventer talia affectant, & superatis vani timoris tergiversationis, & aliarum perturbationum difficultatibus, cum gaudio spirituali similia præstant, dicuntur

cuntur *Devoti*, & merito; quia ostendunt se se Divino Cultui & servitio esse totaliter addictos, & mancipatos. Hinc etiam nonnumquam illi, qui in sæulo vivunt sub obedientia & directione alicujus Patris Spiritualis, *Devoti* appellantur, utpote specialiùs Dei servitio dedicati.

14. Porro Devotionis hujus causa principalis est Spiritus Sanctus, intellectum illuminans, & voluntatem accendens: quamvis ex parte nostra plurimùm ea foveatur ex attenta & frequenti consideratione Divinarum Perfectionum, Beneficiorum Creationis, Conservationis, Gubernationis, ac præsertim Redemptionis per Christum factæ, atque vicissim propriæ nostræ indigentiæ & miseriæ. Nam ex harum pia ruminatione oritur in nobis humilitas, & pia affectio totaliter nos Divino cultui & servitio mancipandi, sicque immiscent se diversi actus aliarum Virtutum, præsertim Theologicarum.

15. CONCL. IV. *Sacrificium* propriè acceptum, ac prout est actus distinctus à cæteris actibus Religionis, est oblatio externa rei permanentis Deo exhibita, quâ significatur supremum Dominium atque excellentia Dei, & subjectio sacrificantis ad ipsum, mediante aliqua ipsius rei oblatæ destructione, seu immutatione. Ita in re communis. Dicitur, *Oblatio externa*. Quia Sacrificium propriè dictum est actus Religionis, & quidem externus, consistens in externa alicujus rei oblatione: prout in Veteri Lege factum legimus in immolatione boum, arietum, vitulorum, hircorum, Agni Paschalis, atque in effusione diversorum libaminum.

Sed hæc omnia Sacrificia defacto in Lege Evangelica coadunata sunt in uno tremendo & incruento Missæ Sacrificio, de quo tamen plura suo loco. (a) Dicitur ulterius, *qua significatur supremum Dominium Dei, & subjectio sacrificantis ad ipsum.* Siquidem in hoc consistit ratio virtutis Religionis, quòd Deo debitum exhibeamus cultum cum nostra erga ipsum submissione. (b)

16. Additur verò, *Sacrificium propriè acceptum, & prout est actus distinctus à cæteris actibus Religionis.* Siquidem largè ac impropriè loquendo Sacrificium quandoque accipitur pro quolibet opere bono, quod instar Sacrificii Deum placat, & conciliat: quo modo Contritio, Eleemosyna, imò & quodvis opus justitiæ non rarò in S. Scriptura Sacrificium vocatur, ut *Psalm. 50. Sacrificium DEO Spiritus contribulatus. Psalm. 4. Sacrificate sacrificium justitiæ.* Et *Psalm. 49. Sacrificium Laudis honorificabit me.* & alibi. Verùm in hisce textibus Sacrificium non accipitur propriè, ac prout est actus specialis Religionis, sed impropriè, atque largè pro quolibet actu bono in Deum relato.

17. CONCL. V. *Oblationis* nomen dupliciter sumitur. I. Latè seu genericè, pro omni videlicet re ad cultum Divinum oblata, seu data: quomodo quaslibet oblationes ad Dei cultum factas, & ipsas quoque Primitias atque Decimas comprehendit. II. Propriè, ac prout est specialis actus Religionis; sicque Oblatio accipitur pro spontaneis illis oblationibus seu donis, quæ Fideles ob Dei cultum, atque honorem

norem ad Altare deferre ſolent: quales oblationes ad Templum, & Arcam Dei olim plurimas factas eſſe, conſtat ex S. Scriptura paſſim; talesque etiam de facto tum ſub Miſſarum Solemniis, tum aliàs crebro fieri videmus. (c)

18. CONCL. VI. *Primitiæ* vocantur primi fructus agrorum, vinearum, hortorum, & arborum, DEO ut Largitori omnium bonorum in ſignum gratitudinis, noſtræque ſubjectionis oblati. Unde patet, oblationem Primitiarum eſſe ſpecialem actum virtutis Religionis, & quidem externum: cùm non niſi per actualem primorum fructuum ad Dei cultum oblationem fiat. Cæterum in animalibus *Primitiæ* proprio nomine appellantur *Primogenita.*

19. CONCL. VII. *Decimæ* rectè definiuntur, quod ſint pars decima omnium fructuum juſtè acquiſitorum Deo in recognitionem univerſalis ſui Dominii debita, atque Eccleſiæ Miniſtris quotannis exſolvenda. Ita in re communis, & deſumitur ex *can. Decimas Deo 16. quæſt. 7.* & *cap. Tua nobis, De Decimis.* ibi: *Decimæ, quas Deus in ſignum univerſalis Dominii ſibi reddi præcepit, ſuas eſſe Decimas & primitias aſſeverans*, cum concordantiis. Verùm de Decimis, quin & Oblationibus ac Primitiis, ex profeſſo alibi. (d)

20. CONCL. VIII. *Adjuratio* eſt rei ſacræ conteſtatio ad permovendum alterum. Ita communis. Sic 1. *Theſſal. cap. ult.* Apoſtolus petiit, dicendo: *Adjuro vos per Dominum, ut legatur Epiſtola hæc.* Item *Matth. 26.* Princeps Sacerdotum adjuravit Chriſtum, dicendo:

Adju-

Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus, & alibi. Igitur Adjuratio debitè facta est actus Religionis; quia per Divini Nominis invocationem, vel alterius rei sacræ reverentiam adjurando alterum, boni quidpiam ab eo obtinere contendimus: éstque Deo gratissimum, si reverentia & amore sui quispiam adjuranti obsequatur, prout & Christus illicò Principi Sacerdotum sese adjuranti obsecutus fuit, dicendo manifestè veritatem, de qua interrogabatur.

21. Duobus autem modis Adjuratio fieri potest, videlicet præcipiendo, & deprecando. Exemplum prioris habetur in citatis verbis Apostoli 1. *Thessal. cap. ult.* Et hoc modo etiam adjurantur dæmones in Exorcismis Ecclesiæ, eisdem imperando, & hac Divini Nominis, atque rerum cælestium contestatione terrorem incutiendo. Exemplum posterioris habetur in precibus Ecclesiæ, per Christi adjurationem supplicantis exaudiri, dum in earum fine subjungere solet: *Per Dominum nostrum JEsum Christum* &c. vel absolutè, *Per Christum Dominum nostrum.* Item & in Litaniis deprecari Deum, *Per crucem & passionem, per mortem & sepulturam* Christi Domini, ac hujusmodi.

22. CONCL. IX. Cùm Laus præconium importet, ac propriè sit populi de aliquo recta loquentis, prout explicat Calepinus: quid sit Laus Dei, notum erit omnibus Laudes Divinas in Ecclesia quotidie & audientibus, & personantibus, juxta illud *Apoc. 19. Laudem dicite Deo nostro omnes Servi ejus, & qui timetis*

eum,

eum, pusilli & magni. Et *Psalm. 33. Semper laus ejus in ore meo.* Quamvis Laus Dei, dum fit à nobis Viatoribus, ferme semper Orationi misceatur, sicque ad hanc reduci possit, ut notat Lessius *lib. 2. cap. 37. n. 1.*

QUÆSTIO III.

De Adoratione Deo debita.

SUMMARIUM.

23. *Adoratio, quid?*
24. *Adoratio mere civilis, seu politica, Et Sacra seu Religiosa.*
25. *Hujus tres sunt species, nimirum Latria, Hyperdulia, & Dulia.*
26. *Adorationis objectum duplex, materiale & formale.*
27. *Deo debetur Cultus Latriæ.*
28. *Tres Personæ Divinæ sunt una Adoratione adorandæ, quomodo?*
29. *Christus adoratur Cultu Latriæ.*
30. *SS. Eucharistiæ Sacramentum est adorandum Cultu Latriæ.*

23. EXPLICATIS præcedenti Quæstione nonnullis actibus virtutis Religionis, qui minori discussione indigere videbantur, pergendum ad reliquos (Juramento, & Voto ad specialem Tractatum reservato,) singillatim explicandos. Et primo loco occurrit Adoratio, utpote præstantissimus Religionis Actus, per quem

quem veremur supremam Dei Majestatem, nósque illi, quanta possumus, corporis & animæ demissione subjicimus. Siquidem, ut inquit S. Damascenus *Orat. 1. De Imaginibus*, *Adoratio est submissionis nota*, id est, Adoratio est actus, quo quis alteri se submittit in recognitionem suæ excellentiæ.

24. Quia verò varia sunt excellentiarum genera, hinc pariter diversæ distinguuntur Adorationum species. Et quidem inprimis datur Adoratio merè civilis, seu politica: qualis exhiberi solet Regibus, Principibúsque propter excellentiam sui status, seu potestatis humanæ, quam præ aliis habent: quo modo passim in S. Scriptura leguntur quidam adorasse suos Reges: ut David *1. Reg. 20. Adoravit tertio* Jonathan, *cadens pronus in terram.* Verùm de Adoratione merè Civili in proposito non agitur, sed solum de Adoratione sacra sive religiosa, quæ cuipiam exhibetur ob excellentiam suam sacram & supernaturalem. Et de hac loquendo, sit

25. CONCL. I. Adorationis sacræ seu Religiosæ tres sunt species, videlicet Latria, Hyperdulia, & Dulia. Ita communis Catholicorum. *Latria* juxta receptum Theologorum sensum significat supremam & singularem illam Adorationem, quæ soli Deo propter summam atque infinitam suam excellentiam debetur: unde taliter describi solet: Adoratio Latriæ est actus Religionis, quo quis alteri (scilicet DEO) sese submittit tamquam habenti supremam supra se excellentiam. Per *Hyperduliam* intelligitur Adoratio, seu cultus ille, qui exhibetur crea-

turæ

turæ cuipiam propter ſingulariſſimam ſuam excellentiam: & talis competit Beatiſſimæ MARIÆ Virgini propter excellentiam Maternitatis Dei, ac ſpecialiſſimam ſanctitatem, aliáque excellentiſſima dona ſua. Per *Duliam* verò communiter intelligitur cultus ille, qui debetur Sanctis propter ſupernaturalem excellentiam ſuæ ſanctitatis & gloriæ, quam habent in Cœlis.

26. Et notandum eſt, quòd objectum Adorationis ſit duplex, formale ſcilicet & materiale. *Objectum formale* Adorationis eſt ratio ipſa, propter quam aliquid adoratur: cujusmodi ratio adorandi ſemper eſt dignitas, & excellentia repérta in perſona, quæ adoratur. *Objectum materiale* eſt ipſamet res, ſeu perſona adorata, in qua reperitur ejusmodi excellentia. Sic cum Chriſtum Dominum adoramus cultu Latriæ, ipſemet Chriſtus eſt objectum materiale Adorationis, Divinitas verò Chriſti, ejúsque ſuprema excellentia eſt objectum formale ipſius.

27. CONCL. II. DEO, totíque Sanctiſſimæ Trinitati, ac cuilibet Perſonæ Divinæ debetur cultus Latriæ. Ita certa, & indubitata omnium Catholicorum: cùm quælibet Perſona Divina ſit DEUS; DEO autem propter ſupremam ſuam in omnes excellentiam deberi cultum Latriæ, patet ex ipſa hujus nominis explicatione jam poſita.

28. CONCL. III. Tres Perſonæ Divinæ una Adoratione ſunt adorandæ, non quidem ſic hoc intelligendo, quaſi una non poſſit diſtinctè

ab

ab aliis adorari, sed sic, quòd aliæ duæ explicitè non excludantur. Ita communis Theologorum, ac præsertim Mastrius *disp. 11. Theol. Moral. n. 18.* Ratio prioris partis est: quia una est essentia, Excellentia, Divinitas atque Majestas omnium trium Personarum Divinarum, & per consequens una Adoratio debetur omnibus. Altera pars patet; quia sicut unam Divinam Personam possumus distinctè concipere ab alia, ita & adorare, modò alteram explicitè non excludamus. Unde in Litaniis nunc Patrem, nunc Spiritum Sanctum invocamus; & pleræque Orationes Ecclesiæ diriguntur modo ad Filium, modo ad Spiritum Sanctum, quamvis interim certæ Personæ explicitè non excludantur. Impium enim ac nefarium esset, alias excludere explicitè; quia licet tres sint Personæ SS. Trinitatis, una tamen omnium est essentia, Divinitas atque Majestas. Hinc dum unam Personam SS. Trinitatis adoramus, ac invocamus, semper implicitè ad alias duas, ceu unum Deum nostra dirigitur adoratio, atque invocatio.

29. CONCL. IV. Christus est adorandus Adoratione Latriæ. Est de Fide. Ratio est: quia Christus non solùm est homo, sed etiam verus Deus, cui utique debetur cultus Latriæ. Nec obstat, quod Christus simul includat naturam humanam, quæ non videtur posse adorari cultu Latriæ. Resp. enim, hinc solùm sequi, quòd natura humana non spectet ad objectum formale Adorationis, sive quòd non sit ratio formalis adorandi Christum, utpote quæ est Divinitas

ejus;

ejus: non autem, quod non spectet ad objectum materiale, seu *Quod* Adorationis, ut loquuntur Theologi. Nam, qui juxta Symbolum S. Athanasii, licèt Christus sit *Deus & homo, non duo tamen, sed unus est Christus*, etiam unica Adoratione Latriæ is adoratur: in qua tamen ratio formalis & motiva adorandi est Divinitas ejus, objectum verò materiale seu *objectum Quod*, ac terminus adæquatus hujus Adorationis est unus ac totus Christus, verus Deus, verúsque homo.

30. CONCL. V. Etiam Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum est adorandum cultu Latriæ. Ita omnes Catholici; éstque novissimè definitum in Concilio Tridentino *Sess.* 13. *cap.* 5. & *can.* 6 ibi: *Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum DEI Filium non esse cultu Latriæ, etiam externo adorandum &c. vel non publicè, ut adoretur, populo proponendum, & ejus Adoratores esse idololatras, anathema sit.* Ratio est: quia in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento adest, realitérque continetur Christus Dominus, verus Deus, cultu Latriæ dignissimus.

QUÆSTIO IV.

De Cultu Sanctorum, Sacrarum Reliquiarum, atque Imaginum.

SUMMARIUM.

31. *Adoratio absoluta, & respectiva, quid?*
32. *Sancti in cœlis adorantur Cultu Duliæ, &*

B. V. MARIA Cultu Hyperduliæ absoluto.

33. *Hic cultus est sacer.*

34. *SS. Reliquiæ, & Imagines quomodo venerentur?*

* *Subjunguntur tria notanda. Addit. I.*

* *Qualiter debeat constare de identitate Corporis? Addit. II.*

35. *Verba notabilia Conc. Trident. circa cultum SS. Imaginum.*

36. *Imagines possunt dupliciter considerari, quomodo?*

37. *Objectio Hæreticorum contra Imagines diluitur.*

38. *Homines Sancti necdum Canonizati non possunt cultu publico honorari, bene tamen privato.*

39. *Cultus publicus, & privatus, quis?*

40. *Corollaria de cultu privato.*

41. *Corollaria de cultu publico.*

42. *Limitatio prædictorum.*

* *Verba formalia ejusdam Decreti. Addit. I.*

* *Quænam ex his deducantur? Addit. II.*

Forma Canonizationis, quæ nunc est, olim non requirebatur.

43. *Decretum Urbani VIII. circa Imagines Sanctorum necdum Beatificatorum.*

44. *Declaratio dicti Decreti.*

31. ADVERTENDUM, quod Adoratio alia sit absoluta, alia respectiva. Absoluta convenit rei intellectuali, quæ per se honorabi-

rabilis, atque adorabilis eſt: ſic DEUS, ac Chriſtus cultu Latriæ abſoluto eſt adorandus. Unde *Adoratio abſoluta* illa eſt, quâ quis colitur ob perfectionem, atque excellentiam ſibi intrinſecam. *Adoratio reſpectiva* verò, quâ quis adoratur ſeu colitur propter excellentiam alterius, quam repræſentat, aut in ordine ad eam conſideratur: unde hæc convenit rebus etiam ratione carentibus, utpota ſacris Imaginibus, quæ non propter ſe, ſed propter alium, quem repræſentant, honorantur. His notatis, ſit

32. CONCL. I. Sancti cum Chriſto in cœlis regnantes adorantur, ſeu coluntur cultu Duliæ abſoluto propter excellentiam ſuæ ſanctitatis & gloriæ: Beatiſſima Virgo MARIA verò cultu Hyperduliæ, tum ob perfectiſſimam atque excellentiſſimam ejus præ cunctis puris creaturis Sanctitatem & gloriam, tum ob ſingulariſſimam dignitatem Maternitatis DEI, quâ vere nominatur, & eſt Mater DEI & Chriſti. Ita omnes Catholici.

33. Et nota, hujusmodi Adorationem ſeu cultum Sanctorum (qui duo termini apud Theologos inter ſe confunduntur; quamvis inter rudiores, ac præſertim in publicis Concionibus lingua germanica habitis, ly *Adorare* cultum Latriæ Deo debitum, & ly *colere* ſeu *venerari* cultum Sanctorum denotare ſoleat) eſſe cultum ſacrum & religioſum: quia objectum ejus formale, nempe excellentia Sanctitatis, gratiæ, & gloriæ, propter quam Sanctos tamquam Dei Amicos veneramur, eſt aliquid ſacrum & ſuper-

naturale. Unde sequitur, cultum Sanctis cum Christo in cælo regnantibus exhibitum specie distingui à cultu merè civili & politico, qui hominibus, v. g. Regibus, Principibus &c. propter dignitatem sui statûs, vel potestatem humanam dari solet.

34. CONCL. II. Sacræ Reliquiæ, & Imagines Sanctorum venerantur cultu Duliæ respectivo, Imagines autem Beatissimæ MARIÆ Virginis cultu Hyperduliæ respectivo; ac tandem Imagines DEI & Christi, item & Sacra Crux Christi cultu Latriæ respectivo. Ita rursum Catholici omnes. Et quidem loquendo de sacris Reliquiis Sanctorum in Concilio Tridentino *Sess. 25. in Decreto de Invocatione Sanctorum &c.* sic habetur statutum: *Sanctorum quoque Martyrum, & aliorum cum Christo viventium sancta corpora, quæ viva membra fuerunt Christi, & templum Spiritus Sancti, ab ipso ad æternam suscitanda & glorificanda, à Fidelibus veneranda esse, per quæ multa beneficia à Deo hominibus præstantur.* Hæc Concilium, exinde oppositum affirmantes denuo condemnans, prout jam pridem eos damnavit Ecclesia.

Additio I.

* Porrò circa venerationem publicam Reliquiarum notanda sunt *inprimis* verba Concilii Trid. *Sess. 25. in Decreto mox citato*, ubi quoad receptionem novarum Reliquiarum ait: *Non esse recipiendas novas Reliquias, nisi recognoscente,*

te, & approbante Episcopo, qui simul, atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in Consilium Theologis, & aliis viris piis, ea faciat, quæ veritati, & pietati consentanea judicaverit. *Secundò* notanda veniunt verba S. Congregationis post allegatum Caput posita sequentis tenoris: *Sacra Cardinal. Congregatio sic censuit: Sanctorum Reliquiæ antiquæ habenda sunt in illa veneratione, qua hactenus fuerunt: si vero sint novæ, Episcopus servet hoc Decretum*, intellige, quomodo antecedenter allegatum fuit.

Notanda sunt *Tertiò* sequentia duo Decreta, quorum prius sic habet: *Officium sit duplex minus de illo Sancto, cujus habetur Reliquia insignis, scilicet Brachium, Caput, Crus vel ea pars Corporis, in qua passus est Martyr, dummodò sit integra & non parva, & modo sit approbata, cujus ratione fit Symbolum in Missa.* Ita Decretum 8. April. 1628. Alterum: *De sancto, cujus habetur corpus, vel insignis Reliquia, non potest fieri Officium, nisi constet de identitate, & nisi reperiatur in Martyrologio Romano.* *

Additio II.

* Qualiter autem non physicè sed tantùm moraliter, & verosimiliter debeat constare de identitate Corporis, varios modos Felix Potestas *Tom. 1. Exam. part. 2. cap. 6. num. 1527.* docte assignat, e. g. probatur identitas Corporis. I. Per instrumentum publicum seu authenticum. II. Per scripturam etiam non au-

thenticam, subscriptam tamen à Superiore & duobus testibus, vel saltem præter subscriptionem Superioris habentem appressum Sigillum. III. Per Scripturam antiquam, quamvis non authenticatam, repertam tamen apud Reliquias. IV. Per antiquam traditionem seu vocem publicam & communem &c. Putat autem allegatus Auctor ex Bord. tempus antiquum hic censeri sexaginta annos &c. *

35. Loquendo nunc de cultu Sacrarum Imaginum, quas tum memoriæ gratia, atque ad recolenda Christi & Sanctorum gesta, tum ad impertiendum eidem honorem debitum atque venerationem retinendas esse, Fides Catholica, atque perpetua Traditio Ecclesiæ docet, sunt inprimis benè notanda verba S. Concilii, Trid. *loc. cit.* sic statuentis: *Imagines porrò Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum, in templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem & venerationem impertiendam, non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quòd ab eis sit aliquid petendum, vel quòd fiducia in Imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in Idolis spem suam collocabant: sed quoniam honor, qui eis exhibetur, refertur ad Prototypa, quæ illæ repræsentant, ita ut per Imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur, id quod Conciliorum, præsertim vero secundæ Nicenæ Synodi decretis contra*

Ima-

Imaginum oppugnatores est sancitum. Hæc Concilium: cui modo loquendi ubique nos oportet insistere.

36. Ulterius quoad hunc Sacrarum Imaginum cultum advertendum est cum Filiucio *tract. 23. de Religione. cap. 1. n. 27.* & aliis, dupliciter Imagines considerari, ac venerari posse. Primò, quatenus sunt res quædam sacræ, spectantes ad usum Pietatis & Religionis; quod est considerare Imagines materialiter. Deinde quatenus sunt Imagines, ac repræsentativæ Prototypi; quod est considerare Imagines formaliter. Si ergo considerentur Imagines primo modo, honorandæ sunt tantùm ut res quædam Sacræ; prout etiam vestes spectantes ad usum Pietatis & Religionis in veneratione habentur: si secundo modo, honorandæ sunt sicuti Prototypa, cultu tamen respectivo. Circa quod ultimum extat communissimum inter Doctores dictum, quòd si Prototypon adoretur adoratione Latriæ absoluta; Imago ejus adoranda sit adoratione Latriæ respectiva; si autem Prototypon adoratur adoratione Hyperduliæ, vel Duliæ absoluta, Imago ejusdem adoretur adoratione Hyperduliæ, vel Duliæ respectiva.

37. Nec dicatur cum Hæreticis: *Exodi c. 20.* habetur. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ in cœlo desuper &c.* ergo usus imaginum est illicitus. Resp. enim negando consequentiam: nam loco citato, & in aliis hujusmodi S. Scripturæ locis non prohibentur Imagines absolutè, vel quodcumque sculptile; sed solùm, ut non fiant ad adoran-

dum ea. Unde *loc. cit.* mox subjungitur: *Non adorabis ea, neque coles*: eo videlicet modo, sive cultu Divino, quo Gentiles adorabant communiter sua idola, deósque alienos. Et certe, si Imaginum, aut cujuscumque sepulturæ usus fuisset dictis verbis absolutè prohibitus, Salomon pessime egisset, quod in templo Jerosolymitano posuerit duos Cherubim *3. Reg. 6.* Imo & Deus præcepisset contraria, dum Moysi *Num. cap. 21.* præcipit, ut faceret Serpentem æneum: quod absit dicere.

38. CONCL. III. Homines vitæ Sanctitate, vel Martyrii famâ insignes, quamdiu à Summo Pontifice vel Ecclesia in numerum Sanctorum necdum sunt relati, non possunt ordinariè (exceptiones vide infra *n. 42.*) cultu publico & solemni honorari: bene tamen cultu privato. Ita Bellarminus *lib. 1. de Sanctis. cap. 10.* Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 43. n. 3. & seqq.* & alii communiter. Idque desumitur ex *cap. 1. & 2. de Reliquiis & venerat. San. .* ubi prohibetur, aliquem publicè venerari pro Sancto absque auctoritate Romanæ Ecclesiæ, sicque à sensu contrario privatus honor permittitur.

39. Porrò per *cultum privatum* intelligitur ille, qui non exhibetur tamquam institutus ab Ecclesia, neque nomine Ecclesiæ sed fit ex peculiari devotione colentis; sive deinde talis cultus fiat privatim, sive publicè videntibus aliis. *Cultus* autem *publicus*, seu solemnis non ideo dicitur talis, quòd coram aliis exhibeatur; sed quia defertur nomine Ecclesiæ, & tamquam ab ea institutus.

40. Hinc ſequitur I. Imaginem Sancti nondum Canonizati, quinimò neque Beatificati, poſſe in domibus noſtris depingi & retineri, licere pedes vel manus talium deoſculari, ipſorum veſtes accipere, Reliquias aſſervare, in eorum honorem jejunare, preces ad Deum fundere &c. ſive alii hoc videant, ſive non, dummodo abſit ſcandalum. Ratio eſt; quia hujusmodi cultus eſt privatus, & non fit nomine Eccleſiæ.

41. Sequitur II. Non poſſe Epiſcopum in honorem Sancti necdum Canonizati diem Feſtum inſtituere: quia cultus publicus, qualis eſt celebratio Feſti Sanctorum nondum Canonizatorum reſervatus eſt Summo Pontifici *cit. cap. 1. de Reliq. & venerat. Sanctorum.* Item non licet privatim, aut publicè in Litaniis, vel Officio Divino invocare Sanctum nondum Canonizatum: quia Litaniæ, & Divinum Officium ſunt cultus, qui Sanctis exhibetur tanquam inſtitutus ab Eccleſia, & nomine totius Eccleſiæ. Sanchez *loc. cit. n. 5.* Bonacina *diſp. 3. in Decalogum. quæſt. 1. num. 2.* cum aliis. Idem dicendum de SS. Miſſæ Sacrificio ob eandem rationem: unde, ſi à Fidelibus petatur celebratio Miſſæ in honorem alicujus Sancti necdum Canonizati, oportet celebrare Miſſam de Feſto vel feria occurrente, & non propriam Miſſam acceptam de Communi cum memoria, & invocatione talis Sancti. Inſuper non licet necdum Canonizati Reliquias publicè venerandas proponere, ſive in Proceſſionibus circumferre,

aut Altaria vel Templa ipsis dedicare: hujusmodi quippe cultus pariter censetur publicus, ac proprius eorum, qui ab Ecclesia in Sanctorum numerum sunt relati.

42. Verumtamen hoc intelligendum est, nisi vel speciali Indulto Apostolico provisum fuerit: quo modo patet aliunde, non rarò hactenus pro certis locis unum vel alterum prædictum, imò & ipsam celebrationem Divinii Officii de nonnullis Sanctis concessam esse, absque alia solemni eorum Canonizatione. Vel nisi per antiquam Traditionem aut universalem Ecclesiæ consensum de cujuspiam Sanctitate constet: nam hujusmodi approbatio æquivalet Canonizationi, & antiquitus non requirebatur forma Canonizationis, quæ nunc in usu est. Bonacina *cit. n. 2.* Sanchez *n. 11.* Suarez, & alii, & concordant dicenda *n. seq. in fine.*

Additio I.

*Verba formalia Decreti, mandante & approbante Summo Pontifice Alexand. VII. editi, & tam in nostri Breviarii Rubricis particularibus *n. 64* quàm in Theatro Regularium Patris Lantusca reperibilia sunt sequentia. *Sacra eadem Congregatio præsentibus declarare & jussione removere non intendit cultum Beatis per communem Ecclesiæ consensum, vel per immemorabilem temporis cursum, per Patrum virorúmque Sanctorum scripta, vel temporis centum annorum metam excedentis scientiam ac tolerantiam Sedis Apostolicæ, aut Ordinariorum hactenus præstitum,* *aut*

aut certis modo aut forma ab eo tempore eis exhibitum. Verùm, ſi à centum annis citra cultus hujusmodi aliqua ex parte conſtiterit auctus, & extenſus, eo caſu S. eadem Congregatio eundem in priſtinum reduci jubet, prout quemvis cultum extra caſus prædictos ad expreſſa tantùm verbaliter in Apoſtolicis indultis omnino revocari mandat. Hucusque formalia S. Congregationis. *

Additio. II.

* Ex quibus colliges, quod neque de aliquo Beato necdum Canonizato liceret, quando non adſunt ſuperiùs allegatæ conditiones, recitare Officium Divinum, aut Miſſam, imò nec exponere in Eccleſia ejusdem Reliquias &c. prout expreſsè declaravit Sacra Congregatio apud Lantuſca *loc. cit.* Excipe tamen, niſi adſit ſpecialis licentia Summi Pontificis, qualem ſolet in proceſſu Beatificationis ordinariè concedere: & quidem *Primò*, ut talis Beati imagines radiis, ſeu ſplendoribus exornentur. *Secundò*, ut Reliquiæ ejusdem venerationi Fidelium exponantur. *Tertiò*, ut Officium & Miſſa de eodem ſingulis annis celebretur, non tamen ab univerſali Eccleſia, ſed à certo ſolùm Regno, Provincia, Oppido, vel Religione; ubi à potiori ſubjungi ſolet, ut etiam alii Sacerdotes ad ſimiles Eccleſias confluentes Miſſam de eodem Beato legere valeant. *Quartò*, ut primo Beatificationis anno in Eccleſiis hujusmodi Civitatis, vel Diœceſis, aut Religionis ſolemnia di-

ctæ

ctæ Beatificationis cùm Officio & Missa sub ritu duplicis majoris una vice instituantur. Videantur desuper Bullarium Clementis XI. Constitutione 82. ac Breve Apostolicum Innocentii XIII. quando novissimè Andream Conti ex Ducali sua stirpe natum, & zelosissimum nostræ Seraphicæ Religionis jam ante quadringentos circiter annos Alumnum numero Beatorum associavit; ubi etiam pro celebranda Triduana Solemnitate per tres continuos dies plenarias ingulgentias semel à quolibet Fideli lucrandas subjunxit. *

43. CONCL. IV. Imaginibus Defunctorum, qui cum bona Sanctitatis fama decesserunt non possunt apponi Aureolæ, sive Radii, neque ipsæ in Oratoris, aut locis publicis exponi, donec à Sede Apostolica Beati declarentur, & si quæ appositæ sunt, omnino amoveri debent. Ita Angelus Lantusca *in Theatro Regularium. V. Beatificatio num. 2.* idque patet ex Decreto Urbani VIII. quod incipit: *Sanctissimus* (& habetur tomo 4. Bullarii Romani *Constit. 39. dicti Pontificis*) atque ex alia speciali ejusdem Constitutione, quæ incipit: *Cœlestis Hierusalem* (ac refertur in citat. Bullario *Constitut. 134. dicti Pont,*) ubi præfatus Pontifex, volens occurrere abusibus, qui irrepserunt in colendis quibusdam cum Sanctitatis, aut Martyrii fama vel opinione defunctis, & necdum Canonizationis, vel Beatificationis honore ab Apostolica Sede insignitis, sub gravibus, pœnis prohibuit, ne ejusmodi hominum cum Sanctitatis, seu Mar-

tyrii

tyrii fama (quantacunque illa ſit) defunctorum Imagines cum laureolis, radiis ſeu ſplendoribus in Oratoriis, Eccleſiis, aliíſque locis publicis aut privatis apponantur; neve eorum geſta, miracula, revelationes, ſeu quæcunque beneficia, tanquam eorum interceſſionibus à Deo accepta, ſine recognitione & approbatione Ordinarii in libris enarrentur, prout de hoc fuſiùs in jure Canon. *lib. 3. Tit. 45. n. 19.* & ne ad eorum ſepulchra Tabellæ, atque Imagines ex cera, argento, aliáve materia confectæ, vel lampades appendantur. Ubi tamen illicò ſubjungens Summus Pontifex declarat, quòd per ſupra ſcripta præjudicare in aliquo nolit, neque intendat iis, qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum, vel immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum Virorúmque Sanctorum ſcripta, vel longiſſimi temporis ſcientia, ac tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel Ordinarii coluntur.

44. Quia verò poſtmodùm occaſione dicti Decreti à quibusdam revocabatur in dubium, an Tabellas & Imagines, quas impoſterum offerri contigerit, recipere, & antea oblatas conſervare liceret? eadem Sanctitas ſua, quæ tantummodo voluit occurrere abuſibus, qui irrepere videbantur, in alio Decreto (& refertur in cit. Bullario ad finem præallegatæ *Conſtit. 39.* nec non & in *cit. Conſtitut. 134.*) declaravit, quòd ſuæ intentionis nunquam fuerit prohibere oblationem, receptionémque Tabellarum & Imaginum hujusmodi, ita ut approbantibus Or-

Ordinariis in secreto aliquo seorsum ab Ecclesia loco custodire, ibidémque jam amota collocari, & asservari possint, ut, si quando Dominus talium Virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluerit, extent hujusmodi Sanctitatis qualescunque probationes, Apostolicæ Sedis judicio tunc examinandæ.

QUÆSTIO V.

De Oratione, & Conditionibus ad ipsam requisitis.

SUMMARIUM.

45. *Oratio variè accipitur.*
46. *Oratio propriissimè accepta, quid?*
47. *Oratio mentalis,*
Vocalis,
Publica, &
Privata, quæ?
48. *Oratio aliqua est præcepta.*
49. *Quibus temporibus urgeat præceptum Orationis?*
50. *Quæ bona rectè per Orationem postulentur à Deo?*
51. *Oratio debitè facta habet infallibilem effectum.*
52. *Sed quatuor ad hoc requiruntur conditiones.*
53. *I. Ut Oratio fiat pro seipso.*
54. *II. Ut petantur necessaria ad salutem.*
55. *III. Ut Oratio sit pia.*

(e) Ut

(e) Ut dictum Tract. 1. diſtinct. 2. n. 42. & 45.

56. *IV. Ut fiat perſeveranter.*
57. *Cauſa, cur multi petant, nec accipiant, quæ?*
58. *Preces noſtræ debitè factæ, nunquam ſunt irritæ etiam pro bonis temporalibus.*
59. *Cautela petentium bona temporalia.*

45. ORatio quandoque ſumitur largè, videlicet pro quacunque actione bona, atque ex pia intentione procedente: in qua acceptione videtur intelligendum illud *Lucæ 18. Oportet ſemper orare, & non deficere.* In quem textum Venerab. Beda ait: *Semper orat, qui ſemper ſecundum Deum operatur.* Deinde ſumitur Oratio magis propriè, nimirùm pro quovis animi pio motu erga Deum: hoc modo capitur à S. Damaſceno *lib. 3. de Fide cap. 24.* dicente, quòd *Oratio ſit aſcenſus mentis ad Deum;* & ſic comprehendit ſub ſe etiam illos pios motus intellectus & voluntatis, quibus Deum laudamus, benedicimus, atque pro acceptis beneficiis gratias agimus. Propriiſſimè tandem Oratio ſumitur pro petitione, ſeu poſtulatione alicujus boni ad Deum facta, cujusmodi petitionem ipſum ly *Orare* ex primæva ſua inſtitutione importat.

46. CONCL. I. *Oratio* propriiſſimè accepta eſt rationabilis alicujus boni à Deo poſtulatio: ſive, eſt decentium à DEO petitio. Ita in re communis. Tria ſiquidem in oratione ſpectari poſſunt. I. Deſiderium noſtrum, quo bonum

alii

aliquod nobis, aliísve conferri, vel malum averti cupimus. II. Hujus desiderii practica quædam explicatio, qua Deum conamur inducere ac permovere, ut id præstet, pro quo rogamus. III. Collatio boni desiderati; qualis fit à Deo. Ipsa verò essentia Orationis consistit in secundo actu, nimirùm in explicatione desiderii nostri per modum deprecationis, seu petitionis.

47. CONCL. II. Oratio rectè dividitur in mentalem & vocalem, ac rursus in publicam & privatam. Ita communis. *Oratio mentalis* est, quæ non voce, sed mente formatur, exercendo videlicet interiores animæ potentias circa Deum, & Mysteria potissimum Fidei, cum interna & familiari ad Deum collatione, variísque piis affectibus voluntatibus: prout fit in Meditatione, de qua D. August. *lib. de Spiritu & anima cap. 49.* ait: *Meditatio parit scientiam, scientia compunctionem, compunctio devotionem, devotio verò perficit orationem.* Cæterùm *Oratio vocalis* est, quæ formatur distinctis verbis ad extra prolatis, exprimentibus pium internum desiderium nostrum ad Deum. Additur notanter, *exprimentibus pium internum desiderium;* nam hæc sine ulla attentione atque interiori affectu prolata, parùm prodest, quin potius iram Dei provocat, juxta illud vulgatum:

Si mens non orat, in vanum lingua laborat.

Et tales meritò reprehenduntur illis verbis: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Isaiæ 29. Matth. 14. Oratio publica*

blica dicitur, quæ nomine totius Fidelis populi per Miniſtros Eccleſiæ Deo offertur; ùt fit in Miſſa, & Horis Canonicis: & talis neceſſariò debet etiam eſſe vocalis. *Oratio privata* eſt, quàm ſinguli privatim quocunque decenti modo peragant; de qua loquitur Apoſtolus 1. *Tim.* 1. *Volo ergo in omni loco* &c.

48. CONCL. III. Oratio aliqua eſt præcepta à Deo, & adultis uſum rationis habentibus neceſſaria ad ſalutem. Ita communis, & patet ex S. Scriptura, Orationem paſſim nobis inculcante; ùt *Coloſſ.* 4. *Orationi inſtante, vigilantes in ea.* Item 1. *Theſſ. ult. Sine intermiſſione orate*, & alibi. Accedit ratio: quia auxilia Divinæ gratiæ, ſine quibus homo nequit conſequi ſalutem, communiter à Deo non conferuntur, niſi ad humiles preces noſtras, juxta illud *Matth.* 7. *Petite, & dabitur vobis.*

49. Porrò tempora neceſſaria orandi, ſeu quibus urget præceptum Orationis, aptè determinantur à Sannig *tract. de Relig. diſt.* 1. *q.* 3. & aliis; ùt primò ſit neceſſitas orandi ad Deum tempore obligationis, quo peccator tenetur ſe reponere in ſtatum gratiæ. Deinde tempore gravis tentationis, quæ alio congruenti remedio repelli nequit. Rurſus tempore manifeſti periculi mortis, quam conſtitutus in illo ſubire debet. Quarto tempore gravis preſſuræ Reipublicæ, aut Proximi, quæ ſola oratione aboleri poteſt. Et tandem quotiescunque aliquod auxilium Divinum ſpeciale neceſſarium eſt ad ſalutem ſpiritualem, vel corporalem. Atque ut taceantur particulares obligationes Clerico-

rum, aut Beneficiariorum ad persolvendum Horas Canonicas, vel Confitentium ad implendam Pœnitentiam injunctam, haud desunt Doctores non excusantes à peccato veniali eos, qui manè ac vesperi orare negligunt, tum Deo gratias debitas referendo pro receptis præterita die aut nocte beneficiis, tum ejus auxilium implorando pro evitandis instantibus periculis. Cæteri verò satis communiter fatentur, Orationem non posse intermitti ad longum tempus, utputa ad mensem, vel, ùt aliqui volunt, ad octo dies. Herincx *disp. 1. de Religione. q. 3. n. 19.* & concordant dicta superiùs *Tract. 4. dist. 2. q. 3.*

50 CONCL. IV. Non modò bona spiritualia, sed etiam temporalia à Deo rectè postulantur; ita tamen, ùt bona temporalia, v. g. sanitas, longitudo vitæ, officia, divitiæ &c. non omninò absolutè, sed solùm sub conditione, quatenus ad bonum salutarémque usum, atque ad vitam æternam consequendam prosunt, neque saluti animæ obsunt, rectè à DEO postulentur. Ita communis, & constat ex Oratione Dominica, in qua juxta Christi instructionem bona tum spiritualia, tum temporalia postulantur. Quod autem bona temporalia non absolutè, sed duntaxat ut conducentia ad vitam æternam, rectè postulentur à Deo per Orationem, patet ex eo: quia non raro ejusmodi bona sunt homini occasio ruinæ spiritualis, ac protrahunt in peccatum; unde in hujusmodi circumstantiis, Deo optimè præcognitis, malè eadem absolutè peterentur.

51. CON-

51. CONCL. V. Oratio, ſi fiat cum debitis conditionibus, indubitatam, atque ex Chriſti promiſſione infallibilem habet efficaciam. Ita Sannig *loc. cit. n. 6.* Layman *lib. 4. tract. 1. c. 1.* & Theologi communiter cum D. Thoma 2. 2. *q. 83. art. 15 ad 2.* Habetur hoc clarè ex S. Scriptura, ac Chriſti promiſſione, dicentis *Matth. 7. Petite, & dabitur vobis.* Item *Luc. 11. Omnis, qui petit, accipit.* Et rurſum *Joan. 16. Amen, amen dico vobis, ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*, atqui promiſſio Chriſti eſt infallibilis; ergo.

52. CONCL. VI. Conditiones, quibus concurrentibus ſemper aliquis impetrat, quod petit, quatuor ſunt: ut videlicet quis pro ſe petat neceſſaria ad ſalutem, piè & perſeveranter. Ita Doctor Angelicus *loc. cit.* Et hæ quatuor conditiones continentur in præallegatis Salvatoris verbis *Joan. 16.* Nam ly *dabit vobis*, primam conditionem ly *ſi quid* ſecundam: ly *nomine meo*, tertiam; ac tandem ly *petieritis*, quartam ſatis demonſtrat.

53. Prima itaque conditio eſt, ut *Oratio fiat pro ſe ipſo*, non pro aliis, juxta doctrinam S. Auguſtini *tract. 102 in Joannem*, dicentis: *Exaudiuntur omnes pro ſeipſis, non autem pro omnibus; quia non utcunque dictum eſt, Dabit, ſed, Dabit vobis.* Nam etſi pro aliis quoque ex charitate orare poſſimus, ac debeamus, juxta illud *Jacobi 5. Orate pro invicem, ut ſalvemini, multum enim valet oratio juſti aſſidua.* Ideò tamen difficilior impetratio cenſetur eſſe pro altero, quam pro ſeipſo: quia, ut Deus confe-

rat gratiam, seu donum, quod petitur, debet homo esse dispositus ad recipiendum, quæ dispositio non est in libera potestate orantis, si pro alio oret, bene tamen, quando orat pro seipso. Quòd, si persona altera, pro qua oratur, sit debitè disposita, etiam Orationem factam pro ipsa, cæterisque vestitam conditionibus, comprehendi sub dicta Christi promissione meritò censet Layman *loc. cit. n.* 10.

54. Altera conditio est, ut *petantur necessaria ad salutem.* Nam, ùt discurrit D. Augustinus *loc. cit. Non petitur in nomine Salvatoris, quidquid petitur contra rationem salutis.* Et infra: *Quidquid autem aliud petitur, nihil petitur: non quia nulla omnino res est, sed quia in tanta rei comparatione, quidquid aliud concupiscitur, nihil est.*

55. Tertia conditio est, ut *Oratio sit pia*, videlicet actus virtutis Religionis, per quem homo se Deo, tanquam supremo Domino subjicit. Ad hoc autem multùm conducit humilitas orantis, plena fides seu fiducia in Deum; opera Misericordiæ &c. juxta varios, & passim obvios textus S. Scripturæ. Ut verò is, qui orat, sit in statu gratiæ constitutus, tametsi ad impetrationem Orationis, stantibus supra dictis conditionibus, absolutè non requiratur, ùt patet ex oratione Publicani à Deo exauditi, cum dixit *Lucæ* 18. *Deus propitius esto mihi peccatori:* requiritur tamen status gratiæ ad meritum de condigno vitæ æternæ, atque augmenti gratiæ sanctificantis. (e)

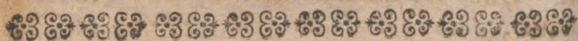
56. Quarta eſt, ut *perſeveranter oremus:* id eſt, non ſtatim deſiſtamus ab Oratione, ſi nos non exaudiri arbitremur, ſed iterato, ſæpius, & inſtanter petamus, ſecundùm illud *Luc. 18. Quoniam oportet ſemper orare, & non deficere.* Et *Coloſſ. 4. Orationi inſtate.* Etenim, ut S. Auguſtinus *Serm. 5. de Verb. Domini cap. 5.* monet, ideò Deus tardiùs nonnunquam dat, quæ petimus, ut tandem ferventius & perſeverantius orantes, plus etiam impetremus ac petimus. Quædam etiam non negantur, ſed, ut congruo tempore dentur, differuntur.

57. Ex dictis patet ad communem multorum hominem querelam, qui orant, & non accipiunt. Cauſa quippe eſt, cur multi non obtineant, quod petunt: quia nimirùm conditiones præſcriptas non obſervant; ac præſertim bona temporalia petendo, eadem non ad debitum finem, ſive ſalutem animæ ſuæ referunt, juxta illud *Jacobi 4. Petitis, & non accipitis, eò quod male petatis, ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.* Unde D. Baſilius *Serm. de orando Deum,* inquit, *Ideò quandoque petis, & non accipis, quia perperam poſtulaſti, vel infideliter, vel leviter, vel non conferenda tibi, vel deſtitiſti.*

58. Imò dum cæteroquin debitè rogamus pro bonis temporalibus, v. g. moderatis divitiis, ſanitate &c. quas nobis non expedire neſcimus, non idcircò irritæ erunt preces iſtæ: tum quia, ſi fiunt in ſtatu gratiæ, ſunt meritoriæ gloriæ cœleſtis, & augmenti gratiæ: tum quia in tali caſu ordinariè loco ejuſmodi bonorum temporalium, v. g. ſanitatis, divitiarum, quæ Deus novit

novit nobis magis fore nociva, sicque misericorditer negat, solet Deus debitè rogantibus conferre alia bona temporalia, vel saltem spiritualia specialium auxiliorum gratiæ, magis profutura ad consequendam vitam æternam. Audiatur Jeremias Drexelius. *lib. 5. Heliotropii cap. 2.* dicens: *Certissimum est, nullas preces cum debita voluntatis resignatione factas esse irritas, nullas omnino: aut enim quod petitur, aut meliùs quid impetrabitur.* Et S. Isidorus in Sententiis: *Creberrimè non exaudit Deus ad voluntatem, sed exaudit ad salutem.*

59 Quod si verò absque debita in Divinam voluntatem resignatione, quin & *obstinatè, quidpiam à Deo extorquere contendamus, verendum, ne quod ut optimus Pater negavit, ut rigidus Judex permittit in nostrum malum.* Acproinde, *in omnibus omnino precibus illud Domini proclausula usurpandum; Verumtamen non mea, ô Deus, sed tua voluntas fiat;* prout devotissimè monet citatus Drexelius.

DISTINCTIO II.

De Vitiis Religioni oppositis per excessum.

QUÆSTIO I.

Quid sit Superstitio, & quæ species ejus.

SUMMARIUM.

1. *Religio consistit in medio.*
Quæ vitia eidem opponantur?

2. Su-

2. *Superstitio, quid?*
3. *Contra Religionem quomodo possit peccari per excessum?*
(*a*) Conformiter dictis Tract. 4. dist. 1. n. 19.
4. *Superstitionis duæ sunt species.*
5. *Una ratione rei cultæ, quæ coli non deberet; & quomodo hæc subdividatur?*
6. *Altera ratione Cultus incongrui, ejusque subdivisio.*
7. *Cultus falsus, quis, & quomodo accidat?*
8. *Et quale peccatum?*
9. *Cultus superfluus, quis?*
10. *Et quale peccatum?*

1. SICUT in cæteris Virtutibus, ita & in Religione vendicat sibi locum illud vulgatum: *Virtus consistit in medio.* Unde Poëta canit:

> *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
> *Quos ultra, citraque nequit consistere virtus.*

Igitur contra Religionem potest peccari tum per excessum, & nomine generico dicitur *Superstitio*: tum per defectum, & vocatur *Irreligiositas.* Utraque harum varias sub se species complectitur. Et quidem sub Irreligiositate continentur ea vitia, quæ pertinent ad comtemptum seu irreverentiam Dei, ac rerum sacrarum, cujus-

cujusmodi sunt Tentatio Dei, Sacrilegium, Simonia: Blasphemia, Perjurium, ac Violatio Voti, de quibus sigillatim dicetur tum in sequenti Distinctione, tum alibi propriis in locis. Superstitio continet sub se Idololatriam, Divinationem, vanam Observationem, & Magiam una cum aliis adhuc duabus Superstitionis speciebus, quæ contingunt ex parte cultus indebiti, de quibus omnibus in præsenti Distinctione, ordiendo à Superstitione, ejusque speciebus in genere.

2. CONCL. I. Superstitio in genere est falsa religio, seu vitiosus cultus veri aut falsi Numinis, ac rectè definitur dicendo: *Superstitio* est vitium Religioni oppositum secundum excessum, quo quis Divinum cultum vel illi exhibet, cui non debet, vel eo modo, quô non debet. Ita in re communis. Etsi enim vel maximè Superstitio committatur in cultu falsorum Deorum, tamen etiam in cultu veri Dei hoc vitium accidere potest, prout patet in Judæis defacto Legalia veteris Legis observantibus, & in Hæreticis, qui olim aquam pro vino, vel sanguinem infantum in Eucharistia offerebant, qui idcircò non Religiosi, sed Superstitiosi nuncupandi sunt, quamvis vero Deo talia præstiterint. Itaque Superstitio utrumque complectitur, & cultum falsorum Deorum, & excessum in cultu veri Dei.

3. Neque dicas. Deus est dignus omni laude, cultu ac reverentia; ergo non potest dari excef-

exceſſus in ejus cultu, neque peccari contra virtutem Religionis per exceſſum. Reſp. enim (*a*) conceſſo antecedente, diſtinguendo conſequens: ergo non poteſt dari exceſſus ex parte objecti virtutis Religionis, id eſt, reſpectu Majeſtatis Divinæ, utpote quæ digniſſima eſt omni honore & cultu, conceditur: non poteſt dari exceſſus ex parte modi incongrui, aut cultus indebiti ratione rei cultæ, negatur conſequentia. Sicut enim v. g. Amor Dei ex parte objecti non habet medium, imò eò perfectior eſt, quo intenſiùs fertur in Deum utpote objectum infinite amabile, habet tamen medium ex parte actus; quia poteſt dari exceſſus in ejus exercitio, ſi nimirum modo illicito Dei Amorem elicere velimus, nos v. g. interficiendo: ita & Religio ex parte objecti, quod eſt Divina Majeſtas, medium non habet, neque patitur exceſſum, bene tamen ex parte actus, uti fit, ſi verum Deum falſo, aut indebito cultu colamus, vel loco veri DEI falſum Numen adoremus.

4. CONCL. II. Duæ ſunt ſpecies Superſtitionis, in quas ipſa immediatè dividitur, nempe Superſtitio ratione rei cultæ, quæ coli non deberet, & Superſtitio ratione cultûs incongrui, dum modo indebito ſeu inconvenienti verus Deus colitur. Ita communis, & patet ex proximè dictis. Porro utraque hæc Superſtitionis ſpecies rurſum ſubdivitur, & hinc fit

5. CONCL. III. Superſtitio ratione rei cultæ, quæ coli non deberet, ſive Superſtitio ratione cultus falſi Numinis ſubdividitur in Idolola-

triam, Divinationem, Observantiam superstitiosam, & Magiam. Ita Herincx *disp.8.de Religione, n.3.* & communior, quamvis Filiucius *tom. 2. tract.5. n.4.* addat pro quinta specie Maleficium; alii vero ad vanam seu superstitiosam Observantiam referant Magiam, & Maleficium, ac proinde tres dumtaxat Superstitionis species ex parte rei cultæ, quæ coli non deberet, assignent. Ratio Conclusionis est: quia vel diabolus honoratur ut Numen, & est Idololatria; vel colitur, ut aliquid occultum revelet, & est Divinatio; vel, ut dirigat in operando, & sic est Superstitio vanarum Observationum, aut Magia, ad quam reducitur Maleficium, prout ampliùs patebit ex dicendis.

6. CONCL. IV. Superstitio ratione cultûs incongrui subdividitur in Superstionem cultûs falsi, & Superstitionem cultûs superflui. Ita D. Thomas 2. 2. *quæst 93. art. 1. & 2.* cum communi: & patet inductione. Siquidem

7. *Cultus falsus* seu mendax dicitur, vel quia habet falsam significationem: ut si quis defacto coleret Deum cæremoniis Judaicis, quæ significant Christum venturum: vel quia imitatur quis falsò verum cultum: ut si quis falsis miraculis veram doctrinam Christianam confirmare velit, aut proponat falsas Reliquias: item si quis mutet materiam, vel formam Sacramentorum animo colendi Deum, prout faciunt Hæretici nostri temporis in Cœna sua committentes Superstitionem falsi cultus; non enim Christi institutum, sed suas inventiones pertinaciter sequuntur. Insuper ejusmodi cultus potest esse falsus,

falsus, ac mendax falsitate ex parte ipsius colentis se tenente: ut dum quis Deum colit tamquam publicus ab Ecclesia constitutus Minister, cum commissionem seu potestatem nullam habeat, vel talem non habeat; puta si quis Sacrificium offerat, cùm Sacerdos non sit, cujus exemplum habemus in Saule 1. *Reg* 13.

8. Et quidem certum est, quòd hujusmodi Superstitio, atque omnes illi Superstitiosi, falsique cultus sint ex genere suo peccatum mortale: tum quia gravis inde irreverentia Deo infertur: tum quia sunt falsitates perniciosæ, atque nonnumquam nascuntur ex Infidelitate ac Hæresi; uti fit in Ritibus superstitiosis Judæorum, & Hæreticorum: tum tandem, quia prædicatione falsorum Miraculorum, nec non & falsarum Reliquiarum suppositione obfuscatur fides verorum, minorque reverentia & cultus eisdem exhibetur; & hinc eos, qui prædicant falsa miracula, vel incerta, excommunicari refert Navarrus *cap.* 27. *Manualis n.* 111. idque desumitur *ex Constit.* 21. Leonis X. *Supernæ Majestatis*, & habetur *tom.* 1. Bullarii Romani.

9. *Cultus superfluus* èc ontra dicitur ille, quando præter morem Ecclesiæ ponitur Religio in quibusdam circumstantiis, vel rebus, in quibus non est ponenda: ut si quis Deum colere aggrediatur illis ritibus, modo, seu cæremoniis, quæ neque ad ipsius Dei gloriam, neque ad spiritus excitandi devotionem inserviunt, aut quæ sunt contra statuta, vel consuetudinem Ecclesiæ; uti foret in Missa sæpiùs dicere Alleluja, plu-

plures Cruces facere, quàm sit præscriptum, in eadem tot vel taliter dispositas candelas, & non plures adhibere, audire Missam à Sacerdote, qui nominatur Joannes, aut hujusmodi.

10. Cæterum Cultus iste superfluus, seu tales ritus superstitiosi, secluso scandalo & Ecclesiæ contemptu, sunt ordinariè tantùm peccata venialia, ut docent Cajetanus, Lessius, Layman, Navarrus, Toletus, & alii. Quod intelligendum, nisi esset cultus non tantùm vanus, sed etiam turpis, aut aliàs graviter in eodem excederetur, nam tunc incurri peccatum mortale pro gravitate materiæ, certum est.

QUÆSTIO II.

De Idololatria.

SUMMARIUM.

11. *Idololatria, quid?*
12. *Est peccatum gravissimum.*
13. *Idololatria metaphoricè accipitur pro omni peccato mortali.*
14. *Hic sumitur propriè, nec tamen comprehendit Cultum Sanctorum.*

(b) Dist. præc. quæst. 4. per totum.

11. CONCL. I. *Idololatria*, quæ est prima Superstitionis species, & ex suo genere peccatum mortale gravissimum, rectè describitur, quod sit servitus, quæ soli Deo debetur, exhibita alicui creaturæ. Ita in re communis. Dicitur,

citur, *Servitus*: quia per Idololatriam Idololatræ serviunt Idolis, cultum Latriæ soli Deo debitum illis impendendo, juxta quod dicit Apostolus *Rom.* 1. *Servierunt creaturæ potius, quàm Creatori.*

12. Quòd autem Idololatria sit peccatum mortale gravissimum, patet ex eo: quia Idololatra per Idololatriæ peccatum honorem Divinum, ipsámque Divinitatem, quantum in se est, transfert in creaturam, teste Apostolo. *Rom.* 1. *Mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilis imaginis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium.* & alibi. Unde sicut in Republica gravissimum censeretur crimen læsæ Majestatis honorem Regium, ipsámque Regiam Majestatem in alium, quàm legitimum Principem ex plena scientia, quantùm in se est, transferre, ita & in proposito gravissimum crimen est læsæ Majestatis Divinæ, gloriam Dei in Creaturam, seu Idolum transferre.

13. Notandum tamen, quòd nomen Idololatriæ dupliciter accipiatur, primò quidem propriè pro cultu, quo creatura colitur loco Dei, deinde metaphoricè pro omni peccato mortali, quo quis mortiferè inhæret creaturæ: quo modo *ad Ephes. cap.* 5. Avaritia vocatur *Idolorum servitus.* Et in hoc sensu S. Hieronymus *in cap.* 2. *Amos*, ait: *Avarus aurum, gulosus ventrem, libidinosus penem & Beelphegor colit, lasciva mulier, quæ, cùm sit in deliciis, vivens mortua est, adorat venereas voluptates.* Et meritò omne peccatum mortale sub nomine Idolo-

lola-

lolatriæ metaphoricè sumptæ denotatur: cùm peccator per peccatum mortale voluntariè recedens à Deo, ut creaturæ adhæreat, censeatur pluris facere creaturam, quàm Deum, ac proinde illam habere loco Dei, hæcque ipsi esse instar Idoli.

14. Sed hoc loco Idololatria propriè sumitur pro cultu, quô creatura colitur loco Dei. Nec tamen idcirco cultus Sanctorum cum Christo in cœlis regnantium, aut Sacrarum Imaginum erit Idololatria: nam illos non honoramus ut Deos, sed ut Amicos DEI, cohæredes Christi, nostrósque apud Deum intercessores: Imagines autem cultu dumtaxat veneramur respectivo, ut jam dictum superiùs. (*b*)

QUÆSTIO III.

De Divinatione, variisque ejus speciebus, & gravitate.

SUMMARIUM.

15. *Divinatio, quid?*
16. *Contingit dupliciter.*
17. *Divinationis per expressam dæmonis invocationem varii modi, qui?*
Ea est gravissimum peccatum, nec admittit parvitatem materiæ.
18. *Divinatio per tacitam dæmonis invocationem, quæ?*
19. *Ejus plures sunt species. I. Astrologia judiciaria.*

Sed

Sed naturalis est licita.

* *Quidnam sentiendum, si ex puncto nativitatis aliqua prædicantur?*

20. *II. Physiognomia,*

Metoposcopia, & Chiromantia.

Verùm naturalis licita est.

21. *III. Observantia somniorum.*

22. *Et quale peccatum sit?*

23. *Unde dignosci possit somnium esse à Deo, vel potius à dæmone?*

24. *IV. Hujus Divinationis species est Augurium.*

25. *Et V. Sortilegium.*

Sortes divisoriæ, &

Sortes consultoriæ sunt licitæ.

Sortes divinatoriæ illicitæ.

26. *Solvitur instantia ex nonnullis exemplis adducta.*

27. *Divinatio quælibet est peccatum mortale.* Supra num. 17.

28. *Dummodo serio & firma fide fiat, aliàs secus.*

* *Quidnam statuendum, si similia fiant joci causa?*

15 CONCL. I. *Divinatio* (prout de ea hîc loquimur, estque species Superstitionis) est inquisitio de aliquo occulto, ope vel disciplina dæmonis facta. Quo modo Divinatio passim accipitur in S. Scriptura, in qua soli illi vocantur *Divini*, qui ope dæmonis divinant, seu futura aut incerta revelare nituntur. Etsi enim dæmones non possint certò cognoscere futura, circa quæ potissimum versatur Divinatio (quamvis

vis latius accepta etiam ad aliorum occultorum, v.g. thesaurorum absconditorum inquisitionem, ope dæmonis factam, se extendat) longè tamen plura dæmones de rebus futuris, aliísque occultis cognoscere possunt, quàm homines.

16. CONCL. II. Divinatio dupliciter contingit, nimirum vel per expressam dæmonis invocationem, vel per implicitam. Ita certa & communis. Ex his ulterius.

17. Prima Divinationis species, seu in qua diabolus expressè invocatur, multis modis contingit, prout nimirum diabolus diversimode consulitur, aut consultus respondet. Aliquando enim apud veteres Gentiles consulebatur per sacrificia animalium, & diabolus respondebat per signa quædam apparentia in extis animalium; & vocatur *Haruspicium*. Aliquando consulebatur per preces coram idolis profusas, & solebat dæmon respondere per Idola; & dicitur *Oraculum*. Aliquando consulebatur in Pythonicis, vel Pythonissis, quos ipse possederat: quandoque id accidit per varias adjurationes, figuras, unctiones, specula, aliáque signa per diabolum instituta, & media detestanda, quæ Dominus DEUS passim in S. Scriptura execratur. Et hanc Divinationis speciem, in qua diabolus expressè invocatur, esse gravissimum peccatum mortale, certum est, & indubitatum, eò quod importet consortium, & societatem cum dæmone, perpetuo & infensissimo hoste veri Dei. Et hac de causa rectè notant Doctores, ut Bonacina *disp. 3. in Decalogum. q. 5. punct. 3. n. 17.* Herincx, *cit. disp. 7. n. 16.* & alii,

alii, non dari parvitatem materiæ à mortali excusantem, si Divinatio seriò fiat.

18. Altera Divinationis species, seu quæ continet tacitam & implicitam dæmonis invocationem, fit, cùm quis notitiam alicujus rei ex signo aliquo consequi seriò confidit, quam illud naturaliter nullo modo indicare potest: tunc enim Divinator talem notitiam a dæmone tacitè desiderare convincitur, cùm certum sit, ejusmodi signa vanitatis à DEO instituta non esse.

19. Hujusmodi Divinationis, quæ fit per pactum implicitum, plures species recenset D. Thomas 2. 2. *q. 95. art.* 3. *& seqq.* quem sequuntur alii. Prima est Divinatio per Astra, vocatúrque *Astrologia judiciaria*, quæ ex aspectu, situ, & motibus astrorum eventus à libero arbitrio pendentes certò prædicit, vel præteritos aut præsentes occultos effectus ab influxu astrorum nullatenus dependentes revelat: v.g. Platonem tale conjugium celebraturum, esse auctorem hujus furti, moriturum ruina suarum ædium &c. Dicitur notanter, *eventus à libero arbitrio pendentes &c.* nam per hoc nullatenus reprobatur Astrologia naturalis, qua situs & motus astrorum observantur, atque ex iis colliguntur effectus purè naturales, ut eclypses, pluviæ, siccitates, morbi animalium, pestes, salubritates &c. Hæc enim omnino licita est, & humano generi perquàm utilis.

Additio.

* Quinimo à Lessio, & Busenbaum excusan-

tur à peccato illi, qui ex puncto Nativitatis, sive Horoscopo non quidem certò, sed probabiliter prædicunt complexionem corporis, & inclinationes naturales; nam astra inclinant, etsi non necessitent. Item subdit la Croix *lib. 3. part. 1. n. 9.* non esse peccatum saltem mortale, per Astrologiam velle cognoscere aliquod contingens liberum tantùm aliquo modo conjecturaliter, non autem quasi certò futurum &c. Adducit equidem P. Sporer *Tract. 2. in præcept. I. Decalog. c. 9. sect. 2. n. 16.* Bullam *Cœli & terræ.* editam motu proprio à Sixto V. & ab Urbano VIII. die 13. Martii 1631. Constitutione *Inscrutabilis Judiciorum &c.* renovatam, in qua prohibet Astrologis prædicere actiones ab humana voluntate dependentes, etiamsi protestentur & adjungant, se id non affirmare tamquam certum. Ast Suarez, Delrio, Valentia, aliique dictam prohibitionem apud eumdem auctorem valdè probabiliter restringunt ad solum forum externum ob præsumptionem nimirum superstitionis etiam internæ simul latentis, quamvis externè protestentur ad tegendas fraudes, & vitandas pœnas. Profectò in his regionibus sibi conscientiæ passim non ducunt, qui similes libellos de Horoscopo tractantes legunt: quamvis ego, nisi simul jungatur consideratio temperamenti proprii, & aliarum circumstantiarum in particulari occurrentium, eosdem nihil prorsus æstimem ordinariè: quoniam illud punctum nativitatis, quod hi Astrologi exactissimè attendendum ajunt, deprehendi vix potest ob rapidissimum motum Cœlorum, prout id jam ob-

obſervavit apud Sporer *loc. cit. num. 14.* D. Auguſtinus *lib. 2. de Doct. Chriſt. cap. 22.* *

20. Secunda hujus Divinationis ſpecies eſt *Phyſiognomia*, per quam ex corporis, puta vultus, manuum &c. lineamentis liberè contingentes eventus, aut proſpera vel adverſa prædicuntur. Ejus partes ſunt *Metopoſcopia & Chiromantia*, quarum prior ex facie hominis, frontisque inſpectione, altera verò ex manuum lineamentis, quid cui eventurum ſit, divinat, ſeu prædicit, ut ſolent facere Cingari. Dicitur rurſum: *liberè contingentes eventus*: datur enim etiam Phyſiognomia, Metopoſcopia, & Chiromantia naturalis, per quam ex corporis & membrorum habitudine ac proportione, vultus item ac manuum lineamentis, de corporis valetudine ac temperamento, conſequenter de hominis etiam ingenio, atque animi propenſione, nec non & de ſuperventuris morbis, morte, vel ſanitate prædictio aliqua vel conjectura licitè fieri poteſt. Leſſius *lib. 2. cap. 43. n. 45.* Delrio *lib. 5. cap. 3. q. 4.* Sanchez, Layman, & alii.

21. Tertia dictæ Divinationis ſpecies fit per ſomnia. Et quidem tunc *Obſervantia ſomniorum* eſt illicita, & cum dæmonis pacto ſaltem implicito conjuncta, cum ex illis vanè ac temerè fit conjectatio de effectu liberè eventuro, aut merè caſuali vel fortuito. Talis Obſervantia ſomniorum multùm apud Ethnicos fuit uſitata, & à S. Scriptura graviter reprehenſa; ut *Levit. cap. 19. Non augurabimini, neque obſervabitis*

bitis somnia, & alibi. Unde & 2. *Paralip.* 33. graviter taxatur Manasses, quia *observabat somnia*, *sectabatur auguria*, *maleficis artibus inserviebat*. Cùm enim somnia pleráque naturaliter contingant, atque alia & alia juxta diversam corporis constitutionem, ac temperamentum, aut præcedentes animi affectiones, aliásque causas naturales proveniant, nequit ex iisdem capi prænotio de eventibus liberis, nisi vel à Deo, vel à diabolo immittantur: ergò quoties non dignoscuntur esse à Deo, si quis ex eisdem divinet, subjicit se disciplinæ diaboli.

22. Ex his sequitur, quòd Divinatio ex observatione somniorum sit ex genere suo peccatum mortale. Per accidens nihilominus potest Observantia somniorum quandóque esse venialis: utputa ratione simplicitatis, dum homo rudis ea putat esse à Deo; vel quia solùm tenuiter credit eisdem. Quòd si somnia putentur provenire ex causis naturalibus, licitum est ex iisdem capere conjecturas de ejusmodi causis, v. g. de valetudine, vel constitutione corporis, ac hujusmodi; Somnia autem divinitus immissa, certum est, esse sequenda; qualia leguntur habuisse Joseph Pro-Rex Ægypti *Genes. cap.* 37. S. Josephus Sponsus Beatæ MARIÆ Virginis *Matth.* 1. Tres Magi *Matth.* 2. aliique plures; juxta quod *Num.* 12. Deus dixerat: *Si quis fuerit inter vos Propheta* Domini, *per somnium loquar ad illum.*

23. Quæres, unde dignosci possit, somnium esse à Deo, vel potius à dæmone? Resp. Inter

ſomnium Divinum & diabolicum communiter diſcernunt Viri ſancti & Doctores, tum ex materia finéque ejus, utrum ad rem bonam & honeſtam, an verò ad turpem impellat: tum ex interna ſomniantis, atque ex ſomno excitati affectione: ùt eſt illuſtratio, & conſolatio animi, inſolita promptitudo ad Dei obſequium, & hujusmodi; nam talia à ſomnio Divino cauſantur. Econtra verò ſomnia diabolica vel ad malum inclinant, vel animum perturbant, & ad Dei obſequium tardiorem reddunt, ipſúmque intellectum obnubilare ſolent.

24. Quarta Divinationis ſpecies fit per avium, piſcium, aut aliorum animalium obſervationem, & dicitur *Augurium*. Hæc futuros liberos eventus, vel caſus merè fortuitos enuntiat è volucrum volatu, aut cantu, vel ex piſcium motu, animalium occurſu, voce, & ſimilibus; ac prohibetur à S. Litteris ſæpiùs, præſertim locis *n. 21.* allegatis. Quo tamen non obſtante, ex avium volatu, piſcium in mari occurſu &c. poſſunt naturaliter colligi pluviæ, ſerenitates, tempeſtates, & hujusmodi effectus naturales, quos animalia citiùs præſentiunt, quàm homines.

25. Quinta ſpecies Divinationis eſt per ſortes (& dicitur *Sortilegium*) quæ eventus futuros, vel veritatis occultæ manifeſtationem explorat per ſortes. Eſt autem triplex genus ſortium, nempe diviſorium, conſultorium, & divinatorium. *Sortes diviſoriæ* ſunt, quæ applicantur ad dividendas hæreditates, ad litem

dirimendam, ad honestum lusum &c. Et hæ per se malæ non sunt, sed sæpe bonæ ac utiles, juxta illud *Proverb.* 18. *Contradictiones comprimit sors, & inter potentes quoque dijudicat.* Porrò *Sortes consultoriæ* sunt, quibus à DEO postulatur occultæ veritatis manifestatio, vel consilii directio: istæ etiam non sunt prohibitæ, si causæ necessitas, sive honestas ita exigat, aptiorque modus non appareat dubium vincendi: vel si aliàs speciali Dei jussu aut instinctu fiant, de quibus dicitur *Proverb.* 16. *Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur.* Tandem *Sortes divinatoriæ* sunt, quibus absconditæ veritatis notitia, vel consilii directio non à Deo, & consequenter à dæmone expressè, vel tacitè imploratur. Et hæ superstitiosæ, illicitæ atque prohibitæ sunt, prout habetur *can. Sortes* 26. *q.* 5. cum concordantiis: quia continent expressam, vel tacitam dæmonis invocationem. Unde meritò *cap.* 1. & 2. *tit. de Sortilegiis.* sub gravibus pœnis prohibetur, ne per sortes inquiratur auctor furti, vel quid impofterum futurum sit: & similiter *c. ult. eod. tit.* generaliter sortium usus in Electionibus ad Beneficia Ecclesiastica damnatur.

26. Nec obstat, quod peccatum Achan sorte deprehensum legatur *Josue* 7. & Jonas sorte deprehensus fuerit *Jonæ c.* 1. Item Jonathas mel degustans 1. *Reg.* 14. imò & Saul missis sortibus in universas Tribus Israël electus in Regem 1. *Reg.* 10. & hujusmodi. Resp. enim, quòd talia ex speciali jussu, aut instinctu Dei facta credantur:

tur: non tamen idcirco *ſortibus indifferenter eſt credendum, cum privilegia ſingulorum non poſſint legem facere communem.* ut dicitur *c. Non ſtatim,* & *c. Non exemplo. 26. q. 2.*

27. CONCL. III. Divinatio, & quælibet prædictarum ſpecies eſt ex genere ſuo peccatum mortale, ſive fiat cum expreſſa, ſive cum tacita dæmonis invocatione. Ita communis; & patet ex dictis (c) quia Divinatio importat conſortium, & ſervitutem cum dæmone, perpetuo Dei hoſte; ac ipſum homo tacitè honorat, ejúsque diſciplinæ ſeſe ſubjicit, ab eodem occulta vel futura edocendus.

28. Hoc tamen intelligendum, ſi Divinatio ſeriò fiat, & cum firma fide. Quòd ſi vero joci cauſa quis oſtendat, ſe velle futura divinare, interim credens, totum eſſe futile & inane, communiter Doctores cenſent, talem non incidere in culpam gravem; cùm ſit potius quædam vanitas, quam ſuperſtitio, ut ait Bonacina *diſp. 3. in Decal. q. 5. p. 3. n. 18. & 19.* Ubi etiam ſomnia, ſortes &c. à mortali excuſat, ſi quis per ſimplicitatem (quod in mulierculis faciliùs locum habet) illis fidem præſtet; ut quando ex ruditate putat, à Deo eſſe, vel tenuiter credit. Hoc modo multæ vanæ, atque inutiles obſervationes, v.g. ex ſternutatione, vulturis occurſu, corrigiæ ruptione, & hujusmodi vanitates excuſari poſſunt à culpa mortali; quia non firma fides, ſed vana tantùm formido eis tribuitur.

Additio.

* Cæterum consultò adhuc monet Castropalao *Tract.* 17. *disp.* 1. *punct.* 3. *num.* 6. & *punct.* 8. *n.* 4. ad finem, quòd etiam joci causa tentare similia res sit plena periculo: partim, quia sæpe internè saltem aliqualis fides adhibetur, & eventus dubia mente exspectatur: partim quia ille, qui prædictis signis effectum casu correspondere expertus fuerit, facilè incitabitur ad eadem signa serio animo alia vice repetenda, cujus deceptionis periculo hoc jocandi methodo se exposuerat. *

QUÆSTIO IV.

De vana Observantia, ejusque speciebus, & gravitate.

SUMMARIUM.

29. *Vana Observantia, quid?*
30. *Et quomodo distinguatur à Divinatione?*
31. *Ejus tres sunt species, quæ?*
32. *Ars notaria, quid?*
33. *Observantia sanitatum, quid?*
34. *Et quo pacto hæc cognosci possit?*
35. *Observantia eventuum, quid?*
Et quomodo à Divinatione differat?
36. *Vana Observantia, omnesque species ejus sunt peccatum mortale.*
37. *Nisi excuset ignorantia &c.*
38. *Licitum tamen est gestare Agnos DEI, Cruces &c.*

39. Con-

39. *Conſuetudines aliquid faciendi, vel omittendi certis Feſtis, an damnandæ?*
40. *Quid in dubio, num effectus excedat vires cauſæ naturalis?*
41. *Proteſtatio quando excuſet?*

29. CONCL. I. *Vana Obſervantia* eſt ſuperſtitio, qua adhibentur media inutilia ad aliquid præſtandum, vel impediendum, ad quod à Deo vel natura nullam virtutem habent: uti contingit, quando quis mediis inutilibus contendit acquirere bona temporalia, ſanitatem, vel ſcientiam, aut quando aliquibus verbis intendit alligare dæmonem, eumque includere in annulo, vaſe, aut cùm quis mittit chirographum animalibus noxiis, vel eis litem movet, ut illa expellat, aut cùm quis certis ſchedulis, vel verbis à globorum ictibus immunem ſeſe reddere ſatagit, & hujusmodi. Ita Doctores communiter.

30. Cæterùm dicta vana Obſervantia diſtinguitur à Divinatione, quòd hæc circa ſpeculativam occultornm, aut futurorum effectuum cognitionem verſetur, illa verò ad opus aliquod præſtandum, vel impediendum tendat, utputa ad obediendam corporis ſanitatem, theſauri abſconditi inventionem, & quidem per pactum aliquod cum dæmone, ùt dictum eſt.

31. CONCL. II. Vanæ Obſervantiæ tres ſunt ſpecies, nempe *Ars notoria*, *Obſervantia ſanitatum*, & *Obſervantia eventuum*; ad quas ſpecies cæteræ ſunt revocandæ, ſive cum ex-

pressa, sive cum tacita, seu implicita dæmonis invocatione fiant. Ita rursum communis; idque amplius patebit ex dicendis discurrendo de singulis. Unde fit

32. CONCL. III. *Ars notoria* est, cùm per precationes quasdam verborum ignotorum, inspectiones certarum figurarum, & alia hujusmodi media prorsus inutilia exspectatur scientia infusa quarundam rerum absque alio labore. Hac arte utuntur Anabaptistæ, dum sumpto poculo suæ Cœnæ in instanti aliquando scripturarum antea omnino ignotarum scientiam consequuntur, dæmone indubiè eam suggerente, vel per os ipsorum loquente, ipsósque sic dementante, ut S. Scripturas se intelligere putent.

33. CONCL. IV. *Observantia sanitatum* est superstitio, quâ adhibentur media inania & inutilia ad sanandos morbos hominum, vel brutorum: ut contingit, dum ad sanitatis conservationem, recuperationem, vulnerum sanationem, dolorum mitigationem, ab hostibus, globorúmque ictibus protectionem, atque immunitatem, & hujusmodi adhibentur verba, signa & cæremoniæ, quæ nec ex Divina institutione, nec à natura ad id vires ullas habent. Ita passim Doctores. Sed quia res quamplures habent varias virtutes naturales non rarò hominibus ignotas, hinc

34 Quæres, quo pacto dignosci possit hæc species vanæ Observantiæ? Resp. cum Filliucio *Tom. 2. disp. 24. c. 6. n. 158. & 159.* & aliis, id potissimum ex sequentibus circumstantiis agnosci

sci posse. I. Si adhibeantur verba ignota, aut characteres ignoti: talia enim implicitè referuntur ad dæmonem ea instituentem, atque intelligentem. II. Si inferantur aliqua falsa, apocrypha, aut minus certa, ut quod Christus habuerit febres, spasmum &c. III. Si causa applicetur improportionata ad effectum, vel in loco distanti à passo. Idem dicendum de iis, qui adhibent verba, signa, cæremonias, imagines astronomicas, & similia ad obtinendam sanitatem, ad quam tamen procurandam nullam ex se vim habent: unde necesse est, quod hanc habeant aliunde, non quidem à bonis Angelis, vel à Deo, cùm id legitimè non constet, imò per Prælatos Ecclesiæ prohibeatur atque per Theologos & Concinatores concorditer negetur; ergo eam haberi ab arte diabolica, præsumendum est. Et ex his regulis innumeri casus in praxi possunt resolvi, quorum plurimos refert Gobat *Tract. 11. Theol. Experimentalis, parte 4. de Superstitionibus.*

35. CONCL. V. *Observantia eventuum*, quæ est tertia species vanæ Observantiæ, contingit, quando fortuitò aliquid accidit vel occurit, ex quo homo sibi, vel alteri, aliquid prosperi, aut adversi conjectat, indéque suas actiones moderatur: ut si v. g. egredienti domum occurrat lepus, aut is picam pictitantem audiat, & inde malum sibi augurium præsagiens domum revertatur. Hæc vanæ Observantiæ species Divinationi *Quæst. præced.* explicatæ valde vicina est: differt tamen ab ea per hoc, quòd in ista vana Ob-

Observantia principaliter intendatur directio operationum, & quidem ex signis fortuitò occurrentibus, aut incidentibus: in Divinatione autem signa ex præposito quærantur, & adhibeantur, & quidem ea principaliter intentione, ut notitia acquiratur futurorum, aut occultorum.

36. CONCL. VI. Hactenus explicata vana Observantia, & singulæ tres ejus species ex genere suo sunt peccatum mortale. Ita omnes Doctores. Ratio est clara: quia continent aut expressam, aut saltem implicitam societatem, pactúmque cum dæmone, ejusque auxilii invocationem, utpote à quo vel scientiæ infusio, vel curatio morborum, aut operum nostrorum directio expectatur.

37. Addunt tamen Bonacina *cit. disp. 3. q. 5. p. 4.* Lessius, Valentia, Sanchez, Herincx, aliique communiter, homines simplices sæpiùs à peccato mortali excusari ratione ignorantiæ, aut bonæ fidei; quia nihil mali in his contineri putant: cum ab hujusmodi hominibus non tam facilè semper illud apprehendatur. Insuper tradit Filliucius *disp. 24. n. 171.* etiam peccatum tantùm veniale committi, si id fiat ex intentione dandi operam ejusmodi vanitatibus, non tanquam efficacibus, sed ex quadam levitate: ut si quis semel annulum moveri sinat super filum, idque joco faciat, & ad experiendum effectum causa curiositatis. Hic tamen sunt recolligenda, quæ diximus ad finem præcedentis Quæst.

38. CON-

38. CONCL. VII. Nihilominus licitum eſt geſtare Agnos Dei, Evangelium S. Joannis, Cruces benedictas, & hujusmodi res ſpirituales atque ſacratas, ad ſanitatem recuperandam, vel contra maleficia præſervandam, ſimilésque effectus conſequendos, dummodo nihil ſuperſtitioſum (de quo *Tract. XI. diſt. 8. Append. I. Addit. X.* agetur) intervenerit. Ita D. Auguſtinus *tract. 7. in Joannem.* & tenent Catholici unanimiter: dummodo talia debita cum reverentia atque fiducia in Deum geſtentur, & nulla conditio ſuperſtitioſa ſuperveniat propter adjunctam ſpem in modo ſcribendi, portandi, appendendi, aut alia loci vel temporis inani obſervatione, ad Divinum cultum, reverentiámque minime pertinente.

39. Utrum autem damnandæ, vel excuſandæ ſint quædam conſuetudines, quibus nonnulli aliquid facere, vel omittere ſolent certis diebus feſtivis, diſtinguendum eſt. Si enim hæc faciant, ut ſe magis excitent ad precandum propter affectum, quam ſpecialiter habent erga Sanctum, à quo opem & auxilium ſperant, non committitur Superſtitionis peccatum, ſaltem ſecluſo ſcandalo, & alia prava intentione. Item non eſt ſuperſtitioſum, notare tempora, vel dies, quibus major vel minor influxus cœlorum reperitur, ſeu quæ aptiora v. g. ſunt ad certas herbas medicinales colligendas, atque ad ſcienda ligna; vel ad evitandam rerum corruptionem &c. Hoc enim non excedit vires naturæ, atque quotidiana experientia comprobatur.

40. Tandem, quando rationabiliter dubitatur, an effectus sit à causa naturali (multa enim sunt secreta naturæ, virtutésque arcanæ, doctissimorum etiam quandoque virorum ingenia subterfugientes) quando, inquam, rationabiliter dubitatur, an hujusmodi effectus excedat vires causæ naturalis, præsumendum est, provenire à causa naturali. Bonacina *cit. q. 5. punct. 2. n. 9.* citans Lessium, Suarez, Sanchez, Layman, & alios. Ratio est; tum quia dubium explicandum est in mitiorem partem: tum quia multæ res naturales admirabili præfulgent virtute, plerisque etiam viris doctis incognita.

41 Quamobrem excusandi sunt illi, qui hujusmodi res, de quarum virtute naturali dubitatur, ad expellendum morbum adhibere intendunt, dummodo protestationem præmittant, nolle se effectum consequi, si aliqua subsit virtus ex quocunque pacto diabolico, & superstitioso. Secùs dicendum, quando palam est, effectum excedere vires causæ naturalis; ac proinde certò, vel ferè certò constat, actum hujusmodi esse superstitiosum, seu rem vanam, & inutilem esse ad talem effectum: tunc enim subest malitia Superstitionis, cùm adhibeatur medium inutile ad illum effectum. Neque in tali casu, ubi constat certò de inefficacia mediorum, prodest protestatio, cùm sit contraria facto: nisi fortè id fiat alia intentione, nempe ad convincendum & confundendum dæmonem, non ad experiendum effectum.

QUÆ-

QUÆSTIO V.
De Magia, & Maleficio, aliisque huc attinentibus.

SUMMARIUM.

42. *Magia rationalis, quid?*
Est periculosa.
43. *Magia superstitiosa, quid?*
44. *Duplex ejus finis.*
Magia propriè.
Maleficium, vel Veneficium, quid?
45. *Magia, & Veneficium est peccatum mortale, & habet annexa multa alia peccata.*
46. *Remedia Maleficiorum alia moralia,*
47. *Alia naturalia,*
48. *Et alia supernaturalia, quæ?*
49. *Licitum est tollere signa Magica, ut diabolus nocere desinat.*
* *Num etiam sit licitum adhibere alia contraria?*
50. *Dummodo id fiat absque novo Maleficio.*
51. *Solvitur instantia.*
(c) Tract. 4. dist. 7. n. 27.
* *Aliqua Corollaria.*
52. *Quid agendum Confessario cum Malefico pœnitente?*
53. *Maleficus pœnitens non tenetur curare sibi chirographum à dæmone restitui.*
Bene tamen rumpere aliud, si quod penes se habet.
54. *Alia tunc à Confessario observanda.*

55. Quid

55. *Quid agendum circa bona Malefico per diabolum data?*

56. *Quomodo is muniendus contra relapsum.*

42. SCIENDUM, quòd Magia communiter duplex distinguatur, una naturalis, & altera superstitiosa, seu diabolica. *Magia naturalis* est ratio quædam operandi mira per causas naturales absque dæmonis opera. Hanc Magiam, etsi de se mala non sit, tamen ut periculosam, & sensim ad superstitiones manuducentem passim censent Doctores esse cavendam: quia ingenia humana rebus curiosis & inutilibus implicat, magísque semper curiosa reddit, & successivè ad Magiam superstitiosam inducit. Unde meritò Lessius *lib. 2. de Just. & Jure. cap. 44. n. 1.* omnes libros, qui Magiam naturalem tradunt, suspectos habendos esse, & tanquam periculosos, præsertim juventuti, vitandos asserit.

43. *Magia superstitiosa* (quam alii *Diabolicam* appellant, & de qua solùm hic agitur) est ratio quædam operandi mira per signa ope dæmonum: sicut enim Magia naturalis utitur causis naturalibus, ita Magia superstitiosa utitur nonnullis signis, quibus ex pacto quodam allicitur dæmon, ut faciat id, quod Magus vult.

44. Porrò Magia superstitiosa duplex est, seu potius duplicem habet finem. Primus finis ejus est propria ostentatio, aliúdve commodum suum, aut alienum; sic communi nomine vocatur *Magia*: nam Magia propriè est ratio quædam

dam operandi mira ope dæmonum. Alter finis ipsius est noxa alicui inferenda, & proprio nomine dicitur *Maleficium*, vel *Veneficium*. Maleficium quidem, si noxa inferatur incantationibus, seu carminibus, characteribus, aliisve hujusmodi signis ex pacto cum dæmone inito. Veneficium verò, quando malis pharmacis, sive venenis, v. g. veneno amatorio, seu philtro id fit; quamvis nonnunquam etiam Incantatores appellentur Venefici.

45. CONCL. *unica.* Magia, sicut & Veneficium, ac Maleficium ex genere suo est peccatum mortale, utpote continens expressam vel tacitam dæmonis invocationem, ac proinde societatem & benevolentiam erga illum. Ita omnes Doctores. Quinimò Magia ordinariè multa alia peccata annexa habet; ùt sunt hæresis, abnegatio Dei & sanctorum, idololatria, blasphemia in Deum & Sanctos, profanatio & abusus rerum sacrarum, maximè Sacrosancti Eucharistiæ Sacramenti, luxuria, & nefariæ cum dæmone commixtiones &c. Ea insuper inferre solet maxima damna in bonis temporalibus proximorum, homicidia præsertim infantium, mortes animalium, vastationes segetum, & hujusmodi. Ex quibus, aliisque similibus effectibus colligere licet immanitatem hujus criminis, meritò juxta Leges etiam Civiles ignibus plectendi. Sed occasione præmissorum.

46. Quæres I. Quænam remedia adversus Maleficia sint adhibenda? Resp. Remedia Maleficiorum quædam sunt naturalia, quædam supernaturalia, & quædam moralia. Horum po-

strema sunt ea, quæ pertinent ad pactum cum dæmone dissolvendum, quando ex pacto nocet: quod fit amovendo signa Magica, ad quorum præsentiam diabolus nocumentum infert, de quo mox plura *n. 49. & seqq.*

47. Naturalia remedia Maleficiorum plerumque parvam vim habent, quia diabolus facile omnem illorum actionem eludit, si velit, & à Deo permittatur. Bonum tamen est illa ab initio experiri juxta præscriptum medicorum, seu quæ ipsi magis congrua judicabunt.

48. Supernaturalia, seu spiritualia, atque Ecclesiastica remedia Maleficiorum sunt optima, & horum decem numerantur cum Lessio *cit. cap. 44. num. 28.* Bonacina, Reginaldo, & aliis. I. Magna fides & fiducia in Deum, seu Divinam protectionem. II. Susceptio Baptismi, si quis nondum est baptizatus. Vel III. loquendo de baptizatis, Confessio Sacramentalis peccatorum: sæpe enim ob peccata permittitur diabolo potestas in hominem, quibus per veram pœnitentiam, vitæque emendationem deletis, hæc quoque evanescit. IV. Sumptio Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti. V. Exorcismi Ecclesiæ, quorum maximam esse vim probat praxis, atque ordinatio Ecclesiæ, cujus nomine fiunt, ipsáque quotidiana experientia. VI. Aqua benedicta; hæc enim habet vim ex precibus Ecclesiæ ad avertendas dæmonis infestationes. VII. Reliquiæ Sanctorum, Agnus Dei, Cerei sacri, Panis & Sal benedictæ, & similes res ab Ecclesia benedictæ, ob præallegatam rationem. VIII. Signum S. Crucis, cujus vis

maxi-

maxima est contra omnes Diaboli machinationes. IX. Invocatio Sanctissimi Nominis JESU, B. MARIÆ Virginis, Sancti Angeli Custodis, & aliorum Sanctorum. X. Oratio, præsertim conjuncta jejunio, ùt patet ex Verbis Christi *Matth. 17.*

49. Quæres II. An liceat tollere signa Magica, v. g. ligaturas, nodos, volumina capillorum &c. eo fine, ut diabolus nocere desinat? Resp. I. Certum est, & fatentur omnes, si nullum novum adhibeatur Maleficium, hujusmodi signa licitè posse tolli; idque tum in contemptum diaboli, atque Magicæ superstitionis; tum in odium facinoris, quo Maleficus ea posuit veluti tesseram sui pacti cum dæmone. Ratio clara est: quia sic solummodo evertuntur opera diaboli, ejusque atque Malefici impietas execratur. Et hoc quidem licitum est facere etiam eâ intentione, ut dæmon nocere desinat; quia ejusmodi remotio signorum (secluso novo Maleficio) non est invocatio dæmonis ex natura rei, sed potius eversio prioris pacti per Maleficum cum Cacodæmone initi, & destructio operum diaboli. Et in hoc sensu loquitur Doctor Subtilis 4. *dist* 34. *quæst. un.* dicens, quod ridiculum sit quærere, *an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum: non enim* (inquit) *solùm licet, sed est meritorium destruere opera diaboli.*

Additio.

*Resp. II. Ex eodem Fundamento, ut sol-

vatur Maleficium, non solùm licet tollere ipsa signa magica, sed etiam adhibere alia positivè contraria ex se indifferentia, quibus conventio diabolica tollatur. Ita Hiquæus in Scotum *l. 2. cap. 44. dub. 6. n. 45.* Delrius *lib. 6. disquisit. Magic. c. 2. sect. 1. q. 3.* Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 95. & 96.* Castropalao *T. 17. disp. 2. punct. 2.* Sporer *part. 2. in I. Præcept. Decalogi cap. 9. num. 41* & alii; ac patet ex inculpata Judicum praxi, qui in hunc finem maleficos lavari, & pilos eorum abradi curant, ut si forsan aliquod Maleficium ex pacto dæmonis sub capillis occultatum esset, quo insensibiles, & tormentis facile sustinendis pares redderentur, his mediis destruatur. Ratio autem hujus est: quia, uti supponitur, talia signa ex una parte pacto diaboli in contrarium posita ex se sunt indifferentia; ex altera verò ipsum pessimum pactum exinde solvitur, ac via nocendi eluditur in ejusdem contemptum. Nec dicas: talia media e. g. Sagam, quæ te tangit, repercutere, ut soluto sic pacto diabolico nocere amplius nequeat &c. videri à diabolo ipsomet esse instituta in signum cessationis à nocendo, & consequenter applicantem eâdem conspirare cum dæmone saltem implicitè. Respondeo enim, omissis hic brevitatis gratia aliis solutionibus, cum Sporer *loc. cit.* piè, & probabilissimè credi, diabolum, utpote ex se, suáque damnosa propensione ad infestandos mortales limitationis impatientem, potius ex imperio Dei arctari ad hujusmodi conditiones, seu contraria signa pactis suis apponenda, ut hoc modo vis sua intra debitos limi-

tes

tes divinitus coarctata existat cum non exigua sua mortificatione, dum experitur superbissimus ille spiritus, fortitudinem suam, ac libertatem & appetitum nocendi tam exigua re materiali constringi; sicuti à pari plurimum vexatur, dum quamvis Ens nobilissimum localiter & objectivè sese igni alligatum videt, atque exinde præter intellectum etiam libertatem suam esse coarctatam. *

50. Resp. III. Nihilominus non licet tollere Maleficium, vel signa Magica per novum Maleficium, neque hoc à Malefico scienter petere, quamvis hic sese paratum offerat. Ita certa & communis. Ratio est: quia adhibitio novi Maleficii est intrinsecè mala, cùm sit usus artis Magicæ, & tacita vel expressa dæmonis invocatio ad aliquem effectum obtinendum; ac proinde nullo modo benè fieri potest, neque peti, neque, ut id fiat, assensus præberi juxta illud Apostoli. *Rom. 1. Qui talia agunt, digni sunt morte: & non solùm, qui ea faciunt, sed etiam, qui consentiunt facientibus.*

51. Nec dicas. Licitum est petere pecuniam ad usuram ab usurario parato dare, item exigere juramentum ab eo, qui paratus est per falsos deos jurare: ergo etiam licitum erit alterius, qui ad id paratus est incantatione & Maleficio uti ad amovenda à nobis vel aliis Maleficia. Respond. enim negando consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis est: quia id, quod in dictis casibus petitur, nempe pecunia mutua, vel juramentum ex se malum non est, & benè fieri potest, si velit is, à quo petitur, ùt di-

ctum superiùs (c) secùs est in nostro casu, ubi Maleficium (juxta hypothesin) non nisi per novum Maleficium tolli potest.

Additio.

* Ex dictis colliges I. Si adsit vetula, de qua dubites, num sit saga, non licère invertere scopas, ut, si saga est, abire non possit, nisi gressu averso seu cancrino. II. Nec projicere è lecto pulvinar, ut desuper sedere cogatur. III. Nec lac, quod ex maleficio non coagulatur in butyrum calefacere ad ignem, ut totus calor transferatur in sagam, & exinde nocere desinat, túque butyrum recuperes. Ratio prohibitionis horum & aliorum similium est; quia non solùm solvitur prius pactum (quod aliàs liceret) sed prætereà novum involvitur, cùm sagæ per similia non præcisè in statum naturalem suum redigantur, sed præterea aliquid de novo facere cogantur, ad quod non nisi mediante novo diabolico pacto saltem implicito adstringi possent.*

52. Quæres III. Quid agendum Confessario cum Malefico pœnitente? Resp. cum Bonacina *disp. 3. in Decalogum. quæst. 5. punct. 5 n. 11.* Sanchez *lib. 2. in Decalog. c. 40. n. 52.* & aliis, ante omnia inquirendum esse, an Maleficus inierit pactum cum dæmone: id siquidem tenetur Maleficus inprimis dissolvere. Videtur autem ejusmodi pactum sufficienter dissolvi per veram ac sinceram de suis peccatis actam pœnitentiam, ex puro corde peccata detestando, ac dæmoni renuntiando, & toto affectu DEI Misericordiam implorando.

53. Non

53. Non tamen necesse est, ut Maleficus pœnitens curet chirographum à dæmone restitui, quia per veram pœnitentiam sufficienter recedit à pacto. Sanchez *cit. cap. 40. n. 53.* Suarez, Candidus Brognolus, & alii. Quod si verò ipsemet Maleficus apud se habeat chirographum, vel ejus exemplar (regulariter enim, ùt notat Candidus Brognolus Bergomensis, *in Manuali Exorcistarum. part. 1. cap 2. art. 3.* §. *10.* cùm aliquis homo Deo abrenuntiat, ac dæmoni se devovet, solent duo fieri chirographa, vel si quis scribere nesciat, alia duo signa confici, quorum unum apud dæmonem conservatur, alterum apud Magum, vel Maleficum) tunc is tenetur alterum, quod penes se habet, perfringere, aut ipsimet Confessario tradere: idque partim in detestationem criminis, partim, ut exterius testetur internam, ac perfectam dæmoni abrenuntiationem, sincerámque in Deum conversionem. Alioquin enim, si hujusmodi externum signum, quod penes se habet, nollet Maleficus destruere, adhuc eo ipso pergeret, internum voluntatis actum in dæmonis obsequium profiteri.

54. Secundò debet Confessarius inquirere à Malefico, an commiserit illa enormia peccata superius *num. 45.* recensita, vel alia hujusmodi: quibus intellectis debito modo procedat, prout cæteroquin necesse est ad Confessionem Sacramentalem.

55. Tertiò, si aliquid ope diaboli Maleficus acquisitum haberet, quod cujusdam tertiæ personæ esse cognosceret (puta, quia huic à dia-

bolo sublatum, & Malefico traditum fuit, prout sæpe contingit) illud domino suo erit modo competenti restituendum, sicuti in rebus furto ablatis fieri debet. Si verò aliunde, utputa ex occultis thesauris, aut ex rebus in mari totaliter deperditis eam rem diabolus habuerit, Magóque tradiderit, ex eadem personis illis Magus satisfacere tenebitur, quibus fortasse damna in rebus suis familiaríbus, aut animalibus intulit. Et hoc idem dicendum, si haberet aliunde, unde damna illata resarcire possit: nam restitutio rerum injustè ablatarum, & aliorum damnorum illatorum recompensatio erit necessariò facienda, nisi impotentia excuset, prout aliunde constat.

56. Quartò, ne maleficus pœnitens iterùm seducatur, & ad vomitum redeat, simulque ut is à dæmoniacis divexationibus, non raró redituris, magis magísque præservetur, eundem Confessarius muniat remediis spiritualibus, nimirùm Agnis Dei, aut aliis rebus consecratis ipsi communicatis, simulque eum exhortetur ad crebro eliciendos actus Virtutum Theologicarum, atque ad meditationem Dominicæ Passionis, detestationémque suorum gravissimorum peccatorum, nec non & aliarum Virtutum exercitium, præsertim verò ad frequentiorem Sacramenti Pœnitentiæ, atque Eucharistiæ receptionem. Quin etiam poterit quandoque Confessarius adhibere Exorcismos convenientes, quales pro hujusmodi hominibus tum in Ritualibus Diœcesanis, tum in aliis Benedictionum Libellis passim reperiuntur. Plura de Maleficis

cis & Maleficiatis, vel etiam à dæmone obsessis vide *Tract. 14. Dist. 8. post. Quæst. 3. Appendice prima.*

DISTINCTIO III.

De Vitiis Religioni oppositis per defectum.

QUÆSTIO I.

De Tentatione Dei.

SUMMARIUM.

1. *Irreligiositas, quid, & quæ vitia sub se contineat?*
2. *Tentatio alia probationis. Alia seductionis.*
3. *Tentatio Dei, quid?*
4. *Est duplex, expressa & interpretativa.*
5. *Tentatio Dei ex genere suo est peccatum mortale.*
6. *Purgationes vulgares sunt probibitæ.*
7. *Solvitur instantia.*
8. *Tentatio Dei per accidens potest esse venialis.*

1. UT patet ex dictis *Distinct. præced. num.* 1. alia Vitia opponuntur Religioni per excessum, alia per defectum. Visis itaque hactenus prioribus pergendum ad posteriora, quorum omnium genus est *Irreligiositas*, quæ est defe-

defectus cultus Deo debiti. Porro sub Irreligiositate tamquam species sub suo genere continentur Tentatio Dei, Sacrilegium, Simonia, Blasphemia, Perjurium, atque violatio Voti, de quorum quatuor prioribus in præsenti Distinctione, de aliis duobus in sequenti Tractatu dicetur. Et quidem ordiendo à materia præsentis Quæstionis.

2. Tentatio generatim est dictum, vel factum ad capiendum de aliquo experimentum, ut sciatur, quantæ sit potentiæ, prudentiæ, scientiæ, & hujusmodi. Et hæc dicitur *Tentatio probationis*, seu experimenti: quo modo Deus dicitur tentasse Abraham, Job, Tobiam, & alios Sanctos, dum immissis adversitatibus eorum obedientiam, patientiam, atque in aliis virtutibus constantiam experiri voluit. Est & alia, quæ dicitur *Tentatio seductionis*, seu inductionis ad peccatum, quo modo diabolus tentat homines, dum eos ad malum seu peccatum incitat In proposito sumitur Tentatio priori modo, & quidem in malam partem, quatenus nimirum homo iniquè tentat Deum, volens aliquam ejus perfectionem experiri: de qua loquendo, sit

3. CONCL. I. *Tentatio Dei* est actus Religioni oppositus, quô quis absque justa causa dicit, aut facit aliquid ad capiendum experimentum de Divina quapiam perfectione; utputa de Potentia, Sapientia, Justitia, aliisve Dei Attributis. Ita Herincx *disp. 8. de Relig. quæst. 1.* Lessius, éstque in re communis. Dicitur, *actus Religioni oppositus:* quia est quædam

dam Dei irreverentia, velle de perfectionibus ejus experimentum ſumere absque juſta cauſa, & relictis mediis ordinariis à Deo inſtitutis. Et additur, *absque juſta cauſa:* quia ſi talis adſit, non erit Tentatio: ut ſi fiat ex Divino inſtinctu, vel ſi quis habeat donum miraculorum, aut ſanitatum; vel ſi honor DEI, atque defenſio Religionis poſtulet aliquod opus, ad quod tale experimentum eſt neceſſarium. Porro per *experimentum Divinæ perfectionis* intelligitur omne extraordinarium opus, vel auxilium DEI ſupra communem rerum ordinem præſtandum, quo Divina Potentia, Sapientia, Juſtitia &c. quaſi experientia ipſa cognoſcatur.

4. CONCL. II. Tentatio Dei poteſt fieri dupliciter, expreſſè ſcilicet, vel interpretative. Ita communis. Et quidem *Tentatio DEI expreſſa* tunc accidit, quando aliquid fit directè ea intentione, ut experimentum capiatur de quadam Dei perfectione, ut ſi te projicias in puteum, experturus, an Deus te ſinat ſubmergi, vel an poſſit te ſalvare, *Interpretativa tentatio Dei* contingit, quando quis non intendit explicitè tale experimentum de Divina perfectione, facit tamen aliquid ob finem alium, quod ex ſe requirit extraordinarium Dei auxilium, illudque temere exſpectat: ut ſi quis tota Quadrageſima velit cibo & potu abſtinere ad Chriſti exemplum, perſuaſus, Deum vires præbiturum (niſi id fieret ex ſpeciali inſtinctu Divino) aut ſi alicui alteri periculo absque neceſſitate ſe committat, à quo ſine extraordinario auxilio Dei,

Dei, quod temerè exſpectat, liberari nequit. Huc etiam pertinent Purgationes vulgares de quibus *n. 6.*

5. CONCL III. Tentatio Dei, prout fit absque justa causa, regulariter loquendo, atque ex suo genere est peccatum mortale. Ita Doctores communiter. Ratio est: tum quia adversatur excellentissimæ inter morales Virtuti Religionis, & consequenter ex suo genere est peccatum mortale; tum quia vel tentando Deum quis est incredulus, aut dubius de aliqua ipsius perfectione, & consequenter præter malitiam Infidelitatis irrogat Deo gravissimam injuriam; prout fecerunt olim perfidi Judæi de quibus dicitur *Psalm. 77. Tentaverunt Deum in cordibus suis, dicentes: Numquid & panem poterit dare, aut parare mensam in deserto?* vel tentans petit à Deo auxilium extraordinarium sine justa causa, quod arguit gravem audaciam, sicque irreverentiam erga Majestatem Divinam, quæ ter sanctè, simúlque humiliter ac reverentialiter est tractanda: atque insuper est illud contra sapientissimam Dei ordinationem, qua voluit servari ordinem naturalem, neque absque necessitate eumdem invertendum statuit. Unde Christus dæmoni, præcipitium è Templi pinnaculo, unde tamen per scalas descendere poterat, suggerenti respondit *Matth. 4. Scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.*

6. Hinc mortaliter peccaminosa est omnis illa Tentatio, qua tentans Deum absque alia necessitate committit se aperto periculo vitæ; utputa projiciendo se in ignem, aut præcipitando

tando ex turri, interim putans, Deum eſſe ipſum ſalvaturum. Huc etiam ſpectant *Purgationes vulgares* (ſic dictæ, quod nullo jure, ſed *populari intentione*, & *fabricante ſunt omnino ficta invidia. c. Mennam. 2. q. 5.*) quales olim fieri conſueverant ferventis ſive frigidæ aquæ, ignitique ferri contactu, & hujusmodi, in quibus exſpectabatur incolumitas à Deo extraordinariè præſtanda innocenti, quæ meritò reprobantur à Jure Canonico *cit. c. Mennam* & *c. Omnibus.* & *c. Conſuluiſti. 2. q. 5.* Item Purgationes, quæ duello fiunt, in quo exſpectatur, ut Deus tueatur partem innocentem; quod itidem damnatur *can. Monomachiam. 2. q. 5.* & *c. 1. ac ſeqq. de Purgat. vulgari;* & in Concilio Trid. *Seſſ. 25. cap. 19. de Reform.*

7. Nec obſtat, quod Deus olim videatur quandoque hujusmodi Purgationibus miraculo faviſſe. Reſp. enim, id factum eſſe, vel ob ſimplicitatem illius ſæculi, atque antequam tales Purgationes fuerunt publicè ab Eccleſia damnatæ, vel quia innocentes ſuſpecti ad eas adhibendas cogebantur. Leſſius *lib. 2. cap. 15. n. 4.* Quandoque tamen effectus non reſpondebat, de quo refertur inſignè exemplum *cap. 2. de Purg. vulgari.*

8. Dicitur nihilominus in Concluſione, *regulariter loquendo*, ad denotandum, quòd Tentatio Dei aliquando per accidens poſſit eſſe peccatum veniale. Et hoc contingit vel ratione inconſiderationis, aut ignorantiæ non craſſæ, vel ratione parvitatis materiæ, aut periculi; ut quando quis levi morbo affectus, vanè ſperat ſanitatem

tatem à Deo relictis mediis ordinariis. Bonacina *cit. dis. 3. quæst. 9. n. 6.*

QUÆSTIO II.

De Sacrilegio, & quale sit peccatum.

SUMMARIUM.

9. *Sacrilegium, quid?*
10. *Ejus tres sunt species.*
11. *I. Qua violatur Persona sacra.*
12. *II. Qua locus sacer.*
13. *Et III. Qua aliæ Res sacræ violantur. Huc spectat abusus sententiarum S. Scripturæ.*
14. *Sacrilegium est ex genere suo peccatum mortale.*
15. *Clerici, & Religiosi, à quibus abstinere teneantur ratione Voti Castitatis?*
16. *Sacrilegium per accidens fit quandoque peccatum veniale.*
17. *Non omne peccatum à Persona sacra commissum est Sacrilegium.*

9. SACRILEGIUM, quod à *sacris legendis*, id est, suffurandis sic dicitur, propriè accipitur pro violatione, seu indigna tractatione rei sacræ, sive pro injuria, ac irreverentia illa, quæ infertur DEO per indignam tractationem rerum sacrarum. Et de hac loquendo, sit

10. CONCL. I. Sacrilegiorum universim tres sunt species: aut enim Sacrilegium fit contra Personam sacram, aut contra Locum sacrum, aut

aut contra Rem Sacram. Ita Doctores communiter; & ratio est: quia generatim etiam tria sunt genera rerum sacrarum, videlicet personæ, loca, & res aliæ ad Divinum cultum ordinatæ.

11. Porrò ad primam Sacrilegii speciem, quâ violatur Persona sacra, pertinet percussio Clerici, fornicatio Ordine sacro initiati, sive Religiosi, aut Religiosæ, & cujuslibet Votum Castitatis habentis. Huc addunt Doctores pertractionem personarum Ecclesiasticarum ad Tribunal sæculare, earumdem incarcerationem, & hujusmodi, utpote quibus indignè tractantur personæ Deo sacratæ.

12. Ad secundam speciem Sacrilegii pertinent omnia, quæ fiunt contra sanctitatem Loci sacri: ut sunt destructio malitiosa Loci sacri, eversio Altarium, injuriosa effusio sanguinis, vel seminis humani in Loco sacro; item si confugientes ad locum sacrum, tanquam ad Asylum, per vim inde extrahantur, & hujusmodi.

13. Ad tertiam Sacrilegii speciem pertinent ea peccata, quibus aliæ Res sacræ temerantur, seu injuriosè tractantur. Dicuntur autem Res sacræ inprimis Sacramenta, deinde Vasa sacra, vestesque benedictæ, Reliquiæ Sanctorum, Dei ac Sanctorum Imagines, & denique ea omnia, quæ adhibitis certis precibus, ac Ritibus Ecclesiasticis sunt consecrata, & pertinent ad cultum Divinum, atque ministerium Ecclesiasticum. Insuper ad hanc tertiam Sacrilegii speciem spectat

ctat abusio sententiarum sacræ Scripturæ ad superstitiones, ad stabiliendas hæreses, ad amatoria, fabulosa, vana, scurrilia, adulationes, detractiones, libellos famosos, & hujusmodi: quam quidem temeritatem graviter inhibuit Concilium Trid. *Sess.* 4. *in Decreto de Editione, & usu sacrorum Librorum*, atque omnes hujus generis homines, seu violatores, ac temeratores verbi Dei, juris & arbitrii pœnis per Episcopos coerceri præcepit.

14. CONCL. II. Sacrilegium ex genere suo est peccatum mortale. Ita communis: nam opponitur excellentissimæ inter Morales virtuti Religionis. Sic quippe certum est, esse peccatum mortale, quando Sacrilegium fit in contemptum Rei sacræ; prout solent facere Hæretici, cum Vasa sacra, Imagines DEI, Sanctorum, & hujusmodi profanant, & vastant. Similiter constat, committi peccatum mortale Sacrilegii, quando fit aliquid voluntariè ac deliberatè in materia gravi, quod habet peculiarem repugnantiam cum sanctitate Rei sacræ: ut est percussio Clerici, item peccatum carnis cum persona DEO sacrata, vel ab eadem Persona sacra commissum &c. quia talia notabiliter contraveniunt sanctitati Rei sacræ eique gravem inferunt irreverentiam.

15. Ubi sciendum, quòd Religiosi Professi, aut Clerici in sacris constituti ratione Voti Castitatis teneantur abstinere ab omni deliberata venerea delectatione, actuque tum interno, tum externo, qui est contra Castitatem: uti sunt non solùm fornicatio, aut alius actus ve-

nereus,

nereus, sed etiam turpes cogitationes, delectationes morosæ, aspectus impudici, vel tactus obscœni &c. Unde quidquid in sæcularibus extra conjugium est aliquo modo peccatum contra castitatem, id in Religiosis, & Clericis memoratis etiam est Sacrilegium ratione Voti; adeóque habet duplicem malitiam: ita tamen, ut malitia Sacrilegii sit mortalis in iis actibus, in quibus malitia libidinis est mortalis; venialis verò, in quibus illa est venialis, prout non rarò contingit ratione imperfecti voluntarii. Lessius *lib. 2. cap. 41. n. 78.* Sylvester, Layman, & alii.

16. CONCL. III. Nihilominus per accidens quandoque Sacrilegium potest fieri peccatum veniale. Ita communis. Sic inprimis accidit, quando irreverentia Rei sacræ illata est duntaxat levis: prout fieri potest in aliquali inhonoratione, aut dilaceratione Imaginum secluso contemptu, in levi abusu sacrarum Vestium ad profanos usus, in allegatione cujusdam sacræ Sententiæ ad jocum, & idem dicendum de aliis hujusmodi levioribus irreverentiis erga Res sacras, quæ non excedunt peccatum veniale, secluso contemptu, propter paritatem materiæ, seu irreverentiæ commissæ. Similiter erit peccatum veniale tantùm, & quandoque nullum; si irreverentia aliqua fiat Rei sacræ ex inadvertentia, indeliberatione, aut ignorantia non crassa, vel invincibili: hæc enim à peccato mortali excusat in omni materia.

17. Tandem notandum cum Herincx *disp. 8. de Relig quæst. 2. n. 12.* & aliis, non omne peccatum à Persona sacra, vel in Personam sacram commissum esse Sacrilegium propriè & formaliter, sed illud tantùm, quod directè committitur contra sanctitatem Personæ. Hinc inebriatio, superbia, mendacium, ac hujusmodi, si committantur à Persona sacra, non sunt Sacrilegia. Similiter neque ira erga Personam sacram habita, citra corporalis injuriæ illationem, est Sacrilegium: cùm talia directè non repugnent ejus sanctitati, benè tamen percussio corporalis ipsius.

QUÆSTIO III.

De Simonia.

SUMMARIUM.

18. *Simonia, unde sic dicta,*
19. *Ea est species Sacrilegii.*
20. *Simoniæ definitio declaratur.*
21. *Simonia quam grave peccatum?*
22. *Est triplex?*
23. *Simonia mentalis, quid?*
24. *Simonia conventionalis, quid?*
Alia pure conventionalis, & alia mixta.
25. *Simonia confidentialis declaratur.*
26. *Simonia realis,*
27. *Si quid gratis detur, ac recipiatur, non fit Simonia.*

28. *Simonia non eſt intuitu ſpiritualium functionum dare, aut recipere aliquid per modum ſtipendii.*
29. *An de hujusmodi ſtipendio licitum ſit paciſci?*
30. *Idipſum magis declaratur.*
* *Addita quadam cautela quoad Parochos.*
31. *Simonia non eſt dare quid ad redimendam injuſtam vexam circa ſpiritualia.*
32. *Fallit Concluſio in beneficiis Eccleſiaſticis, ſi quis necdum habet jus in re.*
33. *Licitum eſt, dare vel recipere pretium pro labore per accidens conjuncto cum ſacro Miniſterio.*
34. *Non item pro labore intrinſeco, ſive per ſe conjuncto cum ipſo.*

18. SIMONIA à Simone Mago nomen, atque in Lege Evangelica originem traxit, non obſtante, quod jam in lege veteri à Balaam *Num. cap. 22.* & à Giezi *lib. 4. Regum cap. 5.* & à nonnullis aliis hoc peccatum legatur commiſſum. Dicitur nihilominus *Simonia* à *Simone* Mago, qui, cùm vidiſſet, quod per manuum impoſitionem ab Apoſtolis daretur Spiritus Sanctus (ut legitur in Actibus Apoſtolorum *cap. 8.*) obtulit eis pecuniam, dicens: *Date & mihi hanc poteſtatem, ut, cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiritum Sanctum.* Cui S. Petrus Apoſtolus reſpondit: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum DEI exiſtimaſti pecunia poſſideri.*

19. Est igitur Simonia species Sacrilegii; cùm vendere rem sacram, seu spiritualem pretio temporali sit contra reverentiam Deo in rebus sacris debitam, simulque violet ipsius rei sacræ sanctitatem, quæ cum gratiosè nobis à DEO concedatur in nostram proximorúmque salutem, atque insuper tantæ sit dignitatis, ut sit pretio inæstimabilis, ac proinde dignis debeat dari gratis, juxta illud Salvatoris *Matth. 10. Gratis accepistis, gratis date:* nihilominus æstimato pretio venditur, aut emitur, rebusque temporalibus æquiparata humanis contractibus subjicitur.

20. CONCL. I. *Simonia* est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum pretio temporali. Ita Glossa *in Rubricam. tit. de Simonia.* Estque definitio hæc communiter recepta inter Doctores, & patebit ex ejus declaratione. Dicitur I. *Studiosa voluntas*, id est, actus deliberatus voluntatis: & hæc particula stat loco generis, reliqua adduntur per modum differentiæ. Dicitur II. *Emendi vel vendendi*: sub qua particula comprehenduntur omnes Contractus, & pacta onerosa, in quibus datur pretium temporale, vel ejus æstimatio pro spirituali, sive id fiat per veram emptionem aut venditionem, sive per aliquam permutationem, aut alium hujusmodi Contractum onerosum. Dicitur III. *Pretio temporali* sub qua particula comprehenditur non solùm omnis pecunia, sed etiam, quidquid pecuniâ est æstimabile, ut est munus à lingua, munus à manu, & munus ab obsequio. De

qui-

quibus fusiùs *n. 39.* Hinc in Jure Canonico *c. Sunt nonnulli. 1. q. 1.* reprobatur veluti simoniacum *Munus ab obsequio. Munus à manu, & Munus à lingua.* Et *can. Salvator. 1. q. 3.* dicitur: *Quisquis igitur res Ecclesiasticas non ad hoc, ad quod institutæ sunt, sed ad propria lucra, munere linguæ, vel indebiti obsequii, vel pecuniæ largitur, vel adipiscitur, simoniacus est.* Cum concordantiis.

21. CONCL. II. Simonia ex genere suo est peccatum mortale. Ita certa omnium, & patet ex supra citatis verbis D. Petri *Actor. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum DEI existimasti pecuniâ possideri.* Unde passim SS. Canones graviter reprehendunt Simoniam, appellantes eam *Execrabile vitium, turpissimum lucrum, piaculare flagitium, simoniacam pestem, hæresin simoniacam, ad cujus comparationem omnia crimina quasi pro nihilo reputantur:* uti videre est *c. Reperiuntur &c. Quicumque. ac seqq. 1. q. 1* & *c. Patet. 1. q. 7.* & *c. Per tuas, de Simonia,* & alibi. Ex quibus verbis facilè patet gravitas hujus criminis.

22. CONCL. III. Simonia rectè dividitur in mentalem, conventionalem, & realem. Ita communis, & patebit ex earum explicatione. Itaque.

23. *Simonia mentalis* est internum propositum, quô quis, dum confert alteri spirituale, intendit eum obligare ad reddendum temporale, vel ècontra, sine ullo pacto exteriori expresso,

vel tacito: ut si quis alicui inserviat cum intentione ipsum obligandi, ut in mercedem sibi conferat Beneficium Ecclesiasticum, quamvis nullum pactum exterius circa hoc interveniat. Unde per Simoniam mentalem non intelligitur hîc merum propositum committendi Simoniam (quamvis & hoc jam sit peccatum) sed intelligitur ea Simonia, quæ quidem aliquem actum externum habet v. g. dationem pecuniæ, vel famulitium, malitia tamen ejus non se prodit exteriùs, sed in sola mente manet, eòquod nullum pactum externum neque tacitum interveniat.

24. *Simonia Conventionalis* est, quando non solùm est internum propositum obligandi, sed etiam proceditur ad externam conventionem, seu pactum expressè aut tacitè factum, dandi sive recipiendi rem spiritualem pro temporali, absque tamen executione, saltem utrinque facta. Additur notanter, *saltem utrinque facta:* nam alia est *Simonia purè conventionalis*, quæ videlicet ex neutra parte est completa, ut si quidem pactum fuerit initium conferendi Beneficium Ecclesiasticum pro certa pecunia, adhuc tamen neque Beneficium collatum, neque pecunia soluta est. Alia verò est *Simonia Conventionalis mixta*, quæ nimirum est completa solùm ex parte unius, sive dando pretium nondum collato Beneficio, siveècontra.

25. Simoniæ Conventionalis species quædam est *Simonia*, quæ dicitur *Confidentialis*, qua quis cuipiam Beneficium Ecclesiasticum procurat

curat eligendo, præſentando, reſignando, confirmando, aut alia ratione cum certa confidentia, ſeu pacto inito, ut is, qui Beneficium accepturus eſt, illud ipſum ſibi procuranti, vel alteri, utputa fratri aut nepoti ſuo, cum fructibus, aut aliqua eorum portione ſuo tempore cedat. Et adverſus hanc Simoniacæ pravitatis ſpeciem, quam *Confidentialem*, ſeu *Beneficiorum confidentiam* appellant, eoquòd circa ſola Beneficia Eccleſiaſtica contingat, & per quam ex illicita beneficentia quandoque illa aſſervabantur perſonis pro tempore inhabilibus, vel etiam nondum natis, edidit Pius IV. ſeveriſſimam Bullam, quæ incipit, *Romanum Pontificem* (habeturque *tom. 2. Bullarii Romani. Conſtitut. 85. dicti Pont.*) in qua ſub graviſſimis pœnis ipſam prohibuit, eamque prohibitionem innovavit S. Pius V. in ſua Conſtitutione 85. *Intolerabilis.*

26. Tandem *Simonia realis*, quando pactio ex utraque parte impleta eſt, ſaltem inchoatè: ut ſi collatio Beneficii facta eſt, & viciſſim pretium ſolutum, aut ſaltem pars pretii data pro eo.

27. CONCL. IV. Et certum ſit, committi Simoniam, ſi pretium temporale exigatur pro ipſa adminiſtratione Sacramentorum, ſepultura Eccleſiaſtica, confirmatione electionum, inſtallatione in Beneficiis, ac hujusmodi, nihilominus ſi quid gratis detur, ac recipiatur, Simonia non committitur. Ita communis. Et qui-

quidem prior pars sequitur ex dictis *n.* 20. Unde in Jure Canonico *tit. de Simonia. c. Non satis* & *c. Cum in Ecclesiæ.* & *c. Ad Apostolicam.* & alibi. gravissimè reprehenduntur, ac prohibentur pravæ consuetudines exigendi pro similibus sacris functionibus pretium temporale; quamvis laudabiles consuetudines erga sanctam Ecclesiam, pia Fidelium devotione introductæ, sponte aliquid dandi Ecclesiæ Ministris talia spiritualia ministrantibus observari præcipiantur. Et per hoc patet altera pars Conclusionis, quæ ampliùs habetur *can. Sicut Episcopum.* 1. *q.* 2. & alibi.

28. CONCL. V. Insuper Simonia non est, si intuitu spiritualium functionum, utputa administrationis Sacramentorum, Concionum, Missarum celebrandarum, ac hujusmodi, datur aut recipitur aliquid per modum stipendii, hoc est tamquam aliquod medium pro justa & congrua sustentatione Ministri Ecclesiastici. Est certa, atque communis, & patet ex unanimi sensu, & praxi quotidiana Fidelium. Ratio est; quia unusquisque meretur sustentari ab illo, in cujus licito ministerio occupatur. Unde dicit Christus Dominus *Matth.* 10. *Dignus est operarius cibo suo.* Et Apost. 1. *Corinth.* 9. *Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus?* quasi diceret: id magnum non est, sed debitum: prout ex contextu patet. Quinimo ex hujusmodi textibus inferunt Doctores, quòd eis, qui ministrant populo spiritualia, debeatur sustentatio ex Justitia,

sicut

ſicut operatio merces ſive cibus: unde appellatur *Stipendium ſuſtentationis*, quia vere debitum ut ſtipendium, juxta illud *1. Corinth. 9. Quis militat ſuis ſtipendiis?*

29. Addunt non pauci, quos ſequitur Layman *l. 4. tract. 10. c. ult. §. 2. n. 15.* etiam licitum eſſe Miniſtris Eccleſiaſticis, quantum eſt ex natura rei, de ejusmodi ſtipendio congruo ſuſtentationis ob ſpiritualia miniſteria perſolvenda paciſci. Ratio eſt: tum quia quilibet poteſt paciſci de eo, quod ſibi Jure naturæ debetur: tum quia Clerici ſic paciſcentes non exigunt aliquid tanquam pretium ſpiritualis miniſterii (hoc enim tanquam majus omni pretio temporali gratis exhibent, & alioquin manifeſtam committerent Simoniam) ſed ejusmodi miniſterium ſacrum gratis exhibentes, requirunt duntaxat congruam à populo ſuſtentationem, atque ad majorem hujus ſecuritatem paciſcuntur de certa ejus quantitate; ubi hæc Superiorum auctoritate, vel conſuetudine nondum eſt determinata, vel ſi eſt determinata, ut integrè præſtetur.

30. Notanter hic additur, *id eſſe licitum quantum eſt ex natura rei.* Siquidem ſpectato Jure communi antiquo fuiſſe Simoniam, ſaltem Juris humani Eccleſiaſtici ſic paciſci, cenſet Leſſius *lib. 2. de Juſt. & Jure c. 8. n. 49.* id probans ex *cap. ult. de Pactis.* & aliis textibus Juris Canonici: quibus tamen per contrariam conſuetudinem in quibusdam rebus, & functionibus, ait

esse derogatum. Deinde ubi stipendium functionis à Prælatis, vel consuetudine est determinatum, non potest illud excedi sine injustitia. Tandem, qui sic paciscuntur, cavere debent, ne habeant intentionem paciscendi de pretio Officii spiritualis, sed tantùm de mediis pro congrua sustentatione ipsius personæ; caveant etiam, ne imperiti ex tali pacto offendantur, & scandalizentur, qui proinde monendi sunt, pecuniam non pro ipsa actione sacra, sed pro necessaria solùm sustentatione postulari.

Additio.

* Insuper quoad administrationem Sacramentorum, & similium functionum Parochialium Beneficiati Curati, præsertim aliàs satis benè provisi, attendere debent, ne præcedenti doctrina abutantur, maximè ne respectu pauperum sint nimiùm rigidi, cupidi, & violenti in exactione pecuniarum pro administratione Sacramentorum, aliarúmve functionum Parochialium apud infirmos suos Parochianos, nolentes ipsis talia præstare, nisi prius securi reddantur de temporali recipiendo illo, quod aliàs (uti ajunt & prætendunt) de consuetudine dari solet. Etenim saltem similis consuetudo cum tali nimirùm violentia, sordida avaritia, & scandalo in exigendo conjuncta, neutiquam à Jure (uti perperam credunt) admittitur, sed potiùs reprobatur *cap. 9. de Simonia.* sequentibus formalibus: *Horribile nimis est, quòd in quibusdam Ecclesiis - - - - - - - pro sepulturis, & exequiis*

quiis mortuorum, & Benedictionibus nubentium, ſeu aliis Sacramentis aliquid requiratur. Putant autem plures ex hoc licere; quia legem moris de longa invaluiſſe NB. conſuetudine arbitrantur, non attendentes, quod tanto graviora ſint crimina, quanto diutiùs infelicem animam tenuerunt alligatam. Ne igitur hæc de cætero fiant - - - - diſtrictiùs prohibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum Giezi (nimirum ſimoniaco) *ſe noverit habiturum.* Nolumus per hæc rejicere exactiones moderatas, ac rationabiles, benè tamen adeò ſcandaloſas, & ſordidas, per citatum textum prohibitas; ubi exinde pauperculi Parochiani infirmi à recipiendis maturè Sacramentis vel abſterrentur, vel ſaltem, ut parcant ſumptibus, in tantùm prolongant, ac differunt, usque dum morte ipſa præveniantur. Væ aliquando talibus avaris Paſtoribus qui planè hoc ſordido modo non oves paſcere, ſed potiùs ſemetipſos ſaginare velle convincuntur.*

31. CONCL. VI. Non eſt Simonia, dare pecuniam ſolùm ad redimendam vexam circa ſpiritualia, quam quis injuſtè patitur. Ita communior Doctorum contra Innocentium; idque deſumitur tum ex *c. Quæſitum 1. q. 3.* tum ex *c. Dilectus.* juncta Gloſſa *ibid. de Simonia.* ubi talis redemptio injuſtæ vexæ refertur, nec tamen reprehenditur, imò potiùs approbatur. Accedit ratio: quia dans pecuniam ex tali cauſa, non dat ipſam pro re ſpirituali, & tanquam pretium ipſius, ſed dat ipſam pro tollenda vexa,

xa, seu auferendo iniquo gravamine, atque ad removendum impedimentum pravæ voluntatis alterius. Sic v. g. licitum est, saltem urgente casu necessitatis, aut alterius gravis periculi, dare pecuniam ratione Sacramentorum administrandorum illi Clerico, qui non vult ea ministrare gratis: non quidem ut pretium Sacramentorum (hoc enim est intrinsecè malum, atque simoniacum, & in nullo prorsus casu licitum) sed tanquam medium ad removendum impedimentum pravæ voluntatis, seu avaritiæ alterius, atque ut is à peccato injustæ vexationis abducatur, & ad officium suum ritè præstandum inducatur.

32. Cæterùm hæc Conclusio patitur limitationem in Beneficiis Ecclesiasticis: in his quippe non est licitum, quin potius simoniacum, dare pecuniam pro redimenda vexa, quando offerens pecuniam necdum habet jus in re, sive jus quæsitum in beneficio. Desumitur autem hæc limitatio ex *cap. Matthæus de Simonia.* ubi electus à majori parte, aliis tamen contradicentibus, si his det, aut dari consentiat pecuniam, ut à contradictione desistant, ac ipse posteà confirmetur, censetur Simoniacus, & obligatus ad resignandum Beneficium. Ratio est: quia sic daretur pecunia ad consequendum ipsum jus spirituale, prout discurrit Abbas Panormitanus *super cit. c. Matthæus de Simonia*, clarè distinguens, quòd pro jure quærendo non sit licitum tali dare pecuniam etiam ad redimendam vexam, ob textum & rationem allegatam: sed

quan-

quando jus cuipiam jam eſt quæſitum, & vexatur quis in eo, benè dari poſſit pecunia pro redimenda vexatione, per textus & rationes *num præc.* adductas, quia tunc non ampliùs ſterneretur via per pecuniam ad Beneficium Eccleſiaſticum. Hoc ipſum tradit Layman *cit. §. n. 22. & ſeq.* citans alios, & Ludov. Engel *tit. de Simonia. n. 31.* ubi etiam reſolvit, quòd lite beneficiali pendente absque labe Simoniæ non poſſit fieri tranſactio (ſecùs dicendum de compoſitione amicabili) ùt adverſarius accepta pecunia à lite deſiſtat, per textum clarum *cap. Conſtitutus.* & *c. Super eo de Tranſactionibus.* Plura adhuc circa vexam videri poterunt in Jure Canonico *lib. 5. tit. 3. §. 13.*

Additio.

*Dices: Ex iſta doctrina ſequi, quòd Simonia committatur, ſi e. g. Petrus invidis quibusdam, & malevolis hominibus per certas pecunias obſtruat os, ut eundem denigrare ceſſent partim apud certum Parochum, pingue ſuum Beneficium ſibi ipſi aliàs legitimè reſignare volentem; partim apud Patronum dicti Beneficii: Reſpondeo enim negando illatum; talis enim pecunia non datur NB. *Ipſi habenti Jus reſignandi, vel præſentandi ad Beneficium* (tunc enim non careret labe Simoniæ) ſed potiùs alicui tertio, ut ceſſet à denigratione tanquam injuſta vexa. Vide de hac Jus Canonicum Patris Reiffenſtuel *lib. 5. Decr. tit. 3. §. 13. n. 308.*

&

& seqq. & Friderich *in QQ. Canonicis de Simonia cap.* 2 *§. 6. n. 97. &c.**

33. CONCL. VII. Loquendo de corporali labore, defatigatione, atque molestia in sacris Ministeriis, utpute in celebrationibus Missarum, administrationibus Sacramentorum, aut Consecrationibus Ecclesiarum &c. occurrente & an pro eodem licitum sit dare, vel recipere pretium, distinguendum est. Et quidem conveniunt Doctores, pro labore aut obligatione, quæ sacro Ministerio per accidens conjuncta est, licitè aliquid dari, & accipi ut pretium: prout fit, quando Sacerdos iter longum conficere debet ad celebrandam in certa Ecclesia Missam, vel administrandum Sacramentum, aut quando Capellanus obligare se debet ad persistendum in suis spiritualibus functionibus toto anno, præsertim tempore pestis, & hujusmodi. Ratio est: quia talis labor aut obligatio ex se est pretio æstimabilis, & per accidens solùm hic & nunc annectitur spirituali Ministerio.

34. Secùs dicendum de labore intrinseco, seu qui per se ac necessariò conjunctus est cum sacro Ministerio: nam pro tali simoniacum est dare, vel recipere pretium, *arg. c. Si quis objecerit. 1. q. 3.* & *c. Ad nostram de Simonia*, ubi generaliter *mandatur, quatenus pro Ministerio Ecclesiastico exercendo nullatenus pecunia exigatur.* Quo tamen non obstante potest aliquid dari ac recipi per modum justi stipendii, seu

tan-

tanquam aliquod medium ad honestam sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, ùt dictum *n.* 28. Et hoc solùm volunt nonnulli antiquiores Auctores, qui videntur oppositum tenuisse: nam commodè explicantur, quod loquantur de justo stipendio, Ministris Ecclesiæ in gratiam Fidelium laborantibus debito ad ipsorum sustentationem, non autem de pretio laboris spiritualis. Layman *lib. 4. tract. 10. §. 4. num. 41.* & alii.

QUÆSTIO IV.

Solvuntur alia Dubia circa Simoniam, ejusque pœnas.

SUMMARIUM.

35. *Simonia alia Juris Divini, alia Juris Ecclesiastici.*
36. *Exempla Simoniæ Juris Ecclesiastici.*
37. *Papa an possit involvi crimini Simoniæ?*
38. *Pretium simoniacum, quid, & quotuplex?*
39. *Munus à manu, & lingua, & ab obsequio, quid?*
40. *Ad Simoniam requiritur pactum, quale & quando?*
41. *Corollaria.*
42. *Solvitur instantia de obligatione Antidorali.*
43. *Simoniacum est, dare temporale tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale. Propositio damnata refertur.*

44. Per

44. *Per gratuitam compensationem, quid intelligatur in ipsa?*

45. *Aliæ propositiones quoad propositum cavendæ.*

46. *Unde colligendum, an quid detur vel accipiatur ex pacto simoniaco, nec ne?*

47. *Pœnæ contra Simoniacos in Jure statutæ.*
Eas non inducit Simonia mentalis.

48. *Neque conventionalis.*
Excepta confidentiali.

49. *Quid, si Simonia conventionalis postmodum hinc inde compleatur.*

50. *Simonia realis inducit pœnas Juris, quando fit in ingressu Religionis, Ordine, vel Beneficio.*

Beneficium simoniacè recipienti, quid agendum?

51. *Dispensatio super Beneficio simoniacè recepto, à quo possit dari?*

Et qualiter sit obtinenda?

52. *Allegatæ superius pœnæ non incurruntur, saltem non ante sententiam judicis, si committitur in aliis casibus aliqua Simonia.*

35. QUÆRITUR I. An Simonia alia sit Juris Divini, alia Juris Ecclesiastici? Resp. affirmativè cum Glossa communiter recepta c. *Ex parte 12.* ℣. *Dimittere de Offic. & Potest. Jud. Deleg.* ubi ait: quod *quædam sunt prohibita, quia simoniaca; ut vendere Sacramenta &c. Et quædam simoniaca, quia prohibita; & sunt illa, quæ per Constitutionem Ecclesiæ facta sunt simoniaca.*

36. Ex-

36. Exemplum Simoniæ Juris duntaxat Ecclesiastici, est inprimis permutatio præbendarum, sive Beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ si fiat pacto interveniente, ac propria auctoritate, sine interventu Episcopi, prohibetur tanquam simoniaca. *c. Quæsitum de Rerum permutat.* & alibi: cum tamen permutare unam rem spiritualem cum alia spirituali (ut sunt duo Beneficia) ex natura sua non sit simoniacum. Aliud exemplum habetur *can. Placuit; ut nullus I. q. 1.* ubi pro modico balsamo, quod benedictum pro Sacramento Baptismi datur per Ecclesias, prohibetur exigi tremissis, tanquam speciem habens Simoniæ. Similiter *c. Non satis* & *c. ea quæ, de Simonia.* cavetur, ut pro Chrismatis & Olei receptione nulla cujusquam pretii exactio attentetur. Atqui hoc non esse Simoniam Juris Divini, sed duntaxat Ecclesiastici, patet ex eo: quia oleum vel balsamum illud, quod benedicitur, secundùm se est pretio æstimabile, sicque pro eo pretium recipi, Jure Divino aut naturali non prohibetur: ergo prohibitio illa, ob speciem Simoniæ, fit solo Jure Ecclesiastico.

37. Hinc infertur, quòd Papa quidem possit involvi crimine Simoniæ, quæ est juris Divini, vendendo v. g. Sacramenta, quia & Papa est subjectus Legi Divinæ, nihilominus in ipso non habeat locum Simonia Juris duntaxat Ecclesiastici, qualis reperitur in iis, quæ sunt simoniaca, quia prohibita; ùt notat Fagnanus *c. Cum pridem, n. 55. de Pactis.* Zoesius *tit. de*

Simonia. n. 1. 26. & communis. Siquidem Summus Pontifex *secundùm plenitudinem potestatis de jure potest supra jus dispensare, c. Proposuit, de Concess. præbendæ.* Simulque antecessor *successorem suum quomodolibet non obligavit: cùm non habeat imperium par in parem*, prout notatur in *c. Exiit. §. Cæterùm de Verb. signif. in 6.* cum concordantiis.

38. Quæritur II. Quid, & quotuplex sit pretium simoniacum? *Pretium Simoniacum* est aliquid temporale datum pro spirituali. Et hoc in Jure Canonico vocatur *Munus*; non quidem, prout munus significat donum gratuitum, sed prout importat onus seu debitum ex obligatione. Cæterùm hujusmodi Munus est triplex, videlicet Munus à manu, Munus à lingua, & Munus ab obsequio, prout patet ex dictis, & textibus *num. 20.* allegatis.

39. Per *Munus à manu* intelligitur non solùm pecunia, sed etiam omnis res temporalis pretio æstimabilis *c. Totum. 1. q. 3.* Per *Munus à lingua* intelliguntur laudes, preces, seu recommendationes apud Principem v. g. vel populum, ex pacto interponendæ, pro eo vel amicis ejus, qui Beneficium vel rem spiritualem cuipiam contulit, vel collaturus est: sic enim res spiritualis pacto interposito datur pro illa recommendatione, & ècontra, cùm tamen ejusmodi recommendandi obligatio sit quid temporale, ac pretio æstimabile. Lessius *lib. 2. cap. 35. dubit. 20.* & alii. Et hâc de causa, si detur aliquid tempora-

porale Officialibus pro præbendo duntaxat aditu, vel Mediatori pro labore illo, quem in ſe ſuſcipit in ſemel vel ſæpiùs adeundo Collatorem Beneficii, aut ratione alicujus imminentis damni, v. g. periculi diſgratiæ avertendi, non committi Simoniam, cenſent Navarrus *cap. 23. Manualis. n. 106.* & Layman *loc. cit. n. 65.* quia videlicet talia in ſe ipſis ſunt pretio æſtimabilia. Secùs foret, ſi pro ipſo Beneficio conferendo, vel per potentes interceſſores impetrando, daretur, aut reciperetur pecunia, ut patet. Tandem per *Munus ab obſequio* intelliguntur ſervitia, ſeu obſequia temporalia cuipiam præſtita, ſeu præſtanda ſub pacto, ſeu obligatione Beneficii Eccleſiaſtici collati, ſeu conferendi, & ècontra.

40. Quæritur III. Quid cenſendum de pacto ſimoniaco? Reſp. I. Certum eſt, ad rationem Simoniæ illius, quæ habet annexas in Jure Canonico certas graves pœnas, requiri pactum expreſſum vel tacitum, dandi rem ſpiritualem pro temporali, aut ècontra, ita videlicet, ut dans temporale intendat alterum obligare ad reddendum ſpirituale, & ècontra. Quamvis idcircò non negetur, poſſe dari Simoniam ex parte unius dumtaxat; prout patet in Simone Mago, qui ſolus, non autem D. Petrus, incurrit Simoniam. Idem accidere ſolet in Simonia mentali.

41. Infertur proinde, ſi quis det honorarium alteri ad captandum dumtaxat ejus benevolen-

 tiam,

tiam, vel conciliandam amicitiam, ut posteà sui memor ex benignitate sola & absque ullo pacto etiam implicito præcedente conferat Beneficium, vel aliam rem spiritualem, non committi Simoniam; quia deest pactum, & totum hinc inde gratis datur. Idem dicendum, si quis inserviat Episcopo gratìs ad consequendam ejus benevolentiam, vel ut is suam scientiam atque dexteritatem perspectam habeat, sicque citius alliciatur ad conferendum sibi Beneficium, deest enim pariter omne pactum, uti supponitur. Lessius *loc. cit.* Layman *cit. cap. ult.* § 2. & 3. & alii, post Glossam *c. Cum essent.* ℣. *Promiserat. de Simonia.*

42. Nec obstat, quòd ex talibus obsequiis, atque honorariis, oriatur obligatio quædam Antidoralis; id est talis, quâ dans obligat alterum naturaliter ad remunerandum ex virtute gratitudinis. Resp. enim cum Navarro *c. 23. Manualis. n. 106.* Lessio, & aliis, hoc non obstare; quia ad Simoniam requiritur obligatio ex Justitia, sive ut ex pacto expresso vel tacito, detur temporale pro spirituali. At obligatio Antidoralis, seu remuneratoria solùm est ex decentia & honestate, & procedit ex liberalitate; simulque ex se non determinatur ad reddendam rem spiritualem, cùm alia ratione remunerando possit eidem satisfieri, nec propria est obligatio.

43. Resp. II. Nihilominus dare temporale tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spiri-

ſpirituale, ſimoniacum eſt. Ratio eſt; tum quia, quando temporale aſſumitur ut motivum ejusmodi, jam æquivalenter coram Deo oblatio illa eſt emptio, & res temporalis eſt pretium, ſimulque per temporale paratur via ad ſpirituale obtinendum, prout fecit Simon Magus, ſpontè offerendo pecuniam ad conſequendam poteſtatem ſpiritualem; cui proinde dixit S. Petrus *Actor. 8. Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.* Tum quia hic intervenit pactum, ſi non explieitum, ſaltem implicitum, dum ideò datur temporale, ut alter moveatur, ſeu tacitè obligetur ad reddendum ſpirituale, quæ eſt ipſiſſima Simonia & quidem realis, ſi illud pactum vel per verba expreſſa, vel ſaltem ex circumſtantiis externis manifeſtetur: aliàs verò mentalis, quamdiu intentio iſta alterum ſic tacitè obligandi, atque movendi aliunde exteriùs etiam per certas circumſtantias ſe non prodit. Hinc meritò Innocentius XI. inter alias ſequentem, ordine 45. Propoſitionem damnavit, ſicut jacet: *Dare temporale pro ſpirituali non eſt Simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, ſed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam, quando temporale ſit ſolùm gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut ècontra.*

44. Ubi circa poſteriora hujus damnatæ Propoſitionis verba notandum cum Joanne Cardenas *in Criſi Theologica, ad dictam Propoſitionem 45. num. 37. & ſeqq.* quòd per gratuitam com-

pensationem intelligatur ea, quæ fit cum pacto, seu interveniente obligatione dandi aliquid titulo gratitudinis: ut si Patronus conferat Clerico Beneficium cum pacto, ut se gratum exhibeat, & ex gratitudine det ipsi aliquam pecuniam (prout esse licitum pacisci de dando ex gratitudine dono temporali pro spirituali, & è contra, olim fuit opinio quorundam) nam qui sic exigit titulo gratitudinis aliquid temporale, excedit limites obligationis Antidoralis, utpote quæ non determinat aliquid temporale, sed potest aliunde impleri; prout benè notat cit. Cardenas *num. 46.* & jam dictum est suprà *num. 42.*

45. Quoad præsentem materiam cavendæ sunt insuper aliæ duæ Propositiones, quarum prior, ordine 22. ab Alexandro VII. damnata fuit, & sic sonat: *Non est contra justitiam, Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia Collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.* Altera verò, illicò sequens supra memoratam Propositionem 45. ab Innocentio XI. condemnatam, sic habet: *Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale: imò etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis sic, ut illud pluris æstimetur, quàm res spiritualis.* Hæc utraque Propositio meritò est condemnata, ut satis patet ex hactenus dictis.

46. Resp. III. An aliquid detur, vel recipiatur ex pacto simoniaco, vel potiùs ex alio justo titulo, pro Foro interno seu conscientiæ facilè dijudicatur, utpote in quo propria cujusque intentio seu mens inspicitur: siquidem bona intentio ponit rem extra vitium, mala verò parit Simoniam ad minimum mentalem. Zoesius *tit. de Simonia. num.* 55. loquendo verò pro Foro externo, in dubio ex circumstantiis id erit dijudicandum; & quantum ad hoc, *Tria sunt maximè attendenda, personæ scilicet dantis & accipientis qualitas, quantitas muneris & donationis tempus*, utì notatur *c. Etsi quæstiones, de Simonia.*

47. Quæritur IV. Quænam pœnæ in Jure sint contra Simoniacos, statutæ? Resp. I. Diversæ quidem sunt pœnæ in Jure statutæ, etiam ipso facto incurrendæ per Simoniacos, prout habetur in *Extravag. Sanè* & *Extravag. Cùm detestabile*, de Simonia (nam, ùt ibidem notat Pontifex, *plures pœnarum gravitas, quàm Dei timor arcere solet à vetitis*) nihilominus nulla Simonia duntaxat mentalis inducit ejusmodi pœnas. Ita communis, & desumitur *ex cap. ult. de Simonia* ibi: *Pro Simonia, qua nullo pacto, sed affectu animi præcedente delinquitur, sufficit per solam pœnitentiam suo satisfacere Creatori.*

48. Resp. II. Insuper Simonia purè conventionalis non inducit ipso facto pœnas à Jure statutas: nam Canones statuunt pœnas in eos, qui

quomodolibet dando vel recipiendo Simoniam commiserint. *Extrav.* *Cum detestabile*, *juncta Extravag.* *Sanè eod.* Idem probabiliùs dicendum de Simonia conventionali mixta (dummodo hinc excipiatur, ea quæ appellatur *Confidentialis*, seu *Confidentia beneficiorum*, propter specialem Bullam S. Pii V. *Intolerabilis* de qua *num.* 25.) ùt notat Navarrus *cap.* 23. *Manualis num.* 104. Zoesius, Engel, Lessius, Covarruvias, & communior. Ratio est: quia nullibi in Jure habentur tales pœnæ clarè expressæ contra Simoniam conventionalem, etiam mixtam: stante autem dubio, *in pœnis benignior est interpretatio facienda.* juxta *Reg.* 49. *Juris in* 6. cum concordantiis.

49. Fatendum tamen, quòd tum Simonia conventionalis, cùm etiam mentalis sit grave peccatum. Quinimò si Simonia conventionalis postmodùm ex parte utriusque compleatur in totum, vel in partem, hinc dando pretium vel partem ejus, illinc verò rem spiritualem, v. g. Beneficium Ecclesiasticum, etiam incurruntur pænæ ipso Jure statutæ contra Simoniacos, ac retrotrahuntur ad tempus pactionis præteritæ; juxta stylum antiquum Curiæ Romanæ. Navarrus *cit.* *n.* 104. Lessius *lib.* 2. *c.* 35. *num.* 151. & alii.

50. Resp. III. Simonia realis, quæ committitur in ingressu Religionis, in Ordine (id est, in susceptione, vel collatione Sacramenti Ordinis)

nis) vel in Beneficio Ecclesiastico, inducit ipso facto pœnas â Jure statutas. Ita communis, & habetur clarè *in cit. Extravag. Sane* & *Extravag. Cum detestabile de Simonia*, ubi committentes hujusmodi Simoniam realem ipso facto excommunicantur, aliísque pœnis subjiciuntur, quæ ibidem enumerantur. Et præsertim *cit. Extravag. Cum detestabile*, circa committentes Simoniam in Beneficiis Ecclesiasticis statuitur, quòd non solùm ipso facto incurrant excommunicationem Summo Pontifici reservatam, sed insuper talis collatio, sive provisio irrita sit, nullúmque jus tribuat, adeò *ut nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum omnium, quæ percepit, restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus.*

Quia igitur omnis collatio Beneficii, quam simoniaca contingit labe fieri, viribus omninò caret, atque exinde jus cuipiam nullatenus acquiritur, juxta *cit. Extravag. Cum detestabile*, hinc ille, qui Beneficium simoniacè recepit, tenetur (cessante legitima dispensatione) Beneficio taliter acquisito renuntiare. Angelus ℣. *Renuntiatio n. 13.* Sylvester ℣. *Simonia q. 13. §. Octavum.* & alii, non tamen debet talis dimittere possessionem Beneficii, quam defacto habet, absque licentia legitimi Superioris; sed abstineat à perceptione fructuum, excepta stricta necessitate vitæ, & quærat, quàm citò poterit, resignare, uti notat Angelus *n. 13.*

51. Additur verò, *cessante legitima dispensatione.* Nam inprimis, qui Beneficium simplex per Simoniam ab aliis commissam ignoranter recepit, neque eamdem Simoniam ratam habuit, & postmodum cognita rei veritate Beneficium illud resignat, potest per Episcopum dispensari ad Beneficium illud retinendum *arg. cap. penult. de Election.* secùs, si sit Prælatura, Dignitas, vel Beneficium curatum: quia circa majora cautius est agendum; sicque Episcopus quoad ista non potest dispensare. Supple conformiter dictis in Jure Canonico *lib. 5. Decret. tit. 3. num. 337.* saltem, si obtentio talis Prælaturæ &c. jam fuit etiam in Foro externo per sententiam reprobata. Glossa *fin.* & Barbosa *ad cit. cap. penult. num. 4.* Pirhing *tit. de Electione. n. 98. & seqq.* & alii. Quòd si ipsemet Beneficiarius commisit Simoniam, aut eam ab aliis commissam ratam habuit, nequit Episcopus cum eo dispensare ad retinendum Beneficium ita simoniacè acquisitum, sed solus Papa *arg. cit. Extravag. Cum detestabile.*

Deinde loquendo de Foro conscientiæ, & quando Simonia est occulta, poterit adiri Summus Pontifex vel potius Major Pœnitentiarius ipsius, & exposito ritè per litteras crimine Simoniæ (tacito tamen nomine Rei, prout in impetratione dispensationis super occultis impedimentis matrimonii fieri solet juxta inferius dicenda *Tract. 14. Dist. 14. num. 170. & 171.*) supplicari eidem, ut præter absolutionem ab excommunicatione de opportuno dispensatio-

nis,

nis, ſeu habilitationis remedio ſupplicanti providere dignetur, vi cujus idem ſupplicans pro Foro conſcientiæ impoſterum valeat tale Beneficium retinere, ejusque fructus percipere, & hactenus perceptos retinere, allegatis in hunc finem veris, & rationabilibus cauſis, utputa periculo ſcandali, aut infamiæ, quæ ex dimiſſione Beneficii oriri poſſet, vel paupertate Beneficiarii &c. prout totum hoc fuſiùs exprimitur in Jure Canonico *lib. 5. Decret. tit. 3. §. 14.* & hic *Tract. 11. Diſt. 1. poſt quæſt. 5. in Appendice.* Ubi pariter invenitur, quam difficulter diſpenſetur cum Simoniacis ſimilibus.

52. Dicitur notanter *num. 50. quæ committitur in ingreſſu Religionis, Ordine, vel Beneficio Eccleſiaſtico.* Siquidem nulla alia Simonia, etiam realis, inducit, pœnas Juris ipſo facto, & ante ſententiam Judicis, niſi in tribus dumtaxat enumeratis caſibus, prout obſervant Leſſius *num. 130.* Pirhing *de Simonia, num. 154.* Navarrus, aliique communiter. Quare ſi quis committat Simoniam in adminiſtratione aliorum Sacramentorum, quàm Ordinis, vel in Conſecrationibus, Benedictionibus, Diſpenſationibus, aut hujusmodi, graviter quidem peccabit, non tamen ipſo facto incurret pœnam excommunicationis, ſuſpenſionis, vel inhabilitatis alicujus. Ratio eſt; quia nullibi in Jure exprimitur pœna ipſo facto incurrenda, præter tres Simoniæ ſpecies proximè enumeratas; quamvis *c. quidquid. 1. q. 1.* committens Simoniam in Baptiſmo, vel collatione Chriſmatis, dica-

dicatur *competenti pœna*, *& debita excommunicatione plectendus*; atque etiam c. *Qui alium* & c. *Sicut.* & c. *Ea quæ de Simon.* convicti de Simonia jubeantur deponi: nam hæc verba non indicant pœnam latæ, sed dumtaxat ferendæ sententiæ.

APPENDIX.

Ad quartam Quæstionem, continens adhuc nonnulla quæsita circa pacta, & Contractus simoniacos, ac circa restitutionem simoniacè acceptorum.

SUMMARIUM.

* *An accipiens spirituale possit illud retinere, si rem promissam temporalem non extradat? Addit. I.*

* *Quidnam sentiendum, si rem temporalem pro spirituali actu jam dedisset? Addit. II.*

* *An, & quando recipiens rem temporalem pro spirituali obligetur eandem restituere, & cui? Addit. III.*

* *Resolvuntur exinde varii casus. Addit. IV.*

Additio I.

* QUÆRES I. An, qui accepit simoniacè aliquod spirituale pro re temporali promissa

miſſa quidem, ſed nondum extradita, poſſit illud ſpirituale retinere in Foro conſcientiæ ante ſententiam Judicis? Quæſitum (quod, uti & ſequentia, loquitur de acceptis ſpiritualibus non ex juſto titulo, ſed per Simoniam) præſupponit tamquam certum, omne pactum tale ſimoniacum verſans circa aliquod ſpirituale ex una, & circa rem temporalem ex altera parte eſſe prorſus nullum juxta clarum textum Juris *cap. fin. de Pactis*, nam ſpiritualia, & ſacra in commercium civile evenire nequeunt, juxta Legem 83. §. 5. *ff. de Verborum obligationibus.* Unde nec ſimoniacè promittens temporale pro ſpirituali, nec viciſſim repromittens ſpirituale pro temporali obligantur ad executionem ſui promiſſi ante actualem traditionem, quoniam nemo adſtringitur ad faciendum id, quod ſine proprio peccato executioni mandari nequit. Ex qua ultima ratione eruitur, quod promittens pretium temporale pro re ſpirituali (puta pro particula ſacræ Crucis, vel pro pretioſa Cruce terræ ſacræ, aut pro alia inſigni Reliquia) ſibi actu jam tradita, necdum obligetur alteri viciſſim extradere e. g. pecuniam ſimoniacè antea promiſſam; quinimo nec poſſet, niſi vellet omnino donare cum ſeria proteſtatione, quod nullátenus velit eſſe adſtrictus ad dandum temporale vi præcedentis contractus ſimoniaci, utpote nullius valoris exiſtentis, ubi tamen non rarò periculum ſubeſt, ne hæc donatio potius ſit palliata, quàm verè gratuita. Hoc ſuppoſito adhuc dubium remanet, utrum actualiter ſimoniacè accipiens ali-

aliquod spirituale pro re temporali promissa quidem, sed nondum tradita teneatur ad restitutionem hujus rei spiritualis actu jam receptæ: vel an eandem possit retinere, quin extradat vicissim pretium temporale promissum? ad quod

Respondeo I. In materia beneficiali, si quis interveniente Simonia confidentiali adeptus est aliquod Beneficium, nequit illud retinere etiam in Foro conscientiæ, quamvis nullum aliud pretium alteri dedisset. Ratio quia in Simonia confidentiali nullitas collationis, & inhabilitas ad dictum Beneficium incurritur per solam ejusdem collationem & acceptationem absque extraditione alterius rei cujusdam temporalis, uti eruitur ex jam dictis superiùs.

Respondeo II. Utrum eodem modo discurrendum sit de aliis rebus spiritualibus ab altero acquisitis; non conveniunt Doctores, nec desunt, qui putant, talem rem spiritualem e. g. particulam sacræ Crucis &c. retineri posse quamvis temporale pretium, propterea per pactum Simoniacum alteri promissum, non detur vicissim, quam sententiam etiam antecedenter tenuit P. Pichler; eam tamen postea in suo Candidato Jurisprudentiæ abbreviato *lib. 5. tit. 3. n. 22.* retractavit, & ad restituendam iterum rem spiritualem adstrinxit ex hac, meo judicio, valde efficaci ratione; quia dans spirituale tamquam habens dominium, seu jus ad illud absolutè non tenebatur ex una parte id alteri dare:

ex

ex altera verò tribuens alteri, huic non dedit animo donandi, ſed ſub conditione (quamvis illicita, & ſimoniaca) ut recipiat viciſſim temporale, ſicque ejus voluntas transferendi in alterum, non verificata conditione, fuit ineſſicax. *Nec dicatur*, illam conditionem tamquam turpem eſſe habendam pro non adjecta; *Reſpondetur* enim negando illatum; cùm id non procedat illimitatè in omni materia, ſed ſolùm ſtatuatur in Jure quoad Teſtamentum, Matrimonium, & Religioſam Profeſſionem, vel tandem, ubi quis aliunde abſolutè ad alteri dandum jam obligatus exiſtit; uti ſic adſtringitur Parochus ſufficienter proviſus pauperibus ægrotis Sacramenta gratis conferre, & Eleemoſynarius pauperibus dare Eleemoſynam ſibi à Domino commiſſam; non autem in noſtro caſu dans rem ſpiritualem e. g. ſacras pretioſas Reliquias: quamvis enim etiam in hoc ſuppoſito, ſi in alterum hanc rem ſpiritualem transferat, debeat quà talem gratis dare; abſolutè tamen loquendo NB. non tenetur eamdem in alterum transferre &c. quod benè notandum, ut variis tacitè præveniatur objectionibus. Vide de appoſitione conditionum *T.8. Diſt.1. q.1. poſt n.12.* *

Additio II.

* Quæres II. An ſaltem ille, qui pro ſpirituali adepto viciſſim ſimoniacè jam actualiter extradidit rem temporalem promiſſam, valeat obtentum ſpirituale retinere? Reſpondeo I. Quoad Beneficia negativè. Ratio eſt: quia per

per mutuam illam traditionem completur Simonia realis, quæ collationem Beneficii facit nullam, & recipientem ad dictum Beneficium inhabilem, consequenter obligat ad dimittendum Beneficium, & fructus extantes, quos juxta *Extravag. Detestabilis inter Communes de Simonia.* non fecit suos, pari modo uti Beneficiatus intermittens Horas Canonicas. Excipe tamen, si quis invincibiliter ignorasset, talem contractum (puta per Tertium, ipso invincibiliter ignorante, institutum) esse simoniacum, in quo ultimo casu posset titulo præscriptionis post triennium juxta valde probabilem sententiam Beneficium cum fructibus retinere vi Regulæ Cancellariæ de possessione triennali Beneficii. De quo vide partim *Tract. 11. Dist. 1. post num. 80. in Appendice* partim in Jure Canonico *lib. 5. Decret. tit. 3. §. 13. num. 320. ac seqq.*

Respondeo II. Loquendo quoad alia spiritualia possunt ea tuta conscientia ante sententiam Judicis condemnatoriam retineri. Ita communis, & ratio est; quia in tali casu accipiens pretium temporale actualiter pro re spirituali absolutè, quamvis illicitè transtulisse præsumitur, nisi expressè excipiat, jus rei spiritualis in priorem ex una parte, & ex altera talem translationem nullum Jus ipso facto irritavit: ergo. Putat tamen P. Pichler *lib. 5. Tit. 3. n. 63.* si alter pœnitentia ductus restitueret præcedenti pretium, & repeteret iterum suam

rem

rem spiritualem, ipsi eamdem quoque esse restituendam. *

Additio III.

* Quæres III. An, & quando reciprocè recipiens simoniacè quodpiam temporale pro spirituali possit illud temporale e. g. pecuniam retinere? & quando teneatur restituere memoratum temporale pretium? Respondeo I. Loquendo de receptis propter collationem Beneficiorum, sicut institutus, electus, vel præsentatus simoniacè nequit ipsum Beneficium, sic nec propter illam institutionem, collationem, electionem, vel præsentationem simoniacè accipiens pecuniam poterit retinere illam, sed tenetur restituere, & quidem post sententiam Judicis huic Ecclesiæ, in qua alter simoniacè obtinuit Beneficium; ante sententiam verò probabiliter illi, à quo dictam pecuniam recepit. Ita partim clarè colligitur *cap. de hoc. de Simonia.* partim fusiùs declaratur in Jure Canonico *lib. 5. Decret. Tit. 3. §. 12. n. 295. & 296.* Item § *13. n. 326. 327. & 328.* Ubi adjungitur, *posse talem excusari à restitutione titulo præscriptionis*, si nimirum in recipiendo bona fide processit, & requisito ad præscriptionem debito tempore possessionem hujus rei temporalis continuavit; quo tamen casu, si ignorantia Juris intervenisset, quamvis invincibilis, quoad tempus præscriptionis reflectendum videtur ad dicta *Tract. 7. Dist. 6. q. 2. Addit. I. post n. 10.*

Respondeo II. Loquendo de aliis temporalibus simoniacè propter spiritualia receptis, distinctio est facienda, an recipiens pretium temporale peccaverit præcisè contra virtutem Religionis, vel an etiam contra virtutem Justitiæ? si *prius*? acceptum illud temporale retinere potest ante sententiam Judicis condemnatoriam. Ratio hujus est: quia aliæ virtutes extra Justitiam non obligant ad restitutionem rei acceptæ. Secùs dicendum, si peccasset contra virtutem Justitiæ commutativæ; nam per se ex Tractatu de Justitia notum jam est, ex læsione virtutis justitiæ commutativæ exsurgere obligationem restituendi. Censetur autem peccari contra virtutem hujus justitiæ dupliciter. *Inprimis*, si aliquod temporale absque alio legitimo titulo accipiatur pro illa re spirituali, quæ vel nullum, vel saltem non proportionatum commodum temporale conjunctum habet, uti sunt SS. Reliquiæ, particulæ S. Crucis &c. *Secundo*, si accipiatur pretium temporale pro eo spirituali, quod equidem commodum temporale habet conjunctum; interim tamen dans aliunde jam obligatus est illud alicui alteri tribuere, & quidem gratìs, prout taliter tenetur Episcopus conferre Beneficia vacantia. *

Additio IV.

* Ex hac duplici Responsione ultimi quæsiti plures resolvi possunt Casus. *Primò*, qui accepit pretium temporale pro Rosario terræ sanctæ, atque in ea receptione excessit æstimatio-

tionem, quæ habetur ratione materiæ & expensarum, alias desuper in itinere fieri solitarum, tenetur illum excessum exigenti restituere. Ratio est: quia spiritualitas Rosarii ratione Indulgentiarum, & attactus ad loca sancta nequit venire in commercium temporale, sicque petens pretium temporale ob rem, quæ nullam temporalem utilitatem habet annexam, non solùm contra Religionem, verùm etiam peccat contra Justitiam.

Secundò. Ex eodem fundamento pariformiter sentiendum de pretio temporali simoniacè comparata propter particulam S. Crucis, vel ob insignes Reliquias, aut Statuam aliquam Beatissimæ Virginis miraculosam; nam etiam tunc peccatur contra justitiam, & res temporalis est obnoxia restitutioni. Quod si quis tamen venderet Imaginem miraculosam cariori pretio ex eo, quia se privat lucro temporali notabili, aliàs ob magnum ad hanc imaginem confluxum hominum sibi quoad distracta esculenta, & poculenta obveniente, non peccaretur contra justitiam commutativam, si pretium respectu lucri cessantis foret proportionatum; sicque nec teneretur talis ad restitutionem, uti advertunt Suarez, & Pirhing apud Schmalzgrueber *lib. 5. Decret. Tit. 3. num. 290.*

Tertiò. Similiter ad restitutionem obligatur Episcopus, vel alius Prælatus Ecclesiasticus, si vendat Beneficia Ecclesiastica, quorum collatio ad ipsum pertinet vi sui officii: nam quamvis

hæc Beneficia habeant annexam aliquam utilitatem temporalem, ad quam venditor respicere videtur, deberet tamen vi officii sui talis Prælatus Ecclesiasticus eadem aliis conferre, & quidem gratìs, & consequenter obligatur ad restitutionem, si non faciat, utpote peccans contra justitiam. *Nec dicatur*, talem quidem obligari indeterminato alicui conferre similia Beneficia, sed non huic determinatè adeoque, si liberrimè unum præ alio seligat, posse pro ista determinatione ab illo circa læsionem justitiæ accipi pecuniam: nam *contra est*, quod hæc ipsa assertio sit damnata ab Alexandro VII. Propositione 22. quæ sic sonabat: *Non est contra justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia Collator conferens illa Beneficia interveniente pecunia non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.*

Quartò. Econtra excusatur à restitutione acceptorum Monasterium, quod propter ingressum, vel admissionem ad S. Professionem à Candidatis accepit certam summam pecuniariam. Nam vel has pecunias recepit titulo *sustentationis, dotis*, aut titulo *legitimæ*, (puta facta cæteroquin renuntiatione ad hæreditatem in futurum) vel præcisè acquisivit intuitu ingressus, & admissionis ad S. Professionem? si priùs, potuit id cum certo moderamine omnino licitè fieri conformiter fundatæ doctrinæ Patris Pichler in Candidato abbreviato Jurisprudentiæ *lib. 5. Tit. 3. n. 16. & 17.* si verò posteriùs

sterius: equidem ob malam hanc intentionem, & pactum receptio ista fuit simoniaca; præcisè tamen contra virtutem Religionis, non justitiæ commutativæ, sicque nec restitutioni obnoxia, nisi fuerit Ministerium valde opulentum, simulque NB. ad certum numerum suorum restrictum, quos ea fundatione aliisque mediis, sufficientissimè ad hunc ipsum finem præscriptis, sustentare obligatur: tunc enim faceret injuriam aspirantibus, si nihilominus ab ipsis sub palliato titulo *sustentationis*, re ipsa autem conformiter *cap. 40. de Simonia* per pactum simoniacum saltem implicitum pecunias extorqueret, sicque propter injuriam contra justitiam illatam non posset tales pecunias retinere *de per se loquendo*, & nisi Summus Pontifex *Extravag. Sane. Inter communes de Simonia*. gratiosè saltem cum Monialibus dispensasset, ut dictæ pecuniæ (exempli gratia titulo pastûs, vel etiam titulo honorariorum, seu jocalium &c. intertveniente pacto simoniaco receptæ communitati Monasterii tamquam causæ piæ applicari valeant. Videantur Jus Canonicum (nimirum hujus Auctoris Patris Reiffenstuel) *lib. 5. Tit. 3. n. 298. & seqq.* Schmalzgrueber *lib. & Tit. eodem n. 289.* Et Pichler ibidem in suo Candidato abbreviato Jurisprudentiæ *num. 16. & 17.*

QUÆSTIO V.

De Blaſphemia.

SUMMARIUM.

53. *Blaſphemia vi nominis, quid?*
54. *Ejus definitio.*
Quæ declaratur.
55. *Datur Blaſphemia in Deum, & Sanctos.*
56. *Blaſphemia dividitur in hæreticalem, & non hæreticalem.*
57. *Eſtque ex genere ſuo peccatum mortale.*
Nec admittit parvitatem materiæ.
58. *Peccata verborum maximè ſunt ex intentione dicentis dijudicanda.*
59. *Corollaria.*
60. *Ex ira dicere:* Corpus Dei, Chriſma, Sacramenta &c. *quale peccatum?*
61. *Quid de nonnullis aliis verbis?*
62. *An omnes Blaſphemiæ ſint ejusdem ſpeciei?*
63. *Quid de Blaſphemia in Deum, & Sanctos?*
64. *Sententia oppoſita non caret ſua probabilitate.*
* *Quidnam practicè agendum Confeſſariis cum pœnitentibus Blaſphemiis?*

53. BLASPHEMIA eſt nomen græcum, & juxta nominis ethymologiam idem eſt, ac *Nocens dictum*; unde & Maledictioni, Convitio, atque Contumeliæ convenire poteſt: com-

communiter tamen sumitur pro verbo contumelioso in Deum. Et hoc annotavit D. Augustinus *lib. 2. De moribus Manichæorum cap. 11.* dicens: *est autem Blasphemia, cum aliqua mala dicuntur de bonis. Itaque jam vulgo Blasphemia non accipitur, nisi mala verba de Deo dicere: de hominibus namque dubitari potest, Deus autem sine controversia bonus est.* Hæc ille. Et de tali Blasphemia loquendo, sit

54. CONCL. I. *Blasphemia* est contumeliosa in Deum locutio: sive (ut alii loquuntur) Blasphemia est verbum maledictionis, convitii, sive contumeliæ in Deum. Ita in re communis. Unde patet, quòd Blasphemia immediatè opponatur Laudi Dei.

Dicitur *locutio contumeliosa.* Quia Blasphemia consistit præcipuè in verbis irreverentibus, injuriosis, & Divinum Nomen seu honorem lædentibus, etsi aliquando etiam committatur ipsis factis, utputa si Deus contumelioso signo vilipendatur, ut expuendo in cœlum, aut hujusmodi. Datur insuper Blasphemia cordis, seu interna, non minus, ac dari solet Laus interna Dei: circa quam nihilominus benè attendendum est, num adfuerit plena advertentia & consensus, vel potiùs dumtaxat sint cogitationes blasphemæ incidentales, & involuntariæ: hæ enim peccatum non sunt, aut saltem non grave defectu voluntarii, plenæque deliberationis.

55. Dicitur ulterius, *contumeliosa in Deum.* Quia, ut notat D. Thomas 2. 2. *q. 53. art. 1.* Blas-

phemia est peccatum, quo quis ex pravo cordis affectu de excellentia Divinæ Bonitatis detrahit, illíque contumeliam infert, vel negando aliquid, quod ipsi proprium est, vel aliquid imponendo, quod ei minime convenit. Cæterum per hoc non negatur, dari etiam Blasphemiam in Beatissimam Virginem MARIAM, aliósque Sanctos: etenim, sicuti Deus laudatur & honoratur in suis Sanctis, horúmque gloria redundat in Deum, sic etiam Blasphemia erga Divam Virginem, & Sanctos redundat in ipsum Deum.

56. CONCL. II. Blasphemia inter aliàs divisiones suas præcipuè dividitur in hæreticalem, & non hæreticalem seu simplicem. *Blasphemia hæreticalis* est illa, quæ Articulis Fidei directè opponitur: seu, qua aliquid asseritur Fidei contrarium per verbum indicativi modi: ut si quis dicat: *Deus est crudelis*, *injustus*, *mendax*, *infidus*, *qui res hominum non curat*; vel si quis dicat: *o Deum injustum!* aut *abnego Deum* &c. *Blasphemia simplex*, seu *non hæreticalis* dicitur, quæ Articulis Fidei directè non opponitur, sed aliquid vituperabile permodum detestationis, & quasi imprecationis in Deum profert: ut si quis Deo maledicat, aut optet, non esse Deum.

57. CONCL. III. Blasphemia ex genere suo est peccatum mortale, éstque lethalis culpa, quoties cum perfecta advertentia verba Blasphemiæ proferuntur. Ita communis: siquidem Blasphemia gravem infert Deo injuriam. Quinimo notant Doctores, Blasphemiam ratione

par-

parvitatis materiæ non poſſe fieri peccatum veniale (in ipſa enim non datur parvitas materiæ, cùm omnis Blaſphemia gravem injuriam Deo inferre videatur) ſed tantùm ex indeliberatione, & inadvertentia actus poſſe quandoque Blaſphemiam fieri veniale peccatum.

58. Circa quod benè notanda eſt doctrina, quam tradit Doctor Angelicus 2. 2. *q. 73. art. 2.* quòd *peccata verborum maximè ſunt ex intentione dicentis dijudicanda.* Hæc quippe doctrina etiam locum habet in verbis Blaſphemiam ſonantibus, vel non ſonantibus; quibuſcumque enim verbis utaris, non eris reus Blaſphemiæ in Foro Dei, ſi abſit omnis tam indirecta ſeu virtualis, quàm directa ſeu formalis intentio inhonorandi Deum: & ècontra coram Deo judicaberis Blaſphemus, etiamſi ſanctiſſimis verbis inhonores ex intentione Creatorem tuum. In Foro autem externo præſumitur quis eo ſenſu locutus, quem verba ex communi uſu loquendi indicant: Unde D. Gregorius *lib. 26. Moral. c. 7.* relatus *can. Humanæ 22. q. 5.* ſic inquit: *Humanæ aures verba noſtra talia judicant, qualia foris ſonant: Divina verò judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur.* Hinc

59. Infertur I. Si quis verba Blaſphemiæ proferat animo nec actualiter, nec virtualiter advertente, puta in ebrietate, non eſſe Blaſphemiam propriè dictam, ſed tantum materia-

lem. Additur notanter, *animo nec actualiter, nec virtualiter advertente:* quia licèt non possit esse malitia peccati Blasphemiæ, nisi homo actualiter vel virtualiter intelligat, seu advertat, ad verba, quæ ore profert; sufficit tamen ad hoc indirecta, & virtualis attentio, & intentio. Unde si quis scienter ac serio loquatur verba, quæ ex propria significatione, modo proferendi, aliisque circumstantiis Divini honoris diminutionem continent, quamvis homo eam directè non intendat, adhuc tamen committit Blasphemiam: sicut à pari ad peccatum detractionis, vel contumeliæ erga hominem non requiritur formale nocendi propositum, sed sufficit virtuale. Layman *lib. 4. tract. 10. cap. 6. n. 2, 6. & 7.* ac alii.

60. Infertur II. cum Sanchez *lib. 2. in Decal. cap. 32.* Laymano, Cajetano, Navarro, & aliis, non esse propriè Blasphemiam, quando quis in ira, vel rixa cum aliquo enuntiat quidpiam de Deo, quod verum est, utputa ex indignatione dicendo: *Corpus Dei, Chrisma, Sacramenta* &c. Quia etsi irreverenter dicantur, non tamen proferuntur per modum contumeliæ, vel injuriæ Deo irrogatæ, nec aliquid falsum Deo tribuunt, sicque plerumque non sunt peccata mortalia: dummodo affectus ille indignationis, & iræ non tendat in Deum, sed tantùm contra hominem, vel jumentum, cui aliquis irascitur; quod ex modo dicendi, aliisque circumstantiis erit dignoscendum. Verùm hoc non obstante ejus-

ejusmodi verba sacra temerè & irreverenter proferre in ira, est peccatum cujusdam Irreligiositatis, sed tantùm veniale, ùt ajunt Sanchez, Cajetanus, Armilla, & alii: quamvis ob scandalum, vel periculum formaliter blasphemandi mortale fieri possit, ideóque homines à tali Irreligiositate, & apparente Blasphemia meritò absterrendi sint.

61. Hoc autem intellige, si ejusmodi verba secundùm se Divini honoris diminutionem nullam exprimant: nam si verba talia, aut tali modo proferantur, ut contumeliam Dei, aut Sacramentorum significent: videlicet: *Gantz Tunnen Sacrament, gantz Gallee Sacrament, Gotts hundert tausend Sternen Sacrament, das dich Gottes Chrisam schende* (ut exemplificat, & docet Layman *loc. cit. n. 12.* & post eum Gobat *tract. 11. Theolog. Experiment. n. 739.* cum aliis) censeri debent Blasphemiæ, dummodo attenderit ad vilipensionem Dei, aut rei sacræ, quæ talibus verbis exprimitur. Sæpe autem homines ejusmodi verba blasphema proferunt inadvertenter, & materialiter tantùm, non attendendo quid significent: tum verò excusantur à peccato mortali, dummodo interim conentur perversam ejusmodi consuetudinem deponere.

62. Quæres I. An omnia peccata Blasphemiæ sint ejusdem speciei? Resp. I. Blasphemia hæreticalis specie distinguitur à simplici Blasphemia. Ita certa, & communis. Ratio est: quia

quia illa opponitur etiam Fidei, hæc autem Religioni tantùm, quæ duæ virtutes sunt specie diversæ.

63. Resp. II. Probabilius est, etiam Blasphemiam in Deum, & Blasphemiam in Sanctos specie distingui. Ita Mastrius *disp. 11. Theol. Moral. n. 46.* post Caspensem, & alios, contra Sanchez *cit. cap. 33. n. 38.* Cajetanum, Bonacinam, Azorium, aliósque. Ratio datæ responsionis est: quia cultus Deo debitus est Latriæ; cultus verò Beatissimæ Virgini MARIÆ, & Sanctis debitus, Hyperduliæ vel Duliæ: atqui hi cultus specie differunt, ergo etiam Blasphemia in Deum, & Blasphemia in sanctos specie differunt, cum opponantur ejusmodi diverso cultui, Deo & Sanctis debito.

64. Cæterùm quia opposita sententia, asserens Blasphemias in Deum, & Sanctos esse ejusdem Speciei, eò quòd opponantur eidem virtuti Religionis, quæ tribuit cultum Deo, & Sanctis propter DEUM (non obstante, quòd hic cultus sit diversus ab illo) multorum Doctorum existit, neque caret sua probabilitate: hinc ipsa nonnunquam Confessariis deservire poterit, præsertim quoad Pœnitentes, hanc diversitatem ultrò non exprimentes.

Additio.

*Quæres II. Quomodo ergo practicè agendum sit quoad Pœnitentes, qui confitentur, se blas-

blaſphemâſſe? Reſp. Eosdem I. eſſe interrogandos, an deliberatè vel indeliberatè fecerint? nam ſi ex mera præcipitantia (prout ſæpe contingit, quando ſuper homines vel jumenta indignantur) non conſiderando perfectè malitiam actus blaſphemâſſent, ab ulterioribus interrogationibus omninò ſuperſedere poteſt Confeſſarius: tenentur tamen etiam tales, ſi in blaſphemando jam contraxiſſent habitum, haud dubiè impendere diligentiam, ut iterùm deſuescant. Quod ſi verò Pœnitentes reponerent (prout frequenter audies) fuiſſe factum ex ira, urgendi ſunt; num ſub ira ſaltem in confuſo recogitaverint de gravi offenſa, nec ne? Et profectò, ſi aliquo modo longiùs tales Blaſphemias, præſertim notabiliores protraxerint, in dubio præſumendi ſunt blaſphemâſſe deliberatè. II. Poſtquam Confeſſarius ex prima interrogatione cognovit, blaſphemias fuiſſe deliberato, ac feriò animo prolatas, inſtet ulterius, quibus verbis blaſphemaverint? nam homines maximè plebeii ſolent ſæpius hæc tria confundere, *Blaſphimare*, *imprecari*, & *jurare*; Germanicè *Schelten*, *Fluchen*, *Schvvren*, quæ tamen ſpecie omninò differunt, ut rectè advertit Sporer hîc. Item ex hoc ipſo reſponſo Pœnitentium ſcruet Confeſſarius, num forſan ſimpliciter Sacramenta protulerint e. g. dicendo Germanicè *Sacrament*, aut *Gottes Sacrament*, quæ verba abſentè ſcandalo peccatum veniale non excederent, & potius ad Irreligioſitatem, quam ad Blaſphemiam reducerentur; vel num etiam veras

ras Blasphemias effuderint? Quando in notitiam veræ alicujus Blasphemiæ devenerit Confessarius, III. Indaget de numero, quoties interpolatis vicibus deliberatè contigerit? Hoc sibi etiam notet Confessarius, quòd Blasphemiæ, quæ effutiuntur v. g. à desperantibus ex maligno affectu seu indignatione erga ipsum Deum, sint quidem respectivè in Germania rariores, ast tamen periculosiores, quàm si effunderentur ex indignatione erga homines, vel jumenta, uti & graviores ac subinde Hæreticales.

INDEX
Pro Tomulo Secundo
De Peccatis, Virtutibus, Religione, & Vitiis oppositis.

A.

ACedia quid? pag. 109. n. 58. 59. 60. Ejus sex Filiæ. n. 62. & seqq.

Actus peccaminosi physicè distincti non semper distinguuntur moraliter. pag. 39. n. 50.

Actus Voluntatis quomodo moraliter interrumpantur? Fit I. per Voluntatem contrariam. pag. 42. n. 52. ** Non tamen semper. II. per Cessationem voluntariam ab actu? n. 53. * nisi adsit propositum post iterum continuandi. Juxta quosdam etiam per Cessationem involuntariam, & naturalem. n. 54. Unico actu occidens decem homines committit unum numerô peccatum. n. 57. ** Solvitur objectio notabilis. ** Et ponuntur quædam illationes practicæ. Quid de sœpius percutiente, blasphemante, injurias iterante in eodem Commotionis impetu. n. 61. * Ponuntur ad rem quinque Additiones. Quibus ** Additur speciale notandum. Addit. VI. Pag. 59.

Adjuratio. Quid? fit duobûs modîs. Pag. 379. n. 20. 21,

Adoratio quid? Pag. 381. n. 23. Alia civilis, seu politica: alia Sacra, seu Religiosa. n 24. Adorationis Sacræ sunt tres species, videlicet Latria, Hyperdulia, Dulia. n. 25.

Adorationis objectum duplex: materiale, & formale. n. 26. DEO debetur cultus Latriæ. n. 27. Tres Personæ Divinæ sunt una adoratione adorandæ, quomodo? n. 28. Adoratio absoluta, & respectiva, Quid? n. 31.

Advertentia qualis sufficiat ad Peccatum veniale. Pag. 65. n. 9. Ad Peccatum verò mortale. n. 10. & 11. Signa, quibûs in dubio discerni possit consensus perfectus sufficiens ad peccatum mortale, vel imperfectus &c. n. 12. * Quale sit Peccatum, si malum advertatur tantùm in genere. Pag. 67. Addit.

Æquivocatio an licita sit, si quis ab hæretico Magistratu interrogetur, num sit Sacerdos, vel Religiosus? Pag. 162. Addit. post n. 52.

Agnos DEI, Cruces &c. gestare licitum est. Pag. 424. n. 38.

Ambitio, quid & quale peccatum? Pag. 86. n. 9.

Amor DEI duplex, amicitiæ scilicet, & Concupiscentiæ. Pag. 249. n. 7. Hic est proprius spei, ille Charitatis Theologicæ. *Ibid.*

Amor & Charitas, generatim quid? Pag. 257. n. 1. DEum amare super omnia intensivè & appretiativè quid? n. 6.

Antidoralis obligatio, an involvat peccatum Simoniacum? Pag. 468. n. 42.

Apostasia à fide, quid? Pag. 231. n. 36. à Religione. n. 37. à Conventu, vel Habitu? *Ibid.*

Apostasia ab Ordine quid? n. 38. *Ars notoria* quid? Pag. 424. n. 32.

Aspersione aquæ Benedictæ an remittantur peccata Venialia? Pag. 79. n. 35.

Astrologia judiciaria est species Divinationis. Pag. 418. n. 19. Astrologia naturalis est licita. *ibid.*

Avaritia computatur inter peccata spiritualia, cur? Pag. 6. n. 8. 9.

Avari-

Avaritia quid? & quale peccatum? Pag. 88. n. 12. 13. Ejus septem filiæ. n. 15.
Augurium est species Divinationis. Pag. 451. n. 24.

B.

BEatis necdum Canonizatis qualis cultus exhibendus? Pag. 394. Post n. 42. Additio II.
Bellum quid? & quomodo differat à Seditione, & rixa? Pag. 357. n. 40. Est ex natura sua licitum, si debitas habeat conditiones. n. 41. Ad Bellum justum tres requiruntur conditiones, quæ? Pag. 358. n. 42. Potest dari Bellum justum ex utraque parte formaliter, non tamen materialiter. n. 43. In dubio de Justitia Belli, an liceat militare? n. 44. & seqq. In Bello justo licitè occiduntur nocentes. n. 45. Quid de innocentibus? n. 48.
Bellum justum an, & quando transferat in occupantes Dominium rerum ablatarum? Pag. 362. Addit. I. & seqq. n. 50. Cui acquirantur *Bona spiritualia* Hostium? Pag. 361. n. 49. & 50.
Bona Temporalia ablata per hostem, ast denuo virtute Bellica recuperata per milites defensores, ad quem spectent? Pag. 363. *ibid.* Addit. II. An talia bona temporalia possint jure postliminii prætendi à primis Dominis, & quando? *ibid.* Addit. III.
Bona spiritualia hosti in Bello justo ablata an fiant capientium? Pag. 362. Post n. 50. Addit. I.
Belli, Ducum, & Principum specialia peccata in Bello quæ? 366. Post n. 50. Addit. IV.
In *Beneficiis* Ecclesiasticis, an possit aliquid dari ad redimendam Vexam injustam? Pag. 460. n. 32. Beneficium Simoniacè recipienti quid agendum? n. 50. & seqq. Dispensatio super Beneficio Simoniacè recepto, à quo possit dari, & qualiter sit obtinenda? *ibid.* n. 51.
Blasphemia quid? Pag. 488. n. 53. & 54.

Blasphemia in DEum & Sanctos. n. 55. Hæreticalis n. 56. & quale peccatum? n. 57. & seqq. Ex ira dicere: *Corpus DEI*, *Chrisma*, *Sacramenta* &c. quale peccatum? n. 60. Quid de non nullis aliis Verbis? n. 61. an omnes Blasphemiæ sint ejusdem speciei. n. 62. &c.

Blasphemans rusticus quandónam censeatur aliis dare scandalum? Pag 345. post n. 28. in Append. Addit. II. Examen Blasphemorum. V. Examen.

Bona superflua naturæ, & superflua statui, quæ? Pag. 304. n. 39. Ex bonis superfluis, quando sub præcepto sit danda Eleemosyna. *Ibid.* n. 36. 40. ac seqq.

C.

CÆmeteria Catholicorum, an possint usurpari pro sepeliendis Hæreticis? Pag. 240. post n. 46. Addit.

Castitatis Violatio in Religioso Professo, vel Clerico in Sacris constituto, an contineat duplicem specie distinctam malitiam? Pag. 35. n. 48.

Charitas erga DEum, quómodo debeat esse constituta, & num excludat spem? Pag. 263. post n. 9. Addit.

Charitas erga proximum, quem observet Ordinem? Pag. 282. post n. 14. Addit. I. Ubi & aliquot Corollaria inde deducta de necessitate spirituali proximi, puta de Infante necdum baptizato, ac morti vicino, & de corporali e. g. de altero vitâ periclitante propter pestem, famem, vel naufragium. *Ibid.* Addit. II. Charitas erga proximum in necessitate constitutum, quómodo, ad succurrendum adstringat Medicos, Chirurgos, congregantes frumenta tempore caristiæ &c. Pag. 308. post n. 42. Addit. Charitas proximi an lædatur optando alteri malum, ut sibi eveniat bonum, vel tristando de alterius bono, quia sibi exinde timetur malum? Pag. 328. post n. 12. Notabiles regulæ, & Casus practici circa præsentem materiam. *Ibidem*.

Chari-

Charitas amittitur per omne peccatum mortale. Pag. 120. n. 14. In B.B. manet Charitas, non fides, nec spes. n. 16.

Charitas, & amor generatim. Pag. 257. n. 1. Charitas, ùt Virtus Theologica, & quale objectum ejus? n. 2. DEus, quomodo appelletur Charitas? n. 3. Praeceptum de diligendo DEum super omnia est partim affirmativum, partim negativum. n. 4. & satisfit Diligendo DEum super omnia appretiativè. n. 5. & seqq. Praeceptum diligendi DEum obligat ad frequens exercitium. n. 8. Quo determinato tempore illud obliget? n. 9. Tres propositiones quoad hoc damnatae. *Ibid.* Ex Charitate generatim tria sunt nobis diligenda. n. 10. & seqq. An etiam creaturae irrationales sint ex Charitate diligendae? n. 14. Actus Charitatis plures sunt, & qui? n. 26. & seqq. Vide V. *amor dilectio.*

Catechumeni, an sine Baptismo salventur? Pag. 169. n. 9.

Cessatio à peccatis, quandónam faciat numerò ab invicem distingui actus peccaminosos? Pag. 46. Addit. post n. 53.

Chiromantia, quid? Pag. 419. n. 20.

Clerici cogentes ad excessum potûs, qualiter reprehendantur à D. Augustino? Pag. 105. Addit. post n. 50.

Confessarii qualiter debeant in Confesionali practicè examinare blasphemantes? pag. 492. Addit. post n. 64.

Contemptus peccati venialis potest illud reddere mortale. pag. 73. n. 19. & 20. Ex contemptu quando fiat transgresso Legis, & quando haec sit peccatum? *Ibidem.*

Contentio, quid? pag. 353. n. 30. & quale peccatum n. 31.

Correctio Proximi duplex, Judicialis, & fraterna. pag. 310. n. 45. De Correctione fraterna habetur speciale praeceptum. n. 46. Quod ex genere suo obligat sub mortali. n. 47. Quatuor conditiones, ut praeceptum

hoc obliget. n. 48. Hoc præceptum magis obligat Superiores, quàm subditos. n. 49. & hi rariùs contra illud peccant mortaliter. n. 50. In Correctione fraterna servandus est Ordo à Christo præscriptus. n. 51. Casus, in quibus non est necesse præmittere Præmonitionem Secretam. n. 52. & seqq. Addit. Prælati non taxandi in Concionibus. n. 54. Correctio fraterna quandónam ex Charitate fieri debeat? ubi notabiles tres Casus. Pag. 313. Addit. post n. 48.

Corrigere, an teneamur errantem ex ignorantia? *ibid.* Addit. post n. 54.

Creaturæ irrationales, an sint ex Charitate diligendæ? Pag. 282. n. 14.

Credere explicitè, & implicitè quid? Pag. 131. n 11. Necessitas explicitè credendi aliquos articulos fidei, quæ? n. 15. & seqq. Aliud est explicitè scire articulos fidei. n. 21. Quænam teneantur fideles explicitè credere necessitate præcepti? n 23. 24. Vide *Fides.*

Cultus, & *honor* differunt, Quomodo? Pag. n. 5. Cultus Latriæ debetur DEO. n. 27. & seqq.

Cultus Duliæ debetur Sanctis, & Cultus *Hyperduliæ* B. V. Mariæ n. 32. V. *Adoratio.* Cultus publicus, & privatus quis? n. 39. Corollaria de cultu privato Sanctis necdum canonizatis impertiendo, n. 40. Quid de cultu publico? n. 41. & seqq.

Canonizationis forma, quæ nunc est, olim non requirebatur. Pag. 394. n. 42. Superstitio ratione cultûs incongrui, ejúsque divisio. pag. 410. n. 6. Cultus falsus quid? & quómodo accidat? n. 7. & quale peccatum? n. 8. Cultus superfluus, quid? & quale peccatum? n. 9. & 10. Cultûs Disparitas. V. *Disparitas cultûs.*

Cultus qualis exhibendus illis, qui necdum sunt Beatificati, nec Canonizati? Pag. 394. post n. 42. Addit. I. & II.

D.

D.

DEnudatio liberior pectoris, qualitet interdicta sit fæminis? Pag. 349. n. 28. in Append. Addit. V.

Desperatio opponitur spei per defectum. pag. 253. n. 12. Quid sit? n. 17. In quo consistat? n. 13. Quale sit peccatum? n. 14. Quid agendum circa personas afflictas? n. 15. Desperatio numeratur inter peccata in spiritum Sanctum. n. 16. Desperatio potest consistere cum, & sine actu infidelitatis. n. 17.

Detrahentes coram aliis, quandónam debeant corrigi ab audientibus? pag. 313. Addit. II. post n. 48.

Devotio, ùt est specialis actus Religionis, Quid? pag. 376. n. 12. Devotionis largior acceptio. n. 13.

Devotionis causæ. n. 1.

DEus non est author peccati. pag. 14. n. 23. Quomodo dicatur hominem indurare, excæcare? n. 25. 26. DEus quómodo apelletur Charitas? pag. 259. n. 3. DEum, an, & quómodo teneamur super omnia diligere? n. 4 & seqq.

DEus secundùm se nequit odio haberi. pag. 322. n. 1. Odium DEI, quale peccatum? n. 3. DEO debetur cultus Latriæ. pag. 383. n. 27.

Dilectio sui ipsius, & proximi est præcepta, pag. 279. n. 10. & seqq. Præceptum diligendi proximum, quantum, & unde oriatur? n. 11. Ei non satisfit per solos actus externos. n. 12. An debeamus diligere Corpus nostrum? n. 13. Datur speciale præceptum de diligendis inimicis nostris. n. 15. Vi hujus tenemur inimicis exhibere generalia signa dilectionis. n. 16. 18. & seqq. An inimicis sint exhibenda signa specialia dilectionis? n. 21. & seqq. Dilectio est præcipuus actus Charitatis internus. n. 27. Vide *Charitas*.

Distinctio numerica peccatorum unde desumatur? pag. 46. & 54. Addit. post n. 53. ac post n. 61. Addit. I. & seqq.

Divinatio, quid? Pag. 414. n. 15. contingit vel per expressamDæmonis invocationem, vel per implicitam. n. 16. Utriusque Divinationis varii, modi ac species. n. 17. 18. & seqq.

Divinatio, quale peccatum? n. 17. 27. & 28.

Divinatio, qualiter distinguatur à vana observantia eventuum? n. 30. & 35. Divinatio an sit, aliqua prædicere ex puncto Nativitatis? Pag. 417. Addit. post n. 19. Item, aliqua cum effectu, naturalem connexionem non habentia, tentare joci causâ? *ibid.* Addit. post n. 28.

Dubitans de fide, an peccet peccatô Hæresis? Pag. 219. n. 20 & seqq. An incurrat Excommunicationem? n. 23. Quid de natis inter hæreticos? n. 21.

Dulia, quid? Pag. 382. n. 25. Cultu Duliæ honorantur in terris Sancti in cælis. n. 32.

E.

EBrietas, quid? Pag. 101. n. 45. Ebrietas Voluntaria, perfecta, & plena ex genere suo est peccatum mortale. n. 47. 48. 49. Inebriare se causâ recuperandæ sanitatis, vel tuendæ Vitæ non est peccatum mortale. n. 50. Differentia inter dormientem, & ebrium. n. 46.

Ecclesia, quid? Pag. 163. n. 1. Dividitur in Triumphantem, Purgantem, & militantem. *Ibid.* Ecclesia militans sumitur dupliciter. n. 2. Vera Christi Ecclesia in terris est Visibilis. n. 3. & 4. Ejus Caput invisibile est Christus; Visibile summus Pontifex. n. 3. & 5. Nec tamen est biceps. n. 6. Vera Ecclesia Christi non potest errare in fide, neque omnino deficere. n. 7. Extra eam nemo salvatur. n. 8. & 9. Quænam sint notæ veræ Ecclesiæ Christi? n. 10. & seqq. Quómodo hæc sit una? n. 12. & 13. Sancta? n. 14. Catholica? n. 15. & Apostolica? n. 16. Soli Romanæ Ecclesiæ conveniunt hæ quatuor notæ. n. 17. & seqq. S. Augustini notabile dictum de Ecclesia Catholica. n. 20.

Editio

Editio vulgata S. Scripturæ, quæ? Pag. 187. Addit. post n. 28.

In *dubio*, num effectus excedat vires causæ naturalis, quid agendum? Pag. 430. n. 40. & 41.

Eleemosyna, quid? Pag. 301. n. 34. Est quandoque de præcepto. n. 35. ad obligationem dandi Eleemosynam duo concurrere debent, quæ? n. 36. & 37. Tempore necessitatis extremæ proximis, an Eleemosyna sit danda sub præcepto de superfluis naturæ. n. 40. 41. De superfluis naturæ, & statui danda est Eleemosyna etiam gravem, non solùm extremam necessitatem patientibus. n. 42. an Eleemosyna sit danda sub præcepto pauperibus communem necessitatem patientibus. n. 43. 44.

Eleemosynæ elargitione, an remittantur peccata venialia? Pag. 81. n. 38. Eleemosyna notabilis an dari debeat pauperibus vitâ periclitantibus cum gravi dispendio proprii statûs? Pag. 306. Addit. post n. 41. Eleemosynæ dandæ obligatio, qualiter adstringat Medicos, Chirurgos, Eucliones frumenta congregantes, & alios? *ibid.* post n. 42. ubi notabilia Corollaria.

Episcopi, præsertim in Germania, possunt absolvere ab Hæresi. Pag. 224. n. 29. & seqq. n. 31.

Eucharistiæ Sacramentum est adorandum cultu Latriæ, Pag. 385. n. 30.

Examen, quale in Confessionali circa Blasphemos instituendum? Pag. 492. Addit. post n. 64.

Excommunicatio est una inter pœnas Hæreticorum. Pag. 211. n. 24. ad eam incurrendam requiruntur quatuor conditions, quæ? n. 25. & seqq. Excommunicati ob negationem alicujus Articuli Fidei, à quibus possint absolvi? Pag. 229. Addit. post n. 35. Excommunicati ob lectionem librorum hæreticorum. *ibid.* post n. 40.

F.

FAmulari, an liceat hæreticis ? Pag. 241. Addit. II. poſt n. 46.

Famula ſciens alteram confamulam nutrire ſuſpecta conſortia, quandónam teneatur eam apud Herum, vel Heram denuntiare ? Pag. 314. Addit. III. poſt n. 48. Famuli,an poſſint citra peccatum ſcandali quoad fidelitatem probari per expoſitionem pecuniæ in loco publico ? Pag. 351. poſt n. 28. in Appendice, Addit. VI. Famuli, & Ancillæ, per quas Actiones influant in peccata Dominorum ſuorum ? Pag. 340. &c. poſt n. 24.

Fides, quando amittatur? Pag. 120. n. 14. 15. non manet in Beatis. n. 16. Fidei nomen variè accipitur. Pag. 125. poſt n. 1. & 2.

Fides ſupernaturalis actualis & habitualis, quid ? n. 3. 4. Objectum materiale Fidei. n. 5. Objectum ejus complexum, & incomplexum, quod ? n. 6. 7. Objectum formale Fidei. n. 8. & ſeqq.

Evangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoveret Auctoritas. Quómodo ? Pag. 130. n. 10. Fides explicita, quæ ? n. 11. Fides quómodo neceſſaria ad ſalutem ? n. 13. & ſeqq. An requiratur neceſſitate medii Fides explicita de exiſtentia Dei, &, ùt remuneratoris ? n. 16. Quid de myſterio SS. Trinitatis, & Incarnationis Verbi ? n. 17. & ſeqq. Fides ex puris naturalibus non juvat ad juſtificationem. n. 20. Quænam teneantur Fideles explicitè credere neceſſitate præcepti ? n. 23. 24. Præceptum Fidei affirmativum, & Negativum, quid ? n. 25. Obligatio eliciendi Actum Fidei, Spei &c. alia per ſe, & alia per accidens. n. 26. Datur Præceptum Divinum per ſe obligans quandóque ad actum fidei. n. 27. non ſufficit, hunc tantùm ſemel in Vita elicere. n. 28. Quo tempore obliget præceptum fidei ? n. 29. 32. & ſeqq. Quando cuipiam cenſeatur vera fides ſufficienter propoſita? n. 20. & 32. Actus fidei, item Profeſſio, & Confeſſio fidei, quómododifferant? Pag. 155.

Pag. 155. n. 39. Datur præceptum Divinum de non neganda fide externè. n. 40. An, & quando obligemur ad externam Fidei Confessionem ? n. 41. 43. An quandóque fidem licitè possimus occultare ? n. 44. 45. & seqq. Et quibûs modîs id licitè fiat ? n. 45. & seqq. Methodus brevissima reducendi hæreticos ad Catholicam fidem. Pag. 180. n. 22. In materia fidei, an liceat sequi opinionem minùs probabilem ? Pag. 150. n. 31.

Fidem resolvere, quid ? Pag. 202. n. 50. Fidei resolutio à priori fit in primam Veritatem Dei nobis revelantis. n. 51. & seqq. Instantia de circulo proponitur, & solvitur. n. 53. 54. Motiva Credibilitatis fidei, quæ ? n. 55. Fides non resolvitur in motiva humana. n. 56. Actus fidei non est merus Actus intellectus, sed ad ipsum requiritur pia affectio voluntatis. n. 57. Nonnullæ Propositiones Damnatæ circa hoc. n. 58. 59. Disputare de rebus fidei, quando licitum ? Pag. 238. n. 43. & seqq. An Laicis liceat ? n. 44.

Fornicatio ex eodem æstu libidinis multiplicata, cur numerô multiplicet peccata, & cur non item repetita ex eodem impetu iræ Verbera ? Pag. 54. Addit. I. & II. post n. 61.

Funera Hæreticorum, an liceat sepelire in Cæmeteriis Catholicorum ? Pag. 239. Addit. I. post n. 46.

G.

GAudium est Actus, seu potiùs effectus Charitatis. Pag. 299. n. 28.

Gula, quid ? Pag. 101. n. 41. Committitur quinque modîs. n. 41. Gula ùt sic dividitur in Commessationem, & ebrietatem. n. 42. Quale sit peccatum ? n. 43. 44. Est peccatum Capitale, ejúsque quinque filiæ. n. 54. & seqq. Comedere & bibere, ob solam voluptatem, an sit peccatum ? n. 51. Vide *Inebriare &c.*

H.

HÆresis, unde sic dicatur? Pag. 213. n. 9. Et quid sit? n. 10. Ad hæresin formalem requiritur & error in intellectu, & pertinacia in voluntate. n. 11. 13. Corollaria notabilia. n. 12. 14. & 15. Pertinacia ad hæresin requisita, in quo consistat? n. 16. 17. Dubitans de fide, an peccet peccatô hæresis? n. 20. & seqq. Absolvere ab hæresi, in & extra articulum mortis, quis possit? n. 29. & seqq. Pag. 224.

Hæretici obligantur legibûs Pontificiîs pro toto Orbe latis? Pag. 246. n. 2. Tract. 2. Dist. 3.

Hæretici, qui? Pag. 205. n. 5. Hæretici formales, & materiales, qui? n. 18. 19. Inter alias Hæreticorum pœnas est Excommunicatio. n. 24. Vide *Excommunicatio*. Quis sit modus recipiendi Hæreticos resipiscentes? n. 34. & 35. Funera Hæreticorum, an Catholicis liceat comitari? Pag. 239. n. 46.

Hæreticos absolvendi, quinam specialem habeant facultatem? Pag. 225. Addit. post n. 31. Et, quando negantes aliquem ex Articulis fidei etiam alii Sacerdotes possint absolvere? *ibid.* Addit. post n. 35.

Hæreticorum libri, quandónam legi possint absque incursu Excommunicationis Bullæ Cœnæ? Pag. 234. Addit. post n. 40. Hæreticos Libros aliàs prohibitos, an absque incursu Excommunicationis legere possint illi, respectu quorum non est periculum subversionis? Addit. post n. 39.

Honor, & Cultus differunt. Vide *Cultus*, & *Honor*.

Hyperdulia, quid? Pag. 382. n. 25. Debetur B. V. Mariæ. n. 32.

I.

IDololatria, quid? Pag. 412. n. 11. Est gravissimum peccatum. n. 12. Idololatria metaphoricè sumitur pro omni peccato mortali. n. 13.

Non

Non *Jejunare* die, quo duplex occurrit jejunium Ecclesiasticum, est unicum peccatum. Pag. 35. n. 46. Quid, si quis ad alterum teneatur ex Voto? n. 47.

Ignorantes mysterium SS. Trinitatis, vel Incarnationis Christi, quómodo in Confessionali sint tractandi? Pag. 140. post n. 23. Addit. ** & post n. 24. Addit. *

Imagines Sacræ, quómodo venerandæ? Pag. 388. n. 34. Verba notabilia Conc. Trid. circa cultum SS. Imaginum. n. 35. Imagines possunt dupliciter considerari. n. 36. Objectio Hæreticorum. n. 37. Decretum Urbani VIII. circa Imagines Sanctorum necdum Beatificatorum. n. 43. 44.

Inebriare se, an liceat ad reportandum Lucrum, vel saltem provocare compotatores ad haustum cum periculo proximo ebrietatis. Pag. 105. Addit. post n. 50.

Infantibus non est necessaria Fides actualis. Pag. 135. n. 14.

Infidelitas alia positiva, alia negativa. Pag. 209. n. 1. Culpabilis, & inculpabilis. n. 2. Purè negativa, & privativa. n. 3. Infidelitatis species tres, nempe Paganismus, Judaismus, & Hæresis. n. 4. Quæ infidelitas sit cæteris gravior? n. 6. An, & quale peccatum? n. 7. 8.

Infidelibus adultis, quando censeatur vera fides Sufficienter proposita? Pag. 150. n. 30.

Infirmis pauperibus, an pretiosis medicinis succurrendum sit &c.? Pag. 306. Addit post n. 41.

Inimici sunt singulari præceptô Charitatis diligendi. Pag. 286. n. 15. Vi hujus præcepti tenemur inimicis nostris exhibere generalia signa dilectionis n. 16. & 18. Deponere odium, & internum rancorem erga eos. n. 19. Eisque Veniam rogantibus remittere injuriam, non item Satisfactionem. n. 20. Inimicis, an sint exhibenda etiam specialia signa Dilectionis? n. 21. & seqq. An sit licitum, odisse peccatum inimici, & gaudere de illius punitione? n. 24. 25.

25. Inimici quómodo se invicem debeant reconciliare? Pag. 287. Addit. post n. 25.

Injuria, quid, & quómodo distinquatur ab offensa? Pag. 291. Addit. post n. 20.

Invidia, quid? Pag. 93. n. 27. Quale peccatum? n. 29. Ejus Filiæ. n. 31. Invidus propriè quis? n. 27. 28. Si Mercatores optent, ut emptores locò aliorum ad se Veniant, an invidi? Addit. post n. 28.

Joci gratiâ tentare aliqua, quæ videntur non carere dubiô, num lateat aliqua superstitio, quàm periculosum? Pag. 423. Addit. post n. 28. *Ira*, quid, & quale peccatum? Pag. 97. n. 32. 33. Ejus filiæ. n. 34. & seqq.

Irreligiositas, quid, & quæ Vitia sub se contineat? Pag. 441. n. 1.

Judæi, qui? Pag. 211. n. 5. Qualis communicatio cum eis sit licita? Pag. 240. Addit post n. 46.

Juramentum, & Votum si violetur super eadem re, est duplex malitia. Pag. 38. n. 49.

Justitia Christiana involvit duo. Pag. 113. num. 1.

L.

LAtria, quid? Pag. 381. n. 25. Deo debetur cultus Latriæ. n. 27. Christus adoratur cultu Latriæ. n. 29. Et Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. n. 30.

Laus Dei. Pag. 380. n. 22.

Lectio Librorum Hæreticorum. Vide *Excommunicati ob Librorum Hæreticorum*, in fine ibid.

Legis Transgressio ex contemptu, quando fiat? Pag. 73. n. 19.

Libri Canonici, qui? Pag. 181. n. 23. & seqq. Hunc, vel illum Librum Canonicum esse, unde constet? n. 26. & seqq. Vide *Scriptura Sacra*. Librorum Hæreticorum, aliorúmve Lectio rectè prohibetur. Pag. 233. n. 39. Duplex circa eam prohibitio Ecclesiæ,

clesiæ. n. 40. 42. An excuset parvitas materiæ, & quæ sit talis? n. 41. Vide *Hæreticorum Libri.*

Luxuria, quid, & quale peccatum, ac ejus species, quæ? Pag. 90. n. 17. Ejus filiæ octo? n. 19.

M.

MAgia naturalis, quid? Pag. 432. n. 42. Est periculosa, ibid. Magia superstitiosa, quid? n. 43. Duplex ejus finis. n. 44. Est peccatum mortale, habétque annexa multa alia peccata. n. 45. Vide *Maleficium.*

Maledictio, quale peccatum? Pag. 332. n. 13. Cui Virtuti repugnet? n. 14.

Maleficium, quid? pag. 432. n. 44. Est peccatum mortale, & habet multa alia peccata annexa. n. 45. Remedia adversùs maleficia, quæ? n. 46. & seqq. Quid agendum Confessario cum Malefico? n. 52. & seqq. Signa magica tollere, ut diabolus nocere desinat, an licitum? n. 49. & seqq. An maleficus pœnitens teneatur curare, sibi Chirographum à Dæmone restitui? n. 53. Quid agendum circa bona Malefico per diabolum data? n. 55. Quómodo is muniendus contra relapsum? n. 56. Maleficia, qualiter, & quómodo liceat tollere per signa contraria? pag. 435. Addit. post n. 49. Addit. post n. 51.

Maritus, quandónam teneatur corrigere uxorem cum magno Domino suspecta consortia habentem? pag. 313. Addit. I. post n. 48.

Metoposcopia, quid? pag. 419. n. 20.

Milites, eorum specialia peccata in Bello. pag. 366. Addit. IV. post n. 50.

Misericordia, quid? Pag. 300. n. 30. Vitia eidem opposita. *ibid.* Opera misericordiæ alia spiritualia, Quæ? n. 31. & 32.

Moribundi ad Actus Virtutum Theologicarum maximè excitandi. pag. 154. n. 38.

Motiva

Motiva Credibilitatis fidei, quæ ? Pag. 205. n. 55. Fides non resolvitur in motiva humana. n. 56.

Mortem sibi optare, an sit licitum? Pag. 326. n. 9. An liceat optare mortem Parentibus ob aliquod emolumentum temporale ? n. 10. & seqq.

Munus à manu, & *à linqua*, & *ab obsequio*, quid? Pag. 466. n. 39.

N.

EX *Nativitatis* puncto, seu Horoscopo, an liceat aliqua prædicere? Pag. 417. Addit. post n. 19.

Necessitas medii, & præcepti, quid? Pag. 132. n. 12.

Necessitas proximi triplex: extrema, gravis, & communis. pag. 304. n. 38. Necessitatem patientibus quando danda sit Eleemosyna. n. 36. 40. & seqq.

Notæ veræ Ecclesiæ Christi, quæ ? pag. 170. n. 10. & seqq. Eæ conveniunt soli Romanæ Ecclesiæ. n. 17. & seqq.

O.

OBlatio latè & propriè accepta, quid ? pag. 378. n. 17.

Obligatio eliciendi actum Fidei, Spei &c. Alia per se directè, alia per accidens. Pag. 146. n. 26.

Obligatio antidoralis, unde sit. Pag. 468. n. 42.

Observantia Somniorum, est species Divinationis. Pag. 419. n. 21. Et quale peccatum. n. 22. Vana Observantia, quid ? Pag. 424. n. 29. Et quómodo distinguatur à Divinatione? n. 30. Observantia Sanitatum, quid? n. 33. Et quo pacto hoc cognosci possit? n. 34. Observantia eventuum, quid, & quómodo differat à Divinatione? n. 35. Vana Observantia, ejúsque Species quale peccatum? n. 36. 37. Quid in dubio, num effectus excedat vires causæ naturalis? n. 40. 41.

Odium Dei, an detur? Pag. 322. n. 1. Quale peccatum? n. 3. Odium Proximi duplex: Personæ, seu Odium inimicitiæ; & qualitatis, seu Odium abominationis. n. 2. Odium inimicitiæ semper illicitum, non sic abominationis. n. 6. Corollaria de utroque. n. 7. & seqq.

Offensa, quid, & quómodo ea possit conjungi, vel separari ab injuria, ac damno? Pag. 291. Addit. post n. 20.

Opifices invidi, Vide *Invidia*.

Oratio, variè accipitur: Pag. 398. n. 45. Propriissimè accepta, n. 46. Oratio Mentalis, Vocalis publica, & privata, quæ? n. 47. Quibûs temporibûs urgeat præceptum Orationis? n. 49. Quæ Bona rectè per orationem postulentur à Deo? n. 50. Oratio debitè facta infallibilem habet effectum. n. 51. & seqq. Causa, cur multi petant, nec acquirant. n. 57. Cautela petentium bona temporalia. n. 59. Oratione quotidiana, an remittantur peccata Venialia? Pag. 80. n. 34.

P.

PActum requiritur ad Simoniam. Pag. 467. n. 40. &c. Unde colligendum, an quid detur, vel accipiatur ex pacto Simoniaco, nec ne? n. 46.

Pagani, qui? Pag. 211. n. 4. & 5.

Papa est Caput visibile Ecclesiæ. Pag. 165. n. 3. & 5. An possit involvi Crimine Simoniæ? Pag. 465. n. 37.

Pauperes præsertim ægroti, an sustentandi sint cum gravi dispendio proprii Statûs? Pag. 306. Addit. post n. 41.

Pax est Actus, seu potiùs effectus Charitatis? Pag. 299. n. 9.

Peccatum generalissimè, quid? Pag. 2. n. 2. Peccatum Artis, & Naturæ. n. 2. Peccatum animi. n. 3. Hoc dividitur in Originale, & personale. n. 5. & 6.

In peccata carnalia, & spiritualia. n. 7. & 8. In Peccatum ex ignorantia, passione, & malitia. n. 12. & seqq. In Peccatum Actuale, & Habituale. n. 15. & seqq.

Peccatum actuale, quid? Pag. 9. n. 16. & 17. In eo sunt duo consideranda; Materiale scilicet, & formale. n. 19. Non consistit formaliter in positivo, sed privativo. n. 20. & seqq. Deus non est peccati Author. Pag. 14. n. 23. & 24. Sed sola voluntas creata. n. 27. Post Actum peccati remanet aliquid in homine, unde is denominatur peccator. n. 30. Dantur etiam causæ peccati externæ, quæ? n. 28. Post actum peccati mortalis plura eveniunt in homine, quæ? n. 35. & seqq. Peccatum habituale, quid? Pag. 18. n. 32. Illud quà tale non addit novam malitiam. n. 33. & 34. An consistat in reatu culpæ? n. 36. & seqq. Cur potiùs consistat in reatu culpæ, quàm in privatione Gratiæ? n. 38.

Peccatorum Distinctio specifica moralis unde desumenda? Pag. 24. n. 39. 40. & seqq. Ea, an inferatur ex Sola diversitate præceptorum? n. 43. & seqq. Corollaria circa hoc. n. 46. & seqq. Unde desumatur Distinctio numerica moralis peccatorum? pag. 39. n. 50. & seqq. Peccata interna, quómodo multiplicentur numerò? n. 55. Sicut & peccata, quæ opere externo perficiuntur? n. 56. Unico actu occidens decem homines, an committat unum numerò peccatum? n. 57. & seqq. Quid dicendum de actibus pravis, & incompletis? n. 59. & seqq.

Peccatum mortale, & *veniale*, quid? Pag. 60. n. 1. & 2. In quibus conveniant, & differant? n. 3. & 4. Ad quodcunque peccatum actuale requiruntur tres conditiones. n. 5. & seqq. Ad peccatum mortale requiruntur alia tria. n. 8. & seqq. Quænam censeatur perfecta advertentia, & Sufficiens ad peccatum mortale? n. 10. 11. Signa, quibûs in dubio discerni possit consensus perfectus ab imperfecto. n. 12. Peccatum Veniale triplex: ex genere suo, ex parvitate materiæ, & ex imperfectione actûs. Pag. 69.

Pag. 69. n. 13. Peccatum mortale aliud ex genere suo, aliud ex accidenti. n. 14. Peccatum ex genere mortale tribûs modîs fit Veniale per accidens. n. 15. Econtra Veniale, quot modîs fiat per accidens mortale? n. 16. & seqq. Peccata venialia, quibûs modîs remittantur? Pag. 76. n. 25. & seqq.

Peccata Capitalia, quæ, & cur sic appellentur? pag. 82. num. 1.

Per omne peccatum mortale amittitur Charitas, non item Fides, & Spes. pag. 120. n. 14. Peccata in Spiritum Sanctum, quæ? pag. 252. n. 16 Peccata verborum maximè sunt ex intentione dicentis dijudicanda. pag. 489. n. 58. Peccatum Theologicum, & Philosophicum, quid? pag. 2. * Addit. post n. 2. Peccatum Philosophicum, num bene pronuntietur peccatum grave, quin sit offensa Dei? Ibid. Ad peccatum, qualiter DEUS concurrat? pag. 14. * Addit. post n. 24. Peccatum Veniale, & mortale circa idem objectum, quómodo distinguantur specie? ibid. * Addit. post n. 42. Peccata Venialia, quómodo remittantur? V. *Venialia peccata.* Peccatum, an, & quando censeatur moraliter interruptum, ac numerò multiplicatum per cessationem ab actu peccaminoso? ibid. * Addit. post n. 53. Peccata externa completa, an, & quando multiplicari censeantur numerò toties, quoties actus externi fuerint repetiti? ibid. post n. 61. * Addit. I. & II.

Peccata, quot numerò committat intermittens per aliquod tempus restitutionem, aut Voti executionem? ibid. * Addit. III. IV. & V.

Peccatum, quale sit, si malitia tantùm advertatur in genere? pag. 67. * Addit. post n. 12. Peccata specialia Principum, Ducum, & Militum in Bello. pag. 366. post num. 50. * Addit. IV.

Pertinacia ad hæresin requisita, in quo consistat? pag. 216. n. 13. 16. & seqq.

Physiognomia eſt Species Divinationis, & quæ partes ejus? pag. 419. n. 20. Naturalis eſt licita. *Ibid.*

Picturæ obſcœnæ, quandónam dicantur ſcandaloſæ? Et quid cum illis agendum? pag. 347. n. 28 in Append. Addit. III.

Plebei, quómodo credant articulis Fidei ob propoſitionem Concionatoris? pag. 129. n. 9.

Pœnæ contra Simoniacos ſtatutæ, quænam? pag. 471. n. 47. & ſeqq.

Præceptum, aliud affirmativum, & aliud negativum, & quómodo differant? pag. 7. n. 11. Ex ſola diverſitate præceptorum, an rectè inferatur diverſitas ſpecifica peccatorum? pag. 28. n. 43. & ſeqq.

Prælati Eccleſiæ in publicis Concionibus non taxandi, pag. 320. n. 54.

Præſumptio, quid, & quale peccatum? pag. 85. n. 8. Præſumptio, ùt opponitur Spei Divinæ, quid? pag. 256. n. 18 19.

Pretium Simoniacum, quid, & quotuplex? pag. 463. n. 38. 39.

Primitiæ, quid? pag. 379. n. 18.

Proximum noſtrum tenemur diligere. pag. 279. n. 10. 11. Præcepto diligendi proximum non ſatisfit per ſolos actus externos. n. 12. Proximus, quo ordine diligendus? Pag. 282. poſt n. 14. * Addit. I. ubi etiam Addit. II. ponuntur varii caſus de neceſſitate ſpirituali, & corporali ipſius proximi.

Proximo ſuccurrere in neceſſitate, quómodo obligentur Medici, Chirurgi, Euclíones frumentum copioſè congregantes? pag. 308. Addit. poſt n. 42.

Puellæ, per mundum ſuum muliebrem, præſertim per liberiorem pectoris denudationem aliis præbentes Scandalum, qualiter dehortandæ à Confeſſariis? pag. 349. poſt n. 28. Append. Addit. IV. & V.

Purgationes vulgares ſunt prohibitæ, & quænam ſint? pag. 444. n. 6.

R.

REatus pœnæ, & culpæ, quid? Pag. 21. n. 35. 36. An in reatu culpæ consistat peccatum habituale? n. 36.

Reconciliatio, quid? Item qualiter, & quando quis teneatur cum suo inimico se reconciliare? pag. 294. Addit. I. II. III. & IV. post n. 25.

Regularis, vel *Sacerdos* interrogatus à Magistratu hæretico, an sit Monachus, an teneatur positivè fateri veritatem? pag. 162. Addit. post n. 52.

Religio Virtus, quómodo respiciat Deum? pag. 114. n. 10. *Religio*, unde sic dicta? pag. 370. n. 2. Sumitur tripliciter. n. 3. Religio ùt Virtus Moralis, quid? n. 4. & 5. Ejus objectum. n. 6. Est inter Virtutes morales præstantissima. n. 7. Ab ea possunt imperari actus Virtutum Theologicarum, & omnium aliarum. n. 8. Religio generatim, & propriè accepta. n. 9. Actus Religionis universim sunt undecim. n. 10. Religio consistit in medio. pag. 406. n. 1. Quæ vitia eidem opponantur? ibid. Contra Religionem, quómodo possit peccari per excessum? n. 3.

Reliquiæ Sanctorum, quandónam publicæ Venerationi exponi valeant? pag. 386. post n. 34. Addit. I. Item, qualiter debeat constare de identitate Corporis? ibid. Addit. II. Reliquiæ sacræ, quómodo colantur? pag. 386. n. 34.

Restitutionem per aliquod tempus ex mera negligentia intermittens, quot numerô peccata committat, &, quómodo in Confessionali examinandus? pag. 56. post n. 61. Addit. III. &c.

Rixa, quid? & quî differat à Bello? pag. 357. n. 40. Rixa, quale peccatum? pag. 100. n. 40.

S.

Sacerdos, quilibet potest in mortis Articulo absolvere ab hæresi, & aliis casibus ? pag. 226. n. 32. An tunc Simplex Sacerdos absolvere possit præsente proprio Confessario ? n. 33.

Sacrificium propriè, quid ? pag. 377. n. 15. Sumitur quandóque largè. n. 16.

Sacramentalia, quid, & quot sint ? pag. 80. n. 33. An per Sacramentalia remittantur peccata venialia ? n. 31. 32. & seqq.

Sacrilegium, quid ? pag. 446. n. 9. Ejus sunt tres species. n. 10 & seqq. Sacrilegium ex genere suo est peccatum mortale. n. 14. Per accidens potest fieri Veniale. n. 16. Non omne peccatum à persona sacra commissum est propriè Sacrilegium n. n. 17.

Salus animæ, duplex: prima, & ultimata. Pag. 131. n. 12.

In *Sanctis*, an maneat Fides, Spes, & Charitas ? Pag. 120. n. 16. Quo cultu adorentur ? Pag. 387. n. 32. Sancti necdum Canonizati non possunt cultu publico honorari, bene tamen privato. Pag. 392. n. 38. & seqq.

Scandalum, quid ? pag. 333. n. 16. Scandalum activum, seu datum. n. 17. Passivum, sive acceptum, & Pusillorum, seu Pharisaicum. n. 18. Peccatum speciale Scandali, quando committatur ? n. 19. Scandalum Activum, quale peccatum ? n. 21. & 22. Causa justa faciendi aliquid indifferens, quo alter creditur abusurus, quæ ? n. 23. & 24. Scandalum merè passivum interdum permitti potest, interdum non, & quando ? n. 25. & seqq. An ex causa licitum sit, petere ab alio talia, quæ non sine peccato præstiturus existimatur ? n. 27. Quid dicendum de Scandalo pusillorum, & Pharisæorum ? n. 28. Scandalum, quandónam detur, vel non ? Declaratur per sex casus notabiles. post n. 28. In Append.

Schisma, quid? Pag. 352. n. 32. Et quale peccatum? n. 33. Schisma, aliud purum, aliud conjunctum cum hæresi. n. 34. Quid faciendum tempore Schismatis, quando electi sunt duo Pontifices? n. 35. & seqq.

Scriptorum Catholicorum, sua Scripta judicio Ecclesiæ subjicientium, cautela cur adhibeatur? Pag. 216. n. 14.

Scriptura Sancta, quos libros contineat? Pag. 181. n. 23. Vulgata editio sacræ Scripturæ est authentica. n. 28. An in hac quælibet vocula sit de fide? n. 29. & seqq. Lectio S. Scripturæ in lingua vulgari justè est interdicta. n. 32. Quid in Germania? n. 33. Sensus sacræ Scripturæ generatim est duplex, litteralis, & mysticus. Pag. 191. n. 34. Subdivitur uterque, & quómodo? n. 35. & seqq. Universim quatuor ejus Sensus. n. 38. Et in singulis excellebant singuli Ecclesiæ Doctores. n. 39. Sensus accommodatitius S. Scripturæ, quid? n. 40. S. Scriptura sæpiùs est obscura. n. 41. & 42. Ejus Canonica interpretatio spectat ad Ecclesiam. n. 43. Quid de interpretatione doctrinali? n. 44. Vide *Libri Canonici*.

Abusus *Sententiarum* S. Scripturæ spectat ad Sacrilegium. Pag. 447. n. 13.

Scriptura S. *Editio*, Vulgata, quæ? Pag. 189. Addit. post n. 28.

Scurrilitas, quid, & quale peccatum? Pag. 108. n. 56.

Seditio, quid, & quómodo differat à Bello? pag. 356. n. 40.

Simonia, unde sic dicta? pag. 450. n. 18. Ea est species sacrilegii. n. 19. Declaratur ejus definitio? n. 20. Quàm grave peccatum? n. 21. Est triplex: mentalis, conventionalis, & realis. n. 22. & seqq. Simonia conventionalis, alia mixta, alia purè conventionalis. n. 24. Simonia confidentialis declaratur.

tur. n. 25. Si quid gratis detur, ac recipiatur, non fit Simonia. n. 27. Simonia non est, intuitu spiritualium Functionum recipere aliquid per modum stipendii. n. 28. An de hujusmodi stipendio licitum sit antea pacisci? n. 28. & 30. An sit Simonia, dare aliquid ad redimendam vexam circa spiritualia? n 31. 32. Vel recipere pretium pro labore conjuncto cum sacro ministerio? n. 33. 34.

Simonia, alia juris Divini, alia Juris Ecclesiastici. Pag. 463. n. 15. Simoniæ crimine, an possit Papa involvi? n. 37. Ad Simoniam requiritur pactum, quale? n. 40. & seqq. Simonia est, dare temporale, tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale n. 43. & seqq. Plures propositiones circa materiam de Simonia damnatæ. n. 43. & 45. Simonia mentalis, non inducit pænas in jure contra Simoniacos statutas. n. 47.

Quid de Simonia conventionali? n. 48. 49.

Simonia realis inducit pænas juris ipso facto, quando fit in ingressu Religionis, Ordine, vel Beneficio. n. 50. Quid, si committatur in aliis casibus? n. 52. Quid de Dispensatione super Beneficio Simoniacè obtento? n. 51.

Circa Simoniam ulteriùs valde utilis Doctrina, & notabiles Casus practici. Pag. 476. post n. 52. Append.

Somnium, esse à Deo, vel potiùs à Dæmone, unde dignosci possit? pag. 420. n. 23. Somniorum observantia. n. 21. 22.

Sortes divisoriæ, consultatoriæ, & Divinatoriæ, quæ, &, an sint licitæ? Pag. 421. n. 25. & 26. Sortilegium est species Divinationis. n. 25.

Spes, an amittatur per omne peccatum mortale? Pag. 120 n. 14. & 15. An maneat in B. B.? n. 16. Spei variæ acceptiones. Pag. 122. n. 1. *Spes Theologica*, quid? pag. 245. n. 2. & 3. Objectum materiale primarium Spei est Deus. n. 4. Ad Objectum

jectum materiale secundarium spei, quæ Spectent? n. 5. Objectum formale ejus. n. 6. & 7. Spes Divina est infallibilis, quómodo? n. 8. Præceptum Spei, aliud negativum, aliud affirmativum, n. 9. Et quando obliget? n. 9. 10. & seqq. Spei per defectum opponitur Desperatio, per excessum Præsumptio. n. 12.

Stipendium, intuitu Spiritualium functionum dare, aut recipere, non est Simonia; unde non est illicitum de tali stipendio pacisci. Pag. 457. Vide *Simonia*. n. 28. 29. & 30.

Stolæ redditus: Parochi non sint rigidi in exactione ejusdem quoad pauperes. Pag. 458. Addit. post n. 30.

Superbia, quid? Pag. 83. n. 2. 3. Filiæ superbiæ, quæ? n 5. & seqq Cur dicatur Capitale Vitium? n. 10. Quænam remedia contra eam? n. 11.

Superstitio, quid? Pag. 408. n. 2. & 3. Superstitionis Species, duæ. n. 4. & seqq. Et, quale peccatum? n. 8. & 10.

Synagoga, quæ? Pag. 164. n. 2.

T.

TEntatio, alia probationis, & alia seductionis? Pag. 441. n. 2. Tentatio Dei, quid? n. 3. Alia expressa, alia interpretativa. n. 4. Est ex genere suo peccatum mortale. n. 5. Solvitur instantia. n. 7. Tentatio Dei, per accidens potest esse venialis. n. 8.

Traditio, quid? Pag. 198. n. 45. Est triplex, nempe Divina, Apostolica, & Ecclesiastica. n. 46. Traditiones Divinæ sunt admittendæ. n. 47. Sunt ejusdem infallibilitatis, ac Verbum Dei scriptum. n. 48. Regulæ dignoscendi Traditiones Divinas. n. 49. Traditiones esse admittendas, ostenditur etiam ex antiquo Testamento. Pag. 200. Addit. post n. 47.

Cum *Turcis*, & *Saracenis*, quæ sit prohibita Communicatio? Pag. 244. post n. 46. Addit. III.

V.

VAna Gloria, quid? Pag. 85. n. 6. Quale peccatum? n. 7.

Verba impura loquens, quandónam censeatur aliis dare Scandalum? Pag. 345. post n. 28. in Append. Addit. I.

Verborum peccata, maximè sunt ex Intentione dicentis dijudicanda. Pag. 489. n. 58.

Vestibûs infidelium, an sit licitum uti? Pag. 161. n. 51. & 52.

Vindicta, quibus interdicta? pag. 288. n. 17.

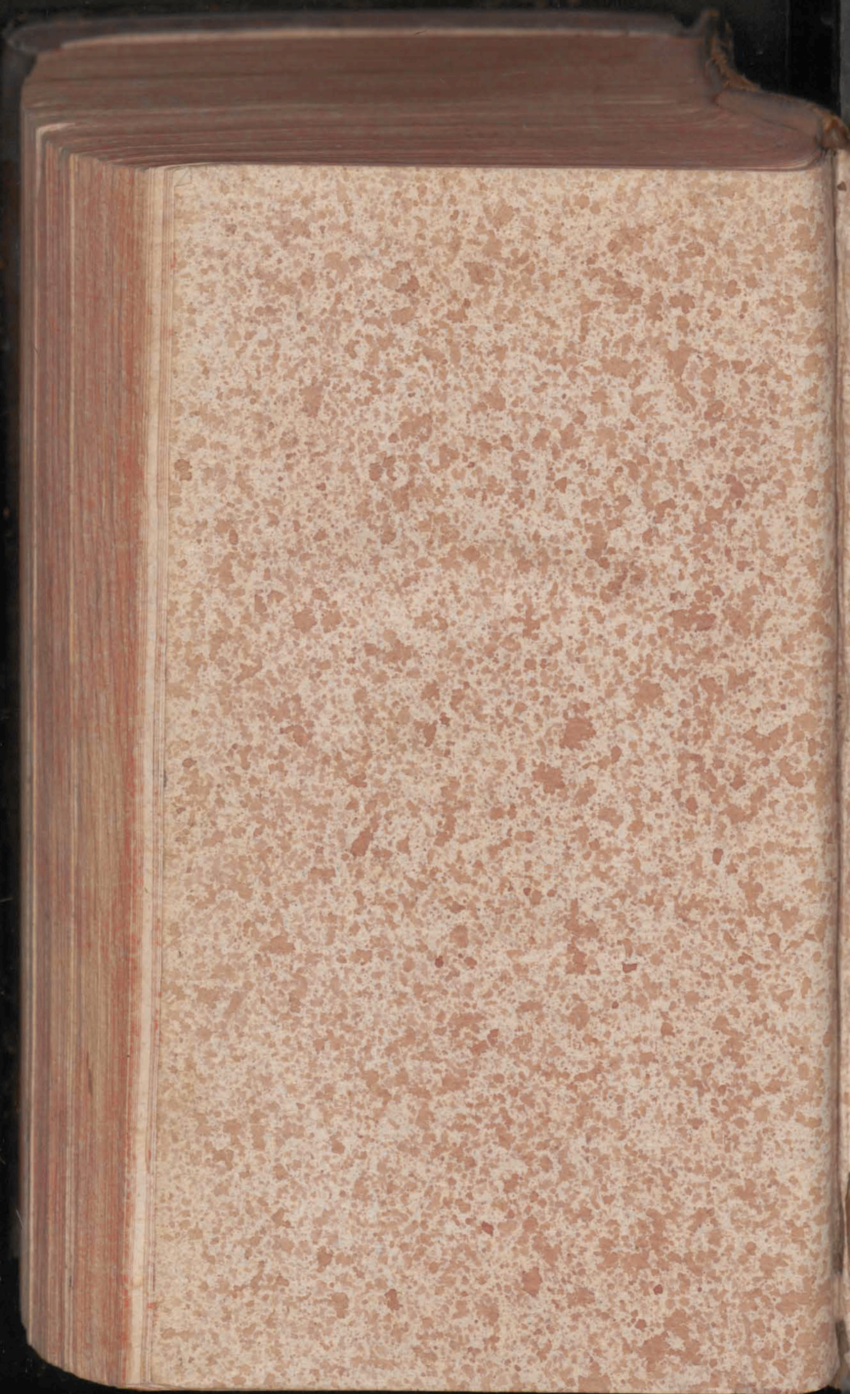
Virtus, quid? pag. 114. n. 2. 3. & seqq. Virtus ùt sic, quómodo dividatur? n. 5. & seqq. Virtutes intellectuales, & morales. n. 6. Virtutes infusæ, & acquisitæ, dantur, & quid? n. 7. Virtus Theologica, quid? n. 8. Virtutes Theologicæ, quómodo differant à moralibus? n. 9. Sunt tantùm tres. n. 11. Et perfectiores moralibûs. n. 12. Inter Theologicas, quæ sit perfectior? n. 13. Quómodo amittantur? n. 14. & seqq. An, & quómodo habeant medium? n. 19.

Voti, executionem ex negligentia differens, quot distincta numerô peccata committat? pag. 54. post n. 61. Addit. III. ac seqq.

Votum, & Juramentum super eadem re factum, si violetur, est duplex specie malitia. pag. 36. n. 49. Quid, si violetur Votum sæpiùs renovatum? pag. 36. n. 49.

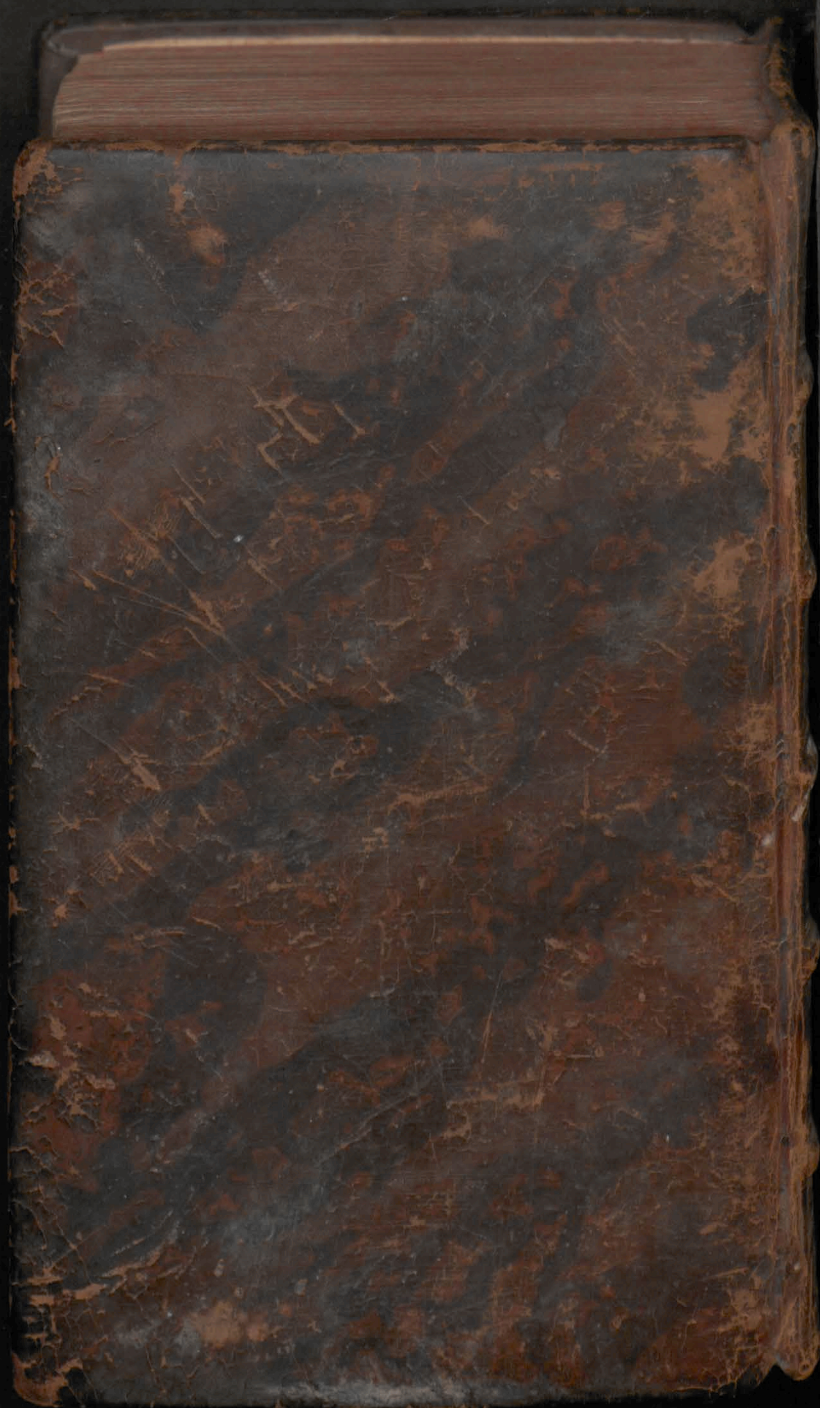

Errata

Biblioteka Jagiellońska

stdr0025042

REIFFENSTUEL
THEOLOGIA
MORALIS

TOM I. II.